

INF. PRELÁT MSGRE JAN PAULY

HŘBITOVNÍ

A

POHŘEBNÍ

PRÁVO

*Příručka zákonitých předpisů
o hřbitovech a pohřbívání*

TISKEM A NÁKLADEM

Č.A.T.

ČESKOMORAVSKÝCH AKCIOVÝCH TISKAŘSKÝCH A VYDAVATELSKÝCH

PODNIKŮ V PRAZE II, VÁCLAVSKÁ 12

HŘBITOVNÍ A POHŘEBNÍ PRÁVO

Po 40leté zkušenosti a praxi rozhodl se Msgre Jan Pauly uspořádati a vydati tuto velmi cennou a praktickou příručku. Příručka je nepostradatelnou pomůckou nejen pro jednotlivce, nýbrž i pro všechny obecní úřady, správy hřbitovní, úřady politické, zdravotní, farní i patronátní, pohřební ústavy a advokátní kanceláře.

Kniha sestává ze tří částí o 240 stranách a obsahuje:

I. ČÁST - Hřbitovy:

Úprava hřbitovů, hrobky, majetkové právo k pomníkům a náhrobkům, smlouvy o hrobkách, hřbitovní poplatky, hřbitovní řád atd.

II. ČÁST - Pohřbívání:

Obce a pohřební právo, živnostenské pohřbívání, pohřební třídy, předpisy o ohledání mrtvol, právní charakter pohřbu, který kněz je oprávněn vykonati pohřební obřady? Kdo má právo ustanoviti hodinu pohřbu, převozy zemřelých, pitvání mrtvol atd.

III. ČÁST - Judikáty nejv. soud. instancí:

Hřbitov konfesíonelní, hřbitov komunální, různá rozhodnutí. Kromě uvedených částí obsahuje bohatý seznam judikátů nejv. soudních instancí, dále norem a instrukcí o hřbitovu a pohřbívání.

Expeduje:

ÚSTŘEDNÍ KNIHKUPECTVÍ
U ZLATÉHO KLASU
Praha II, Karlovo náměstí 5

ŘBITOVNÍ A POHŘEBNÍ PRÁVO

HŘBITOVNÍ a POHŘEBNÍ PRÁVO

Příručka zákonitých předpisů
o hřbitovech a pohřbívání pro obce, pro farní
a patronátní úřady, pro pohřební ústavy
a pro potřebu úřední
i soukromou

Upravil

INF. PRELÁT MSGRE JAN PAULY
apoštolský protonotář, knížecí arcibisk. vikář pražský,
kanovník a arciděkan basiliky sv. Václava
na Smíchově v Praze.

1 9 4 1

Nákladem a tiskem
Č. A. T. Českomoravských akciových tiskařských
a vydavatelských podniků v Praze II,
Václavská ulice 12

NIHIL OBSTAT:
MSGRE PROFESSOR EMANUEL ŽÁK,
censor.

Num. 5941.

IMPRIMATUR:
Pragae die 19 Aprilis 1941.
PRAELAT DR. THEOFIL. OPATRŇ,
vicarius generalis.

Veškerá práva vyhrazena.

Úvodem.

Pohřeb a hřbitov jsou věci, na které lidé nejméně v životě myslí a velmi neradi o nich mluví. A přece jsou to věci, které na světě nikoho neminou a s nimiž se každý jednou musí zabývat. Proto se tyto záležitosti obyčejně odkládají až na poslední chvíli, kdy se musí o nich rozhodnouti rychle, s chvatem, bez náležité rozvahy a také často ukvapeně a chybně. Rozumný si proto tyto záležitosti připraví a rozmyslí včas a náležitě se poučí a pak si další podle toho zařídí. Zkušenost učí, že v tomto ohledu není radno skládati tyto věci na příbuzné a tím méně na cizí.

Než jsou zde i instituce, které z povinnosti a z úřední nutnosti stále nebo alespoň občas se musí zabývat těmito záležitostmi, a těm velmi často dá mnoho práce, než se dopátrají, čeho vlastně potřebují, poněvadž zákonitých předpisů v tomto směru jest velmi mnoho a velmi různě umístěných, poněvadž probíhají dobou delší nežli sto padesát let.

Vzhledem k tomu použil jsem svých poznatků a zkušeností ze své skoro padesátileté praxe, kterou jsem jako farář, arciděkan, pražský městský vikář a jako dozorčí orgán a správní činitel olšanských hřbitovů, které patří k největším v Evropě, si nahromadil, a sepsal jsem tento spis jako prak-

tickou a přehlednou pomůcku, která ušetří mnoho hledání a pátrání nejen jednotlivcům, nýbrž i obecním úřadům, správám hřbitovním, úřadům politickým i zdravotním, farním i patronátním, ba i advokátům a lékařům, poněvadž všichni tyto činitelé se musí dosti často pohřebními a hřbitovními záležitostmi zabývati. Zvláště dobrou službu prokáže tento spis všem pohřebním ústavům, jimž pohřebnictví jest živnostenským povoláním.

Na Smíchově dne 2. listopadu 1941.

JAN PAULY

Část I.

HŘBITOVY

I. Hřbitovy vůbec.

Hřbitovy jsou místo ustanovené pro pohřbívání lidských těl. Hřbitovy jsou tak staré jako lidstvo samo a měly již od nejstarších dob svá práva u všech národů; pohlíželo se na ně vždy a všude s určitou vážností a úctou. U pohanských národů byla jim vykazována zvláštní vybraná místa, která mívala polohu odpovídající jejich charakteru; u křesťanů byly to hřbitovy kolem kostela. V kostele shromažďovali se živí členové církve, na hřbitovech kolem kostela se ukládala těla zemřelých členů církve, jichž rovy živí zdobili, na nich svítili, u nich se modlívali a na ně vzpomínali.

U nás v nejstarších dobách, kdy křesťanství k nám přišlo, byly jen hřbitovy kolem kostelů, zakládané z majetku církevního. Bývaly majetkem církve, která jim přiřkla právo míst posvátných.

Stát se celkem o hřbitovy nestaral a ponechával toto pole čistě náboženským společenstvem — tehdy katolické církvi. Když u nás v dobách pozdějších vznikly náboženské společnosti nové, zakládaly si tyto své vlastní hřbitovy podle svého vyznání jen pro své souvěrce, a tak povstaly různé hřbitovy podle

•

konfesí, tedy hřbitovy konfesionelní, které byly majetkem jednotlivých konfesí, jež si je samy stavěly, udržovaly a spravovaly. Tento stav potrvál až do dob nejnovějších.

Teprve po roce 1870 počal stát hřbitovům věnovati větší pozornost. Jednotlivým církvím ponechal právo jejich konfesionelní hřbitovy zřizovati, ale zároveň nařídil zřizování hřbitovů nových po stránce zdravotnické tam, kde jednotlivé náboženské společnosti nechtěly anebo nemohly zřizovati hřbitovy nové, a povinnost uložil jednotlivým obcím, které mohly si postaviti svůj vlastní hřbitov — anebo mohly se za tím účelem spojovati a společný hřbitov postaviti. (Zdr. zákon č. 68, 1870.)

Tento právní stav trvá dosud.

Hřbitovy jsou veřejné ústavy zdravotnické. Tento charakter jejich jeví se tím, že jejich zřízení za určitých podmínek jest závislým od příslušných úředních nařízení a zákonů, že místa k pohřbení na nich jest užití oprávněn každý, kdo splní podmínky předepsané, že forma, kterou se zakládá, předpisuje a vymáhá výplatu za poskytnuté veřejné použití hřbitova, se provádí podle práva veřejného a soukromého.

Na hřbitově má určitá práva vlastník hřbitova a soukromníci, jimž hrobní místa byla pronajata za určitých podmínek.

Zavedené poplatky na hřbitovech spočívají na stanovisku veřejně právním na všech hřbitovech.

II. Hřbitov konfesionelní.

Hřbitov konfesionelní jest ten, který jest určen pro pohřbívání zemřelých členů určitého vyznání. Jest majetkem dotyčné konfese a podléhá její správě.

•

Katolická církev takový hřbitov světi, čímž hřbitov dostává charakter míst posvátných a stává se součástí katol. kostela, a proto používá také těchto práv — a to nejen podle církevního, nýbrž i podle státního práva.

Známky, podle nichž se konfesíonelní charakter hřbitova určuje, jsou tyto:

1. Když jest hřbitov zapsán v pozemkových knihách jako majetek kostelní, záduší, anebo když jako hřbitov konfesíonelní jest svým vlastním majitelem.

2. Jestliže byl zřízen od farní osady nebo od přifařených obcí a jako majetek farní osady do knih byl zapsán (Spr. s. 30. září 1885, č. 2.475).

3. Když věnovací listinou byl určen ku pohřbívání členů určité konfese a na základě toho byl od příslušné církve vysvěcen.

4. Kdyby politická obec hřbitov svým nákladem postavila a kdyby žádala určitou konfesi za jeho vysvěcení a předtím jí hřbitov za její konfesíonelní hřbitov prohlásila, pak i kdyby hřbitov v pozemkových knihách byl obci připsán jako její majetek, pokládá právo hřbitov takový za konfesíonelní (Spr. s. 19. května 1882, č. 870).

Správu hřbitova konfesíonelního vede správa zádušní, t. j. farář zároveň s patronem; patron sám není oprávněn správu vésti ani sám farář (zák. ze 7. května 1874 ř. z. č. 50, § 41 a 42). Správa hřbitova podléhá v tomto směru zákonům církevním a státním, které jsou stanoveny pro správu jmění zádušního; nadřízenými úřady jsou v tomto směru po stránce církevní biskup a jeho konsistoř, a po stránce státní okresní a zemský úřad a ministerstvo nár. osvěty. Obec může uplatňovati tu jen své právo po stránce zdravotnické; do majetkových práv zasahovati není oprávněna.

Správa hřbitova má vésti matriku pohřbených, evidenci a pronájem míst k hrobkám, pro hroby rodinné a běžné, knihu o předepsaných poplatcích a jejich vybírání, má vésti knihu hřbitovních příjmů a vydání a každoročně sestaviti celkové sčítování. Přebytky se mají ukládati do zvláštního fondu hřbitovního, z něhož se má hřbitov udržovati v dobrém stavu.

Hřbitovní správa má dbáti toho, aby na hřbitově se šetřilo všech úředních nařízení, dbáti o pořádek na hřbitově, aby cesty udržovány byly v pořádku, naléhati na to, aby pomníky a hroby byly v dobrém stavu a zameziti vše, co by se nesrovnávalo s charakterem hřbitova a jeho posvátného místa.

Hrobní místa nejsou na hřbitově prodávána jako výlučný majetek stran, nýbrž jsou dávána toliko v nájem, a když strana neplní povinnosti ohledně udržování pomníků a hrobů, má hřbitovní správa právo zakročiti.

Aby se předešlo všem možným nepříjemnostem, má býti hřbitovní správou vypracován náležitý hřbitovní řád a při pronájmu místa má strana prohlásiti a svým podpisem potvrditi, že se zavazuje podmínky hřbitovního řádu plniti.

III. Hřbitov komunální čili obecní.

Jestliže hřbitov byl zřízen z prostředků obecních a jestliže se obec nezřekla při jeho zřizování žádných práv, pak jest to hřbitov obecní, komunální, určený pro pohřbívání dotyčných obyvatel, kteří v jeho okrsku zemřeli, bez ohledu na jejich náboženskou příslušnost.

Na takový hřbitov musí býti přijat každý zemřelý, ať náleží k tomu či onomu vyznání nábožen-

skému nebo k bezvyznání; podmínkou přijetí jest úmrtí v pohřbívacím jeho okrsku, pro nějž hřbitov byl zřízen. Jestliže někdo zemřel mimo tento okrsek pohřební, nemusí býti jeho tělo k pohřbení na tento hřbitov přijato, leč by se jednalo o pohřbení v hroboce rodinné nebo v rodinném hrobě.

Majitelem takového hřbitova jest dotyčná obec nebo dotyčné obce, které se spojily za účelem vystavění takového hřbitova, a spravuje jej obecní úřad nebo hřbitovní výbor od příslušných obcí zvolený.

Každá obec jest oprávněna podle § 3. zdravot. zákona z 30. dubna 1870 si svůj vlastní hřbitov vystavěti pro pohřbívání svých zemřelých členů a může tohoto práva užítí, kdykoliv tak za dobré uzná.

Obec nemůže býti donucena k tomu, aby si svůj vlastní hřbitov obecní postavila tam, kde zdravotně-policejně vyhovující hřbitov se nalézá, a kde konfesionální hřbitov se udržuje v náležitém stavu pro pohřbívání (Min. vnitra 14. led. 1879, č. 16585); avšak tam, kde takových podmínek není a náboženská společnost nechce svůj starý hřbitov rozšířiti neb nový zřídit, jest obec sama povinna hřbitov obecní zřídit, a nechce-li, může k tomu býti úřadem státním donucena (§ 18, č. 236—1922).

Okr. úřadem může být ke stavbě hřbitova donucena podle zák. předpisů tehdy, když místní konfesionální hřbitov musí býti uzavřen, anebo když správa tohoto hřbitova jej nechce rozšířiti pro další potřebné pohřbívání. Povinnost stavěti hřbitov jest tedy pro obec subsidiární, ne naprostá (Spr. s. 3. března 1880, č. 388).

Jestliže obec zřídí ve svém okrsku obecní hřbitov, kde se nachází hřbitov konfesionální, na němž se pohřbívá, není oprávněna své obyvatele nutiti k tomu, aby se dali na tomto hřbitově pohřbívati, aniž

smí pohřbívání na starém konfesionelním hřbitově zbraňovati, ztěžovati anebo docela zakazovati. V takovém případě je každému občanu dáno na vůli voliti si hřbitov konfesionelní nebo obecní. Pakliže správa hřbitova konfesionelního použije svého zákonitého práva a tomu či onomu pohřbení na svém hřbitově odepře, musí obecní hřbitov takové tělo k pohřbení přijmouti.

Na obecním hřbitově, pokud správa hřbitovní sama určitá práva některým konfesím nepropůjčila, nemá žádná konfese nějakých zvláštních práv. Práva jejich spočívají jen na všeobecných zásadách právních, které každé konfesi na takovém hřbitově dávají právo konati pohřební obřady úplně svobodně při pohřbívání jejich příslušníků.

Katolická církev žádá, aby na takovém hřbitově byl pro každého jednotlivce předem hrob před pohřbením od kněze, který pohřební obřady vykonává, vysvěcen.

Hřbitov nákladem politické obce zřízený jest jejím vlastnictvím, a proto jí přináleží právo v mezích zákona jím nakládati. (Spr. s. 19. května 1882, č. 870.)

Totéž právo přísluší obci na té části hřbitova, o niž sama svým nákladem hřbitov konfesionelní rozšířila, když správa konfesionelního hřbitova tak učiniti nechtěla, ačli při předchozím jednání některých práv ve prospěch konfesionelního hřbitova se nezřekla. (Spr. s. 19. května 1882, č. 870.)

Tím, že každá obec jest podle § 3. zdravot. zákona ze dne 30. dubna 1870 oprávněna si svůj vlastní hřbitov zřídit, není nijak dotčeno právo jednotlivých náboženských společností zřizovati vlastní hřbitovy pro pohřbívání jejich příslušníků. Každá náboženská společnost státem uznaná má právo i v těch obcích, kde jest obecní hřbitov zřízen, svůj vlastní hřbitov

zříditi, starý svůj hřbitov používat i jej rozšiřovati. (Výnos min. kultu 22. května 1874, č. 14963.)

Při zřizování obec. hřbitova přináleží obcím právo stavbu prováděti, okresním úřadům státním přináleží pouze dozor. (Spr. s. 2. března 1882.)

Každá náboženská společnost státem uznaná má právo vykonávati veřejně své náboženské úkony, a proto na komunálním hřbitově nesmí obec jí v tom brániti, pokud tam chce konati náboženské průvody, obřady a slavnosti, jako na př. o dušičkových dnech nebo slavnost Zmrtvýchvstání a podobné slavnosti, jichž úkolem jest uctívati památky zemřelých a konání pobožností za zemřelé.

IV. Hřbitovy církevně-komunální.

Jestliže obec svým nákladem hřbitov vystavěla, avšak určitých práv svých ve prospěch církve se zřekla anebo jej posvětila, utvořila hřbitov církevně-komunální, který podléhá nejen pravomoci obecní, nýbrž i církevní.

Církevním posvěcením nabývá hřbitov charakteru věcí posvátných a podléhá v tom směru pravomoci faráře ve všech věcech, které se podle nauky a kázně církevní posuzují. (Spr. s. 19. května 1882 č. 870 — 7. listopadu 1883, č. 2556.)

Na takovém hřbitově má farář právo vykazovati místa pohřební a žádati, aby určité místo bylo vyhrazeno pro pohřbívání katolíků, a jest oprávněn zameziti vše, co církevní kázni a řádu se přičí.

Byla-li před svěcením hřbitova mezi farním úřadem a obcí uzavřena o těchto církevních a jiných právech církvi postoupených určitá smlouva, platí její zásady; nebyla-li taková smlouva uzavřena a

hřbitov byl bez zvláštního stanovení práv vysvěcen, pak má farář právo na takovém hřbitově zabrániti všemu, co se na posvátném místě církevní kázni protiví.

Církevní stanovisko ukládá faráři o to pečovati, aby tam, kde toho okolnosti dovolují, se staral o rozšíření stávajícího hřbitova konfesionelního nebo o zřízení hřbitova konfesionelního nového. Kde to není možno, má pečovati o to, aby obecní hřbitov byl posvěcen a aby zřízen byl hřbitov církevně-komunální. Není-li ani to možno, pak má žádati, aby na novém obecním hřbitově byla vyhrazena část pro pohřbívání katolíků, a když ani toho nelze dosíci, pak nezbývá nic jiného, než aby každý hrob před pohřbením byl vysvěcen.

V. Hřbitovní kostely a kaple.

Na konfesionelních hřbitovech zřizovány bývají hřbitovní kostely a kaple, v nichž sloužívaly se mše sv. při pohřbech a hřbitovních slavnostech, konávají kázání a hřbitovní slavnosti, a z nichž vypravují se pohřby.

Koná-li se pohřeb z obce, pak bývá zvykem, že zemřelý se do kostela neb kaple přenese, tam vykoná se příslušný obřad, načež se mrtvola odnáší ke hrobu k pohřbení.

Ve větších městech vypravují se pohřby obyčejně z těchto hřbitovních kostelů a kaplí na hřbitov.

Takový kostel nebo kaple podléhá pravomoci faráře a jeho farnímu právu a platí o něm tytéž právní zásady jako o kostele farním.

Tyto hřbitovní kostely a kaple jsou hlavní součástí hřbitovů konfesionelních a mívají svého patro-

na jako kostely farní, své záduší a svou zádušní správu.

Mohou se státi majetníky různých fundací a mohou nabývati svého zvláštního majetku jako jiné právní osoby. Proto možno u nich zřizovati fundační mše a jiné pobožnosti za zemřelé jako u farního kostela.

Hřbitovní kaple anebo kostel jest možno zřídit i na hřbitově církevně-komunálním nebo na hřbitově obecním, jestliže si to obec přeje a jestliže podmínky dané církví splnila. Podmínky ty pak jsou směrodatné pro práva církve v tomto kostele. Z takového kostela nesmí se pak vypravovati pohřby jinověrců a faráři přísluší právo pohřby z takového kostela povolovati. (Boh. č. 1661-1922, 4241-1924.) V takovém kostele přísluší právo katafalky k pohřbům dodávati pouze příslušné církvi a poplatky za něj vybíratí podle ustanovení výnosu min. vnitra, obchodu a kultu ze dne 1. srpna 1907, ř. z. č. 183, § 1. Obec toho práva nemá, i kdyby v knihách pozemkových kostel ten zapsán byl jako majetek obce.

Podle rozhod. nejv. soud. dvora ze dne 6. října 1885, č. 8559. Gl. U. XXIII. č. 10722, může církev majetnictví kostela hřbitovního 40letým držením a výhradním užíváním ke katolickým účelům vydržeti a majetnictví jeho získati, třeba by byl kostel v knihách zapsán jako obecní majetek.

VI. Hřbitovní výstavní síně.

Na hřbitovech konfesionelních, církevně-komunálních a obecních jest možno zřídit pohřební výstavní síň; a nejen možno, nýbrž i žádoucí to jest.

V nynějších dobách konávají se často pohřby pouze ze hřbitovních síní, a to zvláště ve větších městech, ba i v těch místech, kde jest zvykem konati pohřby z domu úmrtí, stane se často nutností vypraviti pohřeb pouze na hřbitově. Proto jest třeba postarati se o důstojné místo pro takové vypravování pohřbů, a tím jest slušně upravená výstavní síň pohřební.

Pohřební síň musí býti důstojně upravena, aby svému účelu mohla dostáti.

Předně má to býti prostornější místnost zevnitř vymalovaná nebo alespoň vytónovaná. Stavívá se obyčejně v nejbližším sousedství s umrlčí komorou, kde mrtvoly bývají před pohřbem ukládány.

Uvnitř má státi trvalý katafalk, po stranách několik svícňů, v čele se vztyčuje kříž a za ním bývá látková dekorace; po stranách bývají umístěny na stěnách nástěnná ramena pro svíce a po stranách bývají rozestaveny buxusové stromky a j. rostliny. V čele vpředu stojí velký svícen a na něm bývá zavěšen smuteční štít. Rozprostření suken po podlaze a různé čalounované závěsy v pohřební síni bývají ve větších městech, kde konávají se pohřby podle různých tříd.

Takové zařízení vyžaduje ovšem i příslušný náklad, než to může vždy správa hřbitova věnovati, poněvadž z pohřební síně možno vybíráti slušné poplatky podle způsobu pohřbů za její propůjčení.

Jest záhodno, aby v takové pohřební síni byla postavena jedna nebo dvě lavice po způsobu lavic kostelních, aby v nich mohla zasednouti rodina zemřelého.

V tomto směru vykazují bohužel naše hřbitovy oproti cizině velmi mnoho nedostatků. Šetří se ne-

místně nákladem, poněvadž majitelé hřbitovní připravují se tím o značný příjem, který jim uchází a kterého by mohli dobře upotřebiti ke zřizování a udržování hřbitovů.

Ba i tam, kde pohřební síně byly zřízeny, nevěnuje se jim náležitá péče, aby udržovány byly v náležitém stavu a pořádku, a bývají někdy dosti zanedbány a nezřídka i za skladiště pohřebních potřeb také používány.

Pohřební síň má býti určena jen pro pohřbívání mrtvých, kde má býti vše v náležitém stavu a pořádku upraveno a připraveno, a nemá se trpěti, aby v této síni se ukládaly hrobařské potřeby, nosítka, provazy a pod., pro něž má býti určena místnost jiná.

V takové pohřební síni, i obecní, má právo každá náboženská společnost podle ustanovení výnosu min. vnitra, obchodu a kultu ze dne 1. srpna 1907, § 1 ř. z. č. 183 pro své souvěrce dodávati a stavěti katafalk svůj a obec není oprávněna jí to zakazovati, poněvadž jest oprávněna všude v kostele, na hřbitově a kdekoliv jinde předměty k nábož. výkonům potřebné si dodati — a těmi jest řádné vystavení mrtvol, aby v ní mohly býti konány obřady. Katafalk, tumba, jest starým církevním zařízením, náležejícím k předmětům liturgickým.

Koncesované ústavy pohřební toho práva nemají a mohou v takové síni stavěti katafalky jen tehdy, když církevní úřady svého práva použití nechtějí.

Vzniká otázka, zdali obec v obecní pohřební síni jest oprávněna zakázati pohřebním ústavům stavěti v ní jejich vlastní katafalky. Jsme toho názoru, že nikoliv. Proč? Poněvadž podle roz. spr. s.

z 10. října 1892, č. 3139 Budw. XIV. 6486 nemůže zakazovati na hřbitově chráněným živnostníkům vykonávati tam práce v jejich obor spadající, pokud o tom v zákoně není stanoveno něco jiného.

Poplatky za dovolení postavení katafalku má právo v pohřební síni vybíratí její majitel.

VII. Umrlčí komory.

Dvorní rozhodnutí ze dne 3. března 1771 nařídilo, že při každém farním nebo lokálním kostele, kde se nalézá hřbitov, musí býti zřízena umrlčí komora, kde by mohly býti uloženy mrtvoly, které nemohou býti ponechány v jejich bytech, aby tam 48 hod. po svém úmrtí mohly ležeti. Podle toho byla náboženská obec povinna zřídití a udržovati umrlčí komoru. Podle dvor. dekretu ze dne 13. dubna 1845, č. 12.427 byla tato povinnost uložena obcím.

Zdravotní zákon z r. 1870/68, § 3, lit. d) ukládá obcím jako zdravotně-policejní povinnost zřizovati a chovati v dobrém stavu umrlčí komory a dohlížeti na ně Zákonem č. 332/1920 a č. 236/1922 byla obecní zdravotně-policejní povinnost přenesena na stát.

Tato povinnost obcí jest však subsidiární, t. j. musí býti obcí plněna, když tomuto zdravotně-policejnímu požadavku není vyhověno jinou zdravotně vyhovující umrlčí komorou v obci.

Umrlčí komora jest vlastně nutnou součástí hřbitova, takže tam, kde jest zřízen hřbitov, má býti zřízena i umrlčí komora.

Když obec zřizuje umrlčí komoru na konfesional-

ním hřbitově a když záduší má dostatečný majetek, může býti určitá část ze záduší na stavbu umrlčí komory povolena (Výn. č. místodrž. ze dne 4. dub. 1884, č. 1600).

Když se nový konfesionelní hřbitov staví nebo rozšiřuje, může dáti obec své stavební povolení s tou podmínkou, aby majitel hřbitova také umrlčí komoru postavil (Spr. s. 7. února 1890, č. 183).

Kde při konfesionelním hřbitově byla zřízena umrlčí komora jako součást hřbitova, pak jest správa hřbitovní povinna ji udržovati.

Umrlčí komora má býti vystavěna z kamene, opatřena okny s drátěnou mříží a kamny, aby v zimě bylo zabráněno zmrznutí zdánlivě mrtvých. Na podlaze má býti umístěna zvýšená podložka, na niž by se mohly rakve klásti. Mrtvoly tam mají býti uloženy v otevřených rakvích a ruka mrtvoly má býti spojena s drátem nebo šňůrou, která vede ke zvonku, umístěnému v bytě hrobníka, pro případ procitnutí zdánlivě mrtvých. Komora, kde mrtvý leží, má býti v noci osvětlována a dveře zvenčí tak uzavřeny, aby snadno mohly býti otevřeny. Byt hrobníka má státi v její blízkosti (Dvor. dekret 3. břez. 1771).

Opravy a udržování umrlčí komory náleží jejímu majetníkovi.

Úcta k zemřelým žádá, aby v umrlčí komoře nebylo ukládáno všelijaké náčiní hrobnické a všelijaké jiné tam nepatřící věci, a aby se z umrlčí komory nedělalo nějaké skladiště odhozených věcí. Proto má umrlčí komora býti udržována v pořádku a čistotě, důstojné posledního odpočinku zemřelých.

VIII. Stavba a udržování hřbitovů.

Postavit nový hřbitov není povinností náboženských společností, a proto státní úřad není oprávněn nějaké náboženské obci naříditi, aby starý svůj hřbitov rozšířila nebo nový postavila.

Povinné stavění hřbitova může býti nařízeno jenom obci podle zdravotního zák., ale jen tam, kde konfesíonelní hřbitov již svému účelu nevyhovuje a dotyční činitelé nechtějí nový konfesíonelní hřbitov postavit neb rozšířiti starý, nebo příslušným úředním, policejně zdravotním nařízením vyhověti — anebo tam, kde vůbec žádného hřbitova nestává, když místní poměry nový hřbitov vyžadují. (Výn. min. vnitra 14. ledna 1879, č. 16585-1878.)

A. Hřbitov konfesíonelní.

Každá farní osada může se rozhodnouti postavit konfesíonelní hřbitov, a to podle její potřeby, buď pro pohřbívání všech osadníků celé farnosti, neb určité části její.

Rozhodnutí takové může vzejíti jen po úradě a usnesení dotyčných právních činitelů, jimiž jsou farář, patron a zástupci přifařených obcí, jež zastupují příslušná obecní zastupitelstva z farnosti.

Hřbitov konfesíonelní jest v Čechách prohlášen za část budovy kostelní, a proto o jeho zřizování, rozšíření a udržování a hospodaření na něm platí tytéž zákony jako v kostele farním. (Dekret č. gubernia ze dne 8. listop. 1825 a spr. s. 14. listop. 1878, č. 1781.)

Výjimku od toho pravidla činí ten případ, v němž jistou právní listinou jest některá jiná osoba vázána

náklad na hřbitov nésti, anebo jestliže někdo jiný než záduší poplatky za hroby vybírá.

Pro Moravu jest ustanoveno toto: Kdo vybírá poplatky za hroby, jest povinen nésti náklad na rozšíření starého neb na zřízení nového hřbitova. Pakliže tímto činitelem jest záduší, jest povinno tento úkol převzítí, má-li k tomu dostatečného jmění; nemá-li, pak platí o stavbě i rozšíření hřbitova tytéž zásady právní jako o stavbě kostela farního. Pakliže se žádných poplatků hřbitovních nevybíralo, pak jest obec nucena sama tento úkol převzítí. (Guber. nař. 13. června 1834, č. 20249.)

Výlohy na rozšiřování starého a zřízení nového konfesionelního hřbitova dlužno v první řadě nahraditi z fondu, který se utvořil ze hřbitovních poplatků (Spr. s. 30. září 1885, č. 2475).

Jestliže hřbitov konfesionelní byl rozšířen nákladem farní osady, jest i tato rozšířená část hřbitovem konfesionelním. (Spr. s. 30. září 1885, č. 2475.)

Když se jedná o rozšíření konfesionelního hřbitova a vzniká-li spor, kdo jest povinen ke konkurenci, mají o tom rozhodnouti politické úřady. (Spr. s. 30. září 1885, č. 2475.)

Po pravidlu jsou ke konkurenci pro konfesionelní hřbitov nebo jeho rozšíření povinni farní osadníci, kteří mají na tomto hřbitově právo pohřební. Farní osadníky zastupuje obecní zastupitelstvo.

Podle dvorního dekretu ze dne 23. července a 13. září 1784, č. 2957, má býti hřbitov zdí ohrazen a křížem uprostřed opatřen.

Jestliže se vyfaří část osadníků, kteří si svůj vlastní hřbitov nezřídí a na starém hřbitově farnosti bývalé stále pohřbívají, vztahují se na ně všechny povinnosti právní tohoto starého hřbitova. (Spr. s. 5. května 1887, č. 808.)

Pokud se jedná o stavbu hřbitova při kostelích patronátu veřejného, nepřispívá tento podle výnosu ministerstva kultu ze dne 30. května 1888, č. 3559, po pravidlu k tomu účelu, nýbrž stane se tak toliko výjimečně ve zvláštních případech, a to na základě minist. povolení.

Co se týče stavby ohledně rozšíření starého konfesionálního hřbitova, nebo zřízení nového, dlužno připomenouti toto: Bud' jsou po ruce dostatečné fondy hřbitovní a zádušní, z nichž může býti kryt celý náklad, a tu jest možno jich použití, anebo nejsou dostatečné anebo žádné — a pak to, co se nedostává, kryje se konkurencí.

Dvor. dekret ze dne 23. srpna a 13. září 1784, č. 2951, stanoví, že nové hřbitovy se mají zakládati v přiměřené vzdálenosti od osady. Toto nařízení se zakládá na zastaralých zdravotních předsudcích, jako by hřbitovy mohly poškoditi pitnou vodu, že kazí výpary vzduch osad a pod. Podle nejnovějších výzkumů vědeckých to nebezpečí nehrozí, když hřbitov jest náležitě založen, hroby řádnou hloubkou kopány a zasypány. Hroby vodu nekazí, čehož důkazem je nejen vědecké zkoumání, nýbrž i dlouhý věk přčetných hrobníků, kteří po celý život pili vodu z pumpy na hřbitově. Že by z hrobů, kde na mrtvole leží 1 m země, do výše vycházely nějaké výpary, jest názor vědecky nesprávný. Tendence odstranění hřbitovů z měst a osad a kladení jich daleko za jejich hranice byla čistě zednářského původu: chtěla lidem znemožnit častou návštěvu hrobů a tím oživování náboženských citů. Podle nynějšího právního stavu jest v kompetenci obce určití vzdálenost hřbitova nového od osady. Tu však jest míti na zřeteli, že v zájmu obecnstva i pohřbívání jest, aby hřbitov byl založen poblíž osady nebo města, aby pohřbívání se zby-

tečně nezdrazžovalo a návštěva hřbitova dalekou chůzí obtížnou se nestala.

Podle § 47, odst. 2. venkov. stavebního řádu, nemají se dovolovati nové stavby v bezprostřední blízkosti hřbitova. Zajímavé jest, že skoro všude, kde se hřbitov nový postavil v určité vzdálenosti od obce, stále a stále nové stavby se k němu přibližovaly, až jej s městem spojily a novou ulici vytvořily. Hřbitov jest pro mrtvé sice, ale živí se k němu táhnou z různých důvodů.

Půda pro hřbitov má býti volena v první řadě suchá, neboť mokrá půda bývá pramenitá, často objevuje se pak ve vykopaných hrobech a v hrobkách voda a tlení mrtvol mívá nepříznivý průběh. Půda má býti suchá, ne skalnatá, kde se těžce hroby kopají, ani písčná, kde hroby není vůbec možno kopati, ježto se zem propadá a forma hrobů nedeždrží. Než není snadno vždy takové místo nalézt a místní poměry půdy bývají směrodatné.

Postup stavby jest tento:

a) Správa záduší zvolí případné místo a pak žádá obce za vyslání stavební komise, která má dáti své dobrozdání způsobem protokolárním.

b) Poté podá žádost k okresnímu úřadu, který má podle nejvyš. nařízení z 24. ledna 1860 udělití svolení. K žádosti se přikládá situační plán na základě 20letého tabelárního výtahu z matriky zemřelých za poslední léta, dále dobrozdání stavební komise, udá se kupní cena pozemku, určí se způsob, jakým budou útraty uhrazovány, a předloží se žádost za povolení stavební konkurence.

c) Okresní úřad zkouší a adjustuje projekty, pak vyšle komisi, která sestává z jejího substituta, okres. lékaře a komisaře, na místo stavby, aby za přítomnosti faráře, patrona a zástupců přifařených obcí,

o jejichž hřbitov se jedná, věc na místě projednala a protokol sepsala.

V protokolu má býti:

a) čím může přispěti záduší, což řídí se podle posledního účtování,

b) jakým způsobem bude stavba zadána,

c) jednání s obcemi o převzetí prací nádenických a povozů, kde má býti spolu vytknuto, zdali tyto práce budou dodány in natura, anebo budou-li hrazeny z příspěvků,

d) souhlasné uznání všech interesentů o potřebě hřbitova.

Pak dlužno se ucházeti o povolení ordinariátu.

Když bylo dáno povolení ke stavbě a předběžné práce byly skončovány, svolá se komise, jak uvedeno bylo sub c), která stavbu pronajme. Podnikatel položí 10 procent obnosu stavebního do zádušní pokladny jako kauci, o čemž se mu vystaví listina bez kolku.

Nad správným prováděním stavby bdí farář nebo patronátní úřad.

Když byla stavba skončena, oznámí se to okresnímu úřadu, který svolá výše jmenovanou komisi a podnikatele. Když byla stavba schválena, vyplátí povinnou částku na soukromém patronátě patron, na patronátě zeměpanském dlužno však zakročiti o výplatu peněz u zemského úřadu cestou okresního úřadu.

Pak se provede ještě jednou kolaudace stavby, sepíše se tam protokol, a když není žádné závady, vyplátí se podnikateli kauce.

Tento způsob provádí se i při rozšiřování hřbitova. V těchto případech dlužno zakročiti předem u zemského úřadu:

a) Když záduší nebo kanonicky spojený kostel

(filiální) má přispívati větším obnosem než 1000 K.

b) Když se jedná o zápůjčku ze záduší kostela, který kanonicky spojen není.

c) Když se jedná o příspěvek ze studijního fondu nebo náboženské matice, anebo z jiného fondu, který stát spravuje.

d) Když mají býti při stavbě rozluštěny otázky archeologické nebo architektonické.

Pro každý nový hřbitov nebo pro každé nové rozšíření jeho má býti pořízen žádaný nový plán pohřbívací, kde mají býti označena místa k pohřbívání podle jednotlivých oddělení s označením čísel jednotlivých hrobů a potřebných cest, aby byl zjedнан k jednotlivým hrobům řádný přístup, a podle tohoto plánu pak se mají jednotlivá místa zadávati stranám.

Zákon z r. 1874, č. 50, § 57, ponechal v platnosti všechna stará zákonná ustanovení ohledně zřizování a udržování katolických církevních budov. Podle dvor. dekretu 20-X-1875, č. 284457 sb. prov. zák. čes. sv. 7, č. 181, tvoří katolické hřbitovy součást budov kostelních a tudíž i součást jmění kostelního. Proto náklad na zřízení a udržování katolického hřbitova jsou povinni podle toho hraditi v první řadě ti, kteří hřbitovní poplatky vybírají, anebo pokud podle zákonné zvyklosti jsou vázáni tento náklad nésti.

Ve druhé řadě možno použití postradatelného kostelního jmění, jevícího se v přebytku, ba i podle § 40 zák. 1870, č. 50, i určitého dílu podstaty jmění kmenového.

Ve třetí řadě možno použití i jmění kostela filiálního, kanonicky s farním kostelem spojeného.

Ve čtvrté řadě hradí náklad patron a přífařenci. Přífařenci mají přispívati jednou třetinou, nebo

mají platiti práce nádeníků a náklady za povozy, patron nese výlohy za hmoty a práce řemeslnické. Náklad na hřbitov filiální u kostela filiálního hradí ten, kdo vybírá poplatky, pak zádušní majetek toho kostela a konečně ti, kteří mají zájem na tomto hřbitově.

V Čechách platí výše zmíněné předpisy, doplněné zákonem z roku 1874, č. 50, a na Moravě zákon č. 11-1867-z. z. m.

Evang. církev augšp. i helv. vyznání hradí hřbitovní výdaje podle ustanovení § 10 pat. z. 8. IV. 1861, č. 41 ř. z., církevní sbory českobratrské podle §§ 8 a 42 církevního zřízení této církve, církevní sbory evangelické církve církevní daní, církev českomoravská poplatky svých příslušníků.

B. Hřbitov komunální.

Objeví-li se potřeba zřízení nového hřbitova komunálního, pak jest nutno, aby se na jeho potřebě usneslo obecní zastupitelstvo té obce, pro niž má býti hřbitov zřízen.

Jestliže se jedná o zřízení hřbitova pro více obcí, musí se na tom usnésti všechny obce, jichž se to týče.

Prostředky ke krytí nákladu zaopatřují obce podle ustanovení § 24 zák. č. 329-1921.

Zřízení hřbitova není k dobru jen oné části obce, která ho bezprostředně k pohřbívání používá, nýbrž jest ku prospěchu celého obvodu obecního, jakožto zřízení určené k účelům zdravotním. Jsou proto náklady spojené se zřízením hřbitova vydáním obecním, a nikoliv zvláštním, podle § 78 obec. česk. zřízení, a proto nelze náklady hřbitova uložit z výše uvedeného důvodu jenom osadě a osadníkům.

Z týchž důvodů nelze pokládati náklad na zřízení hřbitova obcí vynaložený za náklad podle §§ 25 nebo 26 zák. č. 329-1921.

Co se tkne postupu, dlužno napřed vyhlédnouti řádné místo, jak vpředu jest popsáno, svolati stavební komisi a pak zadati věc k okresnímu úřadu o povolení stavby; jinak se postupuje tímže způsobem jako při provádění obecních staveb.

Rozhodovati o místě pro hřbitov jest vyhrazeno státním orgánům zdravotně-policejním a nikoli obci (zák. č. 332-1920, §§ 3 a 4). V první instanci rozhoduje tu okresní úřad, v druhé zemský úřad, a to podle čl. 8 zákona ze dne 14. července 1927, č. 125, Sb. z. a n., konceprávně.

V městech, která mají svůj zvláštní statut, rozhoduje v první instanci zemský úřad, ve druhé ministerstvo zdravotnictví.

Poněvadž dvor. dekrety z 23. VIII. a 13. IX. 1784 jsou dosud v platnosti, jest obec oprávněna a jako zájemník legitimována uplatniti své námitky s hlediska zdravotního při zřizování hřbitovů vůbec. Jest však záhodno, aby tu bylo postupováno jen reálně na základě nyní platných a směrodatných zásad zdravotnických beze vší stranickosti a bez ohledu na zastaralé a dnes už dávno neuznávané zásady hygieny, kterých ještě nedávno bylo často z neznalosti nových vymožeností vědy používáno, čímž dobrá věc jen trpěla.

Jedná-li se při zřízení nového nebo rozšíření starého hřbitova o jedinečný vhodný pozemek, který se nachází v majetku jednotlivců, může býti takový pozemek vyvlastněn, když by jeho majitel vůbec jej nechtěl prodati, anebo kdyby žádal za něj přemrštěnou cenu. (Dvorní dekret 6-XII-1874, a rozh. 11-XI-1785, výnos min. vnitra 17-XI-1860, č.

34863.) Příslušným k vyvlastňovacímu výroku je zemský úřad. Za vyvlastněný pozemek má býti dáno přiměřené odškodnění. Z rozhodnutí zemského úřadu po vyčerpání opravných prostředků možno se dovolávati nápravy postiženému pořadem práva. Než pochod vyvlastňovací je velmi zdlouhavý, a proto radno věc vyřídit raději dohodou.

Jestliže obec si postaví hřbitov obecní a chce-li, aby byl vysvěcen, pak musí vstoupiti v jednání s místním farním úřadem, který za určitých podmínek může obci vyhověti a svěcení hřbitova obstarati. Tím pak dostane hřbitov charakter církevně-komunální, na němž ve věcech náboženské discipliny rozhoduje příslušný farář a nikoliv obec. O ujednání mezi obcí a farním úřadem spisuje se smlouva.

Zákon zdravotní z r. 1870, č. 68, nic nezměnil na předpisech na tom, jak se mají hraditi náklady na zřízení a udržování hřbitova, a proto náklad na zřízení obec. hřbitova se má opatřiti tímž způsobem, podle obec. nařízení, jako na jiné obecní budovy.

IX. Hřbitovní zřízení.

Hřbitovní zřizence ustanovovati jest právem těch, jimž podle zákonitých zásad přísluší správa hřbitova. Tu dlužno míti na zřeteli hřbitov náboženský či konfesionelní a hřbitov obecní.

A. Hřbitov konfesionelní.

1. Existují-li nějaké právní listiny o ustanovování hřbitovních zřizenců, kde jsou určitá práva určitým činitelům vyhrazena, jsou tyto listiny směrodatné.

2. Není-li takových listin, pak

a) na hřbitově konfesionelním, jenž jest ve správě záduší, přináleží právo příslušnému faráři ustanovovati hřbitovní zřizence. (Dvorní dekret z 13. října 1770. — Výnos min. kultu a vyučování z 11. VII. 1880, č. 8953, a 6. X. 1881, č. 17712.) Tuto záležitost pokládá stát. zákon 21. XII. 1867 ř. z. č. 142, § 15, za vnitřní záležitost církevní, již spravují příslušné církevní orgány samy.

b) Jestliže majetníkem hřbitova konfesionelního jest farní obec, přísluší toto právo správě jmění zádušního, t. j. faráři a patronovi, a nikoliv faráři samotnému. (§ 41 a 42 zák. 7-V-1874, č. 50, Spr. s. 1-III-1893.)

B. Hřbitov komunální, obecní.

Ustanovování zřizenců hřbitovních na hřbitovech obecních přísluší dotyč. obec. zastupitelstvu obce, která jest majetníkem hřbitova.

C. Hřbitov církevně-komunální.

Na tomto hřbitově má právo hřbitovní zřizence ustanovovati ten, jemuž v úmluvě mezi obcí a farním úřadem bylo toto právo přiřknuto; není-li takové úmluvy, pak toto právo náleží obci, ale v každém případě jsou zřizenci tito ve věci církevních záležitostí podřízeni faráři (Spr. s. 7-XI-1883, č. 2556).

Platy a požitky těmto zřizencům stanoviti a vypláceti přísluší těm činitelům, kteří je ustanovují.

Na některých hřbitovech vybírá všechny poplatky hřbitovní správa sama a pak z nich hřbitovní zřizence platí, na jiných vybírá hřbitovní správa pouze některé poplatky (na př. za hrobní místa), ale za

vykopání hrobu platí strany poplatky hrobníkovi samy, rovněž tak tomu bývá s obkládáním hrobů a zaléváním a pod. Než tu je záhodno, aby správa hřbitova stanovila výši poplatků, které si hrobníci přímo od stran vybírají. Vyžaduje to jednak ohled na hrobníka, aby nebyl zkracován, a ohled i na strany, aby nebyly přemrštěnými požadavky obtěžovány.

Hrobař je orgánem veřejného ústavu obecního nebo konfesního, a jest pověřen výkonem určité části moci veřejného ústavu a z toho odpovídá nejen správě hřbitovní, nýbrž i dozorčím úřadům státním. (Dvor. dekr. 5-XII-1783.) V případě potřeby jest nejen oprávněn, nýbrž i povinen zákroku policie místní i státní se domáhati.

Příslušná správa hřbitova jest povolána hrobníku dávatí příslušné rozkazy sama, pokud se jejích práv k hřbitovu týče, ale má též hrobníkovi na pamět uvéstí, že povinen je plniti i příkazy úřadů politických jako orgánů dozorčích. Úřady tyto ovšem neobracejí se přímo na hrobníka, nýbrž na správu hřbitova.

X. Úprava hřbitovů.

Při zakládání hřbitova má býti vzat zřetel k charakteru hřbitova. Hřbitov je místo posledního odpočinku na něm pohřbených, na němž odpočívají bytosti nám drahé, s nimiž spojení jsme byli za jejich života, k nimž nás váží milé a drahé vzpomínky, kam chodíme se za ně modlit, na ně vzpomínat a udržovat své spojení duševní i po jejich smrti. Pohlížeti na hřbitov jako na pouhou instituci hygienickou, kam se ukládají mrtvoly ke zpráchnivění, byl by názor tvrdý, bezcitný a nelidský.

Tím jest dán směr pro úpravu hřbitovů. Ve smyslu náboženském dřímají zemřelí na hřbitovech svůj věčný a přece dočasný sen, z něhož jednou povstanou — je to svaté pole, kam kladou se těla lidská do země jako semena, z nichž vyrostou v novém hávu pro život věčný. Církev pokládá hřbitov za součást kostela a za místo posvátné. V kostele se schází živá farní osada, na hřbitově spí její zemřelí osadníci v několika pokoleních. Hřbitov dává všem živým vážné memento voláním: Čím jste nyní vy, tím jsme byli kdysi my, a čím jsme nyní my, budete jednou i vy. Jak se chováte nyní vy k nám, tak se budou chovati jednou k vám ti, kteří po vás přijdou.

Z těchto zásad dlužno čerpati názory o tom, jak má býti hřbitov upraven. Má býti důstojně upraveným místem věčného odpočinku našich drahých, kam rádi chodíme vzpomínat a se modlit za spásu jejich duší, kde dáváme najevo svou vděčnost a svou úctu k těm, kteří nás předešli.

Proto v první řadě jest záhodno vyhledati vhodné místo pro hřbitov, které by bylo tak položeno, aby odpovídalo náboženskému citovému charakteru hřbitova. Není to vždy snadné, ba ani možné, pro různost terénu, ale může se tu státi alespoň to, co jest za daných okolností možno. Kde může býti zřízen hřbitov v pohraničí lesa, háje, v malebném údolí, na pěkném návrší, když půda je tam vhodná, má se tak státi, třeba by to bylo spojeno s větším nákladem. V tom ohledu nás předčili naši pohanští předkové, kteří pro svá pohřebiště volívali taková místa, která příroda sama za pohřebiště určila.

Stavby hřbitovů přecasto provádějí se příliš paušálně, beze všeho estetického hlediska, a vykonává se jen to nejnutnější. Nezřídka zřídí se hřbitov na

sterilní půdě, kde nic neroste, na místě, které má nejméně způsobilosti estetické pro hřbitov.

Hřbitov zakládá se častěji za městem, ale rychle se k němu různé stavby přibližují, až hřbitov octne se mezi domy, které jej obkličují s různých stran, čímž se jeho klid a nutný hřbitovní ráz zruší. Obec má povinnost dbáti na to, aby se takové novostavby nedovolovaly.

Příliš daleký hřbitov má do sebe mnoho nevýhod, a to jak po stránce pohřbívání, které se tím znesnadňuje a prodražuje, tak i z ohledu návštěvníků hřbitova, jimž se návštěva hrobů činí obtížnou a nesnadnou, čímž trpí náboženská idea hřbitovů. Svobodní zednáři na to tlačili, aby hřbitovy, co možno nejdále od měst byly zakládány, aby se návštěvou jich náboženské myšlenky neobnovovaly.

Naše hřbitovy, celkem vzato, vykazují mnoho výtěk a mnoho žalob do své nešťastné polohy a zvláště do své neupravenosti, hlavně na našem venkově. Chybí tu cit, vkus i láska k místu tak posvátnému a vše ukazuje celkem na malou vděčnost živých k zemřelým. Často dbá se jen na tu nejnutnější úpravu a mnohdy ani ne na tu.

Úprava hřbitovů se řídí dvojím směrem: veřejně povinnými předpisy zdravotními, stavebními a pak estetickými, které spadají v obor majitelů hřbitovů.

Zákonodárství stanoví hlavní zásady stavební, kultovní a zdravotnické, ostatní se ponechává vkusu majetníků hřbitova.

Z předpisů o úpravě hřbitova dlužno připomenouti toto:

Dvorní dekret z 23. VIII. a 13. XI. 1784, č. 2591, nařizuje, aby hřbitovy byly obehnány zdí a opatřeny křížem.

O zřizování zvláštních oddělení na hřbitovech ne-

jsou vydány žádné zvláštní předpisy. Majitelé hřbitovů mohou je zřizovati, ale nesmí tím rušiti veřejně právní charakter hřbitova ani pietní pohřbívání zemřelých.

Dvorní dekret z 12. VIII. 1788, č. 1460, praví, že v obcích, kde jsou obyvatelé různých náboženství, má býti zřízen hřbitov společný, anebo více hřbitovů podle různých vyznání. Společný hřbitov může býti rozdělen na různá oddělení podle vyznání, anebo může býti zavedeno pohřbívání podle řady.

Ani náboženská společnost, ani místní obec nejsou povinny na svých hřbitovech zřizovati zvláštní oddělení podle různosti vyznání; mohou tak učiniti, ale nemusí.

Obec se však může ve smlouvě s farním úřadem zavázati, že na svém hřbitově utvoří zvláštní oddělení pro katolíky, zvláštní pro nekatolíky, neboť žádné zákonité nařízení zřizování takových oddělení nezakazuje.

V tom, že správa konfesionelního hřbitova určí zvláštní místo pro pohřbívání jinověrců, nelze spatřovati porušení zákona čl. 12. interkonfesionelního zákona z r. 1868, ani § 10 zák. č. 96 z r. 1925, 56.

Spory o ukládání jinověrců na hřbitovech rozhoduje státní úřad kultu a nikoliv úřad zdravotní.

Čl. XVI. císař. pat. z 17. I. 1850, č. 24 ř. z., nařizuje, že pohřbení samovrahů má býti vykonáno na hřbitově ve vší tichosti. Dříve totiž samovrazi nebyli pohřbíváni na hřbitově samém, nýbrž za hřbitovem — za zdí.

O ukládání popelnic platí tytéž zásady jako o pohřbívání (§ 14. zák. č. 464-1921 Sb.). Z toho důvodu, že tu jest řeč o pohřbívání do země, rozhodl nejv. spr. s. 24-XI-1939, č. 1068-35-5, že popelnice osob žehem pohřbených se musí ukládati do země, a ni-

koliv na povrch do pomníků, ježto uložení popelnice navrch hrobu nebo na pomník není pohřbením do země, které každý hřbitov předpokládati musí a má podle našich platných zákonů.

K zřízení zvláštního místa na hřbitově pro ukládání popelnic nemusí býti žádného zvláštního dovolení; kdyby se však to které místo zřídilo mimo hřbitov zřízený, třeba v úplné souvislosti s ním (za zdí), musilo by tu býti postupováno, jako by se jednalo o hřbitov nový.

Vnitřní úprava hřbitova vyžaduje smysl pro ladnost a pěkné uspořádání, a také určité zkušenosti, aby tu bylo spojeno řádně krasocitné a pietní stanovisko s praktičností a s náležitým ohledem na náboženské citění věřících.

Hřbitov má býti rozdělen na určitá oddělení. Každé oddělení má míti své číslo v římské číslici, a pak má býti uvedeno počáteční a konečné číslo hrobů tohoto oddělení, aby se hrob mohl snadno nalézt. To platí zvláště o velkých hřbitovech. Každý hrob má míti své vlastní číslo, označené číslákem železným, podle něhož jest pak ve hřbitovních knihách veden.

V jednotlivých odděleních mají býti upraveny cesty, aby tak byl zjednán řádný přístup ke hrobům. S výměrem hrobů má býti stanoveno i místo pro zřízení pomníku neb kříže. Zřizovati řady hrobů tak, že prostředkem se táhne místo pro pomníky dvou řad hrobů, není nijak estetické, ježto stavba pomníků jest tu obtížná, pomníky jsou tu nehezky nahromaděny, jeden kryje druhý, jeden pomník leží na druhém buď úplně, nebo jeden zakrývá část druhého, takže taková řada nahromaděných pomníků zády k sobě obrácených působí hodně nehezky. Pravda jest sice, že se tím ušetří jedna cesta, ale

pravda také jest, že se tím všechny pomníky znehodnotí a že taková hromada pomníků velmi nehezky působí.

Nejlépe se osvědčuje ten způsob ve hřbitovních odděleních, kde každá řada hrobů má své samostatné místo pro pomníky.

Mezi jednotlivými hroby má býti vymezen určitý prostor a hroby nemají těsně k sobě přiléhati, poněvadž úzké mezery působí nehezky a pak při kopání hrobů v sousedství ostatní hroby velmi trpí a majitelům starým zbytečně nové výlohy působí.

Hrobové oddělení možno stanoviti podle různých tříd, podle nichž se řídí pak ceny hrobních míst. A podle toho pak jsou upravena i hrobní místa s větší nebo menší rozlohou pro pomníky.

Ustanovovati určitá oddělení pro souvěrce a jinověrce jest vždy na každém hřbitově záhodno, ježto pohřbívání jest nejen aktem hygienickým, nýbrž i náboženským, k němuž každá správa hřbitova jest povinna bráti náležitý zřetel.

Zřizování zvláštních míst pro samovrahy setkává se v praxi se zvláštními potížemi, ježto tím památka těchto zemřelých nešťastníků trpívá a pozůstalým nemalou bolest působí. Srdce jejich jest těžce raněno tímto způsobem smrti a opovržlivým umístěním hrobů těchto se jejich bolest na léta jen zvyšuje. Každému normálnímu člověku jest vrozena láska k životu, a kdo si na svůj život sahá, ten dokazuje již tím, že se k tomu odhodlal pro ne-normální a nepřičetný stav duševní a pomatení a zhroucení normálního myšlení, který volá spíše po soucitu, nežli po tvrdém a nemilosrdném odsouzení. Vzhledem k tomu v nynějších dobách i přísná observance církevní jeví se nyní krajně benevolentní.

Jest záhodno při úpravě hřbitova zříditi zvláštní

oddělení pro hroby rodinné, t. j. takové, které slouží k rodinnému pohřbívání a jsou zakoupeny na delší dobu nežli jest jeden pohřbívací turnus. Takový hrob jest zákonem nadán určitým právem.

Z důvodů úspory místa jest nutno zřídit zvláštní oddělení pro pohřbívání dětí, ježto tu jde o hroby menšího rozsahu, nežli jsou hroby obyčejné.

Pro hrobky vykazuje se místo zvláštní, obyčejně kolem hřbitovních zdí. Důležitým činitelem při rozdělení hřbitova jsou hřbitovní cesty, aby přístup na jednotlivá oddělení i k jednotlivým hrobům byl náležitě umožněn a upraven. Cesty dlužno udržovati v náležitém stavu a bedlivě toho dbáti, aby při kopání hrobů byla zem z hrobu vykopaná vždy náležitě s cest a u sousedních hrobů odstraněna a v novém rovu umístěna, a to zvláště tam, kde jest půda hlinitá a mazlavá.

Na každém hřbitově jest poříditi uprostřed kříž s příslušným okolím, kde by se mohly konati hřbitovní slavnosti náboženské a příslušné pobožnosti. Farní úřady mohou se tu dovolávati i na obecních hřbitovech svého práva, obsaženého ve dvorním dekretu z 23. VIII. až z 13. XI. 1784, č. 2591, kde se nařizuje, že hřbitov má býti opatřen křížem. Dále jest žádoucí, aby na každém hřbitově byla zřízena studna pro hřbitovní potřeby.

Správa hřbitova má pilně toho dbáti, aby na něm byl zachován náležitý pořádek a řád. To vyžaduje důstojnost místa a pieta k zemřelým.

Zejména dlužno toho dbáti, aby kosti z pozůstalých při vykopání starých hrobů nezůstaly nikde na povrchu, aneb aby se docela po hřbitově nepovalovaly. To by byl vrchol neúcty. Kostí z prošliých hrobů mají býti při každé vykopávce pečlivě vybrány a pod dnem hrobu uloženy a zemí zasypány.

Správa hřbitova nemá strpěti ten nešvar, aby hrob-ník kosti z hrobu vyházel ven do vykopávky kolem hrobu, takže lidé při pohřbu by mohli po nich šlapati.

Rovněž pozůstalé části dřevěných rakví z hrobů mají býti pečlivě při kopání hrobů odstraněny a pak spáleny. Nehezky působí, když se tyto zbytky na určitém místě hromadí a tam straší.

Staré uschlé věnce náhrobní dlužno vždy včas odstraňovati a za zdí hřbitova na odlehlém místě spalovati.

Na některých hřbitovech lze pozorovati, sit venia verbo, učiněné hnojiště, kam se ukládá zem z vykopaných hrobek, uschlé věnce, kousky shnilých rakví, rozbité vázy, svítilny a pod. To vše na hřbitově se nemá trpěti a má býti proto vyhrazeno místo za hřbitovem, a to se má v pořádku udržovati.

XI. Hrobky.

Zřizování hrobek, a to kaplových i obyčejných, jest v mezích předpisů hřbitovních řádů na všech hřbitovech dovoleno.

V té příčině má každý zájemce se obrátiti na správu hřbitova a s ní náležitě vše vyjednati a příslušnou smlouvu uzavříti. Schvalovati stavební plán hrobky spadá do oboru stavebního dotyčné obce, která má právo uplatniti své požadavky jen potud, pokud se týče práva veřejno-právního, ale nemůže vnucovati straně své názory soukromé nebo svého stavitele.

Nejvyšší zdravotní rada vydala svého času pro zřizování hrobek určité směrnice.

Hrobky na hřbitovech mohou býti jen podzemní.

Zřizování hrobek vrchních, kde by se mrtvoly ukládaly do výklenků nad zemí stavěných, nemá se dovolovati.

Hrobky mají býti vyzděny a na vrchní straně úplně uzavřeny. Uzavření nejlépe se provádí velkou krycí deskou, která se po každém pohřbení má důkladně zatmeliti cementem, aby plyny nemohly z hrobky ven do vzduchu vycházeti. Hermetický uzávěr dna a stran hrobky není žádoucí, ježto plyny by se pak v hrobce hromadily a nemohly by unikati do země.

Kdo staví hrobku, vždy dobře učiní, když do dna jejího dá umístiti přiměřeně velký trativod, by voda do hrobky vniklá mohla se ztráceti do země a hrobka zůstala suchá. Není-li hrobka důkladně vrchním kamenem zakryta a řádně zatmelena, vniká do ní vždy štěrbinami vrchní voda. Pakliže hrobka jest veliká, takže ještě mimo velký prostřední kámen, který se při novém pohřbení odkrývá, nutno položit na hrobku postranní uzavírací desky, jest záhodno i tyto desky dobře cementem zatmeliti a ještě je lépe tyto krycí kameny asfaltem pokrýti a pak navrch zemí vyplniti kolem hrobkového rámu.

Hloubka hrobek bývá různá, podle toho, kolik rakví má ležeti nad sebou. Hrobky se staví obyčejně malé, prostřední a velké. Malé hrobky mohou pojmuti 2—4 osoby nad sebou, prostřední mívají dvě řady vedle sebe, velké hrobky více, podle potřeby.

Pochovávání osob zemřelých nakažlivou nemocí do hrobek není zakázáno. Rovněž není zakázáno otevřítí hrobku k novému pohřbení v době tlícího turnu po posledním pohřbení.

Zvláštních předpisů o rakvích, v nichž možno mrtvoly do hrobek ukládati, není. Je však vždy lépe, když mrtvola je uložena do rakve kovové a pak za-

letována, nebo když uložena je do rakve dřevěné, aby mrtvola spočívala v zaletované kovové vložce.

Stavění hrobek kaplových, t. j. takových, kde postavena jest nahoře uzavřená kaple a pod ní hrobka, jest dovoleno, ale účelnější a hezčí jsou hrobky bez kaplí a otevřené. Kaplová hrobka jest ponurá, smutná a vyžaduje značný náklad na udržování.

XII. Hroby rodinné.

Co jest rodinný hrob? Hrob určený pro pohřbívání více osob z rodiny, jehož užívací právo jest zakoupeno na delší dobu nežli jest jeden tlecí turnus.

Rodinné hrobky se zakupují obyčejně na dobu 20 až 50 let, a i na dobu trvání hřbitova.

Rodinný hrob má tu výhodu pro stranu, že správa hřbitova jest povinna připustiti pohřbení do něho i pro tu osobu, která by do obyčejného hrobu na tomto hřbitově pohřbena býti nemusila. O věci té bude dále šířeji pojednáno.

XIII. Hroby řadové.

Hroby, které jsou pronajaty na jeden tlecí turnus, nazývají se hroby řadové. Pronajímají tyto hroby po uplynutí stanoveného turnu na další tlecí období, aniž by byla nová mrtvola do nich uložena, může správa hřbitova, ale nemusí. Rovněž není nucena hrobní místa pronajímají jaksi do zásoby pro případ úmrtí, ale může tak učiniti. Obyčejně správa hřbitova této žádosti vyhoví. Výjimku by asi učinila tam, kde by byl hřbitov malý a neměl dosti místa pro běžná pohřbívání.

XIV. Pohřební šachty.

Ve velkých městech pohřbívá se někdy do šachet. V tom případě vykope se jáma, do níž se mrtvoly vedle sebe postupem času ukládají a zasypávají, až je šachta plná, načež se nad ní udělá velký rov.

Takový způsob pohřbívání, provozovaný jenom z úsporných důvodů, protiví se na celé čáře lidskému citu, zvláště tehdy, když po osobě takové zůstávají nějací příbuzní.

Dříve tento způsob býval často užíván u osob, kde nebylo možno hraditi výdaje, spojené s vykopáním zvláštního hrobu. Dnes se tento způsob pohřbívání čím dále tím více tratí a používá se jen v některých velkých městech jen u těch osob, k nimž se nikdo nehlásí.

XV. Hřbitovní pomníky.

Správa hřbitova jest povinna dovoliti postaviti pomník na hřbitově u příslušných hrobů podle ustanovení dvor. dekr. z 23. VIII. a 13. IX. 1784, č. 2951 bo 37.

Bod 4. tohoto dvor. dekretu stanoví: Každému jest volno dáti se pochovati s veřejnou výpravou církve, k níž se on přiznal, smí použití zvonů v místě jsoucích a smí na svůj hrob dáti postaviti přiměřené znamení jeho vyznání, aniž by sobě nebo příslušníkům svého vyznání přivlastňoval tím zvláštní právo na úkor jiné církve, a duchovní, ani obec jiného náboženství, již vlastně hřbitov náleží, nesmí tomu klásti překážky, ani nesmí odstraňovati na hrobech postavená znamení, jež pokládají se za charakteristické v zemi obvyklé znaky církve, k níž zesnulý se přiznával.

Má tedy každý zájemce právo na postavení pomníku, kříže, sochy a pod. u hrobu svého příslušníka.

Žádná správa hřbitova není oprávněna zakazovati stavění hřbitovních pomníků vůbec. Naproti tomu má každá správa hřbitovní právo žádati, aby místo pro postavení pomníku bylo zvlášť zakoupeno, pokud již místo to nebylo zároveň s hrobem pronajato.

Správa hřbitova má právo žádati, aby náčrtek pomníku a jeho nápis byl jí předložen ke schválení, aby mohla posouditi přiměřenost jeho rozměrů, jeho stabilitu z důvodů bezpečnostních a komunikačních, jeho ráz estetický, jeho vhodnost po stránce náboženské a má právo nepřipustiti pomníky takové, které by z ohledů veřejných porušovaly veřejně právní zásady a pietu charakteru hřbitova.

Správa hřbitova však není oprávněna naříditi, že nápis na pomníku má býti v té či oné řeči proveden. (Spr. s. 31. 10. 1889 č. 3523.) Takové nařízení není oprávněna vydati ani obec politická, ani farní, ani státní úřad, ježto v tomto směru není žádné omezení ve smyslu stávajících zákonů přípustno.

XVI. Jaká práva na hřbitově mají hrobky a hroby?

Hrobní místo pro hrobku, pro rodinný hrob a pro hrob obyčejný neprodává správa hřbitova zájemcům tak jako nějakou parcelu, která prodejem přechází v úplné a nezávislé majetnictví kupujícího, nýbrž pronajímá toliko místo k dočasnému užívání na určitou smlouvenou dobu anebo na dobu trvání hřbitova.

Práva, kterých tím zájemci na hřbitově nabývají, jsou dvojího druhu: veřejněprávní a soukromoprávní.

Veřejné užívání hrobu spočívá:

1. V řádném pohřbení mrtvoly na tomto místě, jak je zákonitě předpisy nařizují a dovolují. O tomto právu bude šířeji pojednáno v druhém oddílu tohoto spisu.

2. Zájemci mají právo postavit při hrobě pomník, sochu, kříž anebo jiné znamení v místě obvyklé. Správa hřbitova jim nesmí zásadně brániti v tomto právu. (Dvor. dekr. 23. VIII., 13. IX. 1704, č. 2951.)

3. Podle znění těchž dekretů mají právo na úpravu a výzdobu rovů způsobem odpovídajícím místnímu obyčeji a náboženským zvyklostem a správa hřbitova není oprávněna jim toto právo zásadně znemožňovati nebo omezovati.

Správa hřbitova může tu zasáhnouti jen z důvodů veřejně-právních, tedy komunikačních, stavebních, estetických, etických, náboženských a pod., může zakázati to, co by se těmto zásadám protivilo a s důstojností a pietou místa nesrovnávalo. Z těchž důvodů může správa hřbitova žádati, aby plány o těchto věcech jí byly předem předloženy ku prozkoumání, aby mohla své právo tuto uplatniti.

4. Hřbitovy jsou veřejné ústavy, které jsou určeny k pietnímu pohřbívání, ke konání náboženských pohřeb. obřadů, projevů, uctívání zemřelých a hřbitovních slavností, a k tomu jsou zásadně přístupny. Správy hřbitovů jsou oprávněny na hřbitovech zakázati vše, co pietnímu tomuto místu je na odpor — jako hry, kouření, povykování, obchodování, vodění psů a pod., mají právo stanoviti dobu otvírání a zavírání hřbitovů.

Správa hřbitova konfes. jest povinna propůjčiti hrob k pohřbení každému, kdo zemřel v jejím pohřbívacím obvodu, když v místě není hřbitov jeho vyznání nebo obecní. Správa hřbitova obecního jest povinna toto místo poskytnouti každému, kdo v jejím

pohřbívacím obvodu zemřel, ale nemá práva žádati, aby ten či onen, který v jejím pohřbívacím obvodu zemřel, musil býti pohřben na jejím hřbitově. (Výn. min. kultu 31. I. 1876, č. 1240.) Každý příslušník té či oné náboženské společnosti má právo dáti se pohřbíti na svém hřbitově i v tom případě, když v místě je zřízen hřbitov obecní.

Jestliže v místě je zřízen hřbitov obecní, má každý příslušník náboženské společnosti právo dáti se pohřbíti i na nejbližším hřbitově té konfese, k níž náležel, když v místě takový konfesionelní hřbitov zřízen není. (Dvor. dekr. 12. VIII. 1788.)

Správa hřbitova není oprávněna zakazovati návštěvu hřbitova pro důvody, které nemají podklad veřejnoprávní, tedy z důvodů, které by soukromé právo zájemců porušovalo. Konfesionelní hřbitovy nesmí zakázati návštěvu těm, kteří nezaplatili náboženskou daň. (Výn. min. kultu 18. II. 1888, č. 3051.)

Na konfesionelních hřbitovech musí býti připuštěny náboženské obřady jinověrců, když tito jsou tu pohřbíváni. Rovněž jsou přípustny řeči i projevy i od laiků při pohřbech jinověrců i souvěrců; nesmí však obsahovati nic urážlivého pro náboženskou společnost, již hřbitov patří. Kdo by toho nedbal, propadá trestu. Zárok v tomto směru možno učiniti u okres. úřadu, u správy hřbitova aneb příslušného duchovního postižené nábož. společnosti. (Zákon č. 96 z roku 1925.)

Hřbitovy jsou určeny k pohřbívání mrtvých, na nichž těla jejich mají zpráchnivěti, ať se jedná o mrtvolu úplnou nebo její části. Proto existuje tu právo pohřební i pro pozůstatky zemřelých, které jinde byly nalezeny neb vykopány. Sem patří i pozůstatky osob při požáru spálených, utopených, osob

náhlou smrtí neb sebevraždou zašlých, které v pozdějších dobách byly nalezeny.

O pohřbívání popelu z osob ohněm pohřbených platí tytéž zásady jako o pohřbívání mrtvých vůbec. (Zák. č. 96 z r. 1925.) Než zákon ten mluví o pohřbívání do země a nikoliv o pohřbívání, respektive ukládání popelnic do pomníků nebo na rovech.

Soukromé právo pohřbívací zahrnuje v sobě tato práva: majitelé hrobů a hrobek mají právo rozhodnouti volně o postavení a kvalitě pomníku, kříže, sochy nebo jiného označení hrobu, správa hřbitova může jim do tohoto práva zasahovati jen po stránce negativní, t. j. zákazu takových okolností, které by se nesrovnávaly s právem veřejným, jako jsou ohledy komunikační, stavební, náboženské, etické a pod. Nemůže tedy správa hřbitovní naříditi straně, aby postavila kříž, pomník, sochy, tabuli nebo jiný odznak. Volbu tu má strana sama.

Majitele hrobek a hrobů nesmí správa hřbitova vázati, že musí dáti provéstí stavbu hrobky od měst. stavitele nebo od stavitele zádušní správy, že musí si dáti hrob obložití od zřízence hřbitovního, že musí objednatí výzdobu hrobů květinami od správy hřbitova, že jest zalévání a osvětlování hrobů vyhrazeno správě hřbitovní. To vše si mohou majetníci hrobek a hrobů obstarati podle své svobodné volby, buď u správy hřbitova, nebo u osob jiných.

Právo užívati hrobky trvá dobu sjednanou ve smlouvě, již se místo pronajímá. Totéž platí i o hrobu rodinném. Obyčejný hrob dává právo užívací jen na dobu tlecího turnu. Hřbitovní správy obyčejně však stranám dovolují tuto dobu prodloužiti na další turnus, jestliže si to přejí a příslušný poplatek zaplatí.

XVII. Majetkové právo k pomníkům a náhrobkům.

Majetníkem pomníků, křížů, náhrobků, hrobek je ten, kdo je dal svým nákladem postavit, a jeho oprávnění dědicové.

Tyto předměty jsou součástí hrobů, ježto s nimi jsou nerozlučně spojeny v trvalé souvislosti a požívají téže právní ochrany jako hřbitovy samé.

Strany nejsou oprávněny bez souhlasu hřbitovní správy hrobní místa stranám jiným prodati, když hrobka nebo hrob byly zrušeny; z exekuce jsou však tyto předměty vyloučeny.

Jestliže místo pro zřízení hrobky neb rodinného hrobu bylo jen na určitý čas pronajato, jest hřbitovní správa oprávněna naříditi odstranění pomníků a náhrobních kamenů dotyčným zájemcům po uplynutí této doby.

Strany jsou však povinny hrobky, náhrobky, pomníky, kříže, náhrobní kameny i hroby udržovati v náležitém pořádku a v dobrém stavu. Nestane-li se tak, pak hřbitovní správa je oprávněna z toho vyvoditi důsledky, ježto nemůže trpěti, aby hroby, hrobky, pomníky, kříže porušené a rozpadávající se hřbitov hyzdily, anebo docela návštěvníky hřbitova spadnutím ohrožovaly.

Kdyby se pomník svalil a tím škodu způsobil, nebo docela úraz někoho zavinil, odpovídá za to v první řadě majitel jeho a v druhé řadě správa hřbitova, ježto jest povinna z důvodů veřejně právních starati se o to, aby po stránce stavební a bezpečnostní bylo na hřbitově vše v pořádku.

XVIII. Smlouvy o hrobkách a hrobních místech rod. hrobů.

Hřbitovní správa jest oprávněna žádati, aby strany, které chtějí na hřbitově stavěti hrobku nebo pronajmouti místo pro hrob rodinný, s ní uzavřely náležitou smlouvu, v níž uvedeny jsou povinnosti a práva ohledně této záležitosti.

Smlouva taková na katol. konfes. hřbitově musí býti sepsána mezi správou hřbitova a zájemcem a schválena konsistoří.

Smlouvy na obecních hřbitovech schvaluje obecní zastupitelstvo.

Správa hřbitova může stanoviti podmínky, za kterých místo propůjčuje ke stavění hrobky nebo zřízení rodinného hrobu, může tu uplatniti zákazy a předpisy nejen ve smyslu veřejně právním, nýbrž i může straně uložit zvláštní povinnosti, které vyžaduje pořádek a zachování řádného provozu pohřebního.

Avšak v těchto smlouvách nesmí býti uloženo nic takového, co veřejně právní charakter hřbitova porušuje. Zejména není přípustné do smlouvy vložit, že strana nesmí jakýkoliv pomník na hřbitově postavit, že jest povinna obstarávati obkládání hrobů, jejich ošetřování, okrašlování, zalévání a pod. jen u správy hřbitova.

Spory o tom rozhodují politické úřady, ježto smlouvy ty jsou veřejně právními.

Strany nemohou do smlouvy té dáti závazky, že z pohřbení na sjednaném místě budou vyloučeni jinověrci, bezvěrci nebo popel osob zpopelněných, když na hřbitově nejsou pro tyto případy vyhrazena zvláštní oddělení, že o sporech budou rozhodovati orgány samosprávné nebo církevní nebo soudní, poněvadž poskytnutí místa pro hrobku nebo pro hrob

není žádným zřízením vlastnického práva k dotyčné části hřbitovního pozemku. Proto takové odstavce smlouvy byly by ve veřejném právu neúčinné.

Smlouvy takové by mohly býti uzavřeny podle těchto formulářů:

Smlouva

o přenechání rodinného hrobu (hrobky)
na římskokatolickém zádušním hřbitově

v

Dne a roku níže vytknutého stala se mezi radou hlav. města Prahy jako patronem a důst. p. jako duchovním představeným kostela sv. se strany jedné, a P. T. z se strany druhé, s výhradou schválení nejdůstojnější arcibiskupské konsistoře v Praze, tato smlouva:

a) Ani ten, kdo místa toho nejprve nabyt, ani členové jeho rodiny, ani třetí osoby nesmějí bez svolení duchovního představeného kostela sv. v a patronátního úřadu v na místě tom nic sázeti, ani žádnou stavbu podniknouti, ani náhrobek nebo pomník postaviti, pokud by rušil estetický ráz hřbitova nebo odporoval náboženskému rázu hřbitova, o čemž rozhoduje správa hřbitova.

b) Dotčení oprávněnci jsou povinni tuto hrobku, resp. rodinný hrob, se vším příslušenstvím na své útraty v dobrém stavu chovati a příslušné schválené poplatky zapravovati.

c) Užívání tohoto pohřebního místa jest osobním právem toho, kdo ho nabyt, a jeho rodiny ve smyslu § 40 (první věta) obč. zákona. Avšak toto právo omezuje se v rodině na první pokolení příbuzenstva (§ 731 obč. z.) až včetně do čtvrtého kolena (§ 41 obč. z.) a uhasne v každém případě uplynutím doby, na kterou tato smlouva jest učiněna. Připouští se však i pohřbení manželék a manželů svrchu naznačených členů rodiny a bezprostředních ascendentů nabyvatele pohřebního místa.

Není dovoleno, aby nabyvatel anebo člen jeho rodiny postoupil toto pohřební místo osobě třetí buď poslední vůlí, nebo jiným právním jednáním.

Rovněž tak ani nabyvatel, ani členové jeho rodiny ne-

mohou bez předchozího povolení patronátního úřadu a duchovního správce, daného se svolením a schválením arcibiskupské konsistoře, žádnému členu rodiny postoupiti výhradní právo k užívání tohoto pohřebního místa.

d) Jestliže by bylo podle ustanovení odstavce 1c) této smlouvy několik příbuzných, kteří mají nárok na užívání pohřebního místa, jsou povinni do čtyř neděl zplnomocniti z oprávněných jednoho, jenž by příště jejich jménem správu pohřebního místa na sebe vzal a členům rodiny povolení k pohřbu ve hrobce udílel. Zplnomocněnec ten, jenž musí býti vždy příslušníkem církve katolické, jest povinen nejdéle do 14 dnů po svém ustanovení představenému kostela a patronátního úřadu plnomocenstvím se vykázati: to se pak má ve lhůtách právě naznačených státi vždy, kdykoliv bude nutno ustanoviti nového správce pohřebního místa.

Jestliže by správce pohřebního místa ve vyznačené lhůtě ustanoven a zmíněným úřadům oznámen nebyl, jakož i oprávněnci o osobě správce se nedohodli, má patronátní úřad společně s farním úřadem z členů rodiny jej ustanoviti.

e) Žádný člen rodiny nemůže do této hrobky, resp. rodinného hrobu, býti pochován, leč bylo-li předloženo povolení oprávněného správce hrobky.

f) Právo na uložení do rodinného hrobu (hrobky) mají jen osoby římskokatolického vyznání, a z těch jen ty, které mají nárok na římskokatolický církevní pohřeb.

Nabyvatel vzdává se za sebe, členy své rodiny a příbuzenstvo (odst. c)) práva, které dává odstavec 2. in fine § 10 zákona ze dne 23. dubna 1925, č. 69. Sb. z. a n., v příčině rodinných hrobů nekatolíkům, jakož i jakéhokoli budoucího práva, které by se přičilo ustanovením této smlouvy, pokud by nebylo povahy kogentní (zejména zdravotně policejní předpisy).

g) Kdykoli mrtvola některého oprávněnce do hrobky, resp. rodinného hrobu, bude ukládána, musí se napřed do záduší zapraviti obyčejná sazba za hrob tak, jako by žádné místo pohřební k užívání se nebylo přenechalo.

h) Jestliže by byl hřbitov zrušen, přestane sama sebou všeliká další závaznost zádušní správy a oprávněncům z této smlouvy nebude příslušetí nižádný právní nárok na jakoukoliv náhradu od zádušního jmění.

i) Bude-li někdo pohřben v desíletí, ve kterém užívací právo ke hrobu nebo hrobce pomíjí, dlužno vzhledem k tomu, že každá pohřbená mrtvola po celou dobu 10 roků, ode dne pohřbu počítajíc, v hrobu nebo hrobce ponechána býti musí, zapraviti za pohřbení to mimo pohřební, v odstavci g) uvedenou taxu, ještě poplatek za místo hrobové nebo hrobkové za všechna ona léta, o která doba 10letá, od posledního pohřbu počínajíc, původní dobu užívací hrobu nebo hrobky překročuje.

2. Právo k tomuto pohřebnímu místu a všemu jeho příslušenství přestává, když oprávněnci, resp. ustanovený plnomocný správce, rodinný hrob, resp. hrobku, pomník nebo náhrobek, v dobrém stavu nechovají, nebo když z rodiny prvního nabyvatele místa až do čtvrtého kolena není již na živu žádných příbuzných prvního pokolení. V těchto případech přechází neobmezené právo k tomuto místu se vším příslušenstvím na kostelní záduší, byť i doba, na kterou smlouva tato byla uzavřena, ještě neprošla.

Jestliže by se o oprávněncích nevědělo, budou veřejnými listy, správou zádušní zvolenými, vyzváni, aby se ve lhůtě jednoho roku ozvali a správce místa pohřebního ustanovili; po bezvýsledném uplynutí této doby bude mocí zádušní správa naložiti s pohřebním místem, o které jde, podle své vůle, aniž oprávněnci, kteří se později snad přihlásí, budou oprávněni nastalé ustanovení změnití nebo nějaké náhrady žádati.

3. Veškeré výlohy na tuto smlouvu, kolky k tomu potřebné a právní poplatky zapraví dotčený oprávněnc z svého.

4. Právní závaznost tohoto smluvního poměru se počíná pro oprávněného dnem zapravení smluvní ceny, pro správu záduší dnem schválení smlouvy o přenechání místa pohřebního arcibiskupskou konsistoří.

5. Obě strany se shodly na tom, aby veškeré spory, které by snad z této smlouvy vzešly, byly uklizeny smírným nálezem, který po předchozím slyšení arcibiskupské konsistoře vyneseti býti má, aniž je dovoleno z nálezu toho se odvolati na právní cestu. V příčině povolání rozhodčího soudce mají platnost ustanovení civilního soudního řádu.

Na potvrzení toho se připojují podpisy obou stran a dvou dožádaných svědků.

V Praze dne

19

II. Osnova

smlouvy o přenechání rodinného hrobu
na římskokatolickém hřbitově
na Moravě

Dne a roku nížeapsaného sjednali jsme mezi sebou, římskokatol. farní úřad v (v dalším znění této listiny označený slovy: farní úřad), jako přednosta uvedeného hřbitova se strany jedné, a p (jméno, příjmení, povolání a adresa toho, kdo bude jej spravovati; označen v dalším znění této smlouvy výrazem — správce rodinného hrobu) se strany druhé, s výhradou schválení arcibiskupskou konsistoří v Olomouci, tuto smlouvu:

I.

Pro členy rodiny (jméno rodiny) zřizuje se rodinný hrob, který se skládá z hrobních míst č., vyznačených na plánu hřbitova, na dobu . . . let, ode dne sjednání této smlouvy. Platnost smlouvy lze v dohodě obou stran prodloužiti po každé na delší stejnou dobu se schválením arcibisk. konsistoře. Součástí smlouvy tvoří plán s přesnými rozměry zakoupeného místa.

II.

1. Užívání tohoto rodinného hrobu jest osobním právem rodiny (jméno zakladatele). Touto rodinou rozumí se: zakladatel a jeho manželka, případně manželky, jejich rodiče a zakladatelovy děti a vnuci s manžely a manželkami a s potomky v prvním a druhém koleně.

2. Užívání tohoto práva řídí se všeobecnými zásadami hřbitovního rázu a zvláštními zákonnými ustanoveními platnými pro rodinné hrobky.

III.

Kruh osob, pro něž jest rodinný hrob určen, nesmí se jednostranně změnit.

IV.

S farním úřadem jednati za rodinu jest oprávněn z této smlouvy správce hrobu, který musí býti vyznání římskokatolického.

Týž přijímá na sebe povinnost hájiti zájmy členů rodiny, pro kterou jest hrob zřízen.

Není však oprávněn některému z členů rodiny poskytnouti výhradního práva pohřebního v rodinném hrobě pro jeho rodinu a postoupiti rodinný hrob osobám cizím. Farnímu úřadu přísluší právo dáti povolení k pochování v hrobě i proti vůli správce rodinného hrobu, jsou-li dány všechny předpoklady této smlouvy k pohřbení dotyčné osoby.

V.

Před započítím vyzdění rodinné hrobky, před postavením pomníku nebo kříže a před uložením hrobní desky dlužno si vyžádati svolení farního úřadu jako správce hřbitova.

VI.

Před vyzděním rodinné hrobky musí správce hrobky okresnímu úřadu, a to zdravotnímu oddělení, předložiti žádost a zdravotně-policejní povolení zamýšleného zařízení a připojiti plán (půdorys a průřez) s krátkým popisem o způsobu vyzdění, jakosti a druhu staviva, jehož bude použito. Při pohřbívání do hrobů vyzděných nebo vybetonovaných užívá se buď rakví dřevěných s kovovou vložkou na zaletování, nebo zaletovaných rakví kovových.

VII.

Správce hrobky a jeho zástupce jsou povinni hrobku na vlastní náklad v dobrém a slušném stavu udržovati.

VIII.

Správce rodinného hrobu má povinnost farnímu úřadu oznámiti pro případ úmrtí, nebo vzdal-li by se svého zmocnění, svého nástupce v práva jemu podle této smlouvy příslušející a povinnosti z ní plynoucí. Nástupce musí býti

vyznání římskokatolického. Kdyby při uprázdnění místa správce hrobu nebylo jmenovaného nástupce, farní úřad má právo ustanovit nového správce rodinného hrobu z téže rodiny. Toto právo má farní úřad i tehdy, nastanou-li nesrovnalosti mezi správcem a svéprávnými členy oprávněné rodiny (bod II. této smlouvy).

IX.

Kdykoliv mrtvola některého oprávněného člena rodinného hrobu bude ukládána, musí se napřed do hřbitovního fondu zapraviti normální sazba za hrob I. třídy v § 12 hřbitovního řádu ustanovená, nehledě k poplatku zapravenému za tento rodinný hrob.

X.

Dojde-li k částečnému uzavření hřbitova, řídí se možnost dalšího pohřbívání v rodinném hrobě, zejména v hrobce, příslušným ustanovením úředního rozhodnutí o onom uzavření hřbitova.

Dojde-li ke zrušení hřbitova, zaniká již tím každý další závazek hřbitovní správy ze smlouvy a oprávněncům z této smlouvy nebude příslušet žádný právní nárok na jakoukoliv náhradu ze hřbitovního fondu.

XI.

Právo k tomuto rodinnému hrobu a všemu jeho příslušenství zanikne též, nebudou-li rodinná hrobka, pomníky nebo náhrobek přes vyzvání udržovány v dobrém stavu, při čemž se postupuje, jak stanoví § 15 hřbitovního řádu.

Kdyby oprávněné osoby nebyly známy, budou veřejnou vyhláškou na farní desce vyzvány, aby se ve lhůtě jednoho roku přihlásily a zplnomocněnce ustanovily; po bezvýsledném uplynutí této doby má farní úřad právo naložiti s tímto pohřebním místem podle své vůle, aniž oprávněné osoby, později snad se hlásící, budou moci tyto následky změnit nebo nějaké náhrady žádati.

XII.

V ostatním platí ustanovení hřbitovního řádu.

Veškeré výlohy, kolky a poplatky s uzavřením a vyho-
tovením této smlouvy spojené zapraví správce rodinného
hrobu.

Právní závaznost této smlouvy počíná pro správce rodinného hrobu a ostatní oprávněné členy rodiny podepsáním listiny, pro farní úřad po zaplacení částky v hřbitovním řádě stanovené schválením smlouvy arcibiskupskou konsistoří.

V případě sporů, jež by snad mezi farním úřadem a uživateli rodinného hrobu z této smlouvy vznikly, pokusí se arcibiskupská konsistoř, bude-li jednou stranou o to požádána, o smírné řešení. Vyžádá si písemné vyjádření obou stran a vynese — bude-li toho třeba, po dalším šetření — rozsudek.

V. dne

farář.

Číslo

Smlouva tato se schvaluje ordinariálně.

V Olomouci dne

Správa hřbitova jest oprávněna od stran vybírat
hřbitovní poplatky. Poplatky ty sama podle místních
poměrů stanoví.

Poplatky z obecního hřbitova i ze hřbitova konfesionálního mají charakter veřejně právní. K jejich vymáhání poskytuje stát právo politické exekuce. Spory v tomto směru nepatří na pořad práva, nýbrž vyřizují se příslušnými úřady. Poplatky ty nepromlčují se podle zásad práva soukromého. Správa hřbitova nesmí výkon hřbitovní učiniti závislým na poplatku předem zaplaceném.

Poplatky na hřbitově konfesionálním podléhaly schválení církevnímu i státnímu, a to z titulu toho, že zařazeny byly ve štolových patentech, které obsahovaly nejen poplatky za výkony kněží, nýbrž i poplatky hřbitovní. Změna štolového patentu však vyžadovala podle zák. č. 50-1874, § 24, schválení státního, a proto, pokud se zaváděly na konfesionálních hřbitovech jiné poplatky, než jak je štolový řád zaváděl, musily býti vládou schváleny z titulu změny štolového řádu. Než zákon z r. 1926, č. 56, 122, § 6, zrušil platnost štolového řádu a tím i stanovené v něm poplatky pohřební, a neustanovil nic o jejich schvalování na církevních hřbitovech. Z tohoto principu vycházejíc min. nár. osvěty a vyučování nevyžaduje schvalování poplatků hřbitovních na konfesionálních hřbitovech a pokládá to za vnitřní záležitost církevní, již si spravují církevní orgány samy (Čl. 15. zák. 21-XII-1867), a uznává za dostatečné schválení příslušné konsistoře. Než pokud správa konfes. hřbitova chce požívatí práva politické exekuce na vymáhání těchto poplatků, jest nutno je předložiti k okres. úřadu.

Poplatky hřbitovní na obecních hřbitovech stanoví obecní zastupitelstvo a schvaluje je vyšší dohlédací úřad, případně vláda. Poplatky promlčují se podle těchto zásad jako daně.

Hřbitovní poplatek ani na obecním, ani na konfe-

sionelním hřbitově se nevyžaduje od osob chudých, t. j. od osob takových, které nemohou samy sebe živiti a jsou odkázány na obecní podporu.

Poplatky za místo pro hrobky stanoví se obyčejně podle výměry místa za jeden čtverečný metr. Poplatky pro hrobku na trvání hřbitova jsou dvojnásobné a vyšší nežli pro hrobky na 50 let.

Hrobní místa jsou rozdělena podle tříd. Hrobky u hlavních cest tvoří I. třídu, u vedlejších cest II. třídu, ostatní hroby jsou ve třetí třídě. Poplatky jsou podle toho odstupňovány. Někde zavedeny jsou platy za propůjčení místa na dobu tlecího turnu i s vykopáním hrobu, jinde pouze za propůjčení místa a zvláštní platy za kopání hrobu podle doby roční. V zimě, kdy jest půda zamrzlá, jsou poplatky vyšší než v létě.

Za každé uložení mrtvoly do hrobky možno předepsati poplatek, který se obyčejně rovná poplatku za hrob.

Jestliže se mají do téhož hrobu pohřbíti 2 až 3 mrtvoly na sebe, musí býti podle toho zařízena jeho hloubka, a to tak, aby poslední mrtvola měla na sobě předepsanou výši země. Za takový hrob se platí zvláštní poplatek. Kdykoliv se do takového hrobu před projitím turnu a pohřbení poslední mrtvoly klade mrtvola jiná, platí se z ní takový poplatek, jako z nového hrobu.

Hřbitovní správa může žádati poplatek z místa pro postavení pomníku nebo kříže a za kamenný rám kolem hrobu.

Hřbitovní správa může zříditi na svém hřbitově obecní hrobku, kde by se mrtvoly prozatímne ukládaly, než pro ně bude zřízena hrobka vlastní. Za propůjčení se platí měsíční nájemné.

Některé hřbitovy vybírají poplatek za uložení

mrtvoly v umrlčí komoře do dne pohřbu, za používání hřbitovních cest, z pohřebních vozů, za hřbitovní dozor, na úpravu cest, za věnce a hrobní kytice, které pozůstalí na hroby staví, které pak obecní správa musí odstraňovati, za používání nosítek (mar), za nesení mrtvoly ke hrobu.

Má-li býti udržován hřbitov v náležitém pořádku, má-li míti upraveny náležitě cesty hřbitovní a pod., jest nutno zaopatřiti na tyto výdaje nutné krytí a to musí platit ti, kteří hřbitova používají.

Hřbitovní správa může zříditi hřbitovní zahradu, z níž může zájemcům potřebné rostliny a květiny prodávati, ale nesmí je nutiti k tomu, aby tyto potřeby z ní odebírali.

Hřbitovní správa může obstarati za úplatu zalévání hrobů, ale nesmí zakázati soukromým osobám, aby si zalévání obstaraly samy.

Pokud jest na hřbitově zřízena hřbitovní studně, může správa hřbitovní předepsati určitý poplatek roční za používání této vody k zalévání hrobů. Poněvadž v tom případě všichni této pumpy používají, bývá každé chvíle taková pumpa polámana a její opravy vyžadují dnes značného nákladu.

XX. Hřbitovní řád.

Každý uživatel hřbitova vstupuje pod pravomoc jeho správy a jest jí podroben jako nositeli moci veřejné. Vzhledem k tomu jest hřbitovní správa oprávněna vydávati všeobecné a zvláštní předpisy pro užívání jejího hřbitova, aby provoz hřbitovní byl zabezpečen a uspořádán tak, jak to zákon a veřejné zájmy pohřbívání vyžadují.

Hřbitovní správa jest proto oprávněna zabrániti

zneužívání hřbitova a zakázati na něm vše, co by porušovalo zdravotní předpisy, co by odporovalo náboženskému charakteru hřbitova, co by ohrožovalo klid, pořádek a bezpečnost hřbitova. Má právo naříditi vše, co tyto zásady vyžadují. To děje se hřbitovním řádem, spočívajícím na právním podkladě.

Hřbitovní řád nesmí však zasahovati do těch práv uživatelů hřbitova, která jsou jim veřejně právním stanoviskem zaručena, a nesmí na hřbitově zakazovati to, co je zákonem na hřbitově vůbec dovoleno.

Proto hřbitovní řád nesmí obsahovati příkaz, že hrobky na hřbitově je oprávněn stavěti jen ten či onen stavitel, nebo stavitel městský, že obkládání hrobů drnem neb kamenem jsou oprávněni konati jen zřizenci hřbitovní, že tito mají jen právo hroby ošetřovati, květinami vysazovati a zalévati, že tyto věci jsou oprávněny konati jen osoby, jimž se k tomu od hřbitovní správy dovolení dostalo, že hroby zalévati jsou oprávněny jen osoby chudé a ti, jimž správa hřbitovní k tomu dala svolení.

Práce živnostenské jsou oprávněni konati na hřbitově všichni živnostníci úředně k provozování živnosti vůbec oprávnění, strana si může z nich koholiv zvoliti a ten nemusí míti k tomu žádného povolení od správy hřbitova.

Pokud dozorčí úřady vydaly zákonitým způsobem nařízení o hřbitovních právech zájemníků, musí je hřbitovní řád respektovati a může jen v jejich rámci zevrubnější předpisy vydávati.

Obsahem hřbitovních řádů pravidelně bývá, kdo jest majitelem hřbitova a kdo vykonává jeho správu, kde a kdy možno hřbitovní záležitosti vyřizovati, o rozdělení hřbitova, o rozdělení míst pro hrobky a hroby, o druzích různých hrobů, o stavění hrobek, pomníků a křížů, o zřizování rovů, obrub hrobových,

o kopání hrobů, otvírání hrobek, o přechovávání mrtvol v úmrlčí komoře, o převážení mrtvol do úmrlčí komory, o používání vozidel na hřbitově, o trvání hrobních míst, o udržování pomníků a hrobů, o právech a povinnostech hrobníka, o chování na hřbitově a pod.; dále tam bývají uvedeny poplatky hřbitovní.

Hřbitovní řád jest podstatnou součástí hřbitova a jeho vlastním zákonem, a proto podléhá schválení dozor. úřadů ve smyslu zák. č. 332-1920 Sb. z a n. ve znění zák. č. 236-1922 Sb. z. a n. a předpisů kultu.

Na velkých hřbitovech bývá ustanovena správa hřbitova, která jest výkonným orgánem hřbitovních záležitostí, a tudíž i hřbitovního řádu. Na menších hřbitovech má tento úkol hrobník.

Oba jsou orgány veřejného ústavu obecního nebo konfesijního a jsou pověřeni výkonem určité části moci veřejného ústavu a odpovídají za výkon toho nejen správě hřbitova, nýbrž i dozorčím úřadům státním. Mají právo dovolávati se pomoci místní policie i státní.

Správa hřbitovní může uposlechnutí svých nařízení vynutiti svou výkonnou mocí. Má právo ze hřbitovů odstraniti vše, co se protiví zákonitým předpisům, pomníky i nápisy, které charakteru hřbitova odporují anebo pohoršení budí, anebo pomníky a kříže sešlé, o jejichž úpravu se nikdo nestará, zvláště když veřejnou bezpečnost ohrožují, může odstraniti stromy a keře, které brání užívání hřbitovních cest anebo znemožňují používání hrobních míst a kopání hrobů, má právo vykázati ze hřbitova osoby, které tam chtějí obchodovati nebo se na hřbitově pohoršlivě chovati a p., a mohou se v případě neuposlechnutí dovolávati pomoci místní i státní policie a zákroku u okr. úřadu.

XXI. Hřbitovní fondy.

Výtěžek z hrobek, z rodinných hrobů, z hrobů řadových, z opuštěných pomníků a křížů a všelijaký jiný výtěžek ze hřbitova patří do hřbitovního fondu, z něhož se pak má hřbitov udržovati, případně rozšířiti. O všech příjmech a vydáních má se vésti řádná kniha účetní, jakož i pokladní kniha o uložených penězích.

Fond obecního hřbitova spravuje obec, která nesmí peněz těchto používat k jiným obecním účelům, ježto tu platí předpis, že výnosu poplatků těch možno používat jen k těm účelům, k nimž byly povoleny.

O správě hřbitovního fondu konfesionálního hřbitova vydal zemský úřad v Praze dne 21. března 1936, č. 326 ad 7., tento výnos:

Všem okresním úřadům a radě hlavního města Prahy, jakožto patronce kostelů mimopražských.

Při zkoušení úhrnných výpisů ze zádušních účtů kostelů pod soukrom. patronátem a při zkoušení zádušních účtů kostelů pod veřejným patronátem — náboženské matice a étatu státu — bylo opětně zjištěno, že v mnohých případech vůbec nejsou vykazovány příjmy hřbitovní — poplatky z hrobů — nebo že jsou vykazovány příjmy nepatrné.

Hřbitovy, o něž v tomto oběžníku jde, jsou hřbitovy, k nimž disposiční právo přísluší úředním orgánům církve římskokatol. podle § 14 zák. ze dne 7. května 1874, č. 50, a jsou knihovně připsány:

1. samy sobě jako samostatné právnické osobě,
2. kostelu, jehož jsou podle dvor. dekretu ze dne 20. října 1825, č. 28457, součástí, též součástí jmění kostelního (Boh. 5497-2), nebo

3. komukoliv jinému, na př. státu, obci, velkostatku, farní obci — jestliže podle speciálního právního

titulu nebo na základě zvyklosti právě revelantní přísluší hřbitovní poplatky těmto hřbitovům nebo kostelům.

O vybírání těchto poplatků hřbitovních na římsko-katol. konfes. hřbitovech platí toto:

Za užívání těchto hřbitovů, jakožto veřejných ústavů kultových a zdravotních, se platí hřbitovní poplatky. Vybírání těchto poplatků má svůj původ v předpisech církevních, kde jsou počítány k poplatkům štolovým a s nimi společně upravovány. Poplatky hřbitovní nelze však *právně* čítati k poplatkům štolovým, poněvadž tyto poplatky jsou určeny duchovnímu správci za určité *úkony* ke zvýšení jeho místních příjmů, kdežto ony poplatky se platí za použití církevního ústavu a plynou do jmění kostelního.

Podle dekretu ze dne 7. července 1794, čís. 19554 (Jaksch, 2. svazek, str. 516), označeném — *Taxa za hrobové místo* — jest nepřipustno, aby byla štolová taxa za pohřební místo vybírána od duchovního k jeho vlastním rukám, nýbrž je uloženo účetním (t. j. zádušním) pod jejich odpovědností za účtování *takových peněz do kostelní pokladny. O ukládání a použití hřbitovních poplatků* platí ve výše uvedených případech totéž, jako o ukládání a použití každého jiného církevního jmění. Tudíž, kde se k tomuto použití vyžaduje schválení dozorčích úřadů církevních a státních, *jest potřebí tohoto souhlasu i pro použití hřbitovních poplatků* (na př. v první řadě k opravám na hřbitově, případně k rozšíření hřbitova, na kostel, jeho stavební opravy, vnitřní zařízení, na kostelní potřeby).

Výnosem zemského úřadu ze dne 18. listopadu 1931, číslo jednací 642.426 8B/376 ai 1931, adresovaným všem biskupským konsistořím v Čechách, bylo konstatováno při zkoušení zádušních účtů

v mnohých případech, že hřbitovní poplatky v zádušních účtech vykazované jsou jednak zcela nepatrné, jednak spotřebovány k úhradě běžných potřeb, aniž byly utvořeny tak zv. *hřbitovní fondy*. Biskupské konsistoře byly požádány, aby o tom zpravily jednotlivé správy kostelního jmění veřejného patronátu a vyzvaly je, aby dnem 1. ledna 1931 počínajíc, pokud jde o hřbitov právem vlastnickým připsaný kostelu, dodatečně zavedly, ačli se tak dosud nestalo, při jednotlivých kostelích tak zv. *hřbitovní fond*, do něhož poplynou veškeré, ovšem náležitě zvýšené a dnešní době odpovídající poplatky z hrobových míst, hrobek atd., který by sloužil tomu, aby z něho byly hrazeny výdaje spojené s opravou hřbitova.

Hřbitovní fond třeba účtovat v zádušním účtě příslušného kostela zcela odděleně od ostatního jmění.

Citovaný oběžník se *tímto znovu důtklivě* připomíná. Také *soukromé patronáty* (jimiž jsou i patronáty obcí, okresů, státních statků a lesů) jsou povinny v úhrnném výpisu ze zádušních účtů kostelů, vedeném podle oběžníku bývalého místodržitelství v Praze ze dne 25. února 1899, čís. 19.372 ai 1898, na tiskopisu, vydaném státní tiskárnou v Praze, č. skl. 329, účtovat příjmy hřbitovní (poplatky z hrobů) pod položkou 11. příjmu zádušního účtu v hotovosti, vyúčtované poplatky nutno také vydati v hotovosti (asi s tímto textem: Hřbitovní poplatky se zde vydávají za účelem připsání k jistině na vkladní knížku městské spořitelny v N., fol. ...). Konečně nutno tutéž částku vložit do pol. 11. příjmů do sloupce: Cenné papíry.

Tím se pak tato částka objeví také v součtu kmenového jmění, pak v úhrnném výkazu jmění, resp. v úhrnných výpisech ze zádušního účtu, také na II.

a IV. stránce v rubrice III. c) ve sloupci: Cenné papíry.

Pro *veřejné patronáty* není třeba pod příjmovou položkou shora uvedenou zaúčtovat poplatky hřbitovní, nýbrž jest se odvolati na to, že se hřbitovní fond vyúčtuje samostatně, ať již na konci zádušního účtu, nebo odděleně.

Církev jako nositelka veřejného práva hřbitovního plní zákonem jí uložené úkoly veřejné správy, vystupuje tudíž jako subjekt veřejné správy a v této své funkci vybírá i hřbitovní poplatky. Také uživatelé konfesních hřbitovů jsou bez ohledu na své náboženské vyznání povinni zákonu odpovídající hřbitovní poplatky zaplatiti správám římskokatol. konfes. hřbitovů, pokud nejsou od tohoto poplatku osvobozeni na základě zvláštního konkrétního *právního* titulu.

Hřbitovní poplatky katolické náleží pod ustanovení 1. odstavce § 23. zákona ze dne 7. května 1874, č. 50 ř. z., jenž zabezpečuje vymáhání politickou exekucí těm dávkám a jiným plněním k účelům církevním, jež byly náboženským příslušníkům s přivolením vlády uloženy. Požadavek *schválení státní správy kultové jest nutným jen pro politickou exekuci*, nikoliv *k platnosti dávkového řádu*. Právo státního dozoru na církevní jmění katolické, normované v § 38. zákona ze dne 7. května 1874, č. 50 ř. z., nutno však vzhledem ke znění tohoto zákonného ustanovení vztahovati i na poplatkový řád církevního ústavu, jehož kmenové jmění má býti zachováno: státní úřady kultové jsou tudíž oprávněny a povinny bdíti nad tím, aby bylo vybírání hřbitovních poplatků upraveno *se zřetelem na tento účel*.

Hřbitovní poplatky představují výnos církevního jmění (jako je výnos z movitostí, úroky z kapitálů,

cenných papírů a pod.), a jest tudíž právem a povinností správ katolických konfesních hřbitovů, aby byly hřbitovní poplatky *všude stanoveny*, vhodně rozčleněny, skutečně vybírány, aby byly *dnešním a místním poměrům přiměřené*, a konečně, aby byly přesně odváděny *do kostelní pokladny* a patronátním úřadem přesně vykazovány. Použití jich, jak bylo již výše řečeno, řídí se *všeobecnými* předpisy, platnými pro církevní jmění. Z důvodů zachování kmenového jmění a v těchto mezích přísluší státní správě kulturní ingerence ve věci poplatků na římskokatol. konfesních hřbitovech. Poplatky hřbitovní nejsou dávkami, plynoucími ze všeobecného důvodu příslušnosti ke katolické církvi ve smyslu § 55. zákona čís. 50/1874 ř. z. a nejsou ani dávkami, spadajícími pod ustanovení § 8. zákona čís. 96/1925 Sb., jež by katolickou správou hřbitovní nemohly býti žádány a vymáhány od příslušníků jiné církve nebo náboženské společnosti (§ 10/2 zákona čís. 96-1925 Sb.). Hřbitovní poplatky, t. j. poplatky za užívání římskokatol. hřbitovů, jsou dávkami veřejnoprávními, spory o nich nenáleží na pořad práva, nýbrž úřadům kulturním, a k vymáhání jejich jest poskytnout politickou exekuci, ačli ovšem byly tyto poplatky k žádosti hřbitovní správy a biskupské konsistoře schváleny státní správou kulturní, čímž budou tvořiti exekuční titul.

Schválené hřbitovní poplatky jest vhodným způsobem v místě obvyklým uvést ve všeobecnou známost.

Mimochodem se ještě připomíná, že pro *obecní* hřbitovy byl vydán dávkový řád ve vlád. nařízení ze dne 26. ledna 1928, čís. 15 Sb. z. a n.

Zemský úřad ukládá tamním úřadům, aby o tom ihned vyrozuměly patronátní úřady, římskokatol. farní úřady jako církevní správy konfesních hřbi-

tovů, fojtovní komisaře a účetní, vedoucí zádušní účetnictví kostelů veřejného patronátu, s vyzváním, aby se *přesně řídili* tím, co jest výše uvedeno.

Tamní úřady dejtež si předložiti od správ římskokatolických konfesních hřbitovů k nahlédnutí hřbitovní řády a poplatkovou sazbu, schválenou příslušnou biskupskou konsistoří, všech hřbitovů, o něž tu jde, svého právního obvodu. Kde nebyly hřbitovní poplatky dosud vůbec stanoveny, buď se *zřetelem k ustanovení* § 38. zákona čís. 50/1874 ř. z. vhodně působeno na to, aby byly stanoveny. Kde pak již poplatky dosud vůbec stanoveny, buď se *zřetelem* cit. zákonného ustanovení zkoumáno, zda jsou dnešním a místním poměrům přiměřené. (Byly zjištěny případy, kde byly dosud uvedeny poplatkové sazby předválečné.) Budou-li zjištěny v tomto směru závady, budiž působeno na jejich rychlé odstranění, ovšem po předchozím usnesení příslušné biskupské konsistoře, jež jest si vždy vyžádati.

Shora jmenované církevní úřady a orgány soukromého patronátu budtež dále vyzvány, aby k úhrnnému výpisu ze zádušního účtu kostelů za rok 1935, jež mají předložiti zemskému úřadu k přezkoušení do konce dubna 1936, připojily na zvláštním papíře k příjmové položce 11. zmíněného úhrnného výpisu zprávu o tom, zda a které římskokatol. konfesní hřbitovy pod jejich patronát patří (u kterého kostela a ve které obci) a jaké jsou u nich schválené hřbitovní poplatky.

U hřbitovů pod veřejným patronátem budiž s účty kostelními předložen sem jeden úplný opis schváleného hřbitovního řádu a hřbitovních poplatků.

Nestává-li římskokatolický konfesní hřbitov (pod správou patronátní), buď to výslovně uvedeno.

O tom, co a s jakým výsledkem k tomuto oběž-

níku zařízeno, buď podána zpráva do konce července 1936.

Za zemského presidenta:

Dr. Pankratz v. r.

Příjmy a vydání, plynoucí z konfesního hřbitova, tvoří církevní majetek, jehož správu podle zákona ze dne 7. května 1874, § 41. a 42. ř. z., č. 50, vede patron zároveň s farářem: oni mají právo vésti hospodářství hřbitova, potřebné výdaje z běžných příjmů povolovati, úřední knihy hřbitovní podpisovati. Nejsou-li tyto listiny podepsány farářem i patronem, nemají před státem žádné platnosti. (Rozh. s. z. 1924, Bohuslav č. 4083.) Běžný příjem ze hřbitova netvoří jeho kmenové jmění, a proto vydání z něho k účelům hřbitovním nepodléhá schválení nadřízených úřadů jako hospodaření s jměním kmenovým. (Rozh. nejv. spr. s. ze 7. prosince 1887, č. 3989, Bud. XI-3.805.)

Běžných příjmů hřbitovních má se v první řadě použití na udržování hřbitova v dobrém stavu, na úpravu cest, na pořizování potřebného nářadí, pohřební síně, umrlčí komory, pro platy hřbitovních zřízců a dělníků, eventuálně na rozšíření hřbitova nebo na zřízení nového konfesního hřbitova a z přebytků se má tvořiti rezervní hřbitovní fond.

Tyto zásady platí nejen pro církevní, nýbrž i pro obecní hřbitovy. Podle rozh. nejv. spr. s. ze dne 18. prosince 1885, č. 3324, Budw. IX. 2832, má se výtěžků ze hřbitova použití v první řadě na rozšíření hřbitova. Odporuje tomuto ustanovení, když se při obec. hřbitově používá výtěžků hřbitovních k různým obecním vydáním, která se mají hraditi z obecních přírážek.

XXII. Vrchní dozor nad hřbitovy.

Hřbitovy mají ráz veřejně právní a jako takové podléhají dozoru obce a státních úřadů.

Ke stavbě nového hřbitova nebo k jeho rozšíření musí býti zjednáno dovolení obecního a okresního úřadu. Uzavření hřbitova může býti nařízeno okresním úřadem z důvodů zákonem stanovených.

Hřbitov konfesíonelní podléhá schválení a dozoru i příslušných orgánů náboženských.

Na hřbitovech náboženských může obec zakročiti z důvodů zdravotních a stavebních — nemá práva však zasahovati do jeho vnitřních záležitostí.

Okresní úřad má právo dozoru v tom smyslu, aby na hřbitově bylo šetřeno zákonitých předpisů a v tom ohledu má jak správa hřbitova, tak i jeho zájemci právo dovolávati se jeho zákroků na ochranu svých práv.

Jaká pravomoc přísluší okresnímu úřadu ohledně hřbitovního řádu?

Poplatky hřbitovní požívají práva politické exekuce, poněvadž každý hřbitov, ať obecní nebo náboženský, jest podle rozhodnutí nejvyš. spr. s., Budw. 3911-1888, veřejných zdravotním ústavem. Pokud se týče hřbitovů náboženských, jest nutno hřbitovní řád předložiti okresnímu úřadu, aby jej vzal na vědomí a tím aby dal poplatkům v něm uvedeným právo politické exekuce, kterou proti neplatícím pak může okresní úřad na žádost správy hřbitova naříditi.

Podle zákona ze dne 23. IV. č. Sb. z. a n. č. 96-1925, § 10, má býti místo pro pohřbívání jinověrců nebo bezvěrců na náboženském hřbitově okres.

úřadem schváleno po zjištění, že je to místo slušné, které je pro takové pohřbívání ve hřbitovním řádu určeno.

Okresní úřad nemůže své schválení hřbitovnímu řádu odepříti, když v něm není žádné ustanovení, které by se přičilo zákonům a nařízením, které jsou vydány ohledně hřbitovů jako ústavů veřejného zdravotnictví a veřejného práva. Sem patří zákonitý předpis o kopání hrobů, které mají býti pro dospělé osoby 190 cm dlouhé a taktéž hluboké, 80 cm široké, pro děti 125 cm hluboké a tolikéž dlouhé, 40 cm široké, dále sem patří předpisy o desinfekci a o exhumaci, o předčasném pohřbívání, o ukládání mrtvol do umrlčí komory, a jiné, jak jsou uvedeny ve zdravotním zákoně z r. 1870.

Hřbitovní řád nesmí zakazovati stavěti na hřbitově pomníky takové, které vyhovují náboženským požadavkům, potřebnému vkusu a pietnímu stanovisku, může však stanovit podmínky stability. Zakazovati používání umělého kamene pro pomníky nebo rámy hrobové též není dobře možno, ježto tohoto kamene se dnes všeobecně užívá. Pro krycí desky hrobové však není radno jej dovolovati, ježto jej mráz trhá a tím by pak mohly výpary z hrobky vycházet. Též nesmí hřbitovní řád nařizovati, v jaké řeči musí býti nápis na pomníku, že strany musí si dáti hroby obkládati, zalévati a ošetřovati jen od správy hřbitova, že musí stavbu hrobek zadávati určitým stavitelům nebo správě hřbitova, že na hřbitově nesmí žádný jiný řemeslník nic konati na objednávku stran na jejich hrobech, pomnících a hrobkách, nežli řemeslník od správy hřbitova k tomu určený, poněvadž nejv. spr. s. rozhodl, že každý oprávněný živnostník může na každém hřbitově vykonávati práce svého oboru na požádání zúčast-

něné strany, ježto každý hřbitov jest veřejnoprávním místem.

Hřbitovní řád nesmí míti ustanovení o pohřbívání jinověrců a uren takové, které by bylo v rozporu s § 10. zák. z 23. IV. 1925, Sb. z. a n. č. 96, a s § 14. téhož zákona. Hřbitovní řád musí povolovati v případech zákonem stanovených slušné pohřbení nekatolíků na katolickém hřbitově, ba i ukládání uren. Obsahuje-li je, pak toto ustanovení jest právně neúčinné a před zákonem neplatné, třeba by bylo ve smlouvu o pronájmu hrobního místa vtělené.

Okresní úřad na Kladně zamítl schválení pohřebního řádu proto, že ve smlouvě o propůjčení místa pro rodinný hrob neb pro hrobku rodinnou na konfesijním hřbitově v Buštěhradě stanovil podmínku, že do té hrobky, resp. do rodinného hrobu, bude pohřben jen ten, kdo má právo na pohřeb podle katol. obřadu. Než nejvyš. spr. soud toto odepření dne 3. listopadu 1939, č. 5236-37-3, jako nezákonné zrušil, protože pohřební řád ustanovil se schválením okres. úřadu slušné místo na tomto hřbitově pro pohřbívání takových osob, čímž učinil zadost zákonitému předpisu § 10 zákona ze dne 23. IV. 1925.

Okresní úřad není oprávněn schvalovati pohřební taxy pohřebního řádu, ježto tu jde pouze o hospodářskou stránku, kterou si pořádá správa hřbitova sama. Na konfes. hřbitově spadá tato věc do vnitřní záležitosti církevní, na obecním hřbitově jsou o tom zvláštní předpisy jako pro obecní poplatky, avšak pokud jde o předpisy nejvyš. cenového úřadu, může okresní úřad žádati, aby mu bylo předloženo povolení tohoto úřadu ke zvýšení těchto poplatků.

Hlavní zásada jest, že kompetence okres. úřadu ohledně schvalování pohřebního řádu se vztahuje toliko na stránku policejně zdravotní podle zákona

zdravotního z r. 1870. Schválení by tedy mohlo zníti: Oddělení ku pohřbívání jinověrců se schvaluje a pohřeb. řádu po stránce zdravotně policejní se schválení uděluje.

XXIII. Trestná ustanovení státní moci ve hřbitovních záležitostech.

Hrobníka staví § 68 tr. z. do řady osob zákonem chráněných, a jednání proti jejich úkonům, jimiž v zájmu zákona chrání příslušná nařízení moci státní, trestá. Kdo hrobníka, když vykonává úřední svou povinnost, ohrožuje, nebo jeho činnost znemožňuje neb ruší, jemu se protíví, propadá trestu podle § 81 tr. zák. Trest na to stanovený jest až šestiměsíční žalář. Kdo hrobníka, když vykonává svou úřední povinnost, urazí, má býti za to potrestán podle § 312 tr. zák. a § 313.

Kdo pohřebiště lidské ze zlomyslnosti nebo svévole poškodí, bez úředního povolení hrob otevře, odkud, anebo z jiných míst, kde se mrtvoly chovají, mrtvoly neb jejich jednotlivé části vezme, nebo s lidskými mrtvolami zle nakládá, dopouští se přečinu a má být potrestán tuhým vězením od jednoho do šesti měsíců. Jestliže někdo něco z pohřebiště odcizí v úmyslu ziskném, má býti potrestán za krádež. (Zák. č. 117-1852 ř. z.)

Zlým nakládáním rozumí se každý takový čin jako na živém člověku. Pod toto ustanovení spadá odcizení částí kovových pomníků, odcizení věnců a květin, váz s hrobů a p.

Toutéž zákonnou ochranou jsou obdařeny i popelnice, v nichž chován je popel osob ohněm spálených (§§ 19-20 zák., č. 46-464-1921). Podle toho jest trestán ten, kdo popel mrtvoly zneuctí, a to vězením

od jednoho týdne až do šesti měsíců a peněžitým trestem od 50 do 1000 K.

Kdo popel mrtvoly odejme z držení oprávněné osoby, nebo bez úředního povolení kdo uzávěru popelnice poruší, může býti potrestán žalářem od jednoho do pěti let.

Mimo tyto předpisy celostátní mohou existovati ještě předpisy úřadů zemských i okres., které (čl. 2, č. 125-1927) jsou oprávněny ve svých obvodech vydávati ohledně veřejného pořádku, klidu, bezpečnosti a veřejné mravnosti. Tresty tu stanovené mohou politické úřady vykonávati samy bez újmy soudního stíhání.

XXIV. Uzavření hřbitova.

Je-li hřbitov pro určitou závalu neschopným plniti svůj úkol, může býti uzavřen.

Správa hřbitova však není oprávněna takové uzavření učiniti ze své moci, nýbrž jest jí k tomu zapotřebí souhlasu okres. úřadu. Dokud tento souhlas právoplatně a konceprávně nebyl dán, jest povinna správa hřbitova zachovati dosavadní postup pohřbívání na tomto hřbitově.

Za uzavření hřbitova konfesionelního jest oprávněna žádati jeho správa, která však musí se při tom vykáhati svolením svých nadřízených náboženských úřadů, které jsou ve smyslu státního zákona oprávněny hřbitovními objekty disponovati, tedy na hřbitovech římskokatol. svolením biskupa a zem. úřadu.

Jedná-li se o uzavření hřbitova obecního, nutno je v první řadě, aby se o tom usneslo obecní zastupitelstvo, které pak učiní náležité kroky k tomu cíli na okr. úřadě.

Při uzavření hřbitova musí býti zároveň řešena

otázka nerušeného možného pohřbívání dalšího na jiném místě.

Má-li býti uzavřen hřbitov konfesionelní a nechce-li dotyčná náboženská obec postavit nový hřbitov, pak tato povinnost připadá obci. V tom případě, když jiným hřbitovem není v místě postaráno o další možné pohřbívání, pakliže se jedná o uzavření hřbitova obecního, jest povinna obec se postarati o zřízení hřbitova nového v místě pohřebního okrsku.

O uzavření každého hřbitova může však rozhodnouti z právních důvodů i okres. úřad proti vůli majitele hřbitova. Postiženým pak přísluší právo odvolací k zem. úřadu proti nálezu okres. úřadu.

Příčiny, proč má býti uzavřen hřbitov, mohou býti jen rázu veřejně právního, na př. nedostatek možného dalšího pohřbívání, objevení vody na hřbitově, takže vniká voda do hrobů, závady stavební, ať tyto povstaly následkem daného povolení stavebního, nebo z jiných důvodů.

Důvody, že z hrobů vycházejí škodlivé plyny, že ohrožují obývání v blízkosti, vodu a pod., jsou již zastaralé, ježto kongres lékařů a odborníků uznal, že při hrobech řádně založených takové nebezpečnosti vůbec nestává a že země takové plyny úplně absorbuje a rozkládá v neškodné prvky.

Uzavření hřbitova může býti buď částečné anebo úplné. Jedná-li se pouze o nedostatek pohřebního místa, může býti hřbitov uzavřen jen pro pohřbívání nových těl a při tom může býti na hřbitově pohřbíváno do hrobek, do rodinných hrobů i do jiných hrobů, pokud místo stačí. Takové uzavření může býti zase zrušeno.

Uzavření trvalé může býti provedeno jen pro překážky rázu trvalého.

Též možno uzavřít pro pohřbívání jen určitou

část hřbitova, kde se závady vyskytují, a není třeba uzavřítí hned hřbitov celý.

Uzavření hřbitova jest vždy velmi odiosní záležitostí, která přináší obyvatelstvu značné škody a nevýhody, a proto nutno vždy postupovati se vší obezřetností, bez všech vedlejších důvodů. To zvláště platí o uzavírání hřbitovů konfesionelních z důvodu, aby tím získal konkurenční hřbitov obecní na svém provozu.

Příslušnost polit. úřadu k uzavření hřbitova vůbec spočívá na právu §§ 2-g a 3-d zák. č. 68-1870, ř. z., zákona č. 332-1920 Sb. zák. a ve znění zák. čís. 246-1922 Sb.

A. Jaká práva má farář, když se jedná o uzavření konfes. hřbitova.

V nynější době zakládají se častěji komunální hřbitovy, a aby finančně dobře prosperovaly, učiní obec na okres. hejtmana nátlak, aby uzavřel pro pohřbívání starý hřbitov konfesionelní a tím zbavil nový obecní hřbitov konkurence.

V tom směru je třeba, aby farář stál na stráži a hájil práva starého hřbitova. Za tím účelem upozorňujeme na následující:

1. Starý hřbitov může býti uzavřen jen tehdy, když pohřbívání na něm jest zdravotně nepřípustné, jindy nikoliv. Zdravotní závadou jest, když těla mrtvých na něm pro špatné složení půdy nehnijí, což se stává, když hřbitovem táhnou prameny a půdu zbahňují.

2. Blízkost hřbitova u města není důvodem, ani jeho poloha na západní straně.

3. Přeplnění hřbitova, t. j. když již není na něm

místa pro další nové hroby, není též důvodem, aby hřbitov byl vůbec uzavřen, poněvadž se na něm může dále pohřbívati do starých vykopaných hrobů a do hrobek.

4. Ta okolnost, že v místě vznikl nový obecní hřbitov, není žádným důvodem, aby starý hřbitov byl uzavřen. Možno pohřbívati na obou hřbitovech: na starém i na novém.

5. Když se jedná o uzavření starého hřbitova, nesmí okres. hejtman jej uzavřítí podle libovůle, nýbrž ze zákonitých důvodů, a musí předem svolati příslušnou komisi a provéstí komisionelní jednání.

6. Do té komise, kdykoliv se jedná o uzavření konfesionalního hřbitova, musí býti pozván farář, zástupci církevní správy hřbitovní, zástupce konsistoře a všichni zájemci, t. j. majitelé hrobek a rodin. hrobů, které jsou vykoupeny na delší dobu nežli tleci turnus. Všichni tito mají právo diktovati své námítky do komis. protokolu při jednání.

7. Kdyby hejtman všechny osoby sub 6 uvedené nepozval, jest komis. jednání zmatečné, tedy neplatné, a hejtman nemůže vynéstí nález o uzavření hřbitova. Kdyby tak učinil přece, může každá osoba sub 6 uvedená rekurovati k zem. úřadu, který výnos hejtmána zruší.

8. Kdyby hejtman všechny osoby sub 6 uvedené pozval a jejich námítky při komisionelním jednání dal protokolovati a pak nález o uzavření hřbitova vydal, může každá osoba sub 6 uvedená rekurovati k zem. úřadu.

9. Jak vidno, není uzavření hřbitova tak jednoduchou a snadnou věcí, a když farář jest na stráži a svědomitě se věci ujme, pak se velmi těžko podaří starý konfesionalní hřbitov uzavřítí.

B) Jak možno hájiti konfesionelní hřbitov proti uzavření?

Když si obec zřídí svůj komunální hřbitov, tu usiluje skoro vždy o to, aby místní hřbitov konfesionelní byl uzavřen a za tím účelem činí kroky u okres. úřadu. Činí tak čistě z finančního zájmu, t. j. chce docílit, aby všichni byli pohřbíváni na jejím hřbitově. Proti tomu dlužno se brániti. Jak? Nejlépe učiní farář, když hned předem zakročí osobně u okres. hejtmána, jakmile povolení k novému komun. hřbitovu uzrává, a hejtmanovi sdělí, že správa konfes. hřbitova se bude brániti proti uzavření hřbitova, poněvadž nikde zákon nestanoví, že starý hřbitov konfes. se má zavřít, když se nový komunální hřbitov povoluje. Když se nový komunální hřbitov zřídí, může zcela dobře starý konfes. hřbitov zůstatí otevřen pro další pohřbívání katolíků. Je to záhodno i se stanoviska finančního dotyčných obyvatel, kteří mohou starých hrobů a hrobek na konfes. hřbitově dále užívatí a nemusí pak nové na komunál. hřbitově pořizovati. Jestliže přesto okres. hejtman nařídí pod nátlakem obce uzavření starého hřbitova, pak nutno se odvolati. Jak? O tom poučuje níže uvedený formulář.

Důstojnému římskokatolickému farnímu úřadu

v B l a n s k u.

Podáním ze dne 12. srpna 1934 zažádala městská rada v Blansku, aby římskokatolický hřbitov staroblanenský, zřízený na pozemku parc. č. 284/1 v kat. obce Blanska, byl uzavřen a další pohřbívání na tomto bylo zastaveno z důvodů, že požadavkům zdravotním naprosto nevyhovuje a že se o odstranění těchto závad zmíněného hřbitova postaralo město Blansko zřízením nového komunálního hřbito-

va, jehož užívání pro pohřbívání mrtvol bylo městské radě již povoleno.

Z podnětu tohoto podání a podle dobrozdání úředního lékaře, jako povolaného znalce, podaného na základě výsledku provedeného místního ohledání zmíněného hřbitova, vyslovuje okresní úřad, že římskokatol. hřbitov, zřízený na pozemku parc. čís. 284/1 v kat. obce Blanska, v ohledu zdravotním nevyhovuje, prohlašuje jeho uzavření a zastavuje další pohřbívání na tomto hřbitově.

Důvody:

Podle dvor. dekretu ze dne 23. srpna 1784, č. 2.851, mají býti všechny hrobky, hřbitovy a t. zv. svatá pole, která se uvnitř obce nalézají, zavřeny a mají pro ně býti vyhledána místa v přiměřené vzdálenosti. Pro hřbitov má se zvoliti místo, počtu obyvatel přiměřeně veliké, s možností zvětšení a v přiměřené vzdálenosti od obcí, silnic, hojně používaných cest, které není vodami zaplavováno a jehož půda není takového rázu, aby hnilobě bránila a vzhledem k okolním studnám má býti přihlíženo ke směru pramenů.

Prohlídkou římskokatol. hřbitova, provedenou úředním lékařem jako povolaným znalcem, bylo zjištěno, že tento hřbitov těmito základními požadavkům naprosto nevyhovuje.

Zmíněný římskokatolický staroblanenský hřbitov, založený právě před 100 lety při okresní silnici Blansko-Brno, je situován na příkrém svahu, vystupujícím hned od jmenované silnice na západní straně, v rozměru 3 měr, a byl asi před 30 lety rozšířen o další 1½ míry směrem nahoru. Umrlčí komora postavena je dole, přímo u silnice, takže zužuje jízdní dráhu velmi frekventovanou.

Hřbitov je se všech stran v bezprostřední blízkosti sídel, výhled z rodinných domků, vzdálených namnoze jen 10 až 20 m od hřbitovní zdi, je na hřbitov. Ve stejné asi vzdálenosti jsou studny v těchto domcích.

Hřbitov sám je tak přeplněn, že nejsou zachovávány mezi jednotlivými náhrobky žádné cestičky ani mezery, takže při pohřbech chodí obecnstvo prostě přes hrobky a náhrobky, aby se dostalo k místu pohřbení.

Poněvadž půda je již úplně prosycena organickými látkami, sesouvá se již při vykopávání hrobů tak, že se otvírají i hrobky sousední. Následkem velkého přeplnění a nedostatku místa vykopávají se hroby i před povoleným turnusem, a to za 9 a méně roků. Jsou zjištěny případy, že mrtvoly v této době byly vykopány, ač nebyly ještě

zetlelé. Jílovitá půda udržuje značně vlhko, takže z jara bývají hroby níže položené zatopeny.

Na základě tohoto zjištěného stavu staroblanenského římskokatol. hřbitova úředním lékařem, jako povolaným znalcem, a podaného dobrozdání o tom, pak vzhledem k tomu, že město Blansko postaralo se o nápravu zřízením nového komunálního hřbitova v Blansku, který vyhovuje všem požadavkům zdravotním, a poněvadž městské radě v Blansku bylo již uděleno povolení k pohřbívání na tomto nově zřízeném komunálním hřbitově, byl okresní úřad nucen podle dvor. dekretu ze dne 23. VIII. 1784, čís. 2.851, staroblanenský římskokatol. hřbitov uzavřít a zastavít na tomto další pohřbívání mrtvol.

Z tohoto výměru lze se odvolati k zemskému úřadu v Brně, odvolání jest podati do 15 dnů, počínajíc dnem po doručení u okresního úřadu v Boskovicích.

Okresní hejtman.

Proti tomuto rozhodnutí okres. úřadu možno podati zemskému úřadu toto odvolání:

Zemskému úřadu

v B r n ě.

Rozhodnutím okres. úřadu v Boskovicích ze dne 21. srpna 1934, č. 29.570-V-11, bylo římskokatol. farnímu úřadu v Blansku nařízeno uzavřít římskokatol. hřbitov v Blansku.

Proti tomuto rozhodnutí podáváme v zákonité lhůtě toto odvolání:

1. Dvorní dekret, na nějž se rozhodnutí odvolává, jest dnes již se stanoviska vědeckého neudržitelný, poněvadž zásady hygienické, o něž se tento dekret opírá, jsou již dávno neplatné a novými výzkumy vědeckými úplně vyvrácené, neboť jest prokázáno, že ze hřbitova nehrozí žádných závad hygienických ani ohledně větrů ze hřbitova na město táhnoucích, ani okolní vodě, ani obydlí lidskému a pod. Těmto starým obavám a důvodům se dnešní vědecká hygiena usmívá jako naivním a nepravdivým. Dnešní hygiena najisto postavila, že tělo do hrobu uložené, na němž jest do výšky jednoho metru naházena hlína, pranic neohrožuje vzduch ani okolní vodu, ba že dva metry od hrobu může býti docela nezávadná pitná voda, poněvadž tlením všechny organické látky mění se v neorganické, které neohrožují pranic ani

vzduch ani okolní vodu. Že by z hrobů vycházely výpary do vzduchu, které by mohly býti zanášeny do měst a do obydlí, jak tento dekret předpokládá, jest podle nynějšího stavu vědy směšné. Tím tedy padá důvod v rozhodnutí uvedený na celé čáře, poněvadž zmíněný dekret pozbyl svým zastaralým a nesprávným podkladem platnosti.

2. Umrličí komoru stavěti není povinností římskokatol. far. úřadu, nýbrž obce, a jestliže tato nevyhovuje, jest ochotna správa hřbitova ji uzavřít, ale pak jest povinností obce ji postavit na vhodném místě a povinností okresního úřadu jest obec k tomu donutiti; není tedy tato věc žádným důvodem k uzavření hřbitova.

3. Že hřbitov je v blízkosti nových rodinných domků, není žádný důvod pro uzavření hřbitova, poněvadž podle zákonitých norem možno stavěti obytné budovy ve vzdálenosti 10 m od něho. A ostatně, když to bylo na závalu, proč stavební úřad městský tyto stavby dovoloval? Proč tímto dovolením majetkové právo hřbitova proti výslovnému znění zákona porušoval?

4. Že není na hřbitově cestiček, není žádný důvod pro uzavření hřbitova. Takové cestičky nejsou ani na velikých starých hřbitovech pražských a přece se tam pohřbívá.

5. Že je půda prosycena organickými látkami následkem pohřbívání, není také žádným důvodem pro uzavření hřbitova, poněvadž to není pravda. Všechny organické látky se mění tlením v anorganické.

6. Že byly mrtvoly vykopány před uplynutím turnu tlecího, ani to není žádným důvodem pro uzavření hřbitova. Stalo-li se tak, ač tato věc by musila býti prokázána, pak bylo povinností okresního úřadu zakročit, aby se to neopakovalo, ale to se nestalo. Ostatně tato věc neodůvodňuje ani v tom nejmenším uzavření hřbitova.

7. Závada ohledně silnice byla zaviněna ne správou hřbitova, nýbrž těmi činiteli, kteří silnici stavěli. Hřbitov již na tom místě stál před 70 lety a silnice stojí teprve 30 let. Proč by měl hřbitov býti trestán za cizí chyby?

8. Pokud se týče námitky ohledně studní, jest tato úplně bezcenná, neboť stojí tu nyní moderní vodovod, a pak, jak již řečeno, hřbitov podle moderních výzkumů vůbec vodu nepoškozuje.

9. Tvrzení o nedodržování pohřbívajícího turnu odporuje úplně pravdě, turnus se přesně zachovává, ba i delší doba tlecí se vyžaduje, ač toho není třeba.

10. Též tvrzení o nevhodnosti půdy není pravdivé; půda

jest písečná, pro tlení velmi vhodná, a tam, kde se ukázal, jíl, se nepohřbívá do země, nýbrž do hrobek.

Z toho je vidno, že ani jediný důvod nelze uvést pro uzavření hřbitova, a že tudíž nařízení o uzavření hřbitova je neodůvodněné.

Ta okolnost, že si obecní správa postavila svůj hřbitov, nepadá na váhu a ohledy finanční a konkurenční nesmí rozhodovati o uzavření hřbitova. Podle našich zákonů má každá konfese právo postavit si a vydržovati svůj vlastní hřbitov zrovna tak jako obec hřbitov komunální a není podle našich zákonů dovoleno rušiti hřbitovy konfesionelní proto, aby obecnímu hřbitovu bylo tím finančně pomáháno, a dopouští-li se toho okresní úřad, jest jeho počínání nezákonné. Když obec si chce postavit svůj komunální hřbitov, může tak učiniti, ale postavení takového hřbitova nemá v sobě junktim zrušení hřbitovů konfesionelních, které mohou své poslání ještě dlouhá léta vykonávati. Proto bylo v celé řadě měst toto právo respektováno a po postavení obecního hřbitova bylo pohřbívání na konfesionelních hřbitovech zachováno. Občanstvu byla dána svoboda v tom směru, kam své příbuzné pochovávat chce, takže si může zvoliti hřbitov komunální nebo konfesionelní. A toto stanovisko jest jediné správné a odpovídá svobodám občanstvu a náboženským konfesím naší ústavou zaručeným.

Z těchto důvodů žádáme za zrušení nezákonného uzavření našeho konfesionelního hřbitova.

Jako další by se doporučovalo, aby správa konfes. hřbitova požádala vlivné osoby, aby u zemského úřadu ve prospěch příznivého vyřízení intervenovaly. Též by bylo záhodno podati petici občanstva k zem. úřadu a vyslati tam příslušnou deputaci.

XXV. Zrušení hřbitova.

Pravidelně bývá hřbitov nejprve uzavřen pro další pohřbívání a pak po delší době bývá zrušen.

Zrušení hřbitova znamená zrušení jeho veřejné povahy, jeho posvátného charakteru, zrušení povinností správy hřbitovní a práv uživatelů.

Zásady vyslovené v článku o uzavření hřbitova platí i pro zrušení hřbitova.

Když hřbitov byl úředním výnosem okres. úřadu zrušen a toto zrušení následkem nepodání rekursu oprávněných anebo jeho zamítnutím vešlo v právní moc, jest nutno o tom vydati veřejnou vyhlášku.

Uzavřený hřbitov může býti ponechán v dalším svém trvání, anebo může býti odstraněn vůbec.

Jest v zájmu udržení památek hřbitov uzavřený zachovati. Bývá to ovšem spojeno s obtížemi a s řešením otázky: Kdo se bude starati o náležité udržování tohoto hřbitova a jeho pomníků? Mnozí zájemníci hrobů a hrobek v tom smyslu mívají dobrou vůli starati se o další udržování hrobů a hrobek, ale i těch postupem času ubývá. A tak po určité době ztratí se u zájemníků hřbitova zájem o další jeho udržování, které padne pak zúplna na účet správy hřbitova, která ovšem nemá následkem pozbytí pramenů příjmových náležitých prostředků k tomu a výsledek bývá úplný všeobecný nezájem a tím i jeho zrušení. Takový hřbitov pak den ode dne pustne, kříže a pomníky se rozpadávají, o hroby se nikdo nestará. Je nutno pak zakročiti v zájmu pořádku. To bývá smutný konec mnohých hřbitovů.

Proto bylo by záhodno, aby byl vydán příslušný zákon na udržování hřbitovů. Celá řada krásných, malebných a poetických hřbitovů vzala v krátké době úplně za své, takže po nich nezůstalo žádné památky na škodu dobré věci. Vinu na tom nese chorobná touha po modernisování, ukvapenost a úplné neporozumění pro důležitou věc.

Jestliže se přikročí k úplnému zrušení hřbitova, jest nutno, aby hřbitovní správa o tom vydala veřejnou vyhlášku a zájemníky hřbitovní vyzvala, aby

do určité doby se u ní přihlásili k svému majetkovému právu zbylých pomníků, křížů a pod.

Hřbitovní správa jest oprávněna zkoumati právní poměry, podle nichž si dotyční zájemníci činí nároky na majetnictví pomníků, křížů, náhrobků a pod. na hřbitově. Právo na ně mají ti, kteří je postavili anebo jejich zákonití dědicové. Jestliže osoby, které si činí právo na tyto předměty, své majetkové právo neprokáží, není správa hřbitova povinna jim pomníky vydati.

Pomníky, náhrobky, kříže, hrobní kameny a p., k nimž do určité, ve vyhlášce oznámené lhůtě nikdo se nepřihlásil a své majetkové právo k nim neprokázal, připadají do majetku hřbitovní správy, která může je odstraniti a prodati.

Při zrušení hřbitova četní zájemníci dávají pozůstatky zemřelých převážeti na nový hřbitov. V tom případě musí správa nového hřbitova pro pohřbení těchto pozůstatků poskytnouti hrob jako jiným mrtvolám. K takovému převezení mrtvoly jest vždy zapotřebí povolení okres. úřadu.

Pozůstatky zemřelých, které stranami nebyly vyvezeny, mohou na místě zůstat v zemi a rovy hrobů mohou býti srovnány se zemí a místa může býti použito jako sadu, zahrady nebo pole.

Podle dvor. dekretu z 24-I-1785 nesmí býti všeobecné vykopání mrtvol prováděno před uplynutím 10 let od posledního pohřbení a před touto dobou nesmí býti pozemků hřbitova použito za staveniště.

Když se hřbitov zruší, nedává se zájemníkům žádné náhrady za zaniklé hrobky, rodinné hroby a zakoupená místa mimo případy stanovené hřbitovním řádem, nebo zvláštní smlouvou nebo správním řízením o uzavření hřbitova.

Hřbitov může býti uzavřen i z důvodů vyvlastňo-

vacích, je-li místa třeba ke stavbě dráhy nebo k jiným účelům, a tu je vždy třeba vzíti zřetel na majetkové právo zájemců hřbitova, založené na statutu hřbitova nebo na soukromých smlouvách, a to jak vůči majetníkům hřbitova, tak i vůči ostatním zájemníkům, a vzniklé škody mají býti nahrazeny. (§§ 5-25 zákona o vyvlastnění pro železnice z 18-II-1878, č. 30 ř. z.)

Ve smlouvách o rodinných hrobkách bývají zpravidla ustanovení o tom, že v případě zrušení hřbitova přestává sama sebou všeliká další závaznost a že smluvní straně nepřisluší žádný právní nárok na jakoukoliv náhradu od hřbitovní správy.

XXVI. Hřbitovní řád.

(Vzorec.)

§ 1. Vlastnictví hřbitova a jeho rozloha.

Římskokatolický hřbitov v je zřízen na parc. katastr. obce poz. kniha č. a jest zapsán do vlastnictví římskokatol. kostela (farní obec) Rozlohu má arů m².

§ 2. Účel hřbitova.

Hřbitov tento jest zřízen pro pohřbívání zemřelých římskokatolické církve, kteří zemřeli v

Pro osoby v tomto pohřbívacím obvodu pohřbené stává právo pohřbení na tomto hřbitově, ne však povinnost, neboť mohou býti pohřbeny i jinde, jestliže právní podklad pro to byl zjednán. (Výn. min. kultu 31-I-1876, č. 1240.)

Římští katolíci, kteří zemřeli mimo tento obvod pohřbívání, mohou býti na tomto hřbitově pohřbeni jen tehdy, když si k tomu zjednali zvláštní povolení správy hřbitovní.

Katolíci mohou býti pohřbeni na tomto hřbitově jen na základě zákonitého oprávnění. Totéž platí o ukládání urny s popelem osob ohněm pohřbených (zák. 23. dubna 1925. Sb. z. a n. č. 96).

§ 3. Rozdělení hřbitova; plány hřbitovní.

Hřbitov rozdělen je na zvláštní oddělení a každé oddělení na jednotlivé hroby. Oddělení i hroby označeny jsou čísláky orientačními, podle nichž se místa hrobní propůjčují a v knihách vedou. Zevrubné plány jsou chovány v kanceláři hřbitovní správy a u hrobníka a každý zájemce je oprávněn do nich nahlédnouti. Tamtéž je uložen hřbitovní řád a stanovené poplatky hřbitovní, které jsou vydány tiskem a každý si je může na požádání tam zakoupiti.

§ 4. Správa hřbitova.

Správu hřbitova vede zádušní správa hřbitovní ve své kanceláři v, kde nutno záležitosti hřbitovní vyřizovati. Členy této správy jsou: příslušný farář a patron a jimi ustanovení úředníci.

Hrobníka a zřízence hřbitovní ustanovuje (R. spr. s. 7-IX-1883, č. 2556, Budw. VII. 1899) patron za souhlasu faráře. Osoby ty musí býti příslušníky římskokatolické církve.

Zdravotní dozor policejní přísluší dle zák. ze dne 15. dubna 1920, č. 332 Sb. z. a n., který byl proveden zákonem z 13. července 1922, č. 236, okres. politic. úřadu.

Církevní dozor přísluší bisk. konsistoři v

Správa hřbitovní vede knihu a archiválie hrobek hřbitovních a rodinných hrobů, záznamy o hrobech řadových, seznam osob na hřbitově pohřbených a jejich index, knihu nadací hřbitovních a jejich pravidelného plnění.

§ 5. Způsob pohřbívání.

Pohřbívání koná se buď do hrobek, nebo do rodinných hrobů anebo do hrobů řadových.

Místo pro hrobky stanoveno jest na oddělení

Místo pro rodinné hroby na oddělení

Místo pro hroby řadové na oddělení

Místo pro nekatolíky na oddělení

Místo pro ukládání urn

§ 6. Postup při pohřbívání.

Úmrtí osob má býti hlášeno u příslušného lékaře, který mrtvolu prohlédne a vystaví ohledací list, který je úřední listinou a na níž nesmí nikdo pod trestem ničeho měnit.

Tento lístek má předložiti na příslušném farním úřadu k matričnímu zápisu. Poté objedná u hřbitovní správy hrob a zaplatí příslušné poplatky. Jedná-li se o pohřbení do hrobky, má předložiti smlouvu o hrobce, a jedná-li se o pohřbení do rodinného hrobu, má předložiti listinu o zakoupení rodinného hrobu. Vykopání hrobu pak na poukaz zádušní správy objedná u hrobníka. Pokud se jedná o hrob řadový a nový, jest nutno, aby si příslušné místo na hřbitově vyhledal dříve po informaci u hrobníka.

Vykopání a připravení hrobu nutno vždy co nejdříve objednat, zvláště v době zimní, kdy kopání hrobů bývá spojeno s obtížemi pro zmrzlou půdu.

Bez ohledacího lístku nesmí býti žádný hrob propůjčen ani mrtvola pohřbena. Pohřbení mrtvoly nesmí býti provedeno před uplynutím 48 hodin po úmrtí, vyjímaje případy lékařem stanovené.

Každý hrob pro dospělé má býti 1.90 m hluboký, 1.90 m dlouhý a 80 cm široký. Pro dětskou mrtvolu má býti 1.25 m hluboký a 40 cm široký. Vzdálenost od jednotlivých hrobů 50 cm široká.

Kdyby na mrtvolu již pohřbenou před jejím zetřením se měla pohřbíti mrtvola jiná, musí míti nová mrtvola nad sebou země 1.50 m.

Turnus čili období tlecí ustanovuje se pro velkou mrtvolu na dobu 10 let, pro dětskou do stáří 6 let na dobu 6 roků.

§ 7. Ukládání mrtvých těl v umrlčí komoře.

Tělo zemřelého má býti dle zákon. předpisů po úmrtí hlídáno pro případ možného obživenutí a za tou příčinou má býti vždy velmi svědomitě po smrti lékařem ohledáno. Rakev nemá býti před 48. hod. uzavřena.

Jestliže v bytě zemřelého jest mrtvolu možno prozatím uložit v místnosti, kde se nebydlí a netopí, může tam býti uložena až do dne pohřbu. Není-li takové místnosti, má býti mrtvola uložena v umrlčí komoře. Lékař je oprávněn v případě rychlého rozkladu naříditi mrtvolu uložiti do umrlčí komory.

Hrobař smí přijmouti mrtvolu do umrlčí komory jen na poukaz správy hřbitovní.

V umrlčí komoře nesmí se rakev uzavřít před 48. hod. po úmrtí a má býti hlídána od hrobaře. Dvorní dekret žádá, aby ruka zemřelé osoby byla spojena se zvoncem.

§ 8. Rodinné hrobky

na hřbitově zřizovati je možno jen po náležitém projednání záležitostí se hřbitovní správou a po jejím svolení, o čemž se uzavře náležitá smlouva.

Rozměry hrobky se řídí podle počtu těl, která v ní mají býti umístěna.

Stavitelé, kameníci a jiní živnostníci, jimž strana výstavbu hrobky zadala, jsou povinni se všemožnou rychlostí s prací postupovati a po jejím skončení náležitě všecky zbytky odstraniti a místo řádně očistiti, jinak zjedná hřbitovní správa pořádek na jejich útraty.

Dále jsou povinni dbáti o to, aby při práci sousední hroby a hrobky nepoškodili a ručí za škody při tom vzniklé.

V hrobkách se nesmí těla ukládati přímo na sebe, nýbrž vedle sebe a nad sebe jen v etážích dříve zřízených.

Hrobka má býti nejméně 2 hodiny před pohřbem otevřena a řádně desinfikována. Po pohřbu má býti hrobka hned hermeticky uzavřena.

Každá změna v osobě správce hrobky má býti správě hřbitova neprodleně oznámena. Správce hrobky a jeho nástupce má býti označen ve smlouvě o hrobku. Předepsané poplatky dlužno vždy řádně platiti v ročních lhůtách.

Majitelé hrobek jsou povinni dbáti o to, aby hrobka jejich byla udržována vždy v náležitém dobrém stavu a příslušné výzvy v tomto směru jim správou hřbitova dané mají dbáti, sice jinak by potřebné opravy musily býti správou hřbitova na jejich účet provedeny. Hrobka se jen pod touto zárukou na hřbitově povoluje.

Rakve, které se do hrobek ukládají, mají býti

dobře a svědomitě zhotoveny a bývají buď kovové nebo dřevěné a jejich štěrby mají býti vysmoleny nebo kytlem vyplněny a víka těsně uzavřena.

§ 9. *Hroby rodinné.*

Rodinný hrob je ve smyslu tohoto pohřebního řádu jen ten, který jest pronajat pro pohřbívání rodinné na dobu 50 let.

Má-li býti v tomto hrobě pohřbena mrtvola dříve, nežli uplynul pohřbívací turnus po pohřbení mrtvoly předcházející, musí býti o to pečováno již předem při ukládání mrtvoly prvé, a to tak, aby nad mrtvolou druhou mohla býti nasypána země do výše 1.50 m, rov v to počítaje.

Obyčejně prolongace tlecího turnu na další tlecí jeden turnus nezakládá právo rodinného hrobu, neboť jest bezpodmínečně třeba pronajmutí hrobu zjednati na dobu 50 let.

§ 10. *Hroby řadové.*

Hrobem řadovým nazývá se každý hrob, jehož místo jest pronajato na jeden tlecí turnus, anebo hrob prolongovaný, pokud nebyla sjednána prolongace na dobu 50 let.

Každý hrob pro dospělého má býti 190 cm hluboký, 190 cm dlouhý a 80 cm široký. Pro dítě do 6 let 125 cm hluboký a 40 cm široký. Mezi jednotlivými hroby má býti mezera 50 cm.

Pronajímání míst pro hrobky a rodinné hroby. Prolongace hrobů, jakož i pronajímání hrobů pro budoucnost závisí od dobré vůle správy hřbitovní a není právem zájemníků.

Po uplynutí pohřbívacího turnu, který trvá 10 let

od pohřbení mrtvoly velké a 7 let po pohřbu mrtvoly dětské, nebyl-li hrob na další pohřbívání pronajat, připadá hrob beze všeho dalšího jednání do dispozičního práva hřbitovní správy pro další pohřbívání. Každý zájemce je povinen sám před uplynutím turnu se postarati o prolongaci, jinak ze svého práva vypadá.

Každý zájemník pronajatého hrobního místa jest povinen pečovati o řádné udržování svého hrobu za příčinou pořádku hřbitovního a jest povinen v tom směru řídit se příslušnými nařízeními hřbitovní správy. Kdo by toho nedbal, ponese následky toho na svůj účet.

Před uplynutím tlecího turnu nesmí nikdo bez povolení hřbitovní správy u okres. úřadu hrob dáti otevřítí.

Odnášeti něco z vykopaných hrobů ze hřbitova je přísně zakázáno.

§ 11. Právo slušného pohřbu.

Každý, kdo na tomto hřbitově má býti pohřben, má ve smyslu § 10 zák. ze dne 23. dubna 1925, č. 96 Sb. z. a n., právo na slušný pohřeb a na používání výkonu nábož. obřadů podle své náboženské příslušnosti a jejích zvyků. Ale obřady a projevy při pohřbu nesmí obsahovati nějaké urážky náboženské společnosti, jíž hřbitov náleží.

Příslušníci akatolíků, kteří chtějí býti na tomto katolickém hřbitově pohřbeni, jsou oprávněni o pohřbení žádati ve smyslu výše uvedeného zákona jen pokud se jedná o pohřbení do rodinné hrobky nebo do rodinného hrobu rodiny, do níž přísluší a která si hrobku nebo rodinný hrob pro své rodinné pohřbívání zřídila, ačli ve smlouvě strana hrobku zřizující

sama se takového práva nezřekla anebo v případě, že v obvodu pohřbívacím, v němž dotyčný katolík zemřel, není hřbitova jeho náboženského vyznání nebo hřbitov obecní. V tom případě pohřbí se mrtvola na zvláštním oddělení pro pohřbívání akatolíků určeném.

Tytéž zásady platí i o ukládání urny do země osob žehem pohřbených v obvodu pohřbívání tohoto hřbitova zemřelých s náležitým ohledem na to, že pro ukládání popelnic jest na hřbitově vykázáno zvláštní místo.

Rozhodnutí spr. s. nařizuje ukládání uren do hrobů, poněvadž hřbitov je zřízen pro pohřbívání do země.

§ 12. Pomníky, kříže a pamětní desky a p.

postaviti na pronajatém místě jest oprávněn každý, kdo příslušné místo hrobní a k němu příslušné místo pro postavení pomníku, kříže neb desky pronajal. Jest však nutno, aby každý správě hřbitovní dříve předložil potřebný nákres s udáním nápisu, aby mohlo být zjištěno, zdali dotyčný předmět odpovídá požadavkům předepsaným ohledně pevnosti stavby a zdali se srovnává s vážností a posvátným významem hřbitova.

Pomníky, kříže, náhrobky, kamenné obruby, pamětní desky a pod. jsou povinny příslušné strany zájemníků udržovati v náležitém dobrém stavu, jak to slušný stav hřbitova vyžaduje a vzešlé závady na požádání správy hřbitova v ustanovené lhůtě dáti do pořádku. Kdyby tito své povinnosti nesplnili, anebo jsou-li majitelé správě hřbitovní neznámí, pak hřbitovní správa jest oprávněnou sama učiniti nále-

žité opatření, zvláště když vzchází důvodná obava z ohledu na veřejnou bezpečnost.

Pomníky, kříže, pamětní desky, náhrobky a obru-
by hrobů a p., které se nalézají u hrobů prošlých,
má správa hřbitovní právo po uplynutí vyčkávací
lhůty šestinedělní po projití zákonného období
trvání hrobů z místa odstraniti a na zvláštním
místě uschovati.

Pakli průběhem jednoho roku po odstranění po-
mníku a p. se nikdo nepřihlásí o své vlastnické prá-
vo prokázáním potřebnými listinami (na př. povo-
lením postavení pomníku a p., správou hřbitovní
původně vydaným) anebo jiným hodnověrným způ-
sobem neprokáže, jest správa hřbitovní oprávněna
předměty takové, třeba by se ještě na původním mís-
tě nalézaly, ve prospěch hřbitovního fondu prodati
neb jinak s nimi naložiti.

Proto si má každý povolení k postavení pomníku
a p. řádně uschovati, aby v případě potřeby se mohl
jím vykáhati.

§ 13. Listiny hrobní.

O zřízení hrobky a rodinného hrobu jest nutno
uzavřítí se správou hřbitovní zvláštní smlouvu. Při
pronajmutí každého hrobu na dobu jednoho turnu
nebo při jeho prolongaci vydává správa hřbitova
zvláštní potvrzení, rovněž i při povolení na kamen-
nou obrubu hrobů, když se jedná o postavení pomní-
ku, kříže, desky a p., vydá správa hřbitovní přísluš-
né potvrzení, že není proti jeho zřízení námitek.

Všechny tyto listiny jsou povinni zájemci si pečli-
vě uschovati, aby v případě nutnosti se jimi mohli
vykáhati.

§ 14. *Ošetřování hrobek a hrobů.*

Ošetřování hrobek a hrobů, zdobení jich květinami a světlem, jakož i zalévání hrobů mají právo zájemci si sami obstarati na základě veřejně právního charakteru hřbitova, anebo mohou se správou hřbitova, pokud by sama práce tyto obstarávali chtěla, se o tom dohodnouti.

Používání vody ze studně hřbitovní nebo z jeho vodovodu je však omezeno zaopatřením si dovolení od správy hřbitova a zapravením příslušného poplatku.

Obkládání hrobů drnem je vyhrazeno správě hřbitovní, rovněž vykopávání místa pro zřízení hrobky.

Přenášení věnců ze hřbitova do bytů je zakázáno.

Hořící svíce na hrobech a hrobkách mají býti umístěny zrovna tak jako olejové lampičky pod sklem. Pokud pozůstalí u hrobu prodlévají a při tom svíčkou neb sloupkem na hrobě svítí a na oheň pozor dávají, nemusí tyto býti pod sklem.

Zvadlé věnce a kytice má právo správa hřbitovní s hrobů a hrobek odstraniti, a proto může při vnášení věnců a kytic na hřbitov zvláštní poplatky z věnců a kytic vybírat.

§ 15. *Opatření pro udržování hrobek a hrobů.*

Pro udržování hrobek a hrobů možno určiti zvláštní opatření buď nadací nebo jiným způsobem.

Nadace povstává zřizovací listinou ve formě smlouvy mezi správou hřbitova a zájemcem, kde strana věnuje určitý kapitál k tomu cíli, aby z jeho výnosu se hrobka nebo hrob udržoval v dobrém stavu, květinami vysazoval a zdobil, zaléval, a aby z obnosu toho se platily předepsané periodické po-

platky hřbitovní. Výše kapitálu se stanoví podle výnosu úrokového. Čím větší obnos se založí, tím větší stabilitu nadace má vzhledem k možným budoucím finančním otřesům. Kapitál musí býti věnován k tomu cíli trvale a neodvolatelně, ježto to žádá právní charakter nadace.

Takovou nadaci hřbitovní může strana uzavřít i s jinou osobností mimo správu hřbitovní, jako s obcí a pod.

Strana může též u správy hřbitovní složit do odvolání peněžní knížku k tomu cíli, aby správa hřbitova z jejích úroků určité hrobní povinnosti plnila.

Povinnosti ze hřbitovní nadace plynoucí váží hřbitovní správu jen potud, pokud výnos k tomu stanovený stačí; klesání úrokového výnosu má vliv na klesání povinností. Zánikem hrobky nebo hrobu zaniká i jejich nadace a obnos její propadá ve prospěch hřbitovního fondu. Nadace i složené kapitály přijímá jen hřbitovní správa pod tou podmínkou. Vynášeli-li hřbitovní nadace neb složený kapitál jen tak nízký obnos, že vůbec není možno ničeho pro dotýčnou hrobku neb hrob za to poříditi, ponechá se úrok nepoužitý až do eventuálního zrušení hrobky nebo hrobu, kdy celý obnos připadne hřbitovnímu fondu.

Nadační hrobky a hroby, pro jejichž udržování v dobrém stavu a na placení běžných poplatků hřbitovních není žádné úhrady, budou po schválení nadačního úřadu zrušeny.

Hřbitovní správa přijímá nadace neb kapitály pro udržování hrobek, hrobů a jich pomníků a příslušných zařízení jen za těchto podmínek:

1. Povinnosti ze hřbitovní nadace neb složeného kapitálu plynoucí váží správu hřbitovní jen potud, pokud úroky z ní plynoucí k vytčenému účelu stačí.

2. Klesání úrokového výnosu působí na klesání povinností a v tom případě jest vyhrazeno správě hřbitovní určití to, co za výnos poříditi chce.

3. Vynáší-li kapitál jen poměrně nepatrnou část, pořídí se za ni světlo o dnech dušičkových.

4. Nadační hroby a hrobky, pro jejichž udržování v dobrém stavu a na placení běžných poplatků hřbitovních není úhrady, a které není možno dále vzhledem k hřbitovnímu pořádku zachovati, má právo hřbitovní správa odstraniti.

5. Pokud tyto zásady byly pojaty do nadační listiny aneb učiněny v ní na základě hřbitovního řádu základnou smluvní, může správa hřbitovní sama bez všeho dovolení podle nich jednati. Pokud se tak nestalo, může o příslušné povolení žádati u nadačního úřadu (zem. úřad). (Rozh. spr. s. 4-IV. 1939, č. 5.909-36-5.)

Hřbitovní řád arcidiecése olomoucké pro římskokatolický konfesní hřbitov v

§ 1. Vlastník hřbitova.

Hřbitov leží v katastrální obci a skládá se z katastrálních parcel čís., zapsaných ve vložce čís. pozemkové knihy pro katastrální území v, v níž je vloženo právo vlastnické pro na základě protokolu

Hřbitov je tedy vlastnictvím (farního kostela, farní obce, politických obcí).

Zdravotně policejní souhlas se zřízením (rozšířením) hřbitova dán ve smyslu zákona čís. 332/1920, ve znění zákona čís. 236/1922 Sb. z. a n. a kultově-právní povolení ve smyslu zákona ze dne 7. května 1874 ř. z. čís. (§§ 38, 51, 57) bylo dáno výměrem

okresního úřadu v ze dne čís., povolení k jeho provozu bylo dáno kolaudačním výměrem tohoto úřadu ze dne čís.

Vlastníku hřbitova přísluší udržovati ohradu hřbitovní v bezvadném stavu. Konkurenční předpisy platné pro hřbitovy platí také pro umrlčí komory jako jejich příslušenství.

Podle § 4 bodu 11. zákona č. 332/1920 Sb. z. a n. náleží provádění zdravotně policejních ustanovení pohřebních a policie hřbitovní státu (státním úřadům politickým).

Vykonává tedy obec politická ke hřbitovům konfesním bezprostřední dozor jen faktický, právně jej vykonává okresní úřad jako státní zdravotní úřad I. stolice.

§ 2. Právní povaha hřbitova.

Hřbitov je římskokatolický konfesní z titulu (vlastnictví, věnování, založení, atd.).

Byl posvěcen obřadem římskokatolickým dne s ordinariátním povolením ze dne čís.

§ 3. Příslušnost hřbitova a mrtvol.

Hřbitov je určen pro římskokatolickou farnost, t. j. pro obec farního úřadu a přifařené obce

platí jen pro hřbitovy, které jsou vlastnictvím farního kostela,

platí jen pro hřbitovy, které jsou vlastnictvím farní obce,

platí jen pro hřbitovy, které jsou vlastnictvím politické obce.

Nárok na něm pohřbenu býti mají:

1. příslušníci Církve římskokatolické, jimž po rozumu kan. 1240 nebyl odepřen církevní pohřeb (církevní obřady), a to

a) mají-li na hřbitově rodinný hrob, i když zemřeli mimo obvod farní obce, pro niž je hřbitov zřízen (kan. 1229);

b) měli-li v obvodě této farní obce své bydliště, i když zemřeli mimo tento obvod (kan. 1216-18);

c) zemřeli-li v obvodě této farní obce, nebo byly-li jejich mrtvoly nalezeny v tomto obvodě.

2. příslušníci Církve římskokatolické, kterým po rozumu kan. 1240 odpírá se církevní pohřeb (církevní obřady):

a) zemřeli-li nebo byly-li jejich mrtvoly nalezeny v obvodě této farní obce, ale jen na zvláštním oddělení pro takové katolíky, zřízeném po rozumu kan. 1212 farním úřadem se schválením ordinariátním a se souhlasem politického úřadu I. stolice, není-li takového oddělení, na všeobecné části;

b) mají-li po rozumu § 10/1 zákona č. 96/1925 Sb. z. a n. nárok na pohřbení v rodinném hrobě, právoplatně získaném podle kan. 1209, § 1.

3. Po rozumu 2. odstavce § 10 zákona č. 96/1925 Sb. z. a n. osoby k Církvi řím.-katolické nepřislušné:

a) které v obvodě této farní obce zemřely nebo jejichž mrtvoly byly v tomto obvodě nalezeny, není-li v obvodu politické obce, kde smrt nastala nebo kde mrtvola byla nalezena, hřbitov obecní nebo hřbitov náboženské obce, ke které zemřelý patřil, ale jen na zvláštním oddělení zřízeném farním úřadem se schválením ordinariátním a se souhlasem politického úřadu I. stolice (§ 10/2 zákona číslo 96/1925 Sb. z. a n.), ovšem jen, je-li takové zvláštní oddělení s oním schválením zřízeno, není-li takového oddělení, pochovají se na všeobecné části;

b) mají-li po rozumu § 10/1 zákona čís. 96/1925 Sb. z. a n. nárok na pohřbení v rodinném hrobě, pravoplatně získaném podle kan. 1209, § 1.

Mrtvoly osob, které podle toho, co jest výše řečeno, nemají nároku na pohřbení na tomto hřbitově, mohou na něm býti pohřbeny jen s písemným povolením farního úřadu.

Povolení politického úřadu I. stolice k převozu mrtvol na hřbitov — podle toho, co jest shora uvedeno — místně nebo osobně nepříslušných lze vyžádati na základě předchozího písemného prohlášení farního úřadu, že mrtvola bude na tento hřbitov k pohřbení přijata.

Po rozumu kan. 1240 nemají práva na církevní pohřeb (obřady), pokud nedaly před smrtí známek lítosti, tyto osoby:

1. Známí apostatové, známí příslušníci heretických nebo schismatických sekt, stoupenci svobodných zednářů a jiných společností téhož druhu;

2. stížení exkomunikací nebo interdiktem po formálním rozsudku nebo prohlášení;

3. sebevrazi, kteří spáchali sebevraždu s plným vědomím a dobrovolně;

4. padlí v souboji nebo zemřelí následkem souboje;

5. kteří se dali spáliti;

6. jiní veřejní a zjevní hříšníci.

Pochybnosti, zdali dané známky lítosti byly dostatečné, rozhoduje farní úřad, případně ordinariát (kan. 1240, § 2).

§ 4. Způsob pohřbívání.

Všechny mrtvoly i urny s popelem jest na všech odděleních a ve všech hrobech tohoto hřbitova pochovati podle předpisů církevních v mezích přísluš-

ných předpisů státních tak, aby katolický ráz hřbitova nebyl porušen. Urny s popelem zemřelých jest na všech odděleních hřbitova ukládati výlučně pod zemí.

§ 5. *Správa hřbitova.*

Po rozumu § 2 tohoto řádu náleží správa hřbitova orgánům Církve řím.-katolické. Této správě hřbitova přísluší — bez újmy státního dozorčího práva (a práv, která si obec ve věnovací smlouvě vyhradila) — veškeré disposiční právo k tomuto hřbitovu.

Správu hřbitova tvoří:

1. Farář, případně jeho zákonitý zástupce v, a to ve všech oborech disposičního práva (vyjímajíc práva, která si obec při věnování vyhradila);

2. *spolu s ním ostatní členové správy kostelního jmění v;*

3. *spolu s ním kostelní konkurenční výbor v* (obecní zastupitelstvo v otázkách, které si obec při věnování vyhradila, obecní zastupitelstvo spolu s farářem, a to v oborech disposičního práva, které se týkají hmotných nákladů na hřbitov (pokud si obec těchto věcí nevyhradila).

Správa hřbitova má právo a povinnost starati se o řádný a nerušený provoz na hřbitově.

§ 6. *Disposiční právo.*

Disposiční právo obsahuje jmenovitě toto:

1. zachovávat katolický konfesijní ráz hřbitova v mezích § 4,

2. disciplinární moc na hřbitově,

3. zřizovati jednotlivá a zvláštní oddělení na hřbitově, poukazovati hroby a zvláště rodinné hroby,

4. povolovati, aby mrtvoly k hřbitovu nepříslušné na něm směly býti pohřbeny,
5. pořizovati hřbitovní řád,
6. udržovati v dobrém stavu hřbitov,
7. stanoviti a vybíratí hřbitovní poplatky jakéhokoliv druhu,
8. rozhodovati o areálním výtěžku hřbitova,
9. ustanovovati a propouštěti hřbitovní zřízení,
10. ustanoviti jim služební odměnu.

Hmotných oborů disposičního práva týkají se body 6 až 10, o kterých podle předchozího paragrafu spolurozhodují také jiní (politická obec . . . vyhradila si při věnování disposičního práva).

§ 7. Hřbitovní poplatky.

Ze všech příjmů z veškerého provozu hřbitova zřídí se zvláštní hřbitovní fond. Tohoto fondu smí se používatí jen na udržování, případně na rozšíření hřbitova. Tento fond tvoří účelové jmění a účtuje jej farní úřad podle předpisů o jmění církevním v kostelních účtech farního kostela v

Poplatky vybírá a spravuje kostelní konkurenční výbor.

Poplatky vybírá a spravuje politická obec, vyjma hřbitovy, které byly původně vlastnictvím kostela a omylem při založení nové pozemkové knihy byly připsány do vlastnictví obce.

§ 8. Popis hřbitova.

Hřbitov má výměru (popis místa, kde leží, ohrady, vchody, kříže, márnice, oddělení hřbitovních míst pro rodinné hroby, udání hlavních a vedlejších cest a pod.)

§ 9. *Evidence pohřbívání.*

Evidenci hřbitovního provozu tvoří:

1. Hřbitovní plán, v němž jsou označena jednotlivá oddělení, skupiny, řady a čísla hrobová, souhlasící se skutečným stavem. Hřbitovní plán je u farního úřadu, legalisovaná kopie u okresního úřadu (a druhá u obecního úřadu v).

2. Chronologický záznam pohřbených s těmito rubrikami:

a) Jméno a příjmení zemřelého, náboženství, povolání, bydliště,

b) den narození a úmrtí,

c) den pohřbu,

d) číslo skupiny a hrobu.

Ke knize je přivázán abecední seznam pohřbených s udáním strany. Tuto knihu vede hrobník.

3. Topografický záznam hřbitovních míst s těmito rubrikami:

a) Číslo oddělení a hrobu (pro každý hrob je určeno 5 řádků, jde-li o dětský hrob, 8 řádků),

b) jméno, příjmení, náboženství, stav, povolání zemřelého,

c) den a rok narození a úmrtí,

d) den a rok pohřbu,

e) zakoupení hrobu a lhůta, kdy zakoupené právo končí,

f) jméno, příjmení, povolání a bydliště kupitele hrobu nebo správce rodinného hrobu.

Tuto knihu vede farář (hřbitovní správa).

§ 10. *Rozměry a označení hrobů.*

Hroby pro dospělé mějtež délku 2.80 m a šířku 1 m. Pro děti jest zvláštní skupina; jejich hroby

jsou 1 až 1.50 m dlouhé a 0.60 až 0.80 m široké. Hloubka hrobu pro dospělé jest 2 m, pro děti 1.40 m. Rakev musí býti zasypána hlinou až k povrchu hřbitova a opatřena rovem 0.30 m vysokým. Rov musí býti udržován vždy ve stejné výšce. Rakve kladou se nohama k chodníku. Vzdálenost hrobů od sebe budiž taková, aby bylo možno mezi nimi volně procházeti.

Hřbitov jest rozdělen na skupiny, označené římskými číslicemi, hroby pak v každé skupině mají čísla, jež zapíše se na hřbitovním plánu, hrob je označen číslem z kovu.

Hroby musejí býti kopány v jednotlivých skupinách (odděleních) a řadách po sobě: nesmí se tedy žádné místo (vyjma dříve zakoupené) vynechati ani nové skupiny a řady počínati, dokud předcházející nebyly vyplněny. Rodinné hroby mají tolik čísel, kolik hrobů obsahují.

Místo pro hroby rodinné nechť je 3 metry dlouhé a 1.60 m široké, pro více mrtvol tolikrát o 1.60 m širší, kolik mrtvol v období 10letém bude v něm asi pohřbeno. Hloubka hrobu rodinného činí 2 m. Vyzdění je přípustno jen do té míry, že nad klenbou nebo kamenným příkrovem přijde ještě vrstva hlíny 60 cm vysoká.

Hroby celovyzděné zřizují se na místech pro ně určených. Jejich délka a šířka jsou stejné jako u hrobů rodinných, hloubka obnáší však nejméně 2.50 m. Každá hrobka musí býti na všech stranách řádně vyzděna a nahoře kamennou obrubou se zářezem opatřena tak, aby se na ni kamenná deska mohla položit. Štěrby mezi deskou a obrubou buďtež zatmeleny a deska sama tak uložena, aby její spodní plocha byla v rovině hřbitovní půdy. Kdyby šlo o stavbu větší rodinné hrobky s kaplí, nutno do-

tyčné stavební plány před udělením povolení ke stavbě předložiti politickému úřadu I. stolice k přezkoumání. Zřizování nadzemních hrobek není přípustno.

Před uplynutím stanoveného tlecího období mohou se hroby otevřít pouze s povolením politického úřadu I. stolice, nebo z nařízení soudu u přítomnosti lékaře, ustanoveného ve veřejné službě zdravotní. Rovněž před každou opravou, při níž je třeba hrobku otevřít, je nutno žádati příslušný úřad o povolení. Výjimečně je povoleno otevřít hrobku určenou pro více mrtvol, pokud je tam méně mrtvol, než pro kolik byla ustanovena, když tu má býti pohřbena jiná mrtvola.

V takovém případě je nutno, aby hrobka byla nejméně 6 hodin před pohřbem otevřena v přítomnosti úředního lékaře (obvodního, obecního) a podle jeho pokynů vyvětrána a desinfikována. Rakve v hrobce nesmějí býti kladeny bezprostředně na sebe, nýbrž vedle sebe nebo nad sebou do etáží na zvláštních nosičích. Po vykonaném pohřbu musí býti hrobka neprodleně uzavřena, za což odpovídá majitel hrobky, případně obstaravatel pohřbu.

§ 11. Třídy hrobů a jejich poukazování.

Hroby jsou řadové normální, řadové zakoupené a hroby rodinné. Hroby jsou pro jednotlivé mrtvoly. Hroby rodinné mohou obsahovati nejméně 2, nejvíce 4 hrobová místa. Hromadných hrobů není. Výjimkou může z rozumných důvodů správa hřbitova povolit současně pohřbení dvou osob do téhož hrobu,

Hroby u hlavních chodníků a podél zdí jsou hroby I. třídy.

Hroby u vedlejších chodníků jsou hroby II. třídy.

Hroby uvnitř hřbitovních ploch jsou hroby III. třídy. Hroby pro děti jsou hroby IV. třídy.

2. Při nastalém úmrtí kohokoliv v obvodu farní obce, pro kterou je hřbitov zřízen, jsou pozůstalí povinni oznámiti je farnímu úřadu, a jakmile obdrží úřední ohledací lístek, jemu jej odevzdati. Farní úřad zjistí všechny potřebné náležitosti a vyjednav se stranou, co na základě tohoto hřbitovního řádu jest nutno, přikáže pro mrtvolu příslušné místo k pohřbení (ústně a je-li třeba písemně).

Běží-li o rodinný hrob, ať již se má zříditi nebo ve zřízeném mrtvola pochovati, vstupují v platnost ustanovení o zřizování rodinných hrobů, schválených arcibiskupským ordinariátem.

§ 12. Na hřbitově jsou kromě části všeobecné tato zvláštní oddělení:

a) oddělení pro římské katolíky, kteří mají nárok na církevní pohřeb, zřízené farním úřadem se souhlasem okres. úřadu v ze dne čís. Na tomto oddělení pochovávají se jen mrtvoly katolíků, kteří mají nárok na církevní pohřeb,

b) oddělení pro příslušníky vyznání, zřízené farním úřadem se souhlasem okresního úřadu v ze dne čís.

c) oddělení pro příslušníky vyznání

d)

§ 13. Poplatek za hrobová místa.

A. Za řadová normální místa platí se za jedno tlecí období (§ 19) tento poplatek do hřbitovního fondu:

za hrob I. třídy	K
za hrob II. třídy	K
za hrob III. třídy	K
za hrob IV. třídy	K

Za rodinné hroby na dobu prvních 20 let platí se pětinasobný obnos I. třídy z tolika hrobových míst pro dospělé, kolik jich rodinný hrob obsahuje.

Po uplynutí 20 let, byl-li rodinný hrob farním úřadem prodloužen podle § 14 tohoto řádu na dalších 20 let, platí se zase tentýž poplatek.

B. Za osoby, které bydlí mimo farnost a mají zde býti pohřbeny, platí se vedle normální ceny hrobového místa ještě příplatek, který určuje správa hřbitova.

Osobám notoricky chudým a osobám majícím nárok na chudinské a podobné zaopatření promíjí se poplatek za hrobové místo.

C. Tyto poplatky, jakož i poplatky hrobníkovi lze v případě nutnosti dobývati politickou exekucí podle § 23 odst. 1. ř. z. ze dne 7. května 1874 čís. 50, jestliže byly schváleny politickým úřadem I. stolice.

§ 14. Řadové hroby.

Řadové (normální) hroby možno také zakoupiti předem, ale jen pro římské katolíky, jen na římskokatolické části hřbitova a jen pro jednu osobu. Právního nároku na zakoupení však není.

Vystoupí-li osoba, pro niž takový hrob byl předem zakoupen, z ř.-k. Církve, anebo musí-li jí býti odepřen církevní pohřeb po rozumu kan. 1240, i když zůstane v Církvi katolické, pozbývá práva býti pochována v části katolické. V takovém případě přikáže farní úřad straně místo tohoto zakoupeného hrobu v části katolické jiný rovnocenný hrob v ně-

které jiné části hřbitova, a to podle § 3 tohoto řádu. O zakoupení řadového hrobu předem vydá hřbitovní správa straně písemné potvrzení.

§ 15. Rodinné hroby.

Přeje-li si někdo, aby pro jeho rodinu byl na tomto hřbitově zřízen rodinný hrob (o dvou až čtyřech místech), musí o to nejprve požádati formálně farní úřad. Bude-li jeho žádosti vyhověno, což závisí od zcela volné úvahy správy hřbitovní (duchovního správce) a arcibiskupského ordinariátu v, vyřídí farní úřad se žadatelem všechny náležitosti a sjedná s ním zvláštní písemnou smlouvu o tento rodinný hrob. Smlouva se sepisuje na příslušném tiskopise. K platnosti takto sepsané smlouvy — v mezích příslušných předpisů státních jest třeba jejího písemného schválení arcibiskupským ordinariátem v, což opatří farní úřad (Kan. 1209).

2. Rodinným hrobem rozumí se jen ten, který tímto způsobem byl zřízen.

3. Doba trvání rodinného hrobu stanoví se zpravidla na let. Farnímu úřadu přísluší však neomezeně volné právo smluviti se stranou po schválení arcibiskupským ordinariátem v také jinou dobu trvání. Po uplynutí doby trvání rodinného hrobu má farní úřad totéž právo prodloužiti smlouvu na další smluvní dobu. Při prodlužování platí však všechny předpisy jak tohoto hřbitovního řádu, tak i schváleného tiskopisu smlouvy — v mezích příslušných státních předpisů — stejným způsobem jako při zřizování rodinného hrobu.

4. Hroby na tomto hřbitově již stávající posud buď jen ústně jako rodinné smluvené, buď fakticky za rodinné — oba druhy bez výše ad 1 až 3 uve-

deného podkladu — pokládané, musí do jednoho roku po schválení tohoto hřbitovního řádu býti zajištěny řádnou smlouvou (podle předpisu tohoto paragrafu). Při vyhlášení tohoto hřbitovního řádu vyzve farní úřad způsobem v místě obvyklým, aby se všichni, kdož pokládají určitý hrob za hrob rodinný, u farního úřadu přihlásili. Farní úřad pak každého z nich upozorní na ustanovení tohoto odstavce.

Hroby, u kterých by se takové zajištění nestalo, platí po roce za obyčejné řadové hroby s veškerými právními následky podle ustanovení tohoto hřbitovního řádu.

§ 16. Zánik práva na zakoupené hroby.

Právo na zakoupené hroby zaniká uplynutím doby, na kterou byly zakoupeny. Správa hřbitova, zaniklo-li toto právo, vyzve stranu, aby do určité doby odstranila s hrobu kříž, pomník a pod. Nebudou-li tyto předměty odstraněny do určité doby po zániku práva na hrob, propadnou ve prospěch hřbitovního fondu a budou prodány.

§ 17. Kříže a pomníky na hřbitově.

1. Každému na tomto hřbitově pohřbenému může býti postaven kříž nebo pomník. Při tom platí toto ustanovení:

a) kříže a pomníky staví se k hlavám hrobu a zadní části křížů a pomníků v každé řadě hrobů postavených musí tvořiti přímku,

b) náhrobky a pomníky, jež by tvarem, příslušenstvím, sochami, obrazy, nápisy a pod. porušovaly vážnost a posvátnost hřbitova nebo dokonce obsahovaly

valy urážky římskokatolické Církve ve smyslu § 10/1 zákona čis. 96/1925 Sb. z. a n., jsou na celém prostoru hřbitova nepřipustny,

c) kříže a pomníky smějí býti postaveny jen v obvodu plochy příslušného hrobu a nesmějí překážeti volnému pobytu na chodnících ani sousedním hrobům.

2. Kdo chce zříditi kříž nebo pomník na hrobě, musí to předem oznámiti farnímu úřadu a podrobně udati, jaký pomník má býti. Farní úřad, řídě se podle předchozího ustanovení, udělí souhlas, načež lze kříž nebo pomník postavit. Shledal-li by farní úřad, že přesto postavený pomník nebo náhrobek obsahuje některou ze závad obsažených shora v odstavci 1b, jest na základě § 6, bodu 2. oprávněn vyzvati zřizovatele pomníku, aby do určité doby odstranil závady. Nestane-li se tak, jest oprávněn dáti odstraniti na útraty zřizovatele tyto závady, případně závadný pomník a dáti mu jej k dispozici.

3. Kdo chce zříditi na svém rodinném hrobě rodinný pomník většího rozsahu, aneb zříditi hroby vyzděné, musí si opatřiti souhlas farního úřadu, vyžádati si pak stavební a zdravotní povolení od politického úřadu I. stolice a řídit se jeho předpisy. O tomto povolení je třeba uvědomiti farní úřad před započatím stavby.

4. Správa hřbitovní je zavázána, aby zůstaly na hřbitově zachovány pomníky, které podle úsudku znalců mají uměleckou cenu, nebo jsou významné pro historický nebo místní kult hřbitovní a pak pomníky vynikajících osob. V pochybných případech budiž požádán o vyjádření příslušný politický úřad I. stolice, který se dotáže eventuelně i památkového úřadu.

§ 18. Výzdoba hrobů.

Všecky hroby v dobrém stavu udržovati jest povinností pozůstalých. Květiny, keře a stromky jsou přípustny jako ozdoby hrobů potud, pokud nepřekážejí přístupu k hrobům, neruší rozměrů na chodnících a neškodí vlhkostí a stínem.

Stalo-li by se tak, jest správa hřbitova oprávněna postarati se o nápravu.

§ 19. Oznámení úmrtí.

Každé úmrtí v obvodu farní obce, pro kterou jest hřbitov zřízen, jsou povinni oznámiti ihned farnímu úřadu nejbližší pozůstalí mrtvého a předložiti mu úmrtní ohledací list. Po vzájemné dohodě o místě na hřbitově a o třídě hrobu poukáže farní úřad příslušné místo a vydá o tom poukázku na hrob. Potom teprve lze hrob vykopati.

Mrtvoly, které z důvodů zdravotně policejních nebo za účelem pitvy nemohou býti ponechány v obydlí, musejí býti po prohlídce mrtvoly převezeny do márnice a tam uloženy až do pohřbu. Při tom nutno šetřiti náležitých zdravotně policejních opatření, nařízených úředním lékařem.

§ 20. Tlecí období.

Jako tlecí období (turnus) pro celý hřbitov (pro jednotlivé části) stanoví se podle rozhodnutí státního zdravotního úřadu I. stolice: u dospělých osob období leté, u dětí leté. Okresnímu úřadu zůstává však vyhrazeno, aby na základě získaných znalostí o stavu spodní vody a o geologickém složení půdy toto období podle potřeby prodloužil.

§ 21. *Pozůstatky mrtvol.*

Pozůstatky mrtvol musí býti při opětném použití hrobu v truhličce nebo v čistém plátně na dně znovu vykopaného hrobu uloženy. Náklad hradí ten, kdo použije znovu vykopaného hrobu.

§ 22. *Exhumace.*

Má-li býti hrob otevřen před uplynutím tlecí lhůty, nebo má-li býti vykonána v kterékoliv době exhumace pohřbené mrtvoly, jest k tomu opatřiti povolení arcibiskupské konsistoře jakož i povolení okresního úřadu.

§ 23. *Hrobník.*

Hrobníka ustanovuje a propouští správa hřbitova. Hrobník musí býti římskokatolického vyznání a on i jeho rodina musí požívatí dobré pověsti. Podléhá pravomoci farního úřadu a má tyto povinnosti:

1. Udržovati v čistém stavu hřbitov i márnici.
2. Pochovávat mrtvoly podle platných předpisů, v pravý čas, vždy jen na písemný nebo ústní poukaz farního úřadu, jakož i vykopati hroby a po pohřbu je ihned zasypati a opatřiti rovem.
3. Při pohřbech býti přítomen a pomáhati při ukládání rakve do hrobu (oblek jeho při tom budiž tmavý a čistý).
4. Zapadlé hroby vyplniti hlinou a opatřiti je náležitě rovem; náklad hradí ten, kdo jest povinen udržovati hrob ve slušném stavu (§ 12 t. řádu).
5. Pečovati o zachovávání klidu a pořádku na hřbitově, hlásiti farnímu úřadu každou nepřístojnost a v nutných případech požádati farní úřad i místní

policejní úřad o pomoc. Hrobník má také v úschově jeden klíč hřbitovní a klíče od márnice.

6. Má býti nápomocen lékařům při pitvě mrtvol, má opatřiti teplou a studenou vodu a utěrky a musí po pitvě vyčistiti umrlčí komoru, ji desinfikovati a splašky ihned odstraniti.

7. Hrobník vede řádně hřbitovní knihu (chronologický záznam).

8. V ohledu zdravotně policejním podléhá okresnímu úřadu politickému jako úřadu dozorčímu, kterým musí býti před nastoupením služby vzat do přísahy jako orgán veřejné zdravotní služby.

§ 24. Poplatky hrobníkovi.

Za vykopání hrobu, za uložení mrtvol nebo uren a za zasypání a úpravu hrobu platí se hrobníkovi: Pohřbívá-li se do hrobu I. třídy K, do hrobu II. třídy K, do hrobu III. třídy K, do hrobu IV. třídy K. Obecní chudí jsou osvobozeni od hřbitovních poplatků.

§ 25. Návštěvy hřbitova.

Hřbitov je místo posvěcené; proto se na něm zapovídá vše, co by bylo na újmu jeho posvátnosti. Zejména se zakazuje bráti psy na hřbitov, na hřbitově kouřiti, šlapati po hrobech, trhati květiny na cizích hrobech, poškozovati pomníky a pod.

Hřbitov otvírá se v období od . . . do . . . o . . . hodině ranní; zavírá se v období od do o hodině večerní a v období od do o hodině večerní.

§ 26. Jiné nařízení hřbitovní správy.

Hřbitovní správa je oprávněna učiniti také konkrétní opatření, aniž toto musí býti opřeno o ustanovení hřbitovního řádu, ovšem v mezích příslušných zákonů státních a je-li opatření to nutné k dosažení veřejného účelu hřbitovního.

Do rozhodnutí hřbitovní správy lze podati dozorčí stížnost k arcibiskupské konsistoři v Olomouci, příp. k okresnímu úřadu v

§ 27. Vyhlášení hřbitovního řádu.

Tento hřbitovní řád byl vyhlášen v obci farního úřadu a ve všech přífařených obcích způsobem v místě obvyklým (vyhláškou, vybubnováním a pod.). Proti jeho obsahu nebyly podány námitky v zákonité lhůtě.

V dne 1941 . . .

Za správu hřbitova:

Arcibiskupská konsistoř v Olomouci

Čís.

Tento hřbitovní řád schvaluje se ordinariátně.

Okresní úřad v

Čís.

Schvaluje se

V dne

XXVII. Hřbitovní poplatky na obecním hřbitově.

(Vzorec).

Na základě povolení zem. (okres.) výboru ze dne
v č. ve smyslu § 28 zákona ze dne

12. srp. 1921 Sb. z. a n. č. 329 a § 3 (§ 10) zák. ze dne 15. června 1927 Sb. z. a n. č. 77 vybírají se hřbitovní poplatky na tomto hřbitově tímto způsobem:

§ 1. Druhy poplatků.

Poplatky se vybírají:

1. za propůjčení místa pro hrobku, hrob rodinný, pro hrob řadový, pro náhrobky a popelnice,
2. za propůjčení obecní hrobky při prozatímním uložení mrtvoly,
3. za propůjčení úmrlčí komory,
4. za vykopání hrobu a prvou úpravu hrobu,
5. za pohřbívání rakví a ukládání popelnic,
6. za exhumaci.

§ 2. Sazby.

Místa rozlišují se dle polohy na 3 třídy. Do první třídy náleží místa kolem zdi hřbitovní, do II. třídy místa ústící do hlavních cest, která dělí jednotlivá oddělení, do třetí místa ostatní.

a) Místa pro hrobky.

Za 1 m² místa při zdi na 5 let 250 K, na dobu trvání hřbitova 500 K.

Za 1 m² místa na hlavní cestě na 50 let 200 K, na dobu trvání hřbitova 400 K.

b) Místa pro rodinné hroby.

Za 1 m² při zdi na 50 let 200 K, na dobu trvání hřbitova 400 K.

Za 1 m² v II. třídě na 50 let 150 K, na dobu trvání hřbitova 300 K.

c) Místa pro hroby ve III. tř.

1. Za hrob dětský na dobu tlecího turnu do 14 let stáří 50 K.

2. Za hrob dospělého na dobu tlecího turnu 100 K.

d) Místa pro pomníky a kamenné obruby.

Místa pro pomníky u hrobek a rodinných hrobů čítají se dle potřebné výměry dle cen míst hrobkových a rodinných hrobů.

Za místa pro pomníky a kříže hrobů III. tř. ve výměře 50 cm, 130 cm šířky a 50 cm hloubky se čítá čtvrtina ceny hrobu.

Hrobní místo dospělého obnáší 80 cm šíře, 190 cm délku a přirážku 50 cm na cesty po stranách.

Za položení kamenné obruby se platí za t. zv. běžný metr v I. tř. nájem poplatku 12 K, ve II. tř. 8 K a ve III. tř. 4 K.

Za povolení k umístění desky na hřbitovní zdi se platí 100 K; strana jest povinna mimo to dbáti o dobrý stav zdi k hrobu příslušné.

c) Místa pro umístění popelnic.

Pokud si strana přeje umístění popelnic v hrobech I., II. nebo III. třídy, platí se tytéž poplatky jako za hroby dospělých. Přeje-li si strana umístění popelnice v oddělení pro ně vyhrazeném, platí se na dobu 10 let 100 K, na dobu 50 let 400 K a na dobu trvání hřbitova 1000 K.

d) Poplatky z obecní hrobky.

Za propůjčení obecní hrobky při dočasném pohřbení se platí za jednu rakev za první měsíc 100 K; a za každý další den 2 K.

e) Z propůjčení úmrlčí komory.

Za uložení rakve dítko do 14 let před pohřbem 10 K, a za uložení rakve dospělého člověka 20 K. Při neúřední pitvě 100 K.

f) Za výkop hrob. místa a prvou úpravu hrobu.

Výkop pro zřízení hrobky obstará místní hrobník, který jest povinen vykopanou zem ze hřbitova od-

straniti, za což mu strana vyplatí smluvenou cenu dle počtu pracovních hodin.

Za výkop rodinného hrobu, zasypání a úpravu jeho obdrží hrobník 200 K, za řadový hrob ve III. tř. 100 K, za dětský hrob 60 K. V zimních měsících: v prosinci, lednu a únoru se platí přírážka 40%.

Za výkop pro uložení popelnice se platí poloviční poplatek.

Za pohřbení každé rakve neb popelnice do hrobky nebo do rodinného hrobu se platí 100 K.

g) Za exhumaci.

Poplatek hřbitovní za exhumaci obnáší 200 K.

Zvláštní poplatky.

Vodu k zalévání hrobů bráti ze hřbitovní studně je dovoleno jen těm, kteří se vykáží hrobníkovi, že za to zaplatili zvláštní poplatek na udržování studně.

Osazování hrobů, jejich zvláštní úprava, jakož i jejich zalévání a osvětlování ve dnech památných může obstarati hrobník na zvláštní přání strany za sjednanou odměnu.

§ 3. Kdo jest povinen poplatky platiti?

Hřbitovní poplatky je povinen platiti předem ten, kdo za úkon, hřbitovnímu poplatku podrobený, žádá, po případě, kdo po zákonu povinen jest hraditi náklady pohřební.

Obecní chudí jsou od hřbitovních poplatků osvobozeni, pokud žádají o úkony, na něž chudinské právo je omezeno.

Hřbitovní poplatky může obecní rada buď zcela neb částečně z důvodů zvláštních prominouti po schválení obec. zastupitelstva.

§ 4. *Hřbitovní fond.*

Hřbitovní poplatky plynou do obecní pokladny pro účely hřbitovního fondu, který smí býti použit jen na udržování hřbitova.

§ 5. *Promlčení poplatků.*

Zásady platné pro promlčení daní přímých jsou platné též pro promlčení hřbitovních poplatků.

§ 6. *Vybírání poplatků.*

Hřbitovní poplatky vybírá obecní starosta nebo orgán jím zplnomocněný. Na každý poplatek vydá řádné potvrzení, na němž je uvedeno místní oznámení. Potvrzení si má každý uschovati, aby se jím mohl v potřebě vykáhati. Každý poplatek hřbitovní zapravený a potvrzený nese s sebou závaznost plnění povinností hřbitovního řádu, do nějž možno nahlédnouti, případně jeho výtisk si zaopatřiti.

Mimo potvrzení o zaplacení hřbitovního poplatku vydá se zvláštní poukaz pro správce hřbitova (hrobníka) na oprávnění provedení výkonu dotyčného na hřbitově.

Každý zájemce je na hřbitově povinen, aby hřbitovní poplatky sám beze všeho upozorňování vždy řádně platil, jinak nese následky své nedbalosti. Kdo nežádá za prolongaci, jest záležitostí volné úvahy správy hřbitovní, která ji může z vážné příčiny odepřiti.

§ 7. *Námítky proti vyměření poplatků.*

Proti vyměření hřbitovních poplatků možno se odvolati k obecnímu zastupitelstvu a z jeho rozhod-

nutí k okr. úřadu, jehož rozhodnutí je konečné. Odvolání se podává na obec. úřadě do 14 dnů, ale nemá účinku odkládacího.

§ 8. Vymáhání poplatků.

Poplatky a pokuty vymáhá obecní úřad; o jejich vymáhání platí tytéž zásady jako vymáhání daní a podléhají řízení exekučnímu.

§ 9. Trestné činy.

Kdo vědomě a úmyslně něco podnikl, aby se vyhnul placení hřbitovních poplatků anebo docílil nesprávným způsobem nižší výměry, dopouští se trestného činu, načež může býti potrestán.

XXVIII. O právech a povinnostech hrobníků.

Instrukce služební.

§ 1.

Hrobník ve své veřejné funkci vykonává moc státní, která ohledně hřbitovů, jejich udržování, provozu jest vymezena státními zákony (čl. 2. zák. č. 125-1927, Sb. z. a n. a pravomocí okr. úřadů), a proto jeho výkony veřejné služby jsou pod ochranou trestního zákona (§§ 68, 81, 312 a 314).

Neuposlechnutí hrobníka, pokud chrání zákonné ustanovení, protivení se jemu, rušení jeho výkonu trestá zákon trestní pokutou až do 50.000 K nebo vězením až do 14 dní i větším trestem.

§ 2.

Hrobník je povinen dbáti o pořádek na hřbitově, má zameziti nepřípustné a nezákonné jednání na hřbitově vůbec a porušování hřbitovního řádu vůbec a vinníky, kteří by ho neuposlechli, má ihned oznámiti správě hřbitovní.

§ 3.

Jeho povinností jest přijímati mrtvoly do umrlčí komory, kopání hrobů a jich zahazování. Mrtvola má býti hned po pohřbu zemí zasypána.

§ 4.

Hrobník nesmí žádný výkon na hřbitově připustiti, k němuž správa hřbitovní nedala svolení, respektive pokud celkově mu nebyly naznačeny bližší direktivy.

Každý, kdo u správy hřbitovní určitý poplatek zapraví, obdrží od ní kromě potvrzení ještě poukaz pro hrobníka, že dotyčná práce se vykonati má.

§ 5.

Hrobník nesmí na hřbitov žádnou mrtvolu přijmouti, pokud mu nebylo předloženo potvrzení, že u správy hřbitova byl předložen řádný ohledací list lékaře, který mrtvolu prohlédl, potvrzený příslušným matričním úřadem, že úmrtní zápis byl v matrikách proveden.

§ 6.

Hrobník jest povinen hroby kopati podle výkazu hřbitovní správy podle jich oddělení a příslušných

čísel, a to v předepsaných rozměrech. Má dbáti toho, aby byly všechny hroby označeny čísláky a hroby volné aby na první pohled byly patrný.

§ 7.

Při pohřbívání do hrobek má provést potřebnou desinfekci a po uložení těla do hrobky má dbáti toho, aby hrobka byla hned uzavřena a řádně zatmelena.

§ 8.

Při kopání hrobů má kořenů stromů šetřiti a toho dbáti, aby sousedící hroby a pomníky nebyly poškozeny nejen při kopání, ale i při pohřbívání od lidu pohřbu přítomného.

§ 9.

Kdyby při kopání hrobu hrozilo sesutí pomníku nebo kříže, má o tom ihned správu hřbitovní zpravit, aby mohlo býti učiněno rychle náležité opatření.

§ 10.

Z vykopávek hrobních nesmí hrobník nikomu ničeho vydati. Pokud by našel v hrobě zlatý chrup neb zuby, jest povinen jej odevzdati hřbitovní správě, která učiní další opatření.

Vykopané kosti a ostatní pozůstatky má z hrobu opatrně a pietně vybrati, pod dnem hrobu větší prostoru vykopati a do ní pozůstatky uložit a zemi přikrýti. Strana může k tomu cíli dodati malou rakvičku nebo kus plátna.

§ 11.

Vykopaná stará prkna z rakví, nebo pozůstatky z kovových rakví se mají hned po vykopání hrobu odnésti na odlehlé místo za hřbitovem ke spálení.

Hrobník je povinen přísně na to dbáti, aby nikde po hřbitově se nepovalovaly kosti z vykopaných hrobů, aby nikdo na hřbitově nekouřil, neslušného chování se tam nedopouštěl, aby nikdo tam nic neprodával, sbírky bez povolení příslušné hřbitovní správy nekonal, vůbec aby hleděl na hřbitově zameziti vše, co hřbitovní řád zakazuje. Staré suché věnce má s rovů vždy včas odstraniti.

§ 12.

Hrobník je povinen, aby vždy při každém pohřbu slušně oděn byl a aby i druzí zřízenci hřbitovní, kteří těla ke hrobu nosí a je do hrobů ukládají, byli vždy náležitě oděni.

§ 13.

Smluvní povinnosti, které od stran na sebe přijal a za ně svůj honorář bere, má vždy svědomitě konati a varovati se všelijakého nepřípustného přetahování v cenách. Hřbitov má v určitý čas vždy otevřítí a na noc zase zavřítí, a to nejen na kliku, nýbrž i na zámek.

§ 14.

Každý, kdo se cítí jednáním hrobníka na svém zájmu poškozeným, má právo u hřbitovní správy si na něho stěžovati, která potřebné pak zařídí.

§ 15.

Hrobník jest povinen starati se o pořádek v umrlčí komoře, nesmí tam ukládati nepotřebné věci, ani náčiní hrobařské, jako lopaty a motyky, neb staré věnce, stuhy, různé rozbité věci a p. Je to místo posledního odpočinku mrtvého na tomto světě, a proto má býti pietně udržováno v úplném pořádku.

Část II.

POHŘBÍVÁNÍ

I. Římskokatolická církev je oprávněna obstarávati pohřby svým příslušníkům.

Pohřbívání již za dob pohanských pokládalo se za součást náboženskou. Křesťané hned od prvního vzniku křesťanství zařadili pohřbívání svých členů mezi své důležité náboženské povinnosti a stavěli své hřbitovy kolem svých kostelů. Stát po celá staletí si pohřbívání vůbec nevšímal a všelikou péči o pohřbívání ponechával náboženským společnostem. Teprve když u nás r. 1870 byl vydán zdravotní zákon, byla obci uložena pouze subsidiární povinnost zakládati hřbitovy tam, kde náboženské společnosti je založiti nechtěly.

Hřbitovnictví spadalo od nejstarších dob a s ním spojené pohřbívání do oboru církví, teprve v nejnovější době staly se tu jakési zásahy se strany státu tím, že začínaly se povolovati pohřební ústavy živnostenské. Ale tím na starém právu náboženských společností nebylo ničeho změněno, a tak i po uvedení živnostenských pohřebních ústavů zůstalo ne-
tknuto, takže dnes podle právního stavu věcí rozeznáváme pohřebnictví provozované po živnostensku od živnostenských pohřebních ústavů a pohřebnictví

náboženskými společnostmi od pradávna provozované.

Když byly živnostenské pohřební ústavy uváděny v život, snažili se majitelé těchto ústavů veškeré pohřbívání strhnouti na sebe a náboženské společnosti starého pohřebního práva zbaviti a prosaditi, aby i náboženské společnosti byly nuceny si zaopatřiti koncesi k živnostenskému pohřbívání. Ale to se jim nepodařilo.

Výnos ministerstva vnitra ze dne 1. dubna 1870 č. 37.890 praví: Otázka, zdali představenstva farní správy potřebují živnostenského oprávnění k obstarávání necírkevních úkonů při pohřbívání, nutno odpovědět, že takové koncese nemají zapotřebí, že obstarávání pohřebních záležitostí, a to nejen církevních, ale i necírkevních, jichž je k pohřbívání třeba, mohou farní správy obstarávati beze vší koncese i dále jako na přemnohých místech činily a dosud beze vší závady činí. Že v tomto obstarávání pohřbů se strany církví nelze spatřovati provozování nějaké živnosti, která by živnostenským úřadům podléhala nebo živnostenské daně platit musela, poněvadž výnos této činnosti církevním účelům připadá a netvoří zisk, který by se stával výdělečným majetkem jednotlivce, nýbrž že obstarávání pohřbů od státně uznaných náboženských společností tvoří část jejich organických vnitřních institucí, jichž vykonávání a spravování přísluší vnitřním orgánům církevním na základě církevní autonomie čl. XIV. zakl. zák. ze dne 21. pros. 1867 zaručené a chráněné, na něž živnostenské zákony a provozování obchodu se nevztahují.

Těchto zásad dbalo ministerstvo vnitra, obchodu a kultu ze dne 1. srpna 1907, ř. z. č. 183, které pojednává o živnostenských pohřebních koncesích, kde hned v § 1 praví: Tímto živnostenským oprávněním

nečiní se újma právům církví a náboženských společností na výhodné konání bohoslužebných slavností při pohřbech, nechť se slavnosti konají v domě úmrtním, v chrámu, na hřbitově neb kdekoliv jinde, pak na dodání předmětů k výkonům těm potřebných, konečně na obstarání kostelního zvonění, jakož i kostelní hudby a všelikých jiných, s rituálními výkony spojených služeb a výkonů.

Podle toho rozvětvilo se pohřbívání na pohřbívání církevní a živnostenské. Pohřbívání živnostenské není zavedeno ani na 10 procentech našich osad, v 90 procentech koná se pohřbívání podle starých norem, staletých zvyklostí.

Náboženské společnosti mají právo pohřební pro své členy, které spočívá v tom, že si mohou zřizovati své vlastní hřbitovy a na nich nejen své příslušníky pohřbívati, ale i svým příslušníkům pohřby obstarati.

Podle toho jest každá místní duch. správa, resp. náboženská společnost oprávněna pohřbívati své zemřelé členy a nepotřebuje k tomu žádného zvláštního povolení úředního.

Slovem pohřbívati rozumí se nejen právo vykonávati náboženské úkony, nýbrž dodati k nim vše a vykonati všechny úkony, čeho k důstojnému vypravení náboženského pohřbu je třeba.

II. Rozsah pohřeb. oprávnění náboženských společností.

1. Předměty, které ku pohřbu jsou potřebny a které svou výrobou vázány jsou na živnostenské oprávnění, nesmí žádná náboženská společnost ku pohřbívání svých členů sama vyráběti, nýbrž musí je

u dotyčných živnostníků objednat. Sem patří rakve, svícny, svíce a p.

2. Může míti však svou zásobu rakví, které může svými lidmi dáti vyzdobiti.

3. Může míti své vlastní pohřební vozy, ba i potahy a nosítka.

4. K pohřbům může propůjčovati své katafalky, svícny, dekorační sukna, květiny a pod., a to nejen k pohřbům z kostela konaným, nýbrž i k pohřbům, které se konají ze hřbitovní síně nebo z domu smutku. Totéž právo jim přísluší i ohledně zádušních mší.

5. Může obstarávati tisk úmrtních oznámení, věnce, osoby k nošení zemřelých, věnců a světel a propůjčovati jim přiměřený oděv.

6. Může obstarati náboženské obřady, zpěv, hudbu při pohřbu i při mši sv., jakož i zvonění a hrobní místo, vykopání hrobu a pod.

Podle dvorního dekretu ze dne 13. října 1770 a rozh. min. kultu ze dne 11. července 1880, č. 8453, jest oprávněn farář jmenovati zřízence pro církevní služby při kostele i na hřbitově a podle tohoto práva může také ustanoviti a jmenovati osoby, které by výše uvedené výkony u farního kostela a na příslušném hřbitově obstaraly a konaly.

III. Pohřební spolky a bratrstva.

V náboženských společnostech od pradávných časů zřizována byla různá pohřební bratrstva a pohřební spolky, jichž úkolem bylo obstarávání pohřbů osob v místě zemřelých a nábožensky k nim příslušných.

Tyto spolky a bratrstva byly zavedeny za souhlasu místní duchovní správy a tak staly se orgány církevními pro pohřbívání příslušníků té či oné nábo-

ženské společnosti, která na základě práva příslušného a znovu výnosem min. vnitra ze dne 1. dubna 1870 č. 3789 potvrzeného takový spolek neb bratrstvo učinila svým farním orgánem pro obstarávání pohřbů ve své farnosti.

Tyto spolky nebyly však založeny na podkladě výdělečném; účelem jejich nebyl zisk z této pohřbívací činnosti, nýbrž účel jejich byl dobročinný a pokud objevoval se jakýsi výnos, musel býti obrácen k účelům náboženským, dobročinným neb jinak užitečným, k dobru nemajetných členů na hrazení jejich pohřebních výloh, na ozdobu kostela, opravu hřbitova, na zřizování zvonů a p., a nesměl nikdy se dělit jeho zisk mezi členy. Tím byla charakterisována jejich činnost nevýdělečná, jakou zákon vyžaduje pro neživnostenské podnikání.

Takové spolky a bratrstva dodnes v přemnohých farnostech existují a činnost svou vyvíjejí.

Proti činnosti těchto spolků nezřídka obracely se živnostenské pohřební ústavy, na některých místech u okresních úřadů proti nim z důvodů konkurenčních zakročovaly a snažily se činnost jejich znemožniti.

Než při tom zapomínají, že farní správy mají velmi vydatnou zbraň proti tomu počínání. Farní správy mohou dodávati i tam, kde živnostenský pohřební ústav existuje, na pohřby katafalky, svícny, svíce a jiné potřeby, a nejen dodávati, nýbrž může si to právo vůbec vyhraditi podle výslovného znění min. nař. ze dne 1. srpna 1907, č. 183, § 1, a tím provozování živnostenského pohřbívání značně omeziti. Proto již s toho stanoviska živnostenským pohřebním ústavům musí nemálo na tom záležeti, aby vždy v dobré shodě s pohřebními spolky a bratrstvy byly.

Na ochranu těchto bratrstev a spolků vydalo ministerstvo obchodu dne 16. června 1934, č. j. 55.482-34-III-C, zvláštní výnos ke všem zemským úřadům, který praví:

Ministr obchodu,
č. j. 55.482/34-III/c.

V Praze dne 16. června 1934.

Věc: Náboženské spolky,
výprava pohřbu členům.

Z e m s k é m u ú ř a d u

v Praze
Brně.

Podle informací došlých z ministerstva obchodu, zakročí živnostenské úřady proti náboženským spolkům, vypravujícím svým členům pohřby (se všemi příslušnými úkony) podle trestních ustanovení živnostenského řádu, resp. živnostenského zákona, domnívajíce se, že činnost tuto dlužno považovati za živnostenské podnikání, podléhající ustanovením živnostenského řádu, resp. zákona a na základě jich vydaným prováděcím zařízením.

Tyto zákroky s použitím trestních ustanovení živnostenského řádu, resp. zákona, dějí se někdy, i když jde o podnikání, které nemá znaků živnostenské činnosti.

K zachování jednotného postupu dávají se živnostenským úřadům tyto pokyny:

Podle čl. IV. uvozovacího patentu k živnostenskému řádu resp. podle § 251 ž. z., mají ustanovení těchto zákonů platnost pro všechna po ž i v n o s t e n s k u provozovaná zaměstnání, ať se vztahují k výrobě, zpracovávání nebo předělávání předmětů obchodu (tržebních věcí), ku provozování obchodu nebo na vykonávání služeb a prací.

V následujících ustanoveních zákona jest výpočet, která zaměstnání nepodléhají ustanovením živnostenského řádu, resp. zákona.

Jest tudíž nutným předpokladem živnostenského podni-

kání, aby dány byly všechny jeho znaky, t. j. pravidelnost, účel výdělečný a samostatnost podnikání.

Pokud jde o vypravování pohřbů a s tím souvisejících jednotlivých úkonů náboženskými spolky pro členy, jest podmínkou, že spolek sleduje tendence charitativní, že nejde o podnikání živnostenské, tedy o činnost vymykající se podle předeslaných ustanovení předpisům živn. řádu, resp. zákona.

V takovém případě nejde o živnostenské provozování, oprávnění spadající do činnosti koncesované živnosti pohřebního ústavu podle ustanovení § 15, bod 23 ž. ř., resp. § 21g živnost. řádu, pokud se týče § 22, bod 23 a § 35 živn. zákona a vyřízení ze dne 1. srpna 1907, č. 183 ř. z., pokud se týče vlád. nař. ze dne 28. dubna 1925, č. 94 Sb. z. a nařízení.

Nutným předpokladem vypravování členských pohřbů náboženskými spolky a pohřbívání mrtvol bez příslušné koncese, jest tedy kromě toho, že nebude se díti po živnostensku, také předpoklad, že sledován jest tím podle stanov účel nebo alespoň dílčí část účelu spolku a že k jeho dosažení má činnost ta býti jedním z prostředků.

Z okolností, že tyto spolky zabývají se byť i jen částečně pohřbíváním svých členů, docilují ve svém hospodářství jistých finančních výsledků přesto, že nesměřují k zisku, nelze ještě dovozovati, že by byl dán jeden ze znaků živnostenského podnikání, ježto lze důvodně předpokládati, že spolky ty nesledují převážně tendenci charitativní. Eventuálně docílených přebytků, jež nemusí nutně resoltovati z činnosti pohřebnické, má býti použito k účelům dobročinným, náboženským, nebo jinak užitečným, v první řadě k dobru nemajetných členů nebo členů vůbec, což přesně ustanovují stanovy těchto spolků.

IV. Obec a pohřební právo.

Obec nemá práva sama ze své moci obstarávati pohřbívání mrtvých způsobem živnostenským a chceli si svůj pohřební ústav zařídit, musí žádati za povolení pohřebnické koncese.

Vzhledem k tomu nemůže obec na svém hřbitově obstarávati pohřbívání mrtvých po živnostensku bez

dosažení hřbitovního oprávnění příslušných úřadů.

Podle stávajícího zákona má každá obec přednostní právo na zřízení svého pohřebního ústavu, t. j. pokud obec jej žádá a zřízený má, jiný soukromník nemá práva pohřební ústav dostati, ač tato věc přesto jest dána volné úvaze příslušných úřadů.

Než městské pohřební ústavy namnoze netěší se, bohužel, nejlepší pověsti, a to z tohoto důvodu, že mnohým pohřebním ústavům městským nevěnuje se taková péče, jaké by bylo třeba, a že se celá záležitost mnohdy ponechává jedincům, kteří řádně o věc se nestarají a tím mnohé nepříjemnosti a nespokojenosti způsobují.

Z toho důvodu, poněvadž pak o pohřebnictví nebývá městským pohřebním ústavem náležitě postaráno, povolují úřady soukromníkům pohřební ústavy.

Povinnost obce ohledně pohřbení ukládá každé obci postarati se o chudinský pohřeb osoby v jejím obvodu zemřelé, když tu není nikoho, kdo by k tomu byl povinen, a to osobu do její obce příslušnou musí pohřbíti úplně na své útraty, osoby do jiné obce příslušné též, ale domovská obec je povinna vzešlé útraty jí nahraditi.

Obec má dále povinnost dáti pohřbíti pozůstatky mrtvých neb kosti zemřelých osob, které při vykopávkách byly nalezeny.

V. Živnostenské pohřbívání a pohřební ústavy koncesované.

Obstarávání pohřbů možno u nás provozovati po živnostensku, t. j. s účelem výdělečným, podle předpisů živnostenského řádu.

Oprávnění takové mohou získati obec, spolky a

bratrstva, které ve svých stanovách mají tuto schopnost statutárně povolenu a pak jednotlivci, kteří vykáží při své žádosti předepsané podmínky.

Nariadení ministerstva obchodu ve shodě s min. vnitra a kultu ze dne 1. srpna 1907 ř. z. č. 183 na základě §§ 21 a 23, odst. 1. a 54. odst. živn. řádu ustanovuje o provozování živnostenského pohřbívání toto:

§ 1.

Rozsah oprávnění podniku pohřebního může v sobě zahrnovati:

a) dodávání předmětů potřebných k vystavování mrtvol, potřebných k slavnostem, ke převážení, pohřbívání a vykopávání mrtvol;

b) obstarávání služeb a prací potřebných ku provedení úkonů pod písm. a) vytčených;

c) zhotovování předmětů, jichž třeba jest ku provedení úkonů pod písm. a) dotčených, k obstarávání služeb a prací pod písm. a) a b), nenáleží-li hotovení živnosti řemeslné neb koncesované.

Pozn. 1. Oprávnění tedy může se vztahovati na dodání katafalků, které však mají býti zhotoveny od příslušných řemeslníků, rakví dřevěných i kovových, které mají býti vyrobeny od oprávněných živnostníků, na dodávání respektive půjčování svíců a svící, svítilen, na propůjčování nosítek, vozů, nikoliv potahů, ježto to spadá do živnosti povoznické; mohou obstarávati věnce od květinářů, úmrtní oznámení od knihtiskařů, čalounické dekorace od čalouníků, mohou dodávati nosiče věnců a svítilen a jim uniformovaný šat půjčovati. Mohou obstarávati zaopatření hrobů a jednat o pohřbení se správou hřbitova, mohou vyjednávati pohřby na farním úřadě, zvonění hran, církevní zpěv a hudbu u ředitelů choru. Nesmí však konati práce, které mají právo vykonávati příslušní řemeslníci nebo koncesované živnosti.

Tak na př. pohřební ústav by nesměl vyráběti rakve, zhotovovati věnce, objednávat hudbu a zpěv u jiných osob nežli

u ředitele choru, který jest jedině oprávněn dodati hudbu a zpěv pro církevní pohřeb.

Tímto živnostenským oprávněním nečiní se újma právům církví a náboženských společností na výhradní konání bohoslužebných slavností (obřadů) při pohřbech (výkonech rituálních, nechť se slavnosti konají v domě smutku, v chrámu, na hřbitově nebo kdekoliv jinde), pak na dodání předmětů k výkonům těm potřebných, konečně na obstarávání kostelního zvonění, jakož i kostelní hudby a všelikých jiných s rituálními výkony spojených církevních služeb a výkonů.

Pozn. 2. Tímto ustanovením, jak níže bude zevrubněji vloženo, zůstává staré právo církví ohledně pohřbívání nedotknuto a mnoho záleží na farních úřadech, kolik práva ze svých výsad budou chtíti pohřebním ústavům ponechati.

§ 2.

Žadatelé koncese k provozování podniku potřebné uved'tež ve svých žádostech přesně, o které z oprávněností v § 1. naznačených se ucházíte, a bud'tež oprávněnosti v propůjčovacím dekretu jmenovitě vyznačeny.

Pozn. 3. Podle toho může žadatel žádati jen o koncesi částečnou nebo úplnou, a to podle různých místních okolností, po případné úradě s farním úřadem.

§ 3.

Uchazeči o koncesi k provozování podniku pohřebního předložte spolu se žádostí za koncesi přesnou podrobnou sazbu poplatkovou v pěti stejnopisech.

Platí-li se poplatky, které podle předpisů tou do-

bou platných mají se funkcionářům duchovní správy nebo jiným kostelním a duchovním orgánům zapravovati prostřednictvím koncesovaného podniku pohřebního, jest v sazbě při každé příslušné položce výslovně uvést, mnoho-li z ní připadá na dotčené funkcionáře a orgány.

Pozn. 4. Není dovoleno podle toho účtovat straně obnosy kumulativně za různé věci, nýbrž v sazbách musí býti vždy uvedeno zvláště, kolik připadá na štolové poplatky a zvláště, kolik připadá na ostatní výlohy.

§ 4.

Předloženou sazbu poplatkovou schvaluje živnostenský úřad I. stolice, jemuž se i každá potomní změna sazby předkládá ke schválení.

Schválení poplatkové sazby staniž se, byla-li koncese udělena zároveň s koncesní listinou, politickým úřadem zemským vydanou.

Pozn. 5. Schválení sazby platí pro dobu 5 let a po pěti letech nutno předložiti sazby buď staré nebo nové k opětnému schválení. (Výn. min. obch. 20-XII-1934, č. 88.651-34-IX-C.)

§ 5.

Schválení sazby budiž odepřeno zejména tehdy, není-li místním poměrům přiměřená, nebo nejsou-li poplatky v § 3, odst. 2, vytčené vůbec uvedeny jednotlivě nebo částkami od povolaných úřadů stanovenými.

Pozn. 6. Podle tohoto znění možno schváliti předložené taxy jen tehdy, když a) jsou úměrné jednotlivým třídám podle jich složení, t. j. když výprava nabízená odpovídá cenovým poměrům místním, b) když jsou při nabízených cenách uvedeny zvláště obnosy pro duchovní (štola) a kostelní personál a zádušní poplatky, a zvláště poplatky za živnos-

tenské položky, c) když štolové poplatky jsou uvedeny tak, jak je příslušný úřad farní, který jest kompetentní poplatky ty stanoviti, ustanovil. Okresní úřad je povinen o tom si zjednatí jistotu buď dotazem k dotyčnému far. úřadu, nebo když žadatel předloží farní sazby potvrzené místním farním úřadem. (Výn. min. obch. 20-XII-1934, č. 88.651-34-III-C.)

§ 6.

Schvalovací doložkou opatřená sazba poplatková budiž v obchodních, jednání se stranami určených místnostech podniků pohřebních na místě nápadném potřebným počtem stejnopisů vyvěšena a budiž udržována vždy čitelná.

Podnikatel jest povinen, aby straně, s níž obchod ujednal, včas vydal stejnopis schválené sazby poplatkové a musí se u provozování svého obchodu přísně řídití schválenou sazbou.

Překročování schválené sazby poplatkové trestá se dle trestních ustanovení řádu živnostenského.

Pozn. 7. Podle toho je nedovoleno a trestné, jestliže podnikatel sjednává pohřby na účet bez ohledu na schválené třídy, t. j. když strany vyslechne a sepíše, co si přejí při výpravě pohřbu, podle toho jednotlivé ceny vypočte a sečte a celkovou sumu ustanoví. Objednávky pohřbů mají se přijímati podle schválených tříd a podle jejich sazeb.

§ 7.

Žadatelé za koncesi k provozování podniku pohřebního musí, kromě splnění podmínek k dosažení každé koncesované živnosti požadovaných podle předpisů na základě § 23, odst. 1. zák. ze dne 5. února 1907, č. 26. ř. z. vydaných, v tom čase právě platných, prokázati všeobecné vzdělání postačitelné k provozování koncese podle místních poměrů, o něž jde, a rozsahu žádaných oprávněností, jakož i přiměřenou způsobilost odbornou.

Politický úřad jakožto úřad živnostenský a zdravotní jest povolán, aby na základě § 54. odst. 2. zák. ze dne 5. února 1907 ř. z. č. 26 a zároveň vykonáváje dozorčí právo ve věcech zdravotních, jež mu dávají §§ 1, 2, a 6 zák. ze dne 30. dubna 1870 ř. z. č. 68, jakož i příslušející jemu právo k dohledu na obec ve příčině zdravotně policejních úkonů, které jim v přenesené působnosti přiděluje § 4 právě řečeného zákona v zájmu veřejného zdravotnictví, zejména v případě nakažlivých nemocí a epidemií, vydával zvláštní v místě potřebné předpisy úpravné, kterak si pohřební podniky mají počínati u vykonávání své obchodní činnosti.

Pohřební podniky i mimo tento případ jsou povinny vyhovovati zdravotně policejním předpisům a nařízením. Kdyby se nešetřilo těchto předpisů a nařízení, jakož i zvláštních úprav dle 1. odst. tohoto §, vydaných, budiž užito trestních ustanovení VIII. hlavy řádu živnostenského.

§ 8.

Nařízení to nabývá platnosti současně se zákonem z 5. února 1907 ř. z. č. 26, jenž se týče změn a doplňků živnost. řádu.

**VI. Výnos min. obchodu ze dne 20. prosince 1934,
č. j. 88.651-34-III-C.**

**O schvalování sazeb pohřeb. ústavů ohledně
štol. poplatků.**

Zemskému úřadu v Praze.

Ježto podle došlých sdělení z odborných kruhů církevních vznikly u některých živnostenských úřa-

dů pochybnosti ohledně schvalování sazeb pohřebních ústavů, sděluje ministerstvo obchodu toto:

Povinností okresních úřadů je zkoumati, zda štolové poplatky jsou v sazbách pohřebními ústavy předložených tak uvedeny, jak byly stanoveny od příslušných farních úřadů, v jichž obvodu chce pohřební ústav svou činnost provozovati. Této povinnosti bude učiněno zadost tím, když pohřební ústav předloží své sazby pohřebních tříd s připojením sazby pro církevní funkcionáře, dotyčným farním úřadem potvrzené. Nejsou-li předložené sazby pro církevní funkcionáře stanovené potvrzeny příslušným farním úřadem, musí býti schválení těchto sazeb okresním úřadem odepřeno. (§ 5. min. nař. č. 183/1907 ř. z.)

Poněvadž sazby pro církevní funkcionáře stanovené jsou určeny podle složení pohřebních tříd a s nimi nerozlučně spojeny, jest oprávněn pohřební ústav církevními funkcionářům sazby tyto jen tehdy odváděti, když pohřební třídu vypravil tak, jak byla s farním úřadem sjednána a úředně schválena. Porušení složení pohřební třídy se strany pohřebního ústavu má za následek neplatnost výše sazeb štolových poplatků, církevními orgány pro tuto pohřební třídu stanovených. Kromě toho je postup takový též porušením úředně schválených sazeb.

Sazby pro církevní funkcionáře ve schválených sazbách pohřebních ústavů od farních úřadů stanovené nejsou platné pro celou dobu provozování živnosti. Proto pohřební ústavy jsou povinny vždy po určité době, na př. po pěti letech, své sazby k novému schválení okresnímu úřadu předkládati s připojením sazeb pro církevní funkcionáře od farních úřadu pro další pětiletí stanovených, jinak pozbývají sazby zákonité náležitosti.

K § 3. a 5. min. nař. ze dne 1. srpna 1907, č. 183 ř. z.

Rozhodl-li se pohřební ústav obstarávati pohřby zároveň s poplatky povinnými funkcionářům duchovní správy, je povinen předložiti příslušným politickým úřadům I. stolice ke schválení přísl. sazby, v nichž má býti v každé jednotlivé položce uvedeno, mnoho-li z ní připadá na dotčené funkcionáře.

Touto sazbou pro církevní funkcionáře rozumějí se štolové poplatky. Štolové poplatky musí býti v sazbách tak uvedeny, jak byly stanoveny od povolaných úředních míst (§ 5).

Povolaná úřední místa pro stanovení štolových poplatků za pohřební funkce jsou příslušné farní úřady dotyčných náboženských společností, v jejichž obvodu pohřební ústav pohřby obstarává, poněvadž tu jde o vnitřní záležitost církevní, kterou si spravují církevní orgány samy beze všeho vlivu státních úřadů. Štolový patent, v němž stanoveny byly sazby pohřební pro církevní funkcionáře, byl zrušen zákonem ze dne 25. června 1926, č. 122 Sb. z. a n.

Pohřební ústavy jsou podle cit. zákona povinny s dotyčnými farními úřady dohodnouti se o stanovení jednotlivých pohřebních tříd, kde má býti vše zevrubně popsáno, z jaké výpravy ta či ona pohřební třída sestáváti bude a farní úřady jsou oprávněny pro tyto třídy předepsati pohřebním ústavům příslušné štolové poplatky za církevní funkce a za dodání předmětů k nim potřebných, za zvonění, za kostelní zpěvy a hudbu a za všelike jiné, s rituálními výkony spojené církevní služby a výkony (§ 1).

O tom budtež neprodleně všechny živnostenské úřady I. stolice vyrozuměny.

O učiněném opatření budiž sem podána zpráva.

Ministr obchodu: Ing. Dostálek v. r.

VII. Poměr živnostenských pohřebních ústavů k úřadům farním.

Jestliže obec nebo jednotlivec obdržel koncesi ke zřízení pohřebního soukromého podniku, není tu žádný rozdíl mezi podnikem soukromým a obecním, oba jsou si co do provozovacích práv před zákonem úplně rovny a každý může živnost provozovati jen potud a v tom rozsahu, jak má ve své koncesi vyznačeno. Koncese bývá udělena úplná nebo částečná. Koncese úplná opravňuje k obstarávání pohřbů všemi potřebnými prostředky, tedy obsahuje právo míti pohřební povozy a koně, částečná koncese obvykle právo na pohřební povozy nedává.

Koncesované pohřební podniky mají podle znění koncesní listiny obvykle právo dodati rakve, míti sklady rakví, mohou rakve zdobiti, dodati věnce, půjčovati katafalk, pohřební dekorace a květiny, svícny, zřizence pohřební obstarati a jim stejnokroje půjčovati, obstarati potřebné na farním úřadě a na patronátním úřadě, u správy hřbitovů, dále mívají právo obstarati převozy mrtvol, exhumace a pod. Avšak všechna tato práva podléhají určitým omezením (min. nař. ze dne 1. srpna 1907 ř. z. č. 183, § 1.).

Žádný pohřební ústav nesmí konati práce, které jsou vázány na oprávnění živnosti řemeslné neb koncesované: podle toho nemůže si pohřební ústav vzíti truhlářského dělníka a vyráběti rakve, nýbrž musí rakve objednávat u příslušných řemeslníků atd.

Poněvadž náboženské společnosti měly a mají doposud pohřební právo v největším rozsahu a poněvadž ani živnostenský zákon, ani min. nařízení ze dne 1. srpna 1907 toto právo nijak omeziti nemohly

a také neomezily, a poněvadž jen zákony tyto pohřebnictví ohledně *živnostenského* provozování regulují tak, že tomuto jen právo *na část* pohřebnictví a ještě *ne právo výlučné* dávají, jsou živnostenské pohřební podniky pohřebním právem náboženských společností velmi omezeny a rozsah oprávněných soukromých podniků pohřebních závisí v praxi mnoho na tom, jak náboženské společnosti svého pohřebního práva používají a kolik práva ze svých práv pohřebním ústavům propouštějí. Tento ústav může býti v každé farnosti jiný a může se měniti podle různých okolností. Následující řádky tento stav objasní:

Mez provozovacího práva živnostenských podniků pohřebních omezena je jednak ustanovením § 1. min. nař. ze dne 1. srpna 1907 a jednak právem faráře, který rozhodovati má o tom, co a kdo na místech posvátných (jako jest kostel a hřbitov) konati může a nemůže. (Ustanovení k. a. konsistoře praž. ze dne 30. ledna 1877 č. 311. — Nález spr. soudu 13. listopadu 1891.) Dále mnoho padá na váhu, že každý církevní pohřeb, t. j. pohřeb, při němž funguje kněz na základě náboženské příslušnosti církevní zemřelé osoby, jest podle čl. 14 stát. zákl. zákon. ze dne 21. prosince 1867 vnitřní záležitostí církevní, která spadá pouze do oboru církevní autonomie, tedy v pravomoc církevních úřadů, že stát tuto pravomoc hájí, sám do ní nikterak se nemísí a toliko jen od církve žádá, aby dbala při pohřbívání svých příslušníků zdravotně policejních předpisů. Ostatně se práv církevních úřadů nijak nedotýká a nedopouští, aby ani státní ani autonomní úřady a tím méně živnostenské podniky pohřební do práva pohřebního církevních úřadů nějakým způsobem zasahovaly, nějaké právo si osobovaly nebo církevní právní zásady rušily.

Pokud máme na zřeteli v praxi jednotlivosti, tu připomenouti dlužno následující:

1. Živnostenský pohřební ústav má právo dodati na církevní pohřeb rakev — avšak faráři přísluší právo naříditi, aby na rakvi bylo užíváno symbolů církevních (kříž a podobně) a zakázati, aby na rakev byly dávány ozdoby proticírkevní, protináboženské a city náboženské urážející.

2. Živnostenský pohřební ústav jest oprávněn dodati na pohřební slavnosti katafalky, ne však vždy a všude. Jak katafalk upraven býti má, aby pro církevní pohřeb byl přípustný, o tom má právo rozhodovati farář. Práva toho používá farář v praxi více po stránce negativní, totiž při sestavování katafalku zakázati může všechno to, co s předpisy církevními se nesrovnává. Podle zavedené praxe se vyžaduje, aby v čele stál kříž, andělé, aby dekorace neměly na sobě žádných odznaků proticírkevních nebo protináboženských, aby se užívalo liturgických barev smutečních (černá, bílá, žlutá, zlatá, fialová, resp. namodralá atd.), aby v kostele katafalk nebyl stavěn tak, aby hlavní oltář zakrýval, aby nebyly při zádušní mši sv. stavěny katafalky ve způsobu zakázaných pyramid, nýbrž aby měly formu církevně předepsané tumbky.

Farář může dovoliti pohřebnímu ústavu, aby v kostele užíval při pohřbech a při zádušních mších svatých svého katafalku, ale tu mu může celou řadu podmínek dáti, a jednou z těch jest, aby užíval voskových svící, poněvadž jiné svíce příliš čadí a kostel čoudem znešvažují, avšak on může také živnostenskému podniku pohřebnímu zakázati, aby užíval v kostele svého vlastního katafalku a může mu naříditi, že buď při všech pohřbech z kostela konaných, anebo při všech zádušních mších, při nichž

katafalk se staví, nebo při pohřbech a zádušních mších sv. musí užívati katafalku kostelního a za jeho použití že musí předepsané obnosy odváděti, že musí použití různých kostelních dekorací smutečních podle zvyku kostela a pod.

Totéž platí i o pohřební síni hřbitovů, a to nejen na konfes. hřbitově, nýbrž i na obecních při pohřbech katolíků. Tak na př. na hřbitovech olšanských nesmí ve hřbitovní síni žádný pohřební ústav, ani soukromý, ani městský, stavěti svůj vlastní katafalk, nýbrž musí použití katafalku zádušního a za něj poplatky platiti.

3. Ustanovení § 1. min. nař. ze dne 1. srpna 1907 stanoví: a) že konání náboženských obřadů jest výhradním právem církví a náboženských společností, a to v domě úmrtním, chrámě i na hřbitově a kdekoliv jinde; b) že náboženské společnosti mají výhradní právo na dodání předmětů k náboženským obřadům potřebných na každém místě, odkud se náboženský pohřeb koná; c) na obstarání církevního zvonění; d) církevní hudby; e) a všech služeb a výkonů církevních, spojených s rituálními výkony.

ad a) Tímto ustanovením jest chráněno pohřební právo církve proti živnostenským pohřebním ústavům, které jest zaručeno článkem XV. stát. zák. ze dne 21. prosince 1867, a podle něhož je církevní pohřeb vnitřní záležitostí církve, která spadá pod pravomoc církevních úřadů. Podle toho má farář právo v mezích církevního zákonodárství stanoviti, v čem křesťanský pohřeb spočívati má, co se mu přičí, co je při něm dovoleno a co není, jaká pohřební pompa se s ním sloučiti dá a jaká nikoli, a na tom základě má rozhodné slovo v tom, jak jednotlivé pohřební třídy sestaveny býti mají a co obsahovati mají. Proto žádný pohřební ústav nesmí

si sestavovati pohřební třídy pro církevní pohřby bez souhlasu faráře, naproti tomu může každý farář ve své farnosti pohřebním ústavům určité pohřební třídy pro církevní pohřby předepsati.

ad b) Náboženské společnosti mají právo na dodání předmětů k náboženským úkonům potřebných. Toto zákonné ustanovení jest velmi široké, nebo co jest při církevním pohřbu k náboženským úkonům potřebné? Skoro vše, co na pohřbu vidíme. Náboženský výkon je konán ve formě podstatné, anebo slavnostní. K podstatné funkci není třeba ani rakve, neboť může býti vykonána nad pouhou mrtvolou. Jinak však se věc má u obřadu slavnostního, neboť tu od pradávných časů se užívá rakve, katafalků, světel, pohřebních dekorací, mrtvola se slavně přenáší nebo převáží, kolem ní se nosí světla, je konán zpěv, hudba, zvoní se, to vše jsou věci ke slavnému obřadu potřebné, kterých církev od pradávna ke slavným obřadům církevním užívala, je na pohřby obstarávala a částečně půjčovala, takže kdyby náboženské společnosti práv v § 1. jim přiznaných všech chtěly užívat, pramálo by pohřebním ústavům zbylo. Z toho je vidno, jak mnoho jsou pohřební ústavy závislé na koncedenci jednotlivých náboženských společností.

Pokud máme na zřeteli *předměty k náboženským úkonům potřebné* v nejužším slova smyslu, jsou to: paramenty kněžské, kadidelnice a loďka, kropenka a kropáč, katafalk s příslušnými dekoracemi, kříž v čele katafalku s anděly, svíce a svícny, kříž a lucerny v čele pohřebního průvodu. Co se tkne katafalku, o tom nutno zvláště tvrditi, že je k slavným pohřebním obřadům potřebný, poněvadž, mají-li se slavné obřady konati, musí býti mrtvola vystavena, k čemuž slouží katafalk, který od pradávna byl

v církvi užíván a v liturgických knihách církve *castrum doloris* a tumbou jmenován. Rovněž i světlo jest potřebné. Světlo při pohřbu má význam liturgický, hoření svící patří k obřadům, hořící svíce má kněz v ruce při obřadech, hořící svíce stojí při katefalku, a hořící svíce se nosí při průvodu kolem rakve. Světlo při pohřbu značí ono světlo věčné, o němž se v obřadech tak často mluví. Proto všechny tyto uvedené předměty, jako předměty potřebné ke konání církevních obřadů, má právo dodati církev, a nikoli pohřební ústav. Jestliže některý z uvedených předmětů při církevních pohřbech a zádušních mších sv. dodává pohřební ústav, může se tak státi jen za souhlasu a s dovolením faráře, nikdy však proti jeho vůli, neboť § 1. praví sice, že pohřební podnik může v sobě zahrnovati oprávnění dodávání předmětů potřebných k vystavování mrtvol, avšak toto právo není absolutní, nýbrž relativní, poněvadž též paragraf praví, že předměty k náboženským obřadům potřebné má právo dodati příslušná církev. Z toho je jasno, že pohřební podnik může dodávati k vystavování mrtvol jen ty předměty, které ke konání obřadů náboženských nejsou potřebné, a těch je velmi málo.

ad c) Zvonění patří k liturgickým obřadům. Sem patří zvonění umíráčkem, hrany, praepuls, kondukt. Zvony jsou svěcené, jejich svěcení je vyhrazeno pouze biskupům, proto zvony jsou předměty liturgické. Rozhodnouti o tom, kdy a komu se zvoniti má, patří výhradně církevním orgánům. Patron toho práva nemá, obec také ne. (Rozh. c. k. spr. soudu ze dne 9. března 1894, čís. 950.) Nikdo si nesmí poříditi své vlastní zvony a dáti jimi zvoniti na pohřbech katolických. (Nález c. k. spr. soudu ze dne 29. září 1886, č. 1898.) Proto zvonění musí po-

hřební ústav při katolických pohřbech objednat u příslušných církevních orgánů, jejichž předpisů o zvonění musí šetřit.

ad e) Církev má právo na dodání církevní hudby. Při chrámovém choru bývají ustanoveni chrámoví hudebníci, kteří mají právo provozovati smuteční hudbu při pohřbech, a žádný pohřební ústav není oprávněn objednávat na pohřby církevní hudebníky jiné, leč by farář k tomu souhlas dal. Každý farář má právo hudebníkům při církevním pohřbu předsati písně, které hrátí mají, t. j. takové, které s duchem pohřbu církevního se srovnávají, poněvadž celý církevní pohřeb je náboženský úkon, který podle čl. XV. stát. zák. ze dne 21. prosince 1867 patří pod pravomoc faráře, jenž má právo rozhodnouti, co je dovoleno a co není.

ad e) Podle téhož paragrafu má právo církev při církevním pohřbu obstarati svými služebníky všechny církevní výkony a služby spojené s církevními obřady. Žadný pohřební ústav proti vůli faráře tak učiniti nesmí. To zase je pojem velmi široký, neboť sem patří:

a) Obstarání pohřebních a zádušních zpěvů církevních. Pro církevní zpěv je zřízen ředitel choru a jeho zpěváci. Žadný pohřební ústav nesmí objednat na církevní pohřeb ani na zádušní mši sv. bez zvláštního povolení faráře ani za plat, ani zdarma cizí zpěváky, pěvecké spolky, kroužky, sdružení a pod. Právo tyto zpěvy konati patří řediteli choru po právu církevním odedávna i po právu státním a jest vyňato z konc. živnosti pohřeb. podniků.

b) Dále sem patří obstarávání všech výkonů, které jsou povinností kostelního personálu, t. j. příprava a úprava katafalku, světla, připevnění křížků a knihy na rakev, dodání luceren a kříže v čelo prů-

vodu, obstarání osob tyto předměty nesoucích, postavení tumby, dekorací, svícňů a svící pro zádušní mši sv., liturgická přísluha duchovenstva, tedy výkony kostelníků i ministrantů při exsekviích, v domě, kostele neb na hřbitově a při zádušní bohoslužbě a všude, kdekoliv se pohřební obřady konají.

4. Pohřební podnik živnostenský může obstarávat pohřby jen podle určitých, politickými úřady schválených sazeb poplatkových nebo tarifů (§ 4. min. nař. z 1. ledna 1907); tyto sazby mají mít pohřební podniky ve svých místnostech vyvěšeny, straně, s kterou o výpravu pohřbů se jedná, mají být včas vydány, a pod uvarováním trestů nesmí podnik tyto sazby překročovati (§ 6.). Tyto poplatkové sazby tvoří pro provozování pohřební živnosti conditionem sine qua non, jsou tedy předepsanou zákonitou náležitostí, bez níž živnost provozovati se nesmí. Žádný pohřební ústav nesmí tedy uzavírat obchody své, t. j. pohřby přijímat a obstarávat *na účet*, v němž by mohl účtovat obnosy libovolné — podle objednání — nýbrž musí se řídit svými schválenými tarify.

Tím vším církevní pohřební ústav vázán není, poněvadž jako ústav náboženský živnostenským zákonům nepodléhá, a proto může obstarávat pohřby podle libosti od případu k případu beze všech sazeb schválených.

5. Každý živnostenský pohřební podnik může se rozhodnouti buď pro obstarávání pohřbů s náboženskými obřady, nebo bez nich. V případě druhém musí si strana sama obstarati náboženské obřady u duchovního, u kostelního personálu, u ředitele choru, zvonění a hřbitovní poplatky v záduší; v tomto případě nedovolí farář pohřebnímu ústavu

v kostele ani při pohřbu, ani při zádušní mši sv. katafalk stavěti, nebo jiné práce konati. Naproti tomu ani farář není povinen od pohřebního ústavu nějakých objednávek přijímati, a když ve spojení s pohřebním ústavem nechce býti, nemůže k tomu býti nijak nucen. (Rozh. místodrž. v Praze 9. října a k. a. konsistoře v Praze 30. ledna 1870.) Poněvadž obstarávání pohřbů bez náboženských obřadů vlastně žádným obstaráváním není, ježto strana valnou část pohřbu si musí sama obstarati, rozhodují se živnostenské podniky pohřební obstarávati pohřby úplně, t. j. i s náboženskými obřady, ale pak jsou povinny (§ 5) obstarati si zákonitě předepsanou náležitost ku provozování své živnosti, t. j. musí míti ve svých tarifech i uvedeny poplatky pro církevní funkcionáře stanovené. Ustanovení poplatků těch je se strany farních úřadů činěno závislým na celé řadě okolností, o nichž dlužno připomenouti toto:

a) Poplatky jsou tím vyšší, čím okázalejší je pohřeb,

b) dále řídí se podle zámožnosti a sociálního postavení osoby zemřelé

c) a podle slavnosti jednotlivých funkcí církevních,

d) podle starých zvyklostí mají býti poplatky ty tak veliké, jaká byla cena rakve.

Vzhledem k tomu určitá výše poplatků je vázána na jednotlivé způsoby výpravy pohřbů, čili na tak zv. pohřební třídy, v nichž je celá výprava pohřbu náležitě vypsána, a to tak, že poplatky ty platí jen pro ten způsob výpravy (třídu) pohřbu a ne pro jiný. Následkem toho je možný dvojí případ:

a) Pohřební ústav se dohodne s farářem o uspořádání jednotlivých tříd pohřebních a farář pro ně

stanoví poplatky pro kněze, kostelníky, ředitele choru, zpěváky a pod., takže mezi pohřebním ústavem a farním úřadem se stane dohoda v ten smysl, že farář oprávní pohřební ústav jménem farního úřadu straně říci: Objednáte-li pohřeb podle této třídy, zavazuje se farní úřad vykonati všechny funkce tam uvedené za tyto poplatky. K ustanoveným poplatkům může farář pohřebnímu ústavu dáti podrobná pravidla, čili pohřební řád, jímž jsou poplatky blíže vysvětleny, vázány a upraveny. Řád tento tvoří nerozlučnou součást stanovených poplatků. Tento způsob se osvědčuje v menších místech, kde je jedna fara.

b) Druhý případ provádí se obyčejně tam, kde jest více far a více pohřebních ústavů, tedy ve velkých městech, a to k vůli jednotě. Farní úřady se dohodnou na určitých třídách pohřebních mezi sebou, stanoví poplatky pro duchovenstvo, kostelní personál a ustanoví určité podmínky pohřbů čili pohřební řád církevních pohřbů ve svých farnostech, který zaváže se solidárně zachovávat a na jeho zachování vůči pohřebním ústavům trvati. Zachovávání tříd a tarifů zvláště a pohřebního řádu vůbec tvoří pro pohřební ústavy dané podmínky, pod nimiž se farní úřady zavazují býti ve spojení s pohřebními ústavami.

VIII. Pohřební třídy.

A)

Pohřební třídy velmi usnadňují ujednání pohřbů, poněvadž v každé třídě je zevrubně uvedeno, jak bude pohřeb vypraven a co to bude státi.

Počet tříd a jejich výprava se velmi různí podle

místních poměrů, v jaké formě možno vzhledem ke zvyklostem různých míst zavedeným pohřby vypravovati, takže není možno jednotlivé třídy různých míst srovnávati a říci, tam stojí první třída tolik a onde tolik, poněvadž tam může býti první třída tak složená jako onde třída čtvrtá neb sedmá.

Pro venkov. menší města stačí 4 třídy I. tř. s nejlepší výpravou s 3 kněžími, II. tř., pohřeb s jedním knězem při výpravě bohatější, III. tř. pohřeb s jedním knězem při výpravě jednodušší a IV. tř. pohřeb zcela jednoduchý.

Ve větších městech bývá tříd více, čímž se dociluje větší rozmanitosti.

V Praze jsou zavedeny tyto pohřební třídy:

Třída nádherná.

Cena: Z bytu; z kostela zvláštní příplatek.

Úmrtní oznámení: 500 kusů.

Rakev: Kovová, velmi bohatě zdobená nebo veliký egyptský vzor s vnitřní úpravou, nebo na doplatek francouzský sarkofág.

Vůz: Veliký, skleněný, šestispřežní, na doplatek zlatý; vůz věncový.

Zvonění: Umíráček, praepuls, 3 půlhodinové hry, zvonění při pohřbu a před zádušní bohoslužbou vesměs všemi zvony.

Výstava zesnulého: Smuteční komnata celá vyčalounovaná, podlaha černou látkou pokrytá, bohatý katafalk s květinovou dekorací, v čele skvostný kříž s anděly, na katafalku 46 čtvrtkilových voskovic, vpředu 5 kilových voskovic, pamětní svíce se štítem.

Pohřeb: U vchodu vrátný, před rakví 2členná čestná stráž. Chrámový mužský sbor zpívá 4hlasně

píseň před pohřbem, pak Libera a Salve. Výkrop třemi kněžími a 6 akolyty, kteří vedou kondukt až na stanoviště. Na výslovné přání strany cestou hrají 4 hudebníci na plechové nástroje, při čemž zpěváci zpívají miserere. V čele pořadatel, za ním čestná stráž, věncový vůz, kříž se svítilnami, podle vozu 20 zřízenců s pochodněmi a 20 fiakrů a 2 smuteční vozy.

Na hřbitově: Zvonění všemi zvony, výkrop 3 kněžími: hrob I. třídy.

Zádušní bohoslužby: U hlavního oltáře slavná mše sv. s asistencí; u postranních oltářů 6 tichých mší sv. (nestačí-li oltáře, slouží se zbylé mše sv. v jiný den). Při mši sv. zpívá mužský sbor 4hlasně mešní písně a na konci Animas fidelium. Po mši sv. vykonají 3 kněží u tumby obřady Libera za zpěvu choru. Katafalk vyzdoben jako při pohřbu. Předních 12 lavic pokryto sukrem.

Třída I.

Cena: Z bytu; z kostela zvláštní příplatek.

Úmrtní oznámení: 400 kusů.

Rakev: Kovová, bohatě zdobená nebo malý egyptský vzor s vnitřní výzdobou.

Vůz: skleněný, 6spřežní.

Zvonění: Umíráček, praepuls, 3 půlhodinové hrany, zvonění při pohřbu vesměs všemi zvony.

Výstava zesnulého: Smuteční komnata vyčalouněna, podlaha černým sukrem pokryta, bohatý katafalk s květinovou dekorací, v čele skvostný kříž s anděly; 36 voskových čtvrtkg. svící, vpředu 4kg pamětní svíce se štítem.

Pohřeb: U vchodu vrátný, před rakví 2členná čestná stráž. Chrámový mužský sbor zpívá 4hlasně pohřební píseň, pak Libera a Salve. Výkrop 3 kně-

žími, 4 akolyty, kteří vedou kondukt až na stanoviště. Cestou zpívá sbor miserere za průvodu 3 plechových nástrojů. V čele pořadatel, za ním čestná stráž, kříž se svítilnami; podle vozu 16 zřízenců se světly, 15 fiakrů a 2 smuteční vozy.

Na hřbitově: Zvonění všemi zvony, výkrop 3 kněžími; hrob I. třídy.

Zádušní bohoslužby: Zpívaná mše sv. s asistencí, u vedlejších oltářů 4 mše sv. Při mši sv. zpívá chrámový sbor mužský 4hlasé zpěvy a na konci Animas fidelium. Po mši sv. vykonají 3 kněží u tumbly Libera za zpěvu choru. Katafalk vyzdoben jako při pohřbu. Předních 10 lavic pokryto sukrem.

Třída II.

Cena: z bytu, z kostela zvláštní příplatek.

Úmrtní oznámení: 300 kusů.

Rakev: Kovová s vnitřní úpravou.

Vůz: skleněný, 4spřežní.

Zvonění: Umíráček, praepuls, 2 půlhod. hrany, a zvonění při pohřbu vesměs všemi zvony.

Výstava zesnulého: Smuteční pokoj vyzdoben, podlaha pokryta. V čele skvostný kříž s anděly, zvláštní katafalk s dekorací. 30 voskovic po čtvrt kg, vpředu veliká 3kg svíce vosková se štítem.

Pohřeb: U vchodu stojí vrátný. Chrám. muž. sbor zpívá 4hlas. píseň, pak Libera Salve. Výkrop 3 kněžími a 2 akolyty, kteří vedou kondukt až na stanoviště. Cestou zpívá sbor za průvodu 2 plechových nástrojů žalm Miserere. V čele pořadatel, za ním kříž se svítilnami, podle vozu 14 zřízenců se světly; 12 fiakrů a jeden smuteční vůz.

Na hřbitově: Zvonění všemi zvony, výkrop u hrobu jedním knězem, hrob II. tř.

Zádušní bohoslužby: Tichá mše sv. s 2 akolyty, u vedlejších oltářů 3 mše sv. Mužský chrámový sbor zpívá při mši sv. 4hlasně píseň a po mši sv. Animas fidel. Po mši sv. vykoná kněz se 2 akolyty u tumby obřad Libera za zpěvu choru. Katafalk vyzdoben jako při pohřbu. Předních 8 lavic pokryto.

Třída III.

Cena: Z bytu, z kostela zvláštní příplatek.

Úmrtní oznámení: 200 kusů.

Rakev: Polokovová, t. j. dřevěná, kovovými ornamenty zdobená, s úplnou vnitřní úpravou.

Vůz: Andělový, 4spřežní.

Zvonění: Umíráček, 2 malé hrany po půl hodině, praepuls, zvonění při pohřbu všemi zvony.

Výstava zesnulého: Smuteční pokoj v oknech a dveřích vyzdoben, podlaha pokryta. V čele stříbrný kříž s anděly, ozdobený katafalk s květinovou dekorací. 26 voskovic po $\frac{1}{4}$ kg, vpředu $2\frac{1}{2}$ kg vosková svíce se štítem.

Pohřeb: U vchodu vrátný. Chrámový mužský sbor zpívá 4hlasně píseň, pak Libera a Salve; při vynášení žalm Miserere. Výkrop 3 kněžími, kteří vedou kondukt až na stanoviště. V čele pořadatel, kříž a svítilny, podle vozu 12 zřízenců se světly; 10 fiakrů.

Na hřbitově: Zvonění všemi zvony, výkrop u hrobu jedním knězem, hrob II. tř.

Zádušní bohoslužby: U hlavního oltáře tichá mše sv. se 4hlasným zpěvem, u vedlejších oltářů 3 mše sv. Po mši vykoná kněz u tumby obřad Libera za zpěvu choru; na konec zpěv Animas fidel. Katafalk vyzdoben jako při pohřbu. Předních 6 lavic pokryto.

Třída IV.

Cena: Z bytu, z kostela zvláštní příplatek.

Úmrtní oznámení: 150 kusů.

Rakev: Dřevěná, dvojitě, t. j. v obou půlích žlábkovaná, zdobená ozdobami z preparovaného papíru se vším příslušenstvím.

Vůz: Andělový, 4spřežní.

Zvonění: Umíráček 10 minut, 2 po půl hodině malé hrany, praepuls; při pohřbu malé zvonění.

Výstava zesnulého: Podlaha černě potažena. V čele kříž s 2 anděly, katafalk s květinovou dekorací. 24 voskových $\frac{1}{4}$ kg svící, vpředu 2kg vosková svíce se štítem.

Pohřeb: Chrámový mužský sbor zpívá 4hlasně píseň, pak Libera a Salve; při vynášení žalm Miserere. Výkrop 3 kněžími, kteří vedou kondukt až na stanoviště. V čele pořadatel, kříž a svítilny, podle vozu 10 zřízenců se světly, 8 fiakrů.

Na hřbitově: Zvonění, výkrop jedním knězem, hrob III. třídy.

Zádušní bohoslužby: U hlavního oltáře koná se tichá mše sv., při níž choralisté zpívají chorální rekviem. U postranních oltářů 2 mše sv. Po mši sv. Libera zpívané a zpěv Animas fidel. Před oltářem pamětní svíce se štítem a kolem 12 voskových $\frac{1}{2}$ kg svící. Přední 4 lavice pokryty.

Třída V.

Cena: Z bytu, z kostela zvláštní příplatek.

Úmrtní oznámení: 100 kusů.

Rakev: Dřevěná, jednoduše žlábkovaná, t. j. dolní část hladká, víko žlábkované s vypuklou plotnou, zdobená papírovými zlacenými ornamenty, s vnitřní úpravou.

Vůz: Andělový nebo sloupkový, 4spřežní.

Zvonění: Umíráček, 1 půlhodinová malá hrana a při pohřbu malé zvonění.

Výstava zesnulého: U hlavy kříž s 2 anděly, katafalk s dekorací květinovou, 20 voskovic po $\frac{1}{5}$ kg, $1\frac{1}{2}$ kg pamětní vosková svíce se štítem.

Pohřeb: Výkrop jedním knězem, který vede průvod až na stanoviště; při obřadech zpívají choralisté Libera a Salve, a při vynášení žalm Miserere. Pořadatel, kříž, 8 zřízenců se světlem kolem rakve, 6 fiakrů.

Na hřbitově: Zvonění, výkrop u hrobu jedním knězem; hrob III. třídy.

Zádušní mše sv. u hlavního oltáře, při níž zpívají choralisté chorální rekviem; při mši sv. Libera. Před oltářem pamětní svíce se štítem, a kolem 8 voskových $\frac{1}{4}$ kg svící. Přední 2 lavice pokryty.

Třída VI.

Cena: Z bytu, z kostela zvláštní příplatek.

Rakev: Dřevěná, jednoduše žlábkovaná, tak zv. patentka, s vypouklou nebo hladkou plotnou, zlatcenými nebo černými ozdobami, s vnitřní úpravou.

Vůz: Sloupkový, 2spřežní.

Zvonění: Umíráček, při průvodu malé zvonění.

Výstava zemřelého: U hlavy kříž s dvěma anděly, katafalk s květinovou ozdobou, 8 voskových $\frac{1}{4}$ kg svící.

Pohřeb: Výkrop jedním knězem, který vede průvod až na stanoviště. Při obřadech zpívají choralisté Libera a Salve, při vynášení mrtvoly žalm Miserere. V čele kříž, kolem rakve 4 zřízenci se světlem, 3 fiakry.

Na hřbitově: Zvonění, výkrop jedním knězem: hrob III. třídy.

Zádušní mše sv. u hlavního oltáře. Před oltářem pamětní svíce a 2 svíce voskové po $\frac{1}{4}$ kg.

Třída VII.

koná se jen z pohřební síně.

Cena:

Rakev: Dřevěná, hladká, lakovaná a s křížem i vnitřní úpravou.

Výstava zesnulého: V čele kříž a andělé, katafalk s malou dekorací květinovou: kolem 6 svící.

Pohřeb: Výkrop v pohřební síni vykoná jeden kněz, jenž pak vede průvod až ke hrobu. V čele kříž. Rakev nesou čtyři nosiči. Při průvodu jest malé zvonění. U hrobu výkrop a uložení do zvláštního hrobu III. třídy.

Zádušní mše sv. koná se při farní mši sv.

Výkropy.

Jestliže jest celá výprava pohřbu omezena toliko na pouhý výkrop, musí býti tento na každé farnosti s farním úřadem zvláště od případu k případu sjednán, poněvadž pro velikou různost v praxi prováděnou nelze pro všechny farnosti generál. vikariátu pražského stanoviti stejné zásady té či oné třídy, nýbrž nutno přihlížeti k různým místním obyčejům.

Církevní charakter tříd tvoří rakev, zdobená křížem a ornamenty v křesťanství přípustnými. Katafalk s křížem a anděly. Liturgické výkony pohřební, zádušní mše sv., zpěvy předepsané, kříž se svítilnami v čele průvodu, každé třídě předepsané zvonění, voskové svíce a liturg. světlo, v církevním duchu po-

stavený katafalk, tumba a jiné pohřební dekorace podle předpisů katol. náboženství, pohřbení do země, služební výkony kostelního personálu. Všechny tuto uvedené známky tvoří obor pravomoci církevní, v nichž pohřební ústavy musí dbáti rozhodnutí farních úřadů.

Podstatné znaky třídy, t. j. takové, jichž změnou mění se i třída, jsou: počet mší sv., počet kněží, počet zřízenců, počet a váha voskových svící, popis veškerého zvonění té či oné třídy přiděleného, jakost a cena rakve, pohřební vůz a počet koní při něm, pamětní svíce a její štít a obnos za celkovou výpravu pohřbu od pohřebního ústavu na straně požadovaný, pokud zvýšen byl těmito položkami. Tyto normy ve třídách nemohou majitelé pohřebních ústavů měniti podle své libovůle od případu k případu, nýbrž po předcházející vzájemné dohodě s farními úřady, poněvadž od těchto norem závisí výše štolových poplatků.

B)

Řád církevních pohřbů a jejich poměr k pohřebním ústavům v katol. farnostech gener. vikariátu pražského,

schválený k. arcib. konsistoří v Praze 1. prosince 1915, č. 14798, ve smyslu výn. čes. místodrž. ze dne 4. ledna 1916, č. 335.990.

Poněvadž v řádu tom uvedeno jest velmi mnoho věcí, jichž možno použití i v jiných místech, uvádíme z něho hlavní ustanovení:

I.

Funkce církevní, které pohřební ústavy od farních úřadů při vypravování pohřbů v níže uvede-

ných třídách vyžadují, jsou vesměs funkce slavnostní, o nichž platí ustanovení § 25 zák. ze dne 1. května 1874 ř. z. č. 50, podle něhož se má ten, kdo je žádá, od případu k případu s příslušným farním úřadem jak o jejich způsobu, tak o výši štolového poplatku dohodnouti. Tvoří tedy předmět zvláštní dohody či smlouvy ve smyslu obč. zákoníku, podle něhož věci tyto naše zákonodárství posuzuje. Pohřební ústav může tedy jen stranu v této smlouvě zastoupiti.

II.

Poměr mezi farním úřadem a pohřebním ústavem spočívá na vzájemné úmluvě (Nař. c. k. min. obchodu, kultu a vnitra ze dne 1. srpna 1907 ř. z. č. 183 § 1. a 3.), je tedy soukromoprávní. Pokud pohřební ústav se stranou pohřební štolové funkce vyjednává, může tak učiniti ne mocí své koncese, nýbrž na základě plné moci od farního úřadu obdržené. Jak daleko tato plná moc sahá, to záviseti bude od vůle příslušného farního úřadu, a to jak ohledně času a místa, tak ohledně osob a způsobu pohřbívání.

III.

Stanoviti, v čem při jednotlivých třídách církevní pohřeb bude spočívati, spadá podle čl. 15. stát. zakl. zák. ze dne 21. května 1867 v pravomoc církevních úřadů a pohřebnímu ústavu nepřísluší nijaké právo v tato práva zasahovati.

IV.

Proto nesmí pohřební ústav sám si stanoviti jednotlivé třídy pohřbů církevních a s nimi spojené

štolové poplatky a pak je farním úřadům vnucovati, nýbrž poplatky ty mají býti pro jednotlivé třídy podle min. nař. ze dne 1. srpna 1907, § 5, stanoveny od povolaných úřadů, jimiž podle § 25 zák. ze dne 7. května 1874 jsou příslušné úřady farní.

V.

Jestliže by nějaký pohřební ústav obstarával pohřby podle tříd, v nichž uvedeny jsou církevní obřady a s nimi spojené poplatky, které si sám o své vůli bez souhlasu farního úřadu sestavil, vydával by se pro původní a dosud trvající nedostatek zákonné náležitosti do nebezpečí ztráty koncese.

VI.

Poněvadž výše štolového poplatku řídí se podle § 25. zák. ze dne 7. května 1874 různým druhem slavnosti či okázalosti, která provází liturgické výkony, a poněvadž tarify štolové pro jednotlivé třídy stanovené jsou nerozlučně spojeny jen s tím způsobem výpravy pohřbu, který v dotyčné třídě je vy-psán, nesmí žádný pohřební ústav při církevním pohřbu bez souhlasu dotyčného farního úřadu výpravu stanovených jednotlivých tříd měnit.

VII.

Na základě těchto právních ustanovení rozvrženy jsou církevní pohřby v tomto řádu na třídu nádher-nou a sedm dalších tříd v příloze zevrubně popsá-ných, pro něž platí k nim připojené štolové sazby pro duchovenstvo, ředitele kůru, chrámový personál a ostatní tam uvedené poplatky a ceny, jichž percen-

tuelní výše se řídí podle obnosu za celou třídu od strany požadovaného.

VIII.

Jedná-li se o jiný způsob pohřbívání, který v dotyčných třídách uveden není, jako na př. výkropy u hrobu a j., musí se obstaravatel neb strana od případu k případu s dotyčným farním úřadem jak o způsobu výkonu obřadu, tak i štolovém poplatku alespoň den před pohřbem dohodnouti.

IX.

Pohřby konané na hřbitově vyšehradském dlužno s ohledem na místní zvyklosti a zvláštnosti jak ohledně výpravy, tak i ohledně tam obvyklých poplatků od případu k případu projednávati.

X.

Všechny pohřební ústavy, které jménem farních úřadů se stranami výpravu církevních pohřbů projednávají a příslušné štolové poplatky pro duchovenstvo a kostelní personál stranám účtují, berou na sebe ipso facto závazek: svědomitě šetřiti níže uvedených zásad a plniti tuto uvedená ustanovení, která tvoří podstatnou podmínku vzájemného spojení mezi farními úřady a pohřebními ústavami. Farní úřad jen pod tou podmínkou jim uděluje svou plnou moc k jednání se stranami ohledně církevních pohřbů. Další podmínky jsou:

B. Ustanovení zvláštní.

Každý pohřební ústav musí míti tarifové knížky, v nichž je popsán zevrubný způsob vypravení pohřbů

podle tuto uvedené třídy nádherné a sedmi tříd připojených s udáním cen, které strana za každou jednotlivou třídu pohřebnímu ústavu platiti má s uvedením sazeb pro duchovenstvo, ředitele kůru, zpěváky, kostelníky a ostatní kostelní personál. (Cit. min. nař. § 3.)

2.

Majitel pohřeb. ústavu je povinen každé straně, která mu obstarávání pohřbů zadává, předložiti knížku, v níž schválené třídy pohřební jsou zevrubně v popisu uvedeny a sazby připojeny.

3.

Jeho přísnou povinností je, aby pohřeb zrovna tak vystrojil, jak ve třídě je uveden a aby farnímu úřadu vždy tu cenu oznámil, jak ji se stranou sjednal (cit. min. nař. § 6), jinak by se vydával v nebezpečí trestních ustanovení (§ 461. tr. zák.) a v případě opětného provinění mohl by podle živnostenského řádu přivoditi si i ztrátu živnosti.

4.

Přijímati příplatky nad třídy stanovené bez vědomí farního úřadu za tím účelem, aby se třídy pohřební obcházely a aby pohřby mohly býti vypraveny nádherněji nežli třída udává, je zakázáno. Zejména je nepřípustno bráti příplatky na věci, které třídu jako takovou charakterisují; sem patří příplatky na ozdobnější rakve, než třída stanoví, na lepší vozy úmrtní, na větší počet koní při nich, zvyšovati počet svící při výstavu mrtvol u katafalku při zádušní mši sv., na pamětní svíce atd.

5.

Pokud se objeví výjimečná potřeba uzavření obchodu o vypravení církevního pohřbu na účet, musí býti vždy účet od pohřebního ústavu pro stranu vystavený farnímu úřadu předložen k vidování. Účet musí obsahovati všechny výdaje s pohřbem spojené; cena pohřbu, a tím i třída jeho, se posuzuje podle zvolené rakve přikázané té či oné třídě a podle použitého vozu pohřebního a podle toho se platí štolové poplatky. Nebo když se předloží celkový účet, v němž všechny výdaje pohřební jsou účtovány, platí se z tohoto obnosu 18% štolových poplatků duchovenstvu, 7% kostelnímu personálu a funera-liím a 10% řediteli choru a zpěvákům. — Pozn.: Štola pro kněžstvo má obnášeti podle starých zvyků obyčejně tolik, kolik stojí rakev.

Poněvadž výše štolových poplatků se řídí podle zákonného ustanovení nejen kvalitou funkce a ji provázející zevnější okázalostí, nýbrž i společenským postavením osob, o něž jde, vymínají si farní úřady žádati zvláštní štolový příplatek nad obnos ve třídě udaný, pokud se jedná o vyšší stavy nebo zvláště majetné třídy. Sem náleží šlechtici, velkostatkáři, velkopřemyslníci, továrníci, kapitalisté, ředitelé bank a továren, vysocí úředníci, majitelé větších domů a osoby jim na roveň postavené. Táž zásada platí i pro ten případ, kdyby stranou byla zvolena třída nepoměrně nižší než stav zesnulého žádal. Výši štolového příplatku s farním úřadem sjedná obstaravatel.

7.

Pohřby na cizí hřbitov, převozy a sanatoria vůbec.

Mrtvola má býti po zákonu pohřbena na vlastním hřbitově. Pohřbení na cizím hřbitově je výjimkou,

a proto je k tomu potřebí jak povolení příslušného okr. úřadu (nař. min. vnitra z 3. května 1874, říš. zák. č. 56), tak i podle naříz. kníž. arcib. konsist. vlastního faráře, bez něhož mrtvola na cizím hřbitově žádným farářem na cizím hřbitově pohřbena býti nesmí. Cizí farář je povinen v matrice zemřelých povolení hejtmanství přísluš. farního úřadu citovati a do 8 dnů vlastnímu farnímu úřadu oznámiti, kdo a kdy mrtvolu pohřbil. (Výnos c. k. min. vnitra 10. srpna, č. 1628.) Vzhledem k tomu nesmí žádný pohřební obstaravatel mrtvolu z jedné osady do druhé převézt dříve, dokud ohledací lístek v místě úmrtí nebyl na farním úřadě do matriky zapsán a zemřelý osadník mimo svoji osadu v policejním obvodu pražském, je povinen předložit lístek k zápisu i faráři té osady, kam zemřelý jako farník přináležel. Příslušný farář na rubu ohledacího lístku napíše, že úmrtí v matrice bylo zapsáno a že mrtvola byla postoupena k pohřbení do té či oné farnosti. Teprve takto podepsaný lístek ohledací předloží se politickému úřadu se žádostí o povolení převozu.

8.

Jestliže je mrtvola pohřbena v jiné farnosti, nežli je ta, v níž zemřelý byl osadníkem, je strana povinna platiti celé štolové poplatky podle zvolené třídy na obou farárech, a to ve vlastní faře s ohledem na příslušnost a v cizí faře pro požadované funkce (nařízení pro Čechy 9. července 1808), a to tak, že i I. třída v cizí farnosti je I. třída ve vlastní farnosti atd.

12.

Ustanovení o pohřbech z kostela.

Povoliti pohřeb z farní kaple nebo kostela a stanoviti jeho podmínky, určití jak, kdy a kde katafalk

v kostele nebo ve farní kapli postaven a odklizen býti má, je právem faráře. (Ust. k. a. konsist. v Praze 30. ledna 1877, č. 311. — Nález správního soudu 13. list. 1891.)

Proto jedná-li se o pohřeb z kostela nebo z farní kaple, musí býti záležitost ta v každém jednotlivém případě zvláště s farním úřadem projednána a zvláštní příplatek, který bude sjednán od případu k případu mimo taxu pro třídu stanovenou, zapraven. Poplatek ten není za lokální propůjčení kostela, nýbrž příplatek štolový *ratione maioris pompae fun.*, poněvadž pohřeb z kostela je ve formě slavnější než pohřeb z domu a je s ohledem na různé místní poměry různý.

a) Má-li býti povolen pohřeb z kostela, musí býti dána mrtvola buď do kovové rakve nebo dřevěné, avšak smolou vylité. Pohřeb osob nakažlivou nemocí zemřelých z kostela není dovolen.

b) Každá mrtvola musí býti před pohřbem ve smyslu zdravotních nařízení zarakvena.

c) Když farní úřad pohřeb z kostela povolil, je dovoleno mrtvolu náležitě uzavřenou nejdéle 2 hod. před pohřbem do kostela vnést, ač není-li tato lhůta pro jiné funkce kostelní na dobu kratší omezena, a nejdéle za $\frac{1}{2}$ hod. po pohřbu — v nutných případech i dříve — musí býti katafalk z kostela odstraněn. Katafalkové rekvisity není dovoleno ani před pohřbem ani po něm, ani před requiem, ani po něm v chrámové lodi ukládati, nýbrž musí býti vždy včas přineseny a hned po upotřebení z kostela odstraněny. Katafalk pro odpolední pohřeb stavěti je dovoleno až po 12. hod.

d) Při stavbě katafalku použití jen předepsaný počet svící, při nádherné třídě 6 kandelábrů je dovoleno, při I. tř. čtyř, při II. dvou a při III. dvou

andělových svícňů, jakož i jiných kostelních funeralií podle zvyku kostela, jako na př. svítilen, praporů, křížových dekorací a pod.

e) Katafalk pro zádušní služby Boží musí býti postaven ve lhůtě a době farářem stanovené a počínaje III. tř. musí sestávat z tumby. Stavěti katafalky ve způsobu oltářů, takže hlavní oltář je jimi zakryt, je zakázáno. Katafalk musí býti postaven tak, aby věřící mohli pohodlně kněze u oltáře viděti, t. j. bez použití baldachýnu. V kostele není dovoleno používat baldachýnu. V kostele není dovoleno užívat pohř. rekvizit katafalku, kterých se používá při nakažlivých nemocech.

f) Personál pohř. ústavu, pokud mrtvolu v kostele vystavuje, pohřeb z kostela vybývá, katafalk pro zádušní mši sv. staví, nesmí nikdy katafalk stavěti, když v kostele mše sv. se slouží nebo jiná funkce se koná a je přísně vázán chovati se uctivě a slušně vzhledem k posvátnosti místa; dále je vázán faráře nebo fungujícího kněze uposlechnouti, pokud tento nařizuje odstraniti to, co podle ujednání a podle platných předpisů nesmí býti.

13.

Výklad pohřebních tříd.

Pro jednotlivé třídy, podle nichž se pohřby konají, připojen je úřední zevrubný popis. Na třídách těch nesmí žádný majitel pohřebního ústavu, pokud jde o církevní pohřeb, ničeho měniti, by nutná jednota nebyla porušena a aby vzájemné spojení mezi pohřebními ústavy a farními úřady stále se udržovalo. Ohledně výkladu tříd připomíná se toto:

a) Smuteční obřady u tumby po zádušní mši sv.

jsou těsně s dotyčnou třídou spojeny a nemohou býti vypuštěny.

b) Vypouštěti zpěvy pro jednotlivé třídy stanovené ať při pohřbu, ať při zádušní mši sv. není dovoleno, poněvadž zpěvy tvoří podstatnou součást výpravy církevního pohřbu ve třídách stanoveného. Obstarati církevní zpěvy a hudbu při pohřbech a zádušních mších je výlučným právem ředitele kůru. Cizí zpěváci mohou býti připuštěni jen tehdy, když obstaravatel alespoň den předem pro ně získal svolení farního úřadu a ředitele kůru. Zpívají-li cizí zpěváci, musí býti taxy pro církevní chor tak zaplacený, jako kdyby sám fungoval, vyjma případ níže uvedený.

c) Každý ředitel kůru je povinen sám osobně všech pohřbů se zúčastniti, kde štolový poplatek pro něj je ustanoven. Jen v případě nemožnosti může k pohřbu vyslati zástupce kvalifikovaného a farním úřadem schváleného, jinak ztrácí právo na štolový poplatek. Zpěvy čtyřhlasé musí býti nejméně čtyřmi dobrými a náležitě secvičenými zpěváky provedeny; zpěvy chorální alespoň dvěma zpěváky. Při tomto nejmenším počtu zpěváků musí býti přirozeně hleděno k tomu, aby to byli zpěváci vyspělých a zvučných hlasů.

d) Zádušní mše sv. při pohřbech s asistencí konají se v hodinách pozdějších; zádušní mše sv. V. a VI. tř. v hodinách ranních podle místních poměrů. Mše sv. při třídě VII. je sloužena při mši sv. farní. Jestliže se žádá, aby mše sv. od IV. tř. výše sloužily se v pozdějších hodinách, než je zvykem při dotyčném kostele, zvyšuje se taxa pro hlavní mši sv.

e) Zvonění hran, praepulsu a umíráčkem v jednotlivých třídách uvedené musí býti provedeno tak, jak udává třída; vypustiti je nebo měniti,

v čase zkracovati je zakázáno. Farní úřad dovolí zvoníkům zvoniti jen tehdy, vykáže-li se u něho obstaravatel potvrzením, že objednal a zapravil všechna zvonění tak, jak je třída udává.

f) Den před zádušní mši sv. je povinen obstaravatel odevzdati kostelníku právě voskové svíce pro oltář, a to při nádherné třídě 4 kg, při I. tř. 3 kg, při II. tř. 2½ kg, při III. tř. 2 kg, při IV. tř. 1½ kg, při V. tř. 1 kg a při VI. tř. ¾ kg. Svíce musí býti čisté a neohořelé.

g) Před pohřbem obdrží farář při třídě nádherné a při I. tř. svíci 1kg, asistenti ½kg, akolyté ¼kg; při II.—IV. tř. farář ½kg, asistenti ¾kg; při V. tř. ½kg, při VI. a VII. tř. ¼kg. Svíce musí býti vosková, čistá a neohořelá. Dotyčný farář může tyto svíce, jakož i svíce oltářní požadovati buď in natura nebo v penězích straně čítaných, t. j. 5 K za 1 kg.

h) Svíčky stanovené pro osvětlování katafalku mají býti voskové a míti ve všech třídách váhu po ¼ kg. Poněvadž svíce tyto jsou od VI. do nádherné třídy straně v plné váze jako nové a celé účtovány, musí býti dodány na každý pohřeb vždy nové. Po nejprv se jich užije k výstavě mrtvoly a po druhé na katafalk (třída I., II., III.) nebo zádušní výzdobu (IV.—VI.); a všechny zbylé nedopálené svíce odvedou se pro kostelní potřebu. Tak nařízeno již kníž. a. konsistoří pražskou 30. ledna 1877, č. 311. Svíce pro katafalk při VII. tř. se straně neúčtují celé, nýbrž jen částečně, a proto zbylé svíce podrží ústav pohřební.

ch) Pamětní svíce je též z vosku, poněvadž se straně účtuje ve všech třídách v plné váze, nesmí si ji pohřební ústav podržeti, nýbrž musí ji po zádušní mši sv. ponechat buď v kostele nebo odevzdati na

místo farářem určené. Užívatí v kostele svíc jiných než voskových je zakázáno, poněvadž svíce z jiné látky nejsou liturgické a mimo to příliš čadí, čímž trpí velmi vnitřek chrámový.

i) Pohřební ústav je povinen fungujícímu duchovenstvu jak při pohřbech, tak i při výkropech dodati slušný povoz podle místních zvyklostí dosud užívaný.

j) Koná-li se pohřeb k domu, z kostela nebo ze hřbitovní síně, musí býti mrtvola vždy stejným způsobem vystavena, t. j. tak, jak zvolená třída vystavení mrtvoly popisuje. Dáti vyšší výstav nebo jiné třídy je zakázáno.

k) Štolové poplatky v sazbách uvedené jsou pro farní úřad jen tehdy závazné, když strana nebo obstaravatel dodrží přesně způsob výpravy pohřbu tak, jak v knížce při dotyčné třídě je popsán. Každá nepřipustná změna na prospěch nádhernějšího a nákladnějšího vypravení pohřbu měla by za následek neplatnost sazeb štolových pro tuto třídu a o zaplacení štol by nastoupila zásada vyslovená o pohřbech na účet, a mimo to by se obstaravatel vydával v nebezpečí, že úřady proti němu zakročí pro rušení předepsaných tříd a tarifů. (Cit. min. nař. § 6.)

l) Dodati katafalk a smuteční dekorace pro záduš. mši sv. je vlastně podle min. nař. 1. srpna 1907 § 1. právem dotyčného kostela a proto může každý farní úřad, kdykoli za vhodné uzná, naříditi, aby se při záduš. mši sv. užívalo kostelního katafalku a kostelních dekorací za určitou náhradu k účelům kostelním neb kostelníkům. (Výn. k. a. konsist. v Praze 11. II. 1885, č. 1126.)

14.

Jedná-li se toliko o záduš. bohoslužby za osoby mimo farní osadu zemřelé a pohřbené, při nichž má

býti v kostele postaven katafalk nebo pamět. svíce se štítem podle některé z uvedených tříd, tu platí se farnímu úřadu mimo taxy za mše sv. ve třídách uvedené ještě příplatek.

15.

Kdykoli se mrtvé tělo ze starého hrobu nebo hrobky do nové hrobky nebo hrobu přenáší, má býti o tom vždy předem zpraven příslušný farní úřad, v jehož farnosti hřbitov leží. (Výn. c. k. min. sprav. 25. května 1906.) Výkrop nové hrobky nebo nového hrobu dlužno na farním úřadě alespoň den předem vyjednat.

16.

Kdykoli pohřb. ústav vyjednává jménem strany pohřeb na farním úřadě, je povinen, by se předešlo různým nedorozuměním, vyplniti a předložiti objednacím lístek majitelem pohřb. ústavu neb jeho zastupcem podepsaný.

17.

Každý majitel pohřebního ústavu, který místo sebe svého zřízence na farní úřad k jednání vyšle, bere za jeho jednání na sebe plnou odpovědnost, a proto věc zřízencem sjednaná váže i majitele ústavu.

18.

Poněvadž štolové sazby v jednotlivých třídách uvedené jsou stanoveny podle obnosu, který majitel pohřeb. ústavu za vypravení třídy od strany žádá, přísluší far. úřadu právo a možnost přesvědčiti se o tom, že smlouva byla dodržena, t. j., že strana týž

obnos za celou výpravu pohřbu obstaravateli vyplatila, jaký tento za základ výměru štol. sazeb. farnímu úřadu udal. Vzhledem k tomu může žádati jak každá strana, tak i farní úřad, aby celkový počet před výplatou byl farním úřadem vidován a obstaratel je povinen tomu přání vyhověti.

19.

Každý majitel pohř. ústavu je povinen nejdéle do 8 dní po pohřbu příslušné platy farnímu úřadu a kostel. personálu zaplatiti. Kdyby v tomto ohledu ten či onen ústav nějakých nepřístojností se dopustil, může farní úřad použití proti němu svého práva a sjednané poplatky předem žádati (§ 25. zák. ze dne 7. května 1874, ř. z. č. 50).

20.

Kdyby některý pohřeb. ústav tuto uvedených zásad nedbal, proti nim jednal, svým nepřístojným jednáním zmatky působil aneb na farním úřadě urážlivě se choval, pak by far. úřad proti němu mohl použití svého práva (rozh. místodrž. 9. října 1913 a k. a. konsist. 30. ledna 877, č. 311) v tom směru, že by své spojení s tímto ústavem přerušil a trval na tom, aby strana sama si na far. úřadě zápis do matriky a pohřeb vyjednala, neboť žádný farní úřad není povinen prostřednictvím pohř. ústavů pohřby projednávat; a vždy na tom trvati může, aby strana sama neb řádný zplnomocník její s ním ohledně matričního zápisu i pohřbu přímo jednal.

21.

Veškerá práva far. úřadu a kostel. personálu v nař. min. obch., kultu a vnitra 1. srpna 1897 jim

přiznaná zůstávají tímto řádem nedotknuta a farní úřady vyhrazují si v něm i v připojených sazbách právo eventuelních změn i dodatků, kterých by příští poměry vyžadovaly.

22.

O pohřbívání na projektovaném hřbitově centrálním platí tytéž zásady jako ohledně farnosti, kteréž pro pohřbívání bude přidělen, tak i farnosti s vlastním hřbitovem, jaké jsou dnes směrodatné pro olšanské hřbitovy.

IX. Předpisy o ohledání mrtvých.

Již dvorní dekret z 30. března 1770 nařídil, aby zemřelý v hlavních městech byl náležitě prohlédnut, nežli se pohřbí. Tato povinnost byla pak patentem ze dne 21. února 1774 zavedena všeobecně. Vykonávání této povinnosti spadá do oboru působnosti obcí podle lit. c. § 4 ř. z. zdravotního ze dne 30. dubna 1870 ř. z. č. 68.

Účelem ohledání zemřelých jest zjistiti, že smrt skutečně nastala, že není nebezpečí pohřbení za živa, že smrt nastala cestou přirozenou nebo násilnou, jakou nemocí dotyčný zemřel, zda obyčejnou či nakažlivou, zda nebyl pokoutně léčen, zda nemocný byl náležitě ošetřen.

Lékař, který nemocného léčil, vystaví léčebný list, který má býti odevzdán lékaři, který mrtvolu ohledává. Lékař, který nemocného před smrtí léčil, nesmí vystaviti ohledací list zemřelého.

Lékaři, jimž uloženo jest ohledání mrtvých, mají býti příslušnou instancí oznámeni farním úřadům, které jsou vládním nařízením, jak níže uvedeno, po-

věřeny, aby dozíraly na to, aby prohlídka mrtvých se konala řádným způsobem.

Když nemocný zemře, tu obyčejně hned po úmrtí zatlačí mu oči, omyjí ho a podvázají mu bradu šátkem, aby mrtvole nezůstala ústa otevřena.

Počínání to nelze schvalovati. Ačkoliv proti zavření očí nelze ničeho namítati, jest naproti tomu podvázání brady na pováženou, neboť nemocný může býti jen zdánlivě mrtvý a silným zavřením úst se zamezí možný návrat k dýchání.

Zajímavý doklad vypravuje dr. Antonelli (*Medicina pastoralis* II., pg. 281). Jistá dívka byla uznána od dvou lékařů za mrtvou. Osoby, které u ní byly, hovořily o šatu pohřebním, do něhož měla býti zemřelá oblečena. Avšak zdánlivě mrtvá všechno slyšela, všemu rozuměla, nemohla však ani slova promluvit, ani nějaké znamení života o sobě dáti. Náhodou její matka, bolestí zdrcena, vrhla se na mrtvou, líbala a objímala ji, následkem čehož zdánlivě mrtvá k sobě přišla; poté přivoláni byli lékaři a uzdravili ji tak, že potom dlouhá léta ještě žila.

Proto doporučuje se mrtvolu ponechati na lůžku, přikrýti ji a vyčkati, až mrtvola vystydne.

Mezitím má býti přivolán lékař, aby mrtvolu ohledal.

O ohledání mrtvoly platí tyto zásady:

Podle § 11 instrukce služební pro lékaře obecní a obvodní, vydané místodržitelským vyhlášením ze dne 9. února 1889, č. 1079 praes. zák. zem. č. 6, vykonávati má ohledání mrtvých lékař obecní (obvodní) osobně v celém obvodu působnosti své se vši přesností a se zřetelem na to, že ohledání to má několik účelů.

Výjimka může se státi toliko v případě tom, když lékaři fysicky je nemožno, aby osobně zakročil nebo

aby se zastupovati dal jiným lékařem, v kterémžto případě ohledání předsevzítí smí zástupce od lékaře za vlastní odpovědnosti podrobně zpravený a se schválením úřadu politického od obce k tomu ustanovený.

V případě tom budiž k podpisu ohledně lékaře zastupujícího na listu úmrtním připojena doložka, odůvodňující zastoupení lékaře, ohledače mrtvol; doložka ta buď také zapsána do poznámky protokolu o ohledání mrtvých.

Každý úmrtní list má potvrzen býti starostou obce nebo jeho zástupcem.

Pro každou obec lékař obvodní vésti má zvláštní protokol o ohledání mrtvých.

Za příčinou ohledání mrtvých má lékař obecní (obvodní) učiniti všechna opatření zdravotní, jichž potřebí ohledně pohřbu nebo vůbec jinak, po případě má se postarati o dohled k nutným opatřením bezpečnostním, která i na listu úmrtním krátce vyznačena budťež.

V příčině prohlídky mrtvých vydalo čes. místodržitelství vyhlášením ze dne 1. července 1894 č. 58.897 následovní ustanovení:

a) Nařízení o prohlídce mrtvých.

1. K prohlídce mrtvých ustanoveni jsou lékaři obecní a obvodní; je tedy třeba, aby oni u příslušných správců duchovních každého vyznání, jakož i u všech obcí byli ohlášení. Oni vydávají o svém nálezu, vykonavše prohlídku, lístek ohledací a vedou protokoly o prohlídce mrtvých zvlášť pro každou obec.

2. Prohlídku mrtvol konají pravidelně jen lékaři nebo ranlékaři.

3. Také v nemocnicích a ústavech zaopatřovacích, v ústavech pro choromyslné, jakož i v klášterích koná prohlídku mrtvol lékař obecní nebo obvodní, není-li tu zvláštního prosektora, jemuž prohlídka úředně jest svěřena.

4. Jsou-li některé osady v jistých dobách na čas nepřístupny, nebo roznemůže-li se lékař mrtvoly ohledávající, nebo zemře-li a není-li vůbec možno, aby ho hned jiný lékař zastupoval, může se svěřiti prohlídka mrtvých výjimkou, a to na tak dlouho, až překážka přestane, nebo až ustanoven bude lékař jiný nebo ranlékař, se svolením politického úřadu *starostovi, obecnímu radnímu* nebo jinému způsobilému, věrohodnému zástupci, který příslušným lékařem byl poučen; jemu pak náleží, aby zvláštní protokol o prohlídce vedl, dokonale znal a šetřil příslušná ustanovení. K tomu účelu obdrží od politického úřadu výtisk návodu pro ohledače mrtvol. Lístky úmrtní od něho vydané musí *starosta obce* anebo zástupce jeho podepsati; pak dodají se tyto obvodnímu nebo obecnímu lékaři k potvrzení.

Zemře-li novorozeně, nemanželské dítě nebo nastane-li smrt náhle za okolností podezřelých anebo po nemocech nakažlivých, poznamená ustanovený zástupce ohledače mrtvol zevrubně bližší okolnosti na lístku úmrtním a postará se, aby lístek tento dodán byl příslušnému lékaři obvodnímu na vědomí a k potvrzení, byv prve osvědčen od obecního starosty.

5. Obvodní a obecní lékaři prohlížejí mrtvoly v obcích jim přikázaných zdarma.

6. Povinnosti ohledačů mrtvých jsou ve zvláštním

poučení vyznačeny. Aby se však ohledači mrtvých poučením tímto jak náležitě řídili, nařizuje se:

a) úřadům a duchovním správcům, aby na vlastní odpovídání toho dbali, aby prohlídka konala se podle předpisů a aby opominutí těchto bez trestu nezůstala.

b) Když ohledač mrtvých v čas, kdy prohlídka se konati má, nejasa ani nemocným, ani za příčinou prokázaných neodkladných výkonů svého lékařského povolání vzdálen, opomine konati prohlídku osobně, nebo udá-li vědomě čas úmrtí nesprávně a tím pohřbení mrtvého způsobí dříve, než připouští zákon, propadá trestu.

7. Aby však ohledač mrtvých byl s to řádně plniti své povinnosti a vyhověti úplná důležitým účelům prohlídky mrtvých, třeba především, aby jakmile kdo zemře, nebo jakmile se nějaká mrtvola nalezne, nebo dítě mrtvé se narodí, příbuzní nebo ti, kdož mrtvolu nejdříve najdou, případ hned oznámili starostovi obce nebo úřadu bezpečnosti, a aby příslušný ohledač mrtvých o tom byl zpraven bez odkladu. Kdyby příbuzní, anebo osoby, které však to, co svrchu praveno, jsou povinny tak učiniti, toho opominuly, anebo kdyby jich nebylo, náleží na starostu obce, aby sám postaral se o povolání ohledače mrtvých.

Léčil-li nemocného po čas nemoci lékař, jest povinen vydati léčebný lístek, ve kterém pojmenována je správně poslední nemoc. Tento lístek léčební doručí se ohledači mrtvých. Kdyby v lístku léčebném byla udání vědomě nesprávná, propadá, kdož lístek vystavil, trestu.

9. Dokud ohledač nepřijde, má zůstat mrtvola co možná nedotknuta a beze změny na témž místě a v téže poloze, ve které osoba zesnula nebo nalezena

byla. Ohledně mrtvých má udati dobu smrti svědomitě a určitě.

10. Kdykoliv jest ohledač mrtvých v pochybnosti, zdali smrt vskutku nastala, musí jemu poskytnuta býti všemožná podpora, aby mohl oživit zdánlivě mrtvého. Vůbec povinni jsou příbuzní a sousedé zemřelého, aby podle potřeby pomohli ohledači mrtvolu svléknouti nebo odkrýti, nebo jiné potřebné práce vykonati.

11. Příbuzní, služebníci domácí a sousedé zemřelých jsou povinni, byla-li nemoc nakažlivá, aby svědomitě udali nářadí, prádlo a šatstvo, jehož nemocný v nemoci upotřebil, pak aby bedlivě šetřili toho, co ohledač mrtvých za příčinou zničení nebo vyčištění takových věcí nařídí. Kdo by v takovém případě něco z těch věcí skryl anebo to, co nařídí ohledač, nezničil anebo nevyčistil, dopustí se přestupku, kterýž jakožto opominutí zdravotně-policejních předpisů trestu podléhá i tenkrát, když by trestní soud od stíhání upustil. Proto dopouštějí se opatrovníci, služebníci anebo domácí, nebo kdokoli jiný, kdož z věcí na zničení nebo vyčištění určených něco odňal, stejně trestného přestupku. Také osoby, které vědomě z těchto věcí něco odkoupí nebo jinak si opatří, propadnou stejnému trestu politických úřadů, protože nešetřily zdravotně-policejních předpisů, i když by soud od jejich stíhání upustil.

12. Nařízení o prohlídce mrtvých náleží správně a spolehlivě prováděti, a kdož proti nim jedná, propadá zákonitému trestu.

13. Žádný duchovní správce bez rozdílu vyznání nesmí mrtvolu pohřbíti dříve, dokud neobdrží od ustanoveného ohledače mrtvých, anebo bylo-li vykonáno krom obvyčejného ohledání mrtvoly také soudní ohledání, od lékaře soudního lístek ohledací

a nesmí připustiti pohřbení těla dříve, nežli uplyne doba, stanovená v lístku ohledacím. Kdo proti tomu jedná, propadne peněžitě pokutě ve prospěch místního fondu chudých.

14. Ohledací lístek, jejž ohledač zanechá na místě, kde ohledání konal, musí příslušným starostou obce nebo zástupcem jeho býti podepsán a pak příslušnému duchovnímu správci odevzdán; tento musí jej zanést do seznamu zemřelých. Oznámení ohledače mrtvých, ve kterém vytknuta jest potřeba pitvání soudního anebo zdravotně-policejního, má starosta hned zaslati v prvním případě příslušnému soudu, ve druhém však příslušnému hejtmanství okresnímu.

b) Naučení pro ohledače mrtvol.

§ 1. Prohlídku mrtvých konati mají obecní a obvodní lékaři v přenesené působnosti obce pravidelně a svědomitě. Účelem ohledání jest:

- a) aby nebyl nikdo za živa pohřben;
- b) aby se přišlo na stopu skrytým a násilným způsobům smrti;
- c) aby objeveny byly nakažlivé a častěji se vyskytující nemoci, a aby se proti nim mohlo užiti nutných opatření; konečně
- d) aby objeveno bylo úmyslné zanedbání nemocných od příbuzenstva nebo pěstounů, nebo se přišlo na stopu pokoutnímu léčení.

§ 2. Aby se toho účelu dosáhlo, má se vydati ohledač mrtvých na místo, jakmile se mu nějaké úmrtní oznámení přinese, a to co možná nejdříve, aby mrtvolu ohledal.

§ 3. Při tom musí nejprve se vyptati na jméno, věk, stav, zaměstnání zemřelého, na události a při-

znaky, jež smrti předcházely, na lékaře, který nemocného v poslední nemoci léčil, žádati léčebný lístek od lékaře vystavený, vyšetřiti den a hodinu smrti, nato celé tělo šetrně obnažiti a zevrubně prohlédnouti.

§ 4. Při tomto ohledání se nejprve přesvědčiti, zdali smrt skutečně nastala a má toho si všímati, zda nejde tu o smrt zdánlivou a zda nejeví se ještě známky života.

§ 5. Známky smrti dělíme ve tři skupiny: první zahrnuje známky hned po smrti, druhá známky v prvních hodinách, třetí známky hniloby.

Do skupiny *prvé* náleží:

- a) ochabnutí všeobecné, potom
- b) přestávají všechny libovolné a samovolné pohyby, zejména dýchání, úder srdce a tep,
- c) přestávají ozvy srdce,
- d) kůže jest bez citu, dráždíme-li ji, oko jest bez citu, dotkneme-li se ho,
- e) zornice účinkem světla se nestáhne.

Do skupiny *druhé* náleží:

- a) studenost jako od mramoru,
- b) skvrny na zadních částech těla,
- c) části na spodu se sploští a zblednou,
- d) ztuhlost posmrtná.

Do skupiny *třetí* náleží:

- a) oko měkne, rohovka se kalí,
- b) mrtvola páchne,
- c) skvrny zelené a tmavohnědé šíří se nejprve po břiše, pak po ostatních částech těla,

- d) tělo zhubří,
- e) pokožka plihne a odchlípuje se v puchýřích, špinavou tekutinou plných,
- f) z úst a nosu vytéká tmavohnědá páchnoucí tekutina.

Třeba však zvláště podotknouti, že v případech pochybných, zejména v první řadě hned *po smrti*, nezáleží tak na jednotlivé známce o sobě, ale spíše na tom, aby byly zároveň pospolu všechny známky v té skupině uvedené.

§ 6. *O smrti zdánlivé* třeba připomenouti, že jsou případy, kde život zdánlivě přestane, jisté známky života však způsobem nezjevným trvají dále, takže jest oživení možno.

Na zdánlivou smrt pomýšlíme:

1. když znamenáme sebenepatrnější známky života, na př. škubnutí po podráždění kůže anebo sliznic, stažení zornice na prudkém světle, pohyb v krajině srdce, nebo když slyšíme zvuky srdeční, přiloživše ucho;

2. když smrt nakrátko před prohlídkou nenadále aneb náhle povstala.

Zvláštní pozornost vyžadují: oběšení, zardoušení, utopení, vůbec udušení, zmrzlí, bleskem ranění, mrtvě zrozené, avšak ještě čerstvé dítky a pak osoby, o nichž bylo oznámeno, že zemřely náhle po prudkých dojmech, mdlobách, v záchvatu padoucnice, hysterických křečí aneb ztrátou krve.

3. když neshledáme, ačkoliv prošla po smrti jistá doba, známky smrti v prvnějším odstavci vytknuté, zejména známky skupiny třetí.

§ 7. Vznikne-li podezření, že jde o smrt zdánlivou, náleží pokusiti se o oživení. Při tom třeba si takto počínati:

1. Překážky dýchání, jsou-li jaké, rychle odstra-

nití, na př. cizí tělesa neb tekutiny z úst a z nosu, škrtidlo s krku, těsný oděv;

2. zavedeme ihned umělé dýchání, a to tak, že pravidelně v přestávkách stiskneme hrudník anebo že napomáháme pohybům dýchacím jiným způsobem, jak se ohledač mrtvých prakticky naučil;

3. dráždíme kůži mechanicky třením na rukou, nohou a prsou, stříknutím studené vody, zatřesením (avšak bez surového násilí), kapáním pečetního vosku na prsa a pod.;

4. sliznici hltanu dráždíme mechanicky (brkem, prstem aneb tekutinami pronikavě páchnoucími, na př. čpavkem, salmiakem, silným octem; ty však držíme jen u nosu neb úst v přestávkách, avšak nesmíme je líti dovnitř;

5. zahříváme tělo.

§ 8. Že smrt dojista nastala, poznáme, jakmile začne tělo hníti; břicho se nadme, skvrny zelenavé, žluté a modré v podbříšku a na jiných částech těla se objeví a tělo počíná zapáchat.

§ 9. Zemře-li žena v druhé polovici těhotenství, musí ohledač vykonati císařský řez s veškerou potřebnou opatrností jako u živých, aby plod zachránil, ještě pokud nenastane hniloba.

§ 10. V obcích, kde ohledač nebydlí, má v takovém případě starosta obce neb zástupce ohledače, politickým úřadem stanovený, není-li lékařem, jakmile se od příbuzných neb jinak dozví, že brzká smrt takové ženy se čeká, oznámiti to ihned lékaři, ku prohlídce mrtvých povinnému, a není-li to možno, nejbližší bydlícímu lékaři, aby on pak bez průtahů po ruce byl k účelu vzpomenutému.

§ 11. Je-li smrt nepochybně jistá, třeba nejprve vyšetřiti, zdali nenastala násilím.

§ 12. Proto má ohledač mrtvých všimati si stop a známek násilné smrti.

§ 13. Podezření smrti násilné povstane:

1. když osoba, předtím úplně zdravá, za krátký čas zemře za prudkého stálého vrhnutí, křečí, průjmů a bolestí v životě, v mdlobách, omámení, blouznění a pod., shledají-li se na těle stopy úrazu utrpěného, bodnutí, seknutí nebo udeření, modré skvrny, podlitiny krve na některých částech těla, otisky prstů, nehtů v obličeji a na krku, nebo oděrky od provazu na krku nebo stopy na rtech a okolo úst, když zemře někdo zbraní střelnou nebo pádem se značné výšky;

2. zemře-li kdo, poživ pokrmu, nápoje, léku neb upotřebiv masti, lázně, vodiček k mytí, tinktury na vlasy a pod., za příznaků náhle nastalých, jež poukazují k otravě;

3. když se kdekoli najdou různé části těla lidského;

4. když se najde mrtvé dítě novorozené, a povstane podstatná domněnka, že byl plod násilně odehnán, anebo že násilné usmrcení nastalo;

5. když nastane smrt po léčení mastičkáři neb pokoutními lečiteli;

6. je-li podstatné podezření, že se stala chyba při léčení, hojení nebo při pomoci porodnické;

7. nastane-li smrt za příčinou:

a) špatného uschování nabitých střelných zbraní,
b) neopatrného udržování žhavého uhlí v prostorách zavřených,

c) neopatrnosti při vykuřování sírou a upotřebení prostředků uspávacích,

d) opominutí zvláštních předpisů o výrobě, uschování, prodeji, dopravě a upotřebení ohněstrojných hmot, třaskavin, zápalek, sirek a všech třením

snadně zápalných látek, střelného prachu a látek výbušných,

e) opominutí předpisů při dolování, při práci v továrnách, při provozování živnosti a jiných podniků,

f) opominutí předepsaných znamení výstražných,

g) zřícením se budovy nebo lešení,

h) špatné dohlídky na škodné nebo zlé zvíře,

i) požití nápoje nebo krmě nezdravé, úmyslně zkažené neb v nádobách zdraví škodlivých připravené nebo uschované,

k) trýznění při udržování domácí kázně,

l) opominutí povinného dohledu na děti neb takové osoby, které samy proti nebezpečí brániti se nemohou,

m) neopatrné nebo rychlé jízdy na koni nebo na voze,

n) pádu předmětu z oken bytů, výstupků a pod. a opominutí upevnění věcí tam postavených anebo zavěšených. Totéž platí v případech, kde lidé z příčin již uvedených na svém zdraví škodu trpí a za nějakou, buď kratší nebo delší dobu nato zemrou; dále je-li podstatná domněnka, že osoby, kterým buď z přirozené neb převzaté povinnosti náleželo o zemřelého pečovati v nemoci, nechaly ho v ní beze všeho lékařského ošetření, ač mohlo opatřeno býti, dále když předběžným šetřením policejním a zevnějším ohledáním těla nebylo lze s úplnou jistotou rozhodnouti, že smrt nastala sebevraždou.

§ 14. Poranění nejsou vždy hned patrna, někdy povstala jemnými noži na místech vlasy pokrytých, u dítek jehlicemi, vbodnutými do měkkých částí hlavy nebo do uší, u žen pod prsy.

Proto musí ve všech poněkud podezřelých případech všechny tyto části zevrubně se vyšetřiti.

§ 15. Jeví-li se stopy smrti násilné, třeba jest

ihned to ohlásiti starostovi obce, aby příslušnému soudu to oznámil, a tento, uzná-li toho potřebu, soudní ohledání mrtvého zaříditi mohl.

§ 16. Oznámení to náleží i tenkrát učiniti, když sice ani na mrtvole ani na případnostech předcházejících nic podezřelého shledáno nebylo, přece však mezi lidem podezření o smrti té se projevuje; když osoby předtím úplně zdravé náhle zemrou a příčina jich smrti zůstane neznáma; když buď známé či neznámé osoby mrtvé se naleznou, když novorozené, zvláště nemanželské dítky mrtvé na svět přijdou a jest podezření násilného odehnání plodu neb násilného usmrcení.

§ 17. Ve všech případech násilné smrti náleží na ohledači mrtvých postarati se též o to, aby tělo až do soudního ohledání ponecháno bylo na místě a v poloze, ve které nalezeno bylo. Výjimka učiniti se může jenom, když jest podezření smrti zdánlivé, pak u osob zemřelých ve druhé polovici těhotenství nebo nemůže-li býti mrtvola z jiných důležitých příčin naprosto ponechána na místě, na kterém byla nalezena. Tu ovšem musí býti přenesena, avšak se vší opatrností a obezřelostí, aby při přenesení neutrpěla snad úrazu, neb aby rány na ní se nezvětšily nebo nezměnily.

§ 18. Nezemřel-li nebožtík smrtí násilnou, má ohledač mrtvol podle svého uznání pojmenovati nemoc, která byla příčinou smrti, zároveň však také má vyšetřiti, zda nemoc ta v osadě zemřelého častěji se vyskytuje a je-li potřeba zvláštní opatření zaříditi, aby zabránilo se dalšímu šíření.

§ 19. Byl-li nemocný v poslední své nemoci od lékaře léčen, poslouží ohledači mrtvých léčební lístek od lékaře, k označení nemoci vystavený, v němž

beztoho musí zevrubně býti udána poslední nemoc smrtelná.

§ 20. I když dostane lístek léčební, náleží na ohledači mrtvých, aby zevrubně vyšetřil tělo, po známkách nemoci, jež smrti předcházely, náležitě se poptal a srovnal udání ta se zjevy pozorovanými na těle.

§ 21. Když shledá, že nemoc nesprávně byla udána, když jméno toho, jenž lístek vydal, bylo paděláno neb napodobeno, má oznámiti to politickému úřadu.

Stejně tak se má hlásiti ihned na úřad politický, když je třeba zaříditi zdravotně-policejní pitvání těla. Zejména má se to státi, když z ohledů zdravotní policie neb z jiných anebo podle zvláštních nařízení třeba je nabýti o příčině smrti zevrubnějšího objasnění, nežli jaké poskytnouti může zevnější prohlídka mrtvoly. Dále, je-li třeba, aby zjištěna byla pitváním epidemie, nemá-li po náhlém úmrtí neznámá příčina smrti býti objasněna v zájmu veřejném, u sebevrahů, když jde o církevní pohřeb, u úředníků, když jde o zaopatření vdov a siroteků.

§ 22. Ohledači mrtvých, již nejsou lékaři, mají, nejsou-li sami s to, aby nemoc označili, bezprostřední příčiny smrti poznamenati na ohledacím lístku a podotknouti významnější příznaky poslední nemoci, a to podle udání příbuzných anebo domácích.

§ 23. Vyskytá-li se nemoc, kterou někdo zemřel, v osadě častěji, nebo vyžaduje-li zvláštních opatření, aby zabránilo se šíření, náleží hlásiti to bez odkladu starostovi obce, rovněž třeba poznamenati opatření potřebná a zaříditi potřebnou desinfekci.

§ 24. Kdykoliv u osob zemřelých nakažlivými nemocemi nutna jest desinfekce příbytku, šatstva, prádla s lože a těla, třeba řídit se při tom podle

předpisů té doby platných, a to podle § 10, pro obecní lékaře neb osoby od obce zřízené a dobře vycvičené.

K nemocem těm náleží: tyf, cholera, neštovice, spála, osypky, záškrť, úplavice střevní, horečka omladnic, souchotiny, zhoubné vředy, příjice a vztek-lina.

Ohledač mrtvých má stanoviti, jakých opatření při pohřbu neb i jinak třeba jest, a podle potřeby dohlédnouti, aby se vyhovělo nutným pravidlům opatrnosti, jež také na lístku úmrtním stručně poznamenati má.

Když shledá shora jmenované prudké nemoci takové, má je ihned ohlásiti příslušnému politickému úřadu, aby správný přehled veden býti mohl.

§ 25. Zpravidla nesmí žádné tělo po smrti před osmačtyřiceti hodinami býti pohřbeno.

Mrtvoly, jimiž by nemoc nakažlivá na domácí se mohla přenést, jako po skvrnitém tyfu, úplavici střevní, choleře, záškrť, neštovicích, spále, nebo mrtvoly, které jsou v takovém stavu, že by vzduch značně znečistily, nebo které pro nedostatek místa v příbytku nemohou ponechány býti, náleží z místa odstraniti a uložiti na ten čas, až zákonitá lhůta k pohřbu projde, buď do úmrlčí komory nebo na místě k tomu vhodném.

Mrtvoly osob zemřelých nakažlivými nemocemi, svrchu pojmenovanými, mohou jenom tehdy ponechány býti doma, když příbytek tak jest zařízen, aby k uložení těla až do pohřbu zvláštní, pro tuto dobu pouze k uschování mrtvoly sloužící místnost tu byla, kterou lze uzavříti a vyloučiti ze styku s rodinou.

Tu jest však ohledač mrtvol povinnen, aby příbuzné nebo majitele bytu vyrozuměl, jakých opa-

trností mají šetřiti, aby zdraví uchránili, aby bez odkladu oznámil starostovi obce, jaká vhodná opatření na místě je vykonati.

§ 26. Dříve mohou se pohřbíti jenom mrtvoly rychle hniјící a škodlivé výpary vydávající.

§ 27. Kdykoli to ohledač mrtvých shledá, má zejména u lidí chudých, na malé příbytky obmezených, naříditi, aby byl příbytek větrán anebo desinfekci podroben.

§ 28. Třeba-li spáliti nebo desinfekci podrobiti náčiní zemřelého, náleží na ohledači mrtvých, aby k řádnému provedení přihlížel a postaral se, aby nic se nezavleklo, neskrylo nebo před vyčištěním neupotřebilo. Kdo se tomu protivi, má býti politickému úřadu oznámen.

§ 29. Vykonav prohlídku, má ohledač mrtvých, není-li pochybnosti o skutečné smrti a není-li třeba soudní nebo zdravotně-policejní prohlídky, a mrtvola tedy bez překážky pohřbena býti může, vydati lístek ohledací a tento budiž s lékařovým lístkem léčebným, jaký ohledač obdržel, doručen příbuzným neb spolubydlícím zemřelého, kteří pak odevzdají jej starostovi obce k úřednímu pověření a nato farnímu úřadu nebo příslušné správě matriky.

§ 30. V tomto lístku ohledacím musí býti udáno křestní jméno a příjmení, stav, rodiště a země, náboženství, věk, bydliště, nemoc hlavní, lékař ošetřovací, den a hodina úmrtí, den a hodina pohřbu, dále byl-li ohledač mrtvol zastupován a konečně, zdali a jaká opatření desinfekční byla nařízena. U dítek budiž také udáno jméno a příjmení vlastních rodičů nebo pěstounů.

§a 31. K tomu konci obdrží ohledač mrtvých od obecního úřadu dostatečný počet lístků ohledacích,

kteréž v případech úmrtí řádně vyplní a zdarma vydává.

§ 32. Vyskytne-li se nemoc, kterou někdo zemřel, častěji v té obci nebo krajině, náleží to na lístku ohledacím výslovně podotknouti.

§ 33. Poněvadž mnohdy se udává, že zemřelý nepoužíval ničeho kromě prostředků domácích, proto, aby zakrylo se pokoutní léčení, nesmí se ohledač mrtvých s tím spokojiti, má spíše dbáti, aby vypátral pokoutního lečitele na radu volaného a musí jméno jeho i bydliště v ohledacím lístku poznamenati a politickému úřadu oznámiti.

§ 34. Má-li mrtvola býti pohřbena před uplynutím zákonité lhůty čtyřiceti osmi hodin, náleží příčinu toho výslovně udati na lístku ohledacím.

§ 35. Trestu propadne ohledač, opomine-li osobně konati prohlídku mrtvého, vystaví-li ohledací lístek bez řádné prohlídky těla, dopustí-li pohřbíti mrtvolu určenou k soudní nebo zdravotně-policejní prohlídce, neb udá-li čas úmrtí nesprávně a zaviní-li tím pohřeb před časem, konečně zanedbá-li opatření, která u mrtvol nakažlivých jsou nařízena.

§ 36. Roznemůže-li se ohledač mrtvol, anebo nahodí-li se překážky takové, jež naprosto nedopouštějí, aby sám prohlídku mrtvoly vykonal, má to ihned oznámiti starostovi obce, aby ho jiný lékař mohl zastupovati, a když by to nebylo možno, aby to vykonal zástupce od politického úřadu stanovený.

§ 37. Ohledači mrtvol, kteří nejsou lékaři, konají prohlídku mrtvých pouze v případech svrchu vzomenutých v zastoupení příslušného lékaře obecního nebo obvodního a nikoli stále, musí však prve od politických radů být stvrzení a obvodním lékařem náležitě poučeni.

O tom, co se jim snad v tomto poučení nezdá býti

jasným, mají, než nastoupí činnost, vyžádati si po-
učení od lékaře obecního nebo obvodního.

Ohledací lístky jimi vystavené musí odevzdati
starostovi obce nebo jeho zástupci k pověření a od
něho pak obvodnímu lékaři nebo obecnímu k po-
tvrzení.

Při smrti novorozených nemanželských dětí, při
náhlé, podezřelé nebo násilné smrti nebo po nemo-
cech nakažlivých má ohledač, který není lékařem,
v lístku úmrtním zevrubně označiti bližší okolnosti a
postarati se, aby lístek tento, byv pověřen od sta-
rosty obce, bez prodlení dostal se příslušnému obvod-
nímu lékaři k potvrzení a dalšímu potřebnému opat-
ření.

Když zemřelý se uloží do rakve, má býti přikryt
tylovou látkou, aby mouchy k mrtvole nemohly.
Často se stává, že hniloba se již záhy objevuje a tu
mouchy mohou snadno způsobiti přenesení nákazy
nebo způsobiti mrtvolným jedem otravu krve u osob
zdravých.

Rakve mají býti vždy v záhybech vysmoleny, aby
mrtvolné látky nemohly z rakve ven vytékat.

Doporučuje se šaty mrtvoly silně nakropiti roz-
tokem karbolové kyseliny a když rozklad mrtvoly
silněji postupuje, nasypati pod mrtvolu chlorové
vápno.

Mrtvoly líbati není nijak radno, neboť nebezpeč-
ství nákazy je velmi blízké.

Prádlo po zemřelých osobách je nejlépe zničiti.
Není-li to možno pro chudobu, pak vždy má býti
prádlo několikrát vypráno a vyvařeno. To zvláště
platí o povlaku peřin. Peřiny samotné mají býti dů-
kladně na slunci vysušeny. Jestliže nemocný zemřel
na nějakou nakažlivou nemoc, pak je nutná důklad-
ná desinfekce a není-li možno, má býti prádlo v ně-

kolikeré vodě vypráno a pak 2—3 hod. vyvářeno. Peřiny mají býti přesypány a peří na slunci důkladně vysušeno.

Někde bývá zvykem hned po úmrtí mrtvoly dáti do rakve a hned odvézti do umrlčí kaple. Pokud ovšem jeví se nebezpečnoství nákazy nebo pokud mrtvola propadá záhy silnému rozkladu, jest takové opatření nutným, když v příbytku není možno mrtvolu bez závady umístiti. Než někde lékaři věc přehánějí a mrtvoly skoro šmahem zarakviti a do umrlčí komory odvézti dají. Pokud jednání toto jest humaně a hygienicky správné, zvláště pokud se jedná o umrlčí komory, kde naprosto žádného dozoru není a kde toliko umrlčí komora za pouhé skladiště mrtvol se pokládá, o tom nechceme mluvit. Tvrditi toliko si dovoluujeme, že žádná mrtvola nemá alespoň prvních 24 hodin zůstat bez dozoru, jelikož oživenutí dle dosud známých výzkumů je dosti pravděpodobné.

V některých krajinách bývá zvykem, že kněz vykropuje mrtvolu otevřenou a že teprve po výkropu se mrtvola zarakví. Zvyk tento nelze schvalovati ani se stanoviska hygienického, ani se stanoviska estetického ani z ohledu praktického. Nejlépe jest, když obecní úřad nařídí, aby mrtvola alespoň hodinu před pohřbem byla zarakvena. Tento způsob má do sebe mnoho výhod.

X. Objednávání pohřbu.

Pohřeb si může každá strana objednat buď sama, nebo se může obrátiti na místní pohřební ústav, bratrstvo nebo spolek, pokud a jak je v místě.

Pozůstalí bývají nastalou příbuzenskou smrtí obyčejně z rovnováhy přivedeni a vyjednávání pohřbu pak nevěnují náležitě pozornosti, čím pak se obyčej-

ně zavinují různé nehody, nedorozumění a chyby, které nelze již napravit. Proto dlužno vždy zachovati náležitou rozvahu a klid a pohřeb do detailu náležitě si sjednat.

První povinností je dáti mrtvolu příslušným lékařem ohledati. Než lékař přijde, nemá se mrtvola oblékati, aby prohlídka mohla býti náležitě vykonána.

Ohledací lékař má přísnou povinnost ohledání náležitě provést a po ní zdarma vystaviti ohledací lístek.

Ohledací lístek se má donést na farní (matriční) úřad k zápisu a pak se má předložiti správě hřbitova. Na farním úřadě si vyjedná strana pohřeb a u správy hřbitova hrob a způsob pohřbení.

Zadá-li si strana obstarání pohřbu pohřebnímu ústavu, pak vše si sjedná s ním a ten pak celý pohřeb objedná, takže strana se nemusí již o nic starati. S pohřebním ústavem si má strana všechno dopodrobna sjednat, aby se vyvarovala pak různého nedorozumění a nepříjemností.

XI. Matriční zápis.

V zájmu pozůstalých je, aby matriční zápis zemřelého byl co nejpečlivěji zapsán; nestane-li se tak jejich vinou, pak to mívá nezřídka dalekosáhlé následky ohledně pozůstalosti, dědictví a jiných věcí.

Matriční zápis se provádí na základě ohledacího lístku, vystaveného od lékaře, který zemřelého ohledával a ten jej vyplňuje podle údajů, které mu dávají příbuzní při ohledávání mrtvého. Záleží tedy na nich, aby mu udali údaje co nejsvědomitěji.

Na ohledacím lístku nesmí nikdo nic měnit, poněvadž je tento lístek úřední listinou. Kdyby na tom-

to lístku jiná osoba něco změnila, propadá trestu.

Na lístku je uvedeno jméno a příjmení zemřelého; udání příjmení je zvlášť důležité a má býti udáno tak, jak je uvedeno na křestním listě zemřelého. Nestane-li se tak, pak to mívá osudné následky a dá to mnoho práce a běhání, nežli se taková oprava v matrikách provede. K takové opravě je třeba různých matričních listů, protokolů a povolení konsistoře a zemského úřadu.

Na lístku má býti uvedeno povolání zemřelého, při úmrtí manžela jméno a rodné jméno jeho manželky, při úmrtí manželky jméno, příjmení a povolání jejího chotě, den, měsíc a rok, kdy uzavřeno bylo manželství, kdy a kde se zemřelý narodil s udáním fary a okresu, příslušnost, u nedospělých jméno a příjmení a stav otce a matky. Kdy a kde zemřelý zemřel s udáním základní nemoci, nemoc, která zavinila smrt, kdy bude pohřeb, náboženské vyznání, národnost.

Tento ohledací lístek má obecní úřad potvrditi a strana pak jej doručí matričnímu úřadu k zápisu.

Matriční zápis provádí příslušný duchovní správce matriční, k jehož vyznání zemřelý náležel, u osob bez vyznání okr. úřad v oddělení matričním, který pak jest oprávněn vystaviti žádaný úmrtní list. Úmrtní list je možno dostati jen v tomto místě, kde dotyčný zemřel.

XII. Uložení zemřelého před pohřbem.

Tělo zemřelého může býti až do dne pohřbu uloženo v bytě, jestliže může býti umístěno v místnosti, kde se netopí, pakliže nejde o rychlý rozklad těla, jak tomu bývá obyčejně v parných dnech, anebo o nakažlivou nemoc,

Tělo zemřelého nesmí se zarakviti před uplynutím 48 hodin od smrti, nýbrž musí zůstatí otevřené a má býti pozorováno pro případ zdánlivé smrti a možného obživnutí.

Protiví se úplně zákonitým předpisům, když mrtvola, sotvaže zemře, hned se uloží do rakve, rakev se zavře a odveze hned do umrlčí komory a který lékař to docela nařizuje, ocítá se úplně v křížku se zákonem, jak se děje v mnohých větších městech.

Ukládání těl zemřelých v umrlčích komorách zvláště ve venkovských městech se na mnoha místech nerado provádí, a to hlavně z toho důvodu, poněvadž umrlčí komory jsou neupraveny a namnoze skladištěm různých věcí, a proto pokládají za zneuctění zemřelého do takové místnosti prozatímně umístiti.

Umrlčí komora má všude v náležitém pořádku udržována býti, aby to bylo důstojné místo, kde zemřelí jsou poslední dny mezi živými, a proto správy hřbitovní mají v tom ohledu této záležitosti náležitou pozornost věnovati a na hrobníka dohlédnouti, neboť stav přemnohých umrlčích komor je velmi žalostný a zanedbaný a nesvědčí zrovna o žádoucí svědomitosti správ hřbitovních.

XIII. Právní charakter pohřbu.

Kdo požádá příslušného duchovního o vykonání náboženského pohřbu, předává tím pohřeb do jeho pravomoci. Pohřeb se tím stává vnitřní záležitostí náboženskou, kterou podle čl. 15. stát. zákl. zákona ze dne 21. pros. 1867, ř. z. 42, si spravují náboženské společnosti samy a požívají při tom zákonité ochrany.

Příslušnému duchovnímu správci pak přináleží

ustanoviti, co na takovém pohřbu užito býti má ve smyslu náboženských norem a co nesmí, a pak podle toho musí býti postupováno. Rušení těchto ustanovení je rušením náboženských úkonů a propadá pak takový zákrok trestním ustanovením.

Náboženský úkon počíná, když kněz v liturgickém oděvu k rakvi zemřelého se dostaví a trvá dotud, dokud se po výkonu z liturgického oděvu nesvlékne (výn. nejv. soudu ze dne 4. dubna 1879, č. 1341, a ze dne 5. května 1893, č. 2926), tedy do té doby, kdy lid po vykonaném obřadu se rozchází.

Trestní zák., § 303, praví: Kdo veřejně nebo před více lidmi jich (náboženských společností státem uznaných) služebníka náboženského u vykonávání náboženského obřadu urazí nebo v čas veřejného provozování náboženského obřadu tou měrou se neslušně chová, že z toho jiným může vzejíti pohoršení, dopustí se přečinu, ač není-li čin ten zločinem rušení náboženství (§ 122), a potrestán býti má vězením od jednoho až do šesti měsíců.

Za veřejné provozování náboženství platí každý církevní průvod pohřební. (Výn. nej. soudu ze dne 4. dubna 1879, č. 1341.)

Význam — před více lidmi — rozumí trestní zákon přítomnost alespoň dvou osob. (Výn. nejv. s. 4. června 1883, č. 3.748.)

Slova zákona — neslušně chová — nelze vykládati jen o urážkách, jak je trestní zákoník uznává, nýbrž je to každé neslušné chování, které náboženský cit zúčastněných uráží. (Výn. k. s. 23. července 1885, č. 4420.) Slovem neslušné chování dlužno rozuměti též neslušný výraz. (Výn. k. s. 5. května 1893, č. 2333.)

Zákon ze dne 23. dubna 1925 v § 10 stanoví: Nikdo nesmí brániti slušnému pohřbení na hřbitově

ani je zakazovati ani rušiti. Slušným pohřbením rozumí se výkon pohřebních obřadů a projevů. Kdo by proti tomu jednal, má býti potrestán policejním úřadem první stol. pokutou do 1000 K, za přitěžujících okolností pak pokutou do 4000 K, nebo vězením do 14 dnů. Nedobytná pokuta budiž proměněna v přiměřené vězení do 14 dnů.

XIV. Pohřební právo katolíků.

Pohřebním právem rozumí se právo příslušného faráře, v jehož farnosti měl zemřelý své bydliště, vykonati pohřební obřady v bytě, v kostele a kdekoliv jinde, i na hřbitově jeho farnosti, vésti pohřební průvod a sloužiti zádušní bohoslužby mešní. Vlastní farář má právo svého osadníka, i na cizí farnosti zemřelého, vyzdvihnouti, t. j. pohřební obřady v domě tam vykonati, odtud pohřební průvod vésti do vlastní farnosti a farář v místě úmrtí to musí připustiti, aniž by za to jakých štolových poplatků mohl žádati.

Každý katolík má právo na církevní pohřeb, pokud zákony církevní jej toho práva nezbavují.

Círk. kodexem, kan. 1240, vylučují se z tohoto práva tyto osoby:

1. Známí apostatové, známí příslušníci heretických nebo schismatických sekt, stoupenci svobodných zednářů a jiných společností téhož druhu.

2. Stižení exkomunikací nebo interdiktem po formálním rozsudku nebo prohlášení.

3. Sebevrazi, kteří spáchali sebevraždu s plným vědomím a dobrovolně.

4. Padlí v souboji nebo zemřelí následkem souboje.

5. Kterí se dali spáliti.

6. Jiní veřejní a zřejmí hříšníci.

V těchto případech nesmí kněz vykonati na jejich pohřbu církevní obřady, ani sloužiti zádušní bohoslužbu, pokud tyto osoby nedaly před smrtí známek lítosti.

Avšak pohřbení těchto osob na katolickém hřbitově, a to na slušném místě, pokud k tomu podle státního zákona mají právo, není možno odepřít, pokud se jedná o pohřbení v rodinném hrobě nebo v hrobce, anebo když v místě vedle katolického hřbitova není hřbitov obecní.

XV. Pohřební právo nekatolíků a bezvěrců.

Akatolíci a bezvěrci musí býti přijati k pohřbení na katol. hřbitově vždy, kdykoliv se jedná o pohřbení v rodinném hrobě.

Jestliže je v místě pouze katol. hřbitov, musí býti k pohřbení na něj přijati všichni jinověrci a bezvěrci, kteří v jeho obvodu pohřbívacím zemřeli, ale mohou býti pohřbeni na zvláštním oddělení, zřízeném za souhlasu okr. úřadu.

Pakliže je v místě vedle katol. hřbitova zřízen ještě hřbitov obecní nebo souvěrců nekatolických, nemusí je katol. hřbitov přijmouti. Zák. ze dne 25. dubna 1925, § 10.

Z pohřební síně katolické není dovoleno vypravovati pohřby jinověrců. (Min. nár. osv. a vyuč. 31. prosince 1928, č. 107.497-III.)

Z téhož důvodu nemají jinověrci právo pořádati na hřbitově konfesionálním nebo na hřbitově církevně posvěceném hřbitovní slavnosti své náboženské společnosti, ježto zákon z r. 1926 jim dává toliko

právo na slušný pohřeb v určitých případech na takovém hřbitově a nic více nestanoví.

Na hřbitově obecním (interkonfesionálním) mají právo všechny konfese takové slavnosti pořádati a správa hřbitova jim nemůže pořádání takových slavností o Dušičkách a jindy zakázati, poněvadž podle § 122 naší ústavy mají všechny náboženské společnosti právo své náboženské úkony veřejně vykonávati i na veřejných místech, mezi něž patří i hřbitov interkonfesionální.

XVI. Který kněz je oprávněn vykonávati pohřební obřady?

K vykonávání pohřebních obřadů je oprávněn ve smyslu státního zákona duchovní, do jehož pravomoci zemřelý náležel.

Zákon ze dne 23. dubna 1925 v § 7. stanoví: orgány nebo příslušníci církve nebo náboženské společnosti nesmějí vykonati náboženské úkony, aniž úkon duchovní správy vůči příslušníkům jiné církve nebo náboženské společnosti, o nějž nebyli oprávněnými osobami k tomu požádáni.

Výjimka přípustna je jen v těch jednotlivých případech, když příslušní duchovní správci nebo zřízení jiné náboženské společnosti požádali o provedení úkonu, jim příslušejícího, neb když statut a předpisy téže dovolují provedení úkonu.

Mimo tyto případy je dotyčný úkon právně bezúčinný a je povinností úřadů, aby na žádost postižených osob soukromých neb náboženské společnosti poskytly přiměřenou pomoc.

Podle toho nesmí žádný kněz cizí církve fungovati na pohřbu toho, jenž pod jeho pravomoc nepříslušel.

Výjimku stanoví zákon jen tehdy, když cizí kněz byl o funkci požádán osobami k tomu oprávněnými.

Tato oprávněná osoba je podle rozh. nejv. soudu ze dne 26. června 1926, č. 17.927, jediné a výhradně ten, který zemřel a o jehož pohřeb se jedná, když takové rozhodnutí před svou smrtí učinil prokazatelným způsobem a po jeho smrti není nikdo jiný oprávněn cizího kněze povolati. Kdo takové rozhodnutí před svou smrtí neučinil, o tom se má právem předpokládati, že chtěl býti pohřben podle ritu církve, k níž náležel.

Podle toho ustanovení nesmí kněz cizí církve fungovati ani v tom případě, když výše ustanovené rozhodnutí nelze prokázati. Kdyby vlastní církev mu z nějakého důvodu svůj pohřeb odepřela, na př. při kremaci, nesmí katol. kněz fungovati, když dotyčný sám ustanovil, že jeho tělo má býti spáleno, ale také nesmí fungovati kněz jiné církve, leč by spalovaný před svou smrtí byl ustanovil, že ho má pohřbíti kněz jiné církve.

Kdo by proti těmto ustanovením jednal, propadá podle § 7. trestu a okr. úřad je povinen zakročiti na žádost postiženého.

XVII. Farní kompetence při pohřbech katolíků.

Nový církevní kodex pojednává v titulu XII. O církevním pohřbu a pořádá tuto záležitost v kano-nech 1203—1242. Podle norem tam vyslovených jsou nyní u nás směrodatné tyto zásady:

1. *Osadník zemře ve farnosti, v níž má stálé bydliště (domicil), tedy ve vlastní farnosti.*

a) Pohřeb je vykonán ve vlastní farnosti a tělo uloženo na hřbitově téže farnosti.

b) Nebo po exequiích odvezeno na hřbitov cizí farnosti.

c) Pohřeb se nekoná ve vlastní farnosti, nýbrž ve farnosti cizí, kamž mrtvola po úmrtí se přenáší.

V případě a) vykoná vlastní farář všechny pohřební exequie v domě, v kostele, vede kondukt ke hrobu a slouží zádušní mši sv. a náleží mu celý poplatek štolový pro dotyčnou pohřební třídu sjednaný.

V případě b) vykoná vlastní farář všechny pohřební exequie v domě a v kostele, vede kondukt a slouží zádušní mši sv. Na štole mu náleží všechny poplatky. Žádá-li však strana od cizího faráře, aby na jeho hřbitově byla mrtvola znovu vystavena a nový pohřeb s konduktem proveden, tedy jaksi druhý pohřeb, pak farář ten má právo žádati všechny poplatky štolové pro tu pohřební třídu stanovené, vyjma poplatku za zádušní mši sv., když za ni strana výslovně nežádá.

V případě c) vlastní farář mrtvolu v domě před odvezením vykropí modo simplici a pak slouží zádušní mši sv. Štolové poplatky mu patří všechny, jak pro třídu jsou stanoveny. V místě, kde pohřeb byl vykonán, se poplatky platí podle zvyklosti tamní fary. O tomto právu jedná kan. 1216, § 1., který praví, že pohřeb má býti vykonán ve vlastní farnosti, avšak připouští, že zemřelý si může zvoliti jiné místo pohřební. V tomto případě však can. 1236, § 1., přiznává právo štolových poplatků vlastnímu faráři, a to ve způsobu tom, jak lokální právo stanoví. V Čechách toto lokální právo je stanoveno nařízením pro Čechy ze dne 9. července 1808 slovy: Wird eine Leiche in einer anderen als der eigenen Pfarre beigesetzt, so sind die Taxen nach der erwählten Klasse in den beiden Pfarren zu bezahlen.

Es findet auch die Ausfolglassung eines Leichnams in der anderer Pfarre zu begraben nur dann statt, wenn die Gebühr entrichtet ist. Toto právo v Čechách stále zachovávané a přes 100 let staré uznává Codex v can. 30. v tomto případě za směrodatné i po stránce církevní. Tedy u nás nepatří faráři vlastnímu portio paroecialis, čili část štolových poplatků, nýbrž všechny štolové poplatky, jak pro tu či onu třídu jsou ustanoveny. Co platí o poplatcích štolových pro duchovenstvo stanovených, to platí též o poplatcích pro kostelní personál. Výše poplatků řídí se třídou pohřební zvolenou, čili podle rozsahu pohřební pompy a stavu osoby. Směrodatný je způsob pohřbu v místě, kde pohřeb byl konán. Tento požadavek vlastního faráře má své právní důvody. Zemřelý totiž byl osadníkem jeho, jako takový byl vázán na sustentaci faráře přispívati určitými dárkami, které se neplatí u nás pravidelně jako u Židů a u protestantů pravidelnou náboženskou daní roční, nýbrž jen occasione functionis, kamž spadá i pohřeb osadníků. Když osadník chce býti pohřben v jiné farnosti, tu církevní i státní právo mu v tom nebrání, ale ustanovuje, že tím nesmějí trpěti farní práva faráře, pod jehož pravomoc zemřelý náležel a jehož služeb bezplatných v kostele za svého života používal, a proto musí svou štolovou dávku odvésti. Ba státní zákon jde ještě dále a stanoví, že propuštění mrtvoly k pohřbení do cizí farnosti nemá se státi dříve, dokud vlastnímu faráři štolový poplatek nebyl zapraven. Okresní lékař nesmí vydati pohřební pas dříve, dokud na lístek ohledací vlastní farář nenapsal, že zápis do matriky zemřelých byl vykonán. (Nař. pro Čechy 9. července 1808, nař. c. k. min. vnitra, 3. května 1874, ř. z. č. 56. Nař. c. k. česk. místodrž. 16. února 1912, č. 220.)

Nepřeložené dítě má bydliště v té farnosti, kde bydlí rodiče. Zemře-li v jiné farnosti, jako na př. u babičky a pod., nemá farář práva na štolové poplatky, není-li žádán o funkci. Právo pohřební patří faráři, kde bydlí rodiče.

2. *Osadník zemře v místě quasi domicilu, tedy v místě, kde ročně alespoň přes půl roku bydlívá, a při tom svého domicilu neztratil, na př. student v místě, kde studuje, tovaryš, kde pracuje, služka, kde slouží a pod., ti všichni mají mimo svůj quasi domicil ještě svůj domicil v místě, kde jejich rodiče bydlí. Tento osadník má zvláště faráře dva, a to v místě domicilu a quasi domicilu. Zde mohou nastat tyto případy:*

a) Zemřelý je pohřben v místě, kde zemřel, a tu všechny poplatky se platí faráři quasi domicilu.

b) Pohřeb zemřelého je vykonán v místě úmrtí a pak je převezen ke svým rodičům a tam pohřben. Štolové poplatky se platí na obou farázech.

c) Zemřelý je odvezen do svého domicilu, bez pohřebních exequií v místě úmrtí, které konají se až v místě domicilu. V tom případě farář quasi domicilu má právo na pouhý poplatek za vyžádaný výkrop před odvezením, nikoliv na všechny štolové poplatky, které patří faráři v místě domicilu.

d) Zemřelý bez exequií v místě úmrtí se odváží ku pohřbení do jiné farnosti mimo bydliště rodičů, tedy mimo domicil. V tom případě se platí všechny štolové poplatky v obou farázech.

3. *Osadník zemře v cizí farnosti, v níž není osadníkem, kde buď náhodou nebo na návštěvě mešká. Tu možný jsou tyto případy:*

a) Zemřelý je pohřben v místě úmrtí. Štolové poplatky celé se pak platí v místě úmrtí a ve farnosti vlastní, v níž byl zemřelý osadníkem. Práva na što-

lové poplatky zbavuje vlastního faráře codex v can. 1236 § 1. v tom případě, když místo úmrtí je od vlastní fary tak vzdáleno, že by tělo do ní pohodlně dopraveno býti nemohlo. Než při nynějším spojení dráhy, používání automobilů ku převozu mrtvol, furgonů a pod., bylo by možno tuto zásadu jen velmi zřídka uplatniti; ve městech, kde je více far, nebo v Praze a v předměstích, kde fary jedna s druhou sousedí a přemnohé nadto společný hřbitov mají, nelze vůbec této zásady církevního práva v platnost přivésti. Mimo to podle práva státního, výše jmenovaného nařízení pro Čechy ze dne 9. července 1808, přináleží vlastnímu faráři celý štolový poplatek vždy, když jeho osadník je pohřben na jiné farnosti, ať je tato vzdálena od vlastní fary jakkoliv. Zásada ta jako stoletá zvyklost je u nás směrodatná podle can. 36 i pro obor církevního práva.

b) Zemřelý má pohřeb v místě úmrtí a převáží se do vlastní fary. V tomto případě má vlastní farář právo v cizí farnosti v domě mrtvolu svého osadníka vykropit a průvod pohřební vésti až do vlastní fary a tam mrtvolu pohřbíti. K tomu mu není třeba žádného svolení místního faráře, který nemá žádného práva na štolové poplatky a který se musí spokojiti pouze tím, když mu vlastní farář oznámí, že si svého zemřelého osadníka z jeho farnosti vyzvedne a případně jeho farností kondukt do své fary povede. Farář v místě úmrtí nemá práva na žádné poplatky štolové, když za nějakou funkci není žádán. Can. 1230, § 1. a § 2.

c) Zemřelý z místa úmrtí je v tichosti převezen do vlastní fary k pohřbení. V tomto případě farář v místě úmrtí nemá žádného práva na štolu; toliko když by byl požádán za domácí výkrop před odvezením mrtvolu, měl by právo na štolový poplatek za

tuto funkci. Všechny poplatky patří faráři ve vlastní farnosti.

d) Zemřelý převezen je ku pohřbení ne do své vlastní, ale do cizí farnosti. V tom případě přináležejí veškeré poplatky štolové faráři vlastní fary a faráři v místě pohřbení štolové poplatky za funkce konané.

Farář vlastní ve všech případech je povinen sloužiti zádušní mši sv. podle třídy pohřbu.

4. *Osadník zemře na letním bytě.* Tu možny jsou tyto případy:

a) Zemřelý má v místě úmrtí quasi domicil, t. j. bydlívá tam více než 6 měsíců ročně. Má-li v místě vilu nebo dům, to nerozhoduje. V tomto případě jsou směrodatné zásady, uvedené sub 2. a, b, c, d.

b) Zemřelý je na letním bytě jako host a v tomto případě jsou směrodatné zásady, vyslovené sub 3. a, b, c, d.

Případ a) by nastal, když by pražský osadník na př. zemřel na letním bytě v Dobřichovicích a tam byl pohřben.

Případ b) by měl svou platnost, když by pražský osadník zemřel v Černošicích, tam byl exequován a na Smíchov ku pohřbení převezen.

Případ c) by se dal aplikovati, když by pražský osadník zemřel v Mariánských lázních a byl převezen ku pohřbení do Prahy.

Případ d) by nastal, když by pražský osadník zemřel v Karlových Varech a byl pohřben na Vyšehrad.

5. *Sanatoria a nemocnice.* Per se neztrácí žádný osadník své původní farní příslušnosti převezením do nějaké nemocnice neb sanatoria a farář, v jehož farnosti nemocnice neb sanatorium stojí, nenabývá k němu farního práva. Nemocný zůstává osadníkem

svého faráře, z jehož osady byl do ústavu převezen. A proto, když v ústavu tom zemře, přísluší právo pohřbení ne faráři v místě úmrtí, nýbrž faráři vlastnímu. (C. c. 12. března 1888. Can. 1222.) O pohřbech osob v sanatoriu neb v některé nemocnici zemřelých pak možno užití zásad uvedených o úmrtí osadníka v cizí farnosti sub 3. a, b, c, d, s tím podotknutím, že v Praze patří v těchto případech faráři, v jehož farnosti sanatorium neb nemocnice stojí, když mrtvola se odváží k pohřbení do vlastní neb cizí farnosti, tak zvaný sanatorní poplatek.

a) Zemře-li osadník Velké Prahy v nemocnici Milosrdných bratří a je-li konán pohřeb z řádového kostela, vykoná pohřeb řádový kněz. Jestliže se však osadník zemřelý převáží k pohřbení do vlastní farnosti nebo na hřbitov, na němž jej má právo pohřbít vlastní farář, vykoná pohřeb vlastní farář zemřelého, jemuž přísluší i štolové poplatky. V tomto případě náleží řádovému knězi pouze obvyklý nemocniční poplatek za výkrop zemřelého před odvezením jeho z nemocnice.

b) S. Congreg. Consilii učinila dne 9. prosince 1939 toto rozhodnutí: Biskup nemůže zákonem diecesáním porušiti právo všeobecné a z jurisdikce farní vyjmouti ani osoby morální, ani fysické vůbec, pouze nábož. rodiny a domy zbožné (*religiosas familias et pias domus*) podle normy can. 464, § 2.).

Osoby, zemřelé ve všeobecné nemocnici v Praze, pakliže osadník náleží do farnosti mimo Velkou Prahu, koná-li se pohřeb z nemocnice, pohřbívá duchovní správa nemocnice, převáží-li se do vlastní farnosti, pak příslušný farář, jemuž patří i štola.

Osoby, zemřelé v nemocnici Milosrdných bratří neb v nemocnici u Alžbětinek, má právo pohřbívati

vlastní farář, když se do jeho farnosti k pohřbu převáží. Knězi v nemocnici patří v tom případě nemocniční štolový příplatek, ale na štolový plat má právo farář vlastní. (Congr. S. Con. 12. března 1938.) Koná-li se pohřeb z klášterního kostela, pak přísluší štolový poplatek klášteru.

Podle všeobecného práva přísluší duch. správci ústavu štolový poplatek tehdy, když osoba tam zemřelá měla v ústavě již domicil neb quasi domicil, t. j. když v ústavě byla již půl roku.

Podle starého církevního práva i podle nového kodexu může biskup při jednotlivých nemocnicích ustanoviti zvláštního kněze, tak zv. *špitální kaplany*, jim část nebo celé pohřební právo osob tam zemřelých a štolové dávky s tím spojené přiděliti a z pravomoci vlastních farářů vyjmouti. Než u nás si v této záležitosti vyhrazuje určité právo moc státní, která v tomto aktu spatřuje vyloučení určité části farních osadníků z pravomoci farářovy a změnu v dotaci farářově.

Jestliže se při nějaké nemocnici zřizuje špitální kaplan, který má míti právo osoby v nemocnici zemřelé pohřbívat a za to štolové poplatky požadovati, je to nový útvar církevní, spojený s určitými povinnostmi a právy, u něhož poživateli se příkazují za konané povinnosti určité dávky od osob příslušných, je to tedy vlastně nová prebenda, k níž potřebí je souhlasu státního, ve smyslu § 20. říš. zák. ze dne 7. května 1874, ř. z. č. 50, z dvojího titulu, a to: a) poněvadž se tu jedná o zřízení nové prebendy, a b) proto, poněvadž tento nový útvar porušuje starý farní okrslek. Jmenovaný zákon připouští sice takovou změnu, když vláda své svolení k tomu dá, avšak vidí v tom změnu v dotaci faráře, v jehož osadě k takovému aktu dojíti má, klade

podmínku v § 21. a 22., že k takové změně má dojít až po úmrtí farářově nebo po jeho odchodu na jiné beneficium, poněvadž uznává právo faráře na všechny dávky od svých osadníků, na něž byl investován, za nedotknutelné a mimo faráře nepřiznává a nedovoluje žádnému jinému knězi v jeho osadě, tedy ani nemocničnímu, nějaké štolové poplatky vybírat. (Srov. rozh. c. k. spr. s. dv. 21. pros. 1876, č. 459.)

Proto taková záležitost nejlépe a nejsnáze se rozluští tím způsobem, že farář, v jehož osadě se taková nemocnice nachází, sám záležitosti pohřební této nemocnice vyřizuje a štolové poplatky za funkce jemu příslušné vybírá a pak sám špitálního kaplana honoruje. To je nejpřirozenější a právu také nejvíce odpovídající cesta, kterou může biskup provést *brevi manu* beze všeho dovolení a jednání s vládou.

6. *Pohřby řeholníků a řeholnic*, tedy řádů apoštolskou stolicí aprobovaných, přísluší vykonati jejich řeholním představeným, u kongregací jejich klášternímu knězi, když členové kongregace jsou ohledně pohřebního práva z pravomoci vlastního faráře vyjmuti. Farář má právo o tomto právu klášterů ve své farnosti si vyžádati právní dokumenty. (Can. 1230, § 5.) Než pohřeb pak se má konati podle církevních předpisů v předepsané formě jednoduché. Řeholní představený neb klášterní kaplan má pak právo zemřelého pohřbít i na příslušném hřbitově.

XVIII. Kdo a kdy je oprávněn povolit pohřeb z kostela?

Povoliti pohřeb z kostela je právem dotyčného faráře, poněvadž pohřeb církevní je vnitřní záležitostí církevní, kterou si spravují církevní orgány sami. (Čl. XV. zákl. zák. ze dne 21. prosince 1867, rozh.

c. k. spr. soudu z 18. března 1891.) Výnos c. k. min. vnitra ze dne 27. května 1887, č. 3.664, vystavování mrtvol v kostele dovoluje. Když farář má rozhodnouti, kdy a za jakých okolností může se dovoliti mrtvolu v kostele vystaviti, musí dbáti nařízení zdravotních v tom směru vydaných. Nařízení ta jsou: Výn. min. kult. a vyuč. ze dne 6. února 1855, č. 1174-309, který zakazuje, že mrtvola nesmí býti dána do kostela den před pohřbem, takže by přes noc v kostele býti musila. Gub. dekr. pro Čechy ze dne 6. srpna 1812 zakazuje z kostela pohřby osob zemřelých nakažlivou nemocí. Výnos místodrž. čes. ze dne 1. července 1894, č. 58897, § 25., uvádí nakažlivé nemoci tyto: tyf, cholera, neštovice, spálu, osypky, záškrť, úplavici střevní; mimo to ustanovuje, že mrtvoly, které rychle hnijí a škodlivé výpary vydávají, takže vzduch značně znečišťují, že mají býti odvezeny do úmrličí komory. Podle toho může farář povolit pohřeb z kostela po strážce zdravotní všem těm osobám zemřelým, které nezemřely nakažlivou nemocí výše uvedenou a jichž mrtvoly nepodléhají rychlé hnilobě. Aby tuto věc mohl posoudit, k tomu mu stačí ohledací lístek. Není nikde předepsáno, že by farář musil se dožadovati k tomu cíli zvláštního vysvědčení lékařského, bez něhož by pohřeb z kostela dovoliti nesměl; farář ad cautelam může takové vysvědčení od strany žádati, ale nemusí; městský lékař nesmí stranám ukládati, aby si od něho vysvědčení vystaviti daly, že pohřeb může býti bez závady z kostela po strážce zdravotnické vykonán, ani není oprávněn zakazovati vypravení pohřbu z kostela, pokud nejedná se o nemoci nakažlivé, neb rychle hniјící mrtvoly, a činí-li tak, vydává se v nebezpečení, že jeho nařízení jako neoprávněného nebude dbáno a že mimo to se mu dosta-

ne výtky od okr. úřadu pro překročování kompetence. Dále není nikde nařízeno, že mrtvola, má-li býti pohřbena z kostela, musí býti zaletována do kovové rakve; proto lékař nesmí nic takového nařizovati. Farář však může v určitých případech takovou podmínku straně uložiti a doporučuje se, aby vždy žádal, aby rakev dřevěná uvnitř byla náležitě pro všechny případy vysmolená.

Z toho je zřejmo, že do práva farářova ohledně povolení pohřbu z kostela neb z nějaké kaple v jeho farnosti není oprávněna zasahovati ani obec, ani patron, ani lékař. Místní zdravotní policie, tedy obec, jest sice faráři oprávněna v mezích zákona činiti výtku, kdyby proti výše uvedeným přepisům jednal, t. j. kdyby povolil z kostela pohřeb osoby nakažlivou nemocí zemřelé nebo mrtvoly, která je v silném rozkladu, případně může i okr. úřad se proti němu dovolávati, ale pohřby z kostela nesmí povolovati ani obec, ani patron kostela neb kaple, ani kterýkoliv lékař.

Povolí-li farář pohřeb z kostela, pak se doporučuje, aby za podmínku uložil, že tělo bude nejvýše dvě hodiny před pohřbem dáno do kostela a že všechny pohřební rekvisity musí býti co nejdříve po pohřbu z kostela odstraněny a že nesmí býti v kostele použito těch rekvisit pohřebních, kterých se užívá k vypravení pohřbu osob zemřelých nakažlivou nemocí.

XIX. Kdo má právo stanoviti hodinu pohřbu?

Nař. čes. místodrž. ze dne 1. července 1894 nařizuje, že nesmí býti zpravidla žádné mrtvé tělo pohřbeno před uplynutím 48 hodin po smrti. Výjimka může nastati podle ustanovení ohledacího lékaře jen

v určitých případech, kdy jde o nakažlivou nemoc v zákoně ze dne 14. dubna 1913 uvedenou, nebo při rychlém rozkladu těla v parných dnech.

Na ohledacím lístku má býti uveden den a hodina smrti. Den a hodina pohřbu je automaticky lékařem udávána 48 hodin po smrti a značí to nejbližší možný čas, kdy tělo může býti uloženo do hrobu.

Pohřbívací orgán je odpověden za to, že před uplynutím tohoto času nesmí býti uloženo do hrobu.

Do kdy tělo musí býti uloženo do hrobu po uplynutí 48 hodin po smrti, není žádným zákonem předepsáno, a proto není oprávněn to předepisovati také žádný lékař, vyjma případ nakažlivé nemoci, nebo rychlého rozkladu těla.

Poněvadž církevní pohřeb je vnitřní záležitostí církevní, kterou si spravují církevní orgány sami (čl. 15 zákl. zák. ze dne 21. prosince 1867, rozh. spr. soudu 18. března 1891), je oprávněn hodinu a den pohřbu ustanoviti příslušný farář, který o této záležitosti se dohodne se stranou. Musí však při tom dbáti při nakažlivých nemocích ustanovení lékaře ohledacího a při ostatních nemocích toho, aby mrtvola nebyla uložena do hrobu dříve, dokud od smrti neuplynulo 48 hodin. Podle toho možno stanovit pohřeb až na třetí, ba i pozdější den, nejde-li o rychlý rozklad těla, jako bývá v době horkých dní letních.

Uplynutí 48 hodin se má počítati vlastně do uzavření rakve, a tou dobou je ohlášena hodina pohřbu. Proto ad cautelam ustanoví farář pohřeb na ten den a tu hodinu, kterou za vhodnou uzná tak, aby 48 hodin uplynulo nejméně do hodiny, kdy rakev bude zarakvena a pro pohřební obřady připravena.

XX. Pohřební průvody.

Pohřební průvod možno konati z domu, z farního kostela, z jiného kostela neb kaple v místě, ze hřbitovního kostela neb kaple, z pohřební síně, jak zvykem bývá v dotyčném místě. Pohřební průvod možno konati i městem. Výjimku stanoví pohřeb osob nakažlivou nemocí zemřelých, kteří musí býti hned po smrti odvezeny do hřbitovní umrlčí komory.

Ve velkých městech bývají konány pohřby ze hřbitovních kostelů nebo pohřebních síní, ale též i pohřební průvody z domů.

Někde bývá zvykem, že mrtvola v domě bývá vykropena, odtud se vede kondukt do kostela, kam mrtvý bývá přenesen, kde presente cadavere bývá sloužena zádušní mše sv. a po ní se vede kondukt na hřbitov.

Jinde bývá zvykem, že zemřelý se tiše přenese do farního kostela, kde se koná zádušní mše sv. a vykrop, a pak se mrtvola tiše převáží na hřbitov, kde bývá u hrobu vykropena.

Každá náboženská společnost má právo podle našich zákonů na veřejné konání svých náboženských úkonů. Za veřejné provozování náboženství je uznán každý církevní průvod pohřební. (Výn. nejv. soudu a kas. dvora ze dne 4. dubna 1879, č. 1341.) Proto není oprávněno obecní zastupitelstvo hřbitovní průvody městem zakazovati.

Ve velkých městech bývá vydáván uliční řád, kde bývá též stanoveno, jakým způsobem se může pohřební průvod z domu neb kostela na hřbitov ubírat. Obec může tu ustanoviti ulice, kudy průvod pohřební může jíti. Obyčejně se tu stanoví nejbližší cesta.

XXI. Zpěv a hudba při pohřbech.

Zpěv a hudbu při církevním pohřbu nutno objednat vždy u příslušného ředitele choru. To právo mu přísluší podle § 1. nařízení min. vnitra, obch. a kultu ze dne 1. srpna 1907 a jest mu při církevním pohřbu výslovně rezervováno, takže nikdo jiný není oprávněn pohřební zpěvy a hudbu obstarati a pohřební ústavy nesmějí tyto úkony u jiných osob objednávat.

Pohřební ústavy jsou povinny podle živnostenského řádu ony úkony, které jsou oprávněny konati osobnosti, které k tomu mají zvláštní oprávnění, jen u nich objednávat. Těmito osobami při církevním pohřbu jsou, pro vykonání zpěvů a hudby ředitelé choru a varhaníci při farním kostele ustanovení a jim přináleží právo stížnosti k okr. úřadu, kdyby toto jejich právo bylo porušeno.

Toto právo zakládá se také na zákonu ze dne 21. pros. 1867, čl. 15, podle něhož je pohřeb vnitřní záležitostí církevní, a proto spadá pohřeb církevní pod pravomoc dotyčného faráře, který má právo ustanoviti, kým zpěvy a hudba při církevním pohřbu vykonány býti mají.

Jestliže při pohřbu církevním chce účinkovati místní pěvecký spolek nebo pěvecký kroužek, má si předem k tomu zjednatí povolení příslušného faráře, který takové povolení může dáti, ale bez újmy stolových poplatků řediteli choru příslušných, t. j. řediteli choru je strana povinna příslušný stolový poplatek zapraviti tak, jako by on sám svými lidmi zpěvy u hrobu obstaral.

Podle toho není možno zřídi pro církevní pohřeb zvláštní kroužek zpěváků, kteří by s opominutím

práva ředitele choru při církevních pohřbech zpěv obstarávali.

V některých místech zřízeny jsou hudební kapely, jichž kapelníci mají úřední oprávnění k vykonávání hudebních produkcí, ale toto všeobecné oprávnění jim nedává právo k vykonávání hudby při pohřebních obřadech, ježto konati hudbu při pohřebních obřadech je výhradním právem příslušných ředitelů chorů podle výše uvedených zákonů a min. nařízení.

S takovou kapelou může ředitel choru uzavřít smlouvu, aby mohla při církev. pohřbech účinkovati, ale kapela taková nesmí účinkovati bez souhlasu ředitele choru sama na svůj vrub, jinak by si mohl ředitel choru na to u okr. úřadu stěžovati a jeho zakročení proti kapelníkovi žádati.

Ředitel choru a jeho pěvecké a hudební sbory jsou zřízeny výhradně pro církevní zpěv a hudbu dotyčného farního kostela, a proto nesmí účinkovati při pohřbech jinověrců, bezvěrců nebo osob, jimž církevní pohřeb nebyl dovolen (kremace a p.).

Výměr pražského magistrátu ze dne 26. listopadu 1929, č. XIV-4703.

Ředitelé kůrů pražských kostelů stěžovali si již několikrát, že pohřební ústavy, jmenovitě pohřební ústav hl. města Prahy, objednávají v poslední době samy hudebníky, aby hrou na lesní rohy doplnily pohřební obřady na hřbitově, ačkoliv právo obstarati hudbu a zpěv při pohřebních obřadech náleží výhradně příslušnému řediteli choru, jenž také za kvalitu zpěvu a hudby je odpověden.

Magistrát hlav. města Prahy jednáje o této záležitosti uznal ve schůzi konané 21. listopadu 1929, že

uvedená praxe je nepřípustná, poněvadž jednak zpěv a hudba při pohřebních obřadech církevních, počínajících prvním přistoupením kněze k rakvi a končících po vykonaných obřadech jeho odchodem od hrobu, je podle předpisu nd. arcib. konsistoře v Praze ze dne 5. října 1929, č. 10.534-29, součástí církevního pohřbu a právo provést je náleží tudíž výhradně řediteli choru, a jednak, poněvadž v § 1 min. nař. ze dne 1. srpna 1907, č. 183, se výslovně praví, že živnostenským oprávněním, uděleným podnikům pro pohřbívání mrtvol, nejsou nijak dotčena práva církví a náboženských společností na výhradní konání pohřebních obřadů, jakož i na obstarávání k tomu příslušné hudby.

Vzhledem k tomu je povinností všech pohřebních ústavů, aby zpěv a hudbu, pokud provedena má býti při pohřebních obřadech příslušníků církve římskokatol. ve smyslu výše uvedeného v době mezi příchodem kněze k rakvi a jeho odchodem od hrobu, objednávaly pouze u příslušných ředitelů choru toho kostela, jenž pro zemřelou osobu byl kostelem farním a u jiných osob do Prahy přivezených nebo zde zemřelých u ředitelů kůru toho kostela, jehož farní duchovenstvo pohřební obřady vykoná.

XXII. Pohřební zvonění.

Zvony, kterých užívá katolická církev, jsou svěceny; svěcení jejich nazývá se křtem. Tento úkon je rezervován biskupům a jen s jejich povolením může jej vykonati jiný kněz.

Svěcením nabývají zvony charakteru věcí posvátných a jsou podle předpisů církevních určeny k liturgickým funkcím. Jako takové spadají pod pravomoc církevních orgánů, a jen tyto jsou oprávněny

rozhodovati o tom, kdy se těmito zvony zvoniti má. Tento názor sdílí i státní stanovisko. Jde tu o vnitřní záležitost církevní, kterou si spravují církevní orgány sami podle č. 15 zákona ze dne 21. pros. 1867.

Tato zásada platí o všech zvonech, které jsou v majetku církevních institucí.

Jestliže politická obec pořídila zvony svým nákladem a je věnovala kostelu, nemá práva dáti sama nařízení, kdy těmito zvony se má zvoniti, ani není oprávněna z nich nějaké poplatky vybírat, a to ani v tom případě, kdyby sama zvoníka platila. (Rozh. spr. s. ze dne 13. list. 1891, č. 3586, Budw. XV. 6244, ze dne 9. března 1894, č. 950 Budw. XVIII-1 č. 7777.)

Tato zásada platí i tehdy, kdyby obec sama zvony pořídila svým nákladem a majetnictví jejich si ponechala, i když sama na věž svým nákladem dopraviti je dala a kostelu věnovala. (Rozh. nejv. spr. s. 19. března 1891, č. 1067, Budw. XV. č. 5839) k církevním účelům. Tato zásada se uplatňuje zvláště o zvonici a jejím zvonu, která bývá pořízena na návsích k zvonění klekání.

Jsou-li zvony, náležející obci, věnovány také účelům církevním, přísluší disposiční právo těmito zvony v tomto ohledu výlučně církev. orgánům. (Budw. 4733.)

Jestliže obec pro hřbitov dala poříditi na svůj náklad zvony ke zvonění při pohřbech bez výslovného omezení na určitou náboženskou konfesi, pak jí přísluší právo rozhodovati o tom, kdy a komu se těmi zvony zvoniti má. (Rozh. nej. spr. s. 18. září 1896, č. 5040, Budw. XX/2-9876.)

Svěcení zvonu není totožným s věnováním zvonu k náboženským výkonům. (Rozh. nejv. spr. s. 18. září 1896, č. 5040, Budw. XXI z. č. 9876.)

Obec není oprávněna za zvonění zvony věnovaný-

mi k církevním účelům při církevních obřadech zaváděti nějaké poplatky pro obec. pokladnu, a to ani ne tehdy, když obec je majetnicí kostela. (Rozh. nejv. spr. s. 13. VI. 1877, č. 730, Budw. I.-92.)

Poplatky za používání zvonů, jichž majetnictví přísluší kostelu, náleží do příjmů zádušních dotyčného kostela.

Používání svěcených zvonů, jichž majetnictví přísluší církvi katol., při pohřbech akatolíků není podle zák. církev. a stát. přípustné, ježto církevní předpisy to zakazují a státní zákon rozhodování o tom klade do pravomoci církevní.

Při církevních pohřbech zvonívá se tak zvaným umíráčkem hned po úmrtí, pak hranami a při průvodu pohřebním. Hrany i zvonění při pohř. průvodu zvonívají se nejen u farních chrámů, nýbrž i při kostelech filiálních a hřbitovních.

Zvonění objednává se u zádušního neb farního úřadu. Třetinu z poplatků dostává zvoník a dvě třetiny se platí do záduší. Poplatek za umíráček náleží kostelníkovi.

XXIII. Řeči při pohřbech.

Konfesionální hřbitov je vždy svěcený a jako takový jej státní zákon pokládá za součást kostela. Vzhledem k tomu chrání zákon tento hřbitov zrovna tak jako kostel, a proto výn. min. kultu a vyuč. ze dne 7. července 1879, č. 7196, zakazuje jak laikům vůbec, tak i kněžím jiného vyznání pronášeti řeči na katol. konf. hřbitově bez povolení přísl. katol. faráře.

Než výnos ten je omezen značně zákonem ze dne 23. dubna 1925, § 10, který praví: Nikdo nesmí brániti slušnému pohřbení na hřbitově ani je zaka-

zovati ani je rušiti. Slušným pohřbením rozumí se výkon pohřebních obřadů a projevů.

Projevem nutno rozuměti i pohřební proslovy a řeči osob na pohřbu účastněných, a to bez ohledu na jejich náboženskou příslušnost. Tedy na pohřbu konaném na konf. nebo na obecním hřbitově může pohřební projev pronést účastněná osoba, nechť se jedná o pohřeb katolíka nebo akatolíka, který má právo na tomto hřbitově býti pohřben.

Právo to však je omezeno.

Koná-li se pohřeb náboženský, začíná jeho úkon okamžikem, kdy kněz vyjde ustrojen v liturgickém oděvu z kostela k výkropu mrtvoly do domu a končí, když kněz po vykonání smutečních obřadů liturgické roucho odkládá. Jestliže kněz po vykonání obřadů u hrobu odchází do kostela hřbitovního neb k hlavnímu kříži na hřbitově, kde koná závěrečné modlitby pohřební, končí obřad pohřební ne jeho odchodem od hrobu, nýbrž až po ukončení závěrečných modliteb. (Výn. nejv. s. a k. dv. ze dne 4. dubna 1879, č. 1341 a ze dne 5. května 1893, č. 2926.)

Po celou tuto dobu není možno nikomu pronášeti nějaké projevy pohřební, poněvadž v ní náboženský obřad trvá a kdyby v této době někdo nějaký projev konal, mohl by býti tento projev pokládán za rušení náboženského výkonu. Proto je nutno v tom případě, kdy kdo chce pohř. projev pronášeti u hrobu již po odchodu kněze od hrobu, tedy v době, kdy kněz ještě v kostele hřbitovním nebo u kříže závěrečné modlitby koná a kdy tedy ještě náboženský úkon trvá, požádati kněze fungujícího o svolení ad cautelam (z opatrnosti).

Po skončení náboženských obřadů pak možno pronášeti u hrobu projevy a řeči bez závady, ale pro-

jevy ty nesmějí obsahovati urážku náboženské obce, jíž hřbitov patří.

Kdo jedná proti těmto ustanovením, má býti potrestán politic. úřadem pokutou až do 1000 K, případně 4000 K, eventuálně vězením.

Pohřební projevy mají býti krátké a jadrné a pronesené od osob, které jsou schopny řečniti. Není nic trapnějšího, nežli poslouchat takové pohřební řeči, kde řečník se dá do dlouhého a často prázdného mluvení a kdy ani docela není schopen několik souvislých slov promluvit.

Též mnoho řečníků nebývá na pohřbech rádo viděno. Pokud více osob mluví, je záhodno, aby se před pohřbem domluvily, aby každý měl jinou látku a aby se neopakovali.

XXIV. Převozy zemřelých.

Zemřelý nemusí býti pohřben na tom hřbitově, v jehož pohřbívacím okrsku zemřel, nýbrž může býti dopraven na kterýkoliv hřbitov jiný k pohřbení. Doprava mrtvých je dovolena nejen v tuzemsku, nýbrž i v cizozemsku a do cizozemí po zjednání příslušného povolení, které vydá na žádost příslušný úřad, který vždy vyžaduje předložení osvědčení od příslušné správy hřbitovní, že na svůj hřbitov mrtvolu k pohřbení přijme.

Povolení v tuzemsku vydává okresní úřad místa úmrtí a jest vždy třeba, když mrtvola má býti k pohřbení převezena na jiný hřbitov, nežli je příslušný hřbitov místa úmrtí.

Ve Velké Praze není třeba tohoto převozního povolení, když se jedná o pohřbení zemřelého na nějaký hřbitov Velké Prahy.

Do vzdálenosti 60 km nežádá se v tuzemsku žád-

ného zvláštního zarakvení; jinak je předepsáno, že mrtvola musí býti vložena do kovové rakve a neprodyšně uzavřena zaletováním, nebo do kovové vložky, ale ta pak musí býti vložena do dřevěné rakve a ta do bedny, a to těsně, aby rakev v ní se nemohla pohnouti. Při uzavření mrtvoly musí býti přítomen lékař, který vydá o tom úřední spis, na základě jehož pak okr. úřad převoz povolí a průvodní pak straně vydá. Zarakvení smí býti povoleno až po uplynutí 48 hodin od smrti.

Mrtvoly možno převážeti buď pohřebním autem nebo drahou. Autem je převoz rychlejší a snazší.

Drahou je vše složitější. Věc dlužno předem na dráze vyjednat. Doprava se děje jako rychlozboží ve zvláštním vagoně. Příjemce musí býti o příchodu mrtvoly ihned zpraven a je povinen do 5 hodin rakev z nádraží vyzdvihnouti, jinak může správce nádraží mrtvolu odevzdati místnímu polic. úřadu.

Průvodní listy vydané v tuzemsku našem jsou uznávány i v Říši a tamní u nás podle zvláštní úmluvy.

Jedná-li se o převoz mrtvoly z ciziny do našeho tuzemska, vystavuje povolení příslušný konsulární úřad.

Pokud se jedná o převoz mrtvoly pohřbené, musí býti zjednáno předem příslušné povolení k exhumaci.

Jestliže jde o osobu, která zemřela nakažlivou nemocí, nesmí býti průvodní list vydán před uplynutím určité doby.

Při převozu má mrtvolu provázeti spolehlivá osoba.

Kdo žádá o převoz, musí prokázati, že zemřelý byl od příslušného úřadu matričního do matriky

úmrtí v místě zapsán. Potvrzení to vpisuje se na ohledací lístek.

Když se převáží mrtvola do jiné farnosti k pohřbení, platí u nás guber. nařízení pro Čechy ze dne 9. července 1808, které stanoví: Jestliže nějaká mrtvola v jiné nežli ve vlastní farnosti má býti pohřbena, pak nutno zaplatiti štolové poplatky podle zvolené pohřební třídy v obou farnostech.

Podle církevního práva nesmí žádný cizí farář vykonati pohřební obřady při převozu bez svolení vlastního faráře, který v tomto případě mrtvolu k pohřbení propouští do cizí farnosti, což se obyčejně poznamenává na ohledacím lístku slovy: Zemřelý propouští se k pohřbení do farního úřadu v (Výn. praž. kons. 1. pros. 1915, č. 14798).

XXV. Exhumace.

Exhumací rozumí se vyzdvižení mrtvoly z hrobu. Jestliže se po projití tlecí doby hrob otevře, nelze v tom spatřovati exhumaci ve vlastním slova smyslu, ale vykopané pozůstatky nesmějí se ze hřbitova odnésti, nýbrž musí býti uloženy pod dno do téhož hrobu.

K exhumaci je třeba povolení okr. úřadu podle nař. min. vnitra z 3. května 1874 ř. z., č. 56; povolení správy hřbitova zákon nepředpisuje, ale na církevním hřbitově to předpis vyžaduje. Žádná hřbitovní správa nemůže činiti na to nároky ani soukromoprávní ani veřejnoprávní, aby ta či ona mrtvola zůstala na jejím hřbitově pohřbena.

Při udělení povolení k exhumaci je okr. úřad oprávněn rozhodovati jen z důvodů veřejně právních nikoli soukromoprávních, t. j. rozhoduje, zdali dle zásad zdravotní policie je exhumace přípustná či ne.

Prohlásí-li úřední lékař, že provádění exhumace by mohlo ohrozit veřejné zdraví nebo zdraví osob při exhumaci zúčastněných, nemá se exhumace povolit.

Kdo je legitimován žádati o povolení exhumace, o tom zákon ničeho nestanoví. Jistě jsou oprávněni příbuzní, ale když jedna strana chce, ale druhá strana se tomu protiví, pak okr. úřad obyčejně prohlásí, že se stanoviska zdravotního nemá námitek proti exhumaci, ale sporné strany odkáže na pořád soudního práva, které pak rozhodne.

Že k exhumaci musí býti vážná příčina, rozumí se samo sebou.

Okres. úřad při každé exhumaci nařídí provedení zdravotně policejních opatření, nad jichž provedením dbá okr. lékař. Exhumace se má provést za časného rána, bez přítomnosti zbytečných diváků, za nutné zdravotní ochrany těch, kteří exhumaci provádějí a použití desinfekčních prostředků. Mrtvola má býti hned do nové rakve uzavřena.

Exhumace se provádí obyčejně tam, kde je zá-půjční společná hrobka, do níž se mrtvola dočasně ukládá, než bude postavena hrobka vlastní. Tu ovšem je exhumace zcela jednoduchá. Rakev se vyjme ze společné hrobky a přenes se do jiné. V tom případě klade se obyčejně mrtvola hned při pohřbu buď do kovové rakve, která se před pohřbem zaletuje, anebo alespoň do kovové, zaletované vložky, která se umístí v dřevěné rakvi.

Hůře je na tom hřbitově, který nemá zá-půjční rezervní hrobky pro tyto případy. Tu mrtvola klade se do rakve, jak výše uvedeno, pak vloží se do vykopaného hrobu, kde se musí obložit prkny a pak zasypati.

Jindy se mrtvola převáží na jiný hřbitov. Je tu

jaksi spojena exhumace s převozem. Převoz se děje obyčejně z toho důvodu, že strana si pořídí hrobku na jiném hřbitově, anebo ji tam má již pořízenou, ale pohřbení hned po pohřbu nebylo z nějaké příčiny možné; ba ani se nemusí jednati o pohřbení do hrobky na jiném hřbitově, stačí vůle zemřelého pohřbíti vůbec na hřbitově jeho rodiště, bydliště, v rodinném nebo obyčejném řadovém hrobě.

Hromadné exhumace bývají při zrušení starého hřbitova, kdy se těla zemřelých na starém hřbitově vykopávají a na nový ukládají.

Soud může podle § 127 trest. řádu naříditi úřední exhumaci mrtvoly, když se objevilo důvodné podezření, že smrt byla zaviněna trestním činem a lze-li doufati, že výsledek exhumace přinese důležitý poznatek k posouzení věci, není-li naléhavého nebezpečení pro osoby, které při exhumaci a obdukcii mrtvoly budou zúčastněny.

XXVI. Pohřbívání osob zemřelých nakažlivou nemocí.

Podle zákona ze dne 14. dubna 1913 o zamezení a potlačení přenosných nemocí náleží mezi nakažlivé nemoci tyto: spála, difterie, tyfus břišní, úplavice, epid. ztrnutí šíje, horečka omladnic, skvrnitý tyf, neštovice, asiat. cholera, mor, tyfus zvratný, malomocenství, trachom (oční nemoc), žlutá zimnice, snět slezinná, vozhrivka, vzteklina.

Podle § 13: Mrtvoly osob skvrnitým tyfem, neštovicemi, asiatskou cholerou, morem stížených buďte převezeny co možná nejrychleji do umrlčí komory.

Vypukne-li spála, difterie, snět slezinná nebo vozhrivka, může býti rovněž nařízeno, aby byly

mrtvoly osob touto nemocí zemřelých převezeny do umrlčí komory.

Nemůže-li mrtvola přepravena býti do umrlčí komory, budiž až do pohřbení izolovaně uložena tím způsobem, aby nepovolané osoby neměly přístupu k mrtvole.

Přeprava nebo izolace mrtvoly buď, třeba-li to, nuceně vykonána.

Podrobnější předpisy o uložení do rakve, přepravě a pohřbu takových mrtvol, jakož i o zařízení umrlčích komor budou vydány nařízením.

Pohřby osob zemřelých nakažlivou nemocí nesmějí býti konány z kostela.

Pohřební ústavy nesmějí užívati předmětů použitých při pohřbu nakažlivou nemocí zemřelých při pohřbech osob jiných. (Výn. min. vnitra 17. VII. 1885, č. 3856.)

XXVII. Pohřbívání osob zemřelých smrtí násilnou nebo náhlou.

Zákonodárství má na zřeteli zabrániti nebo alespoň zjistiti, zdali ta či ona osoba nezemřela násilnou smrtí a zdali smrt dotyčné osoby nebyla zaviněna nějakým zločinem.

Proto nařizuje státní moc zachování zvláštní opatrnosti, kdykoliv se stane sebevražda, vražda, kdykoliv se někde nalezne nějaká mrtvola anebo když někdo skončí náhlou smrtí, která se nestala za přítomnosti domácích lidí nebo jiných spolehlivých osob, jako je na př. smrt vzniklá mrtvicí.

Každé takové úmrtí nebo nalezení mrtvoly má býti hned oznámeno místní policii, která na místo vyšle svoji komisi, aby byly zjištěny okolnosti a příčina smrti. Komise rozhodne, zdali má býti pře-

dána mrtvola k provedení ohledací pitvy; když je věc jasná (mrtvice, sebevražda), upouští obyčejně komise od pitvy.

Osoby zemřelé v nemocnici se pitvají.

Mrtvola takových osob nesmí býti pohřbena dříve, dokud od smrti neuplyne 72 hodin.

Že taková mrtvola smí býti pohřbena, pokud jde o podezřelé případy, je nutno zjednati předem policejní svolení, které může býti dáno až po předchozím svolení stát. návladnictví. Kdo jedná proti tomuto ustanovení, propadá podle trestního zákona trestům.

Převoz takové mrtvoly je dovolen po zjednání příslušného povolení od kompetentních úřadů.

Objeví-li se po pohřbení nějaké mrtvoly důvodné podezření, že skončila smrtí násilnou, pak příslušný soud nařizuje exhumaci zemřelého a jeho pitevní ohledání.

Církevní zákon zakazuje pohřeb osobám, které spáchaly sebevraždu ve stavu přičetném. V tom případě nesmí farář vykonati církevní obřady, ani sloužiti zádušní mši sv., ani dovoliti pohřební zvonění: umíráček, hrany, kondukt. Mrtvola má býti pohřbena na odlehlém místě, určeném pro sebevrahy na hřbitově konfesionelním. Než podle stát. zákona, který zakazuje § 10. zák. ze dne 23. dubna 1925 odepření slušného pohřbu, není možno vyhověti zákonu církevnímu v tom směru, poněvadž v ustanovení zvláštního oddělení pro sebevrahy spatřuje místo potupné a není slušným pohřbem.

Každému normálnímu člověku je vrozen cit sebezachování a kdo si sáhne na život, dokazuje, že tento přírodní cit je v něm porušen a že není normálním, což má svůj vliv na jeho přičetnost. Podle toho vycházejí nynější lékařské zásahy při posuzování pří-

četnosti. Jestliže lékař vydá vysvědčení, že sebevražda byla spáchána v bezpříčetném stavu, pak může farář povolití řádný pohřeb.

Pohřeb osob popravených má se konati ve vsí tichosti (Trestní řád procesu) i v tom případě, když mrtvola byla vydána příbuzným, a to na místě zvlášť k tomu určeném.

XXVIII. Pohřbívání ohněm.

Pohřbívání mrtvol spálením je u nás podle zákona ze dne 7. prosince 1921 dovoleno a obce jsou oprávněny po předchozím povolení zřizovati svá krematoria.

Pohřbívání ohněm je fakultativní, ale může býti v určitých případech (epidemie ap.) úředně nařízeno.

Povolení ke kremaci dává příslušný okres. úřad místa úmrtí.

Pohřben ohněm může býti každý, kdo si to přál, anebo o němž je známo, že nebyl odpůrcem spalování.

Kdo projevil vůli, aby tělo jeho bylo spáleno a zanechal k hrazení výloh potřebné prostředky, musí býti jeho vůli vyhověno.

Exhumované mrtvoly mohou býti spalovány.

Krematorium musí poříditi popelnici, do níž se vloží popel spáleného s dokumentem od příbuzných o totožnosti spáleného na popelnici, která musí být zaletována, má býti vyryto číslo pořadné podle zápisní knihy krematoria, jméno a příjmení zemřelého, datum úmrtí a kremace, jakož i poslední bydliště.

Příbuzní jsou oprávněni se přesvědčiti před kremací o totožnosti mrtvoly.

Krematorium může straně popelnici vydati pod

zárukou, že bude důstojně chována neb uložena. Při nepřipustném zacházení s popelnicí může okres. úřad naříditi odejmutí popelnice a její vydání do úřední úschovy.

Jedná-li se o převezení popelnice na určitý hřbitov nebo místo, je třeba jen, aby okres. úřadem místa, v němž hřbitov nebo ono místo se nalézá, byl dán souhlas k uschování popelnice na určitém místě; jiných průkazů není třeba.

Kdo popel mrtvoly znesvěť, má býti potrestán pro přečin vězením od jednoho týdne do šesti měsíců a peněžitým trestem od 50—1000 K.

Kdo popel mrtvoly odejme z držení oprávněného bez jeho svolení nebo bez úředního povolení, nebo kdo úřední závěr poruší, zúmyslně, bude trestán pro zločin žalářem od jednoho do 5 let.

XXIX. Ukládání popelnic na hřbitově.

Obecní hřbitov musí přijmouti popelnici k pohřbení vždy, když osoba spálená měla právo býti pohřbena na tomto hřbitově, kdyby se její pohřeb konal do země, tedy v případě, že by zemřela v pohřbívacím okrsku tohoto hřbitova. Kdyby dotyčná osoba zemřela v jiném místě, neměl by tuto povinnost, leč by se jednalo o příslušníka rodiny, který má právo býti pohřben v rodinném hrobě neb hrobce, jež tato rodina na tomto hřbitově má.

Ohledně konfes. hřbitova dlužno dbáti těchto právních zásad.

Jedná-li se o pohřbení do rodinného hrobu nebo do rodinné hrobky, dlužno v první řadě vyšetřiti, zdali dotyčná osoba podle ujednání o propůjčení místa náleží mezi ty členy rodiny, pro něž rodinný hrob nebo hrobka zřízena byla. Má-li taková osoba právní ná-

rok na pohřbení v takovém rodinném hrobě neb hrobce v rakvi, má takové právo na uložení své urny — nemá-li takového práva na pohřbení v rakvi, není ani právního důvodu pro uložení její urny.

Zákon ze dne 7. prosince 1921 Sb. z. a n. 464, § 14, odst. 2, praví: Popelnice s popelem buďtež ukládány na hřbitovech, v kolumbariích nebo na jiných místech k tomu určených nad zemí nebo pod zemí. O ukládání popela z mrtvol na hřbitovech platí tytéž zásady jako o pochovávání mrtvol na hřbitovech.

Tak zní zákon. Ale tu se zdá na první pohled odpor v tomto ustanovení, neboť praví se tu na jedné straně, že urny mohou býti ukládány na hřbitovech nad zemí i pod zemí, na druhé straně se praví, že o ukládání urn na hřbitovech platí tytéž předpisy jako o pochovávání mrtvol na hřbitovech. Než platné předpisy o pochovávání mrtvol na hřbitovech ustanovují, že mrtvolý se mají pochovávat do hrobů, tedy do země, pro jejichž prostor jsou zákonem předepsány určité výměry a hloubka; pochovávání mrtvol mimo hroby, a docela nad zemí, není dovoleno, naopak zakázáno. — Dvorní dekret z 23. VIII. a 13. IX. 1784, č. 2931, který tak nařizuje, je dosud v platnosti. O to se opírá rozh. nejv. spr. s. ze dne 24. listopadu 1939 č. 1068-38-5, které praví: z § 14, odst. 2, věta první zák. č. 461-1921 Sb. nelze dovoditi právní nárok, aby na hřbitovech mohla urna s popelem zemřelého býti umístěna nad zemí — (na pomníku).

Podle § 10. ze dne 23. IV. 1925 Sb. z. a n. č. 96 nesmí správa hřbitova brániti slušnému pohřbení na hřbitově, ani je zakazovati nebo rušiti. Má však právo odepřiti pohřbení mrtvolý zemřelého, jenž nebyl jejím příslušníkem, je-li v obvodu místní obce, kde smrt nastala nebo nalezena byla, hřbitov obecní

nebo hřbitov pro příslušníky církve nebo náboženské společnosti, jíž zesnulý patřil. Pohřbení v rodinném hrobě na konfes. hřbitově nebo hrobce nesmí se odepřít.

Podle rozh. nejv. spr. s. ze dne 3. XI. 1939, č. 5236-37-3, není porušen zákon v § 10, č. 96-1925 a § 14, č. 464-1921, jednající o ukládání urn na hřbitově a o odepření slušného pohřbení, když hřbitovní správa si dá do hřbitovního řádu ustanovení, že místa pro hrobky a rodinné hroby se propůjčují jen těm příslušníkům katol. církve, kteří mají právo na církevní pohřeb a *když pro ukládání popelnic vyhradí zvláštní slušné místo*. Proto okr. úřad není oprávněn pro takové ustanovení své schválení odepřít. Vzhledem k tomu nesměl okr. úřad na Kladně pro toto ustanovení odepřít schválení hřbitovního řádu pro konfes. hřbitov v Buštěhradě.

Vzhledem k tomu platí o ukládání popelnic tyto zásady na hřbitovech konfes.:

1. O ukládání popelnic platí tytéž zásady jako o pohřbívání mrtvol. Poněvadž je přikázáno mrtvoly ukládati do země, musí býti také urny do země ukládány a není dovoleno je ukládati nad zemí, na př. na pomníku.

2. Ten hřbitov, v jehož obvodu pohřbívacím osoba spalovaná nezemřela, není povinen k pohřbení urnu přijmouti, poněvadž není povinen přijmouti ani takovou mrtvolu k pohřbení do země.

3. Popelnici osoby, která zemřela v jeho obvodu pohřbívacím a která byla katol. vyznání, musí přijmouti k pohřbení, ale nemusí pro ni dodati hrob rodinný, nebo docela místo pro postavení hrobky, ale musí pro její uložení vykáhati místo slušné a nikoliv nějaké opovrhlivé.

4. Popelnice spáleného katolíka, který zemřel v po-

hřbívacím obvodu, když to byl člen rodiny, který má na tomto hřbitově hrobku rodinnou nebo rodinný hrob, musí se přijmouti k pohřbení do této hrobky nebo do tohoto rodinného hrobu, třeba by v tomto místě byl hřbitov jeho konfese nebo obecní, když měl právo na to, aby byl pohřben v dotyčné hrobce nebo rod. hrobě.

Nejedná-li se v tomto případě o rodinnou hrobku nebo rodinný hrob, pak dlužno rozlišovati:

a) Je-li v místě hřbitov jeho konfese nebo obecní, pak nemusí hřbitov konfesíonelní takovou urnu přijmouti k pohřbení.

b) Není-li v místě ani hřbitov konfesíonelní jeho konfese ani obecní, pak musí urnu přijmouti hřbitov konfesíonelní, ale má právo přikázati pro její uložení slušné místo.

c) Jestliže je v místě více hřbitovů konfesíonelních, ale žádný obecní, urnu zemřelé osoby pak musí přijmouti ten hřbitov, který si strana zvolila.

5. Hřbitovní správa konfesíonelního hřbitova je oprávněna do hřbitovního řádu dáti ustanovení, že místa pro hrobky a pro rodinné hroby se zadávají jen pro pohřbívání do země a nikoliv pro ukládání popelnic, pro jichž ukládání hřbitovní správa ustanovila zvláštní oddělení. Když se takový passus ve smlouvě o propůjčení místa ke zřízení hrobky neb rodinného hrobu vyskytne, pak nemusí připustiti uložení urny do této hrobky neb do rodinného hrobu, poněvadž každá smlouva jest vždy právní zákonitou normou pro její plnění.

Podle zákona není žádná hřbitovní správa povinna pronajímati místa pro rodinné hrobky a hroby vůbec žádnému a pokud tuto výhodu někomu poskytnouti chce, je věcí její benevolence. Má toliko podle zákona povinnost poskytnouti slušné pohřbení těm, kteří

v jejím pohřbívacím obvodu zemřeli, a to jen na dobu jednoho tlecího turnu.

Po projití tohoto turnu není povinna dáti prolouhaci dotyčného místa na další turnus. To záleží od její dobré vůle.

6. Po projití tlecího období není povinna správa hřbitova dáti povolení k tomu, aby na starém místě mohla býti urna umístěna pro další tlecí období a může dáti povolení k tomu, aby na tom místě byla umístěna jiná popelnice, případně vykopán hrob.

7. Pro ukládání popelnic může býti vykázáno místo na každém hřbitově, zvláště oddělené, když toto místo okr. úřadem ve hřbitovním řádu bylo uznáno za místo slušné.

XXX. Kremace a církevní pohřeb.

Katolická církev trvá na pohřbívání svých členů do země z důvodů náboženských a zakazuje spalování těl zemřelých. Katolíky, kteří ustanovili, že tělo jejich má býti po smrti spáleno a ve svém úmyslu až do smrti setrvali, trestá odepřením církevního pohřbu. (Círk. zákoník kan. 1203-1240 Commis. pro Cod. interpret. 1-XI-1925 AS.S. 583.)

Odepření církevního pohřbu obsahuje zákaz veškerého zvonění, vykonávání pohřebních obřadů, zádušní mše sv. a všech veřejných modliteb za zemřelého.

Kněz, který by proti tomu jednal, propadá církevním trestům a církevními tresty stíhají se ti, kteří by kněze nutili, aby proti tomuto zákazu jednal. (Can. 2339.)

Jestliže zemřelý neustanovil, aby jeho tělo po smrti bylo spáleno, anebo toto ustanovení odvolal, a kdyby přesto příbuzní jej dali spálit proti jeho

vůli, není stížen proviněním, a kde není viny, tam také není trestu, a proto takový katolík není stížen zákazem křesťanského pohřbu; zvonění i pohřební obřady mohou být vykonány, zádušní mše sv. může být sloužena, i veřejné modlitby mohou být za něho konány beze vší újmy jako u jiných katolíků, kteří jsou pohřbeni do země. V kremační síni však v tomto případě nesmějí být od kněze pohřební obřady konány.

V tom případě může být i urna uložená do malé rakve před uložením na hřbitově knězem vykropena.

Zákon o kremaci předpisuje, že při žádosti o kremaci musí být podán doklad o tom, že zesnulý ustanovil, že jeho tělo má být spáleno. Je-li takový doklad podán, pak nutno vždy církevní pohřeb odepřít.

Než zákon ten také stanoví, že kremace může také být provedena, když byl podán průkaz, že zemřelý nebyl odpůrcem pohřbívání ohněm (§ 7. zák. ze dne 7. prosince 1921).

Tu pak ovšem je situace docela jiná nežli v prvním případě. Zákon církevní zakazuje církevní pohřeb pouze těm, kteří přímo nařídili spálení svého těla po své smrti a v tom úmyslu až do své smrti setrvali. Ten případ však tu není a poněvadž odepření křesť. pohřbu je trestem, trest však možno uložit jen tam, kde je vina. V tom případě není vina prokázána. Církevní zákon nezakazuje odepření církevního pohřbu těm, kteří, povšechně vzato, nebyli odpůrci spalování mrtvol vůbec, nýbrž jen těm, kteří výslovně ustanovili, že tělo jejich má být po jejich smrti spáleno, a když v tomto úmyslu až do své smrti setrvali (Can. 1240—50).

Mimoto podání průkazu, že zemřelý nebyl odpůrcem spalování, je věcí velmi problemickou, a tak

může býti spálen i ten, který spálení svého těla si nepřál, a docela i ten, který si to zakázal. Takových dokladů možno uvésti velmi mnoho, zvláště kde z různých příčin dávají děti, prahnoucí po novotách, spalovati své rodiče neb příbuzné.

Jistý úředník kdysi ve společnosti prohlásil: »Já jsem dobrý katolík, a kdyby to církev nezakazovala, dal bych se také spáliti, poněvadž mám obavy, že bych mohl býti uložen do hrobky jako zdánlivě mrtvý a tam oživnouti.« Toho rčení jeho bylo použito po jeho smrti jako průkazu, že nebyl odpůrcem spalování a tělo jeho bylo po jeho smrti spáleno, ač on sám nenařídil, aby byl spálen a nechtěl se dát spálit, poněvadž nechtěl jednati proti církevnímu zákonu.

Církev katolická zakazuje svým příslušníkům spalování mrtvol z těchto důvodů:

1. Tělo člověka vzato bylo ze země, a proto zase do země patří, kamž se ukládá jako semeno, z něhož jednou vyjítí má zase jako tělo vzkříšené a oslavené. Tomu se protiví spálení, což je zničením těla. Do ohně házíme to, čeho si již nevážíme, čím opovrhujeme, ale tělo zemřelého máme míti v uctivosti a vážnosti. Proto věřící ukládati mají těla zemřelých do posvátné a posvěcené země k dočasnému odpočinku; hroby navštěvují, u nich se modlí a na zesnulé vzpomínají.

2. Úcta k mrtvému tělu v církvi vystupuje zvláště u těl světců, kteří jsou nám příkladem řádného života křesťanů. Církev má ve veliké úctě těla svatých, v prvních dobách nad hroby jejich byly zřizovány oltáře, na nichž se sloužila mše sv., a dodnes klade vždy pozůstatky zemřelých světců do oltářů a dovoluje mši sv. sloužiti jen na tom oltáři, v němž jsou umístěny ostatky svatých.

3. Kristus byl pohřben v hrobě, do hrobu uložena

byla i těla apoštolů, ukládati těla zemřelých do hrobů je prastarou tradicí církevní. Hřbitovy zřizovány byly kolem farních kostelů; v kostele se shromažďovali živí členové církve, kolem kostela spí věčný spánek mrtví členové církve, které živí navštěvují a za ně se modlí a tak s nimi spojení stále udržují.

4. Spalování mrtvol v nynějších dobách oživuje u nás pohanské zvyky a je plodem agitace zednářů. Zednáři se snaží zničit náboženství vůbec, a katolické zvláště, a vyhladit všechny jeho tradice a zvyky. Proto se snaží odstraniti náboženskou výchovu dětí ze škol a zavádějí školy beznáboženské, chtějí zničit svátostné manželství a učiniti z něho pouhou civilní smlouvu, kterou možno podle libosti zrušiti, chtějí zničiti náboženské hřbitovy, aby v lidu neudržovaly a neoživovaly náboženské vědomí, a proto zavádějí spalování mrtvol. Proto církev ty, kteří dávají svá těla po smrti spalovati, pokládá za přímé nebo nepřímé podporovatele a příznivce snah svobodných zednářů a nepřátel církve, a proto jim odpírá náboženský pohřeb a církevní modlitby.

5. Pro pohřbívání ohněm se agituje mezi jiným také tím, že pohřeb ohněm je lacinější, což není pravda. Za to, co stojí samotný spalovací akt, možno zcela dobře pořídit hrob a pohřbení do země, a když pro popelnici se má pořídit pohřební místo s vlastním pomníkem, pak je kremace mnohem dražší nežli pohřbení do země.

Církevní kodex, can. 1203, § 2, praví: Jestliže někdo jakýmkoliv způsobem nařídil, aby tělo jeho bylo spaleno, není dovoleno jeho vůli provést; což, bylo-li stanoveno ve smlouvě, v testamentu, anebo jiným aktem, budiž pokládáno za neplatné.

Než zákon státní výše jmenovaný v § 11. stanoví: Kdo projevil vůli býti spálen (§ 7 lit. b), nesmí býti

pohřben jinak, je-li vyhověno všem zákonitým podmínkám a zanechal-li dostatečných prostředků k tomu potřebných, anebo chce-li kdo jiný náklad ten uhraditi.

XXXI. Pitvání mrtvol.

Podle výnosu min. vnitra ze dne 17. října 1868, č. 20476, má býti mrtvola pitvána, když se jedná o zjištění epidemie, když se jedná o úmrtí osoby, jejíž příčinu smrti nemůže lékař zjistiti, když se jedná o přičetnost samovrahů, avšak není jí třeba, když nepřičetnost může býti jinak zjištěna, nebo když náhlá smrt, která k řádnému soudnímu vyšetřování příčiny nezakládá, nebo když lékař uzná, že nastala smrt cestou přirozenou.

Osoby zemřelé ve všeobecné nemocnici pražské podléhají pitevní povinnosti.

Soudy mohou z důvodů podezření smrti násilné, souvisící se zločinem, naříditi pitvu mrtvoly nepohřbené i pohřbené po exhumaci.

XXXII. Pohřební útraty.

Pohřební útraty za přiměřený pohřeb místní zvyklosti, stavu a jmění zemřelého patří k břemenům váznoucím na dědictví (§ 549 obč. z.).

Poněvadž výlohy pohřební se musí platit předem, je vykonavatel poslední vůle oprávněn z jmění pozůstalosti potřebný obnos hned po jeho úmrtí vymouti a výlohy zaplatiti a doklady účetní a proplacení výloh pohřebních do pozůstalostního projednání příslušnému notáři, který pozůstalost projednává, odevzdati, a proto není třeba čekati na proplacení pohřebních výloh až do projednání pozůstalosti, která někdy celé měsíce i roky se protahuje.

Pohřební výlohy mají přednostní právo při prodávání pozůstalosti a musí býti zapraveny na prvním místě přede všemi pozůstalostními výplatami.

Za zapravení pohřeb. výloh ručí dědicové pozůstalosti a nikoli ten, kdo pohřeb objednal; proto v případě nevyplacení dlužno na nich proplacení dosáhnouti. V první řadě za ně ručí universální dědic a není-li jej, tedy ostatní dědicové společně. (Rozh. nejv. soud. dvora 7. ledna 1870, č. 3650.) Kdyby však objednatel pohřbu se zavázal písemně, že on ručí za zaplacení pohřeb. výloh, pak jej tento závazek dobrovolně přejatý váže a jest pak jeho věcí, aby se s pozůstalostí vyrovnal.

Část III.

JUDIKÁTY NEJV. SOUD. INSTANCÍ V ZÁLEŽITOSTECH POHŘEBNÍCH

A. Charakter konfesionelního hřbitova.

1. Ta okolnost, že obec je majitelkou hřbitova, nevylučuje úplně možnost, že hřbitov je přesto konfesionelní. Spr. s. 14-XI-1878, Budw. 361.

2. Třetí § zdrav. zákona z r. 1870 neproměnil hřbitovy konfesionelní v ústavy obecní. 19.-V.-1882, č. 870-Budw. VI. 1411.

3. Tím, že obec r. 1859 dobrovolně zřídila při konf. hřbitově jedno oddělení a knihovně si zajistila na hřbitově majetkové právo, se nestal hřbitov obecním. 19-V-1882, č. 870, Budw. 1411.

4. Zákon zdravotní r. 1870 nenařizuje, že na příště se mají zřizovati jen hřbitovy obecní; konfesionelní hřbitovy možno dále zakládati. 14-XI.-1878, č. 1781, Budw. II. 361, 30.-IX.-1885, č. 2475, Budw. IX. 2696.

5. Konfesionelní hřbitov je církevním ústavem, 7.-IX.-1883, č. 2556, Budw. VII.-1899.

6. Konfesionelní hřbitov neztrácí svůj charakter tím, že obec je majetníkem jeho části, kterou si spravuje, i když hrobníka ustanovuje, 3-XII.-1898, č. 6576, Budw. XXII.-12231.

7. Jestliže zřízení nebo rozšíření hřbitova konfesionelního bylo způsobeno ze zdravotních důvodů, neztrácí tím konf. hřbitov svůj charakter, 3-II-1883, č. 186, Budw. XII.-3911.

8. Jestliže hřbitov byl zřízen dle konkurečních ustanovení, neb jimi byl udržován, když hrobníka jmenoval farář třeba za spolupodpisu starosty, když hrobní místa propůjčoval farář nebo patron a poplatky plynuly do záduší, je to hřbitov konf. Rovněž jestliže pozemek byl zakoupen z církv. jmění. 27-IV-1899, č. 2824, Budw. XXIII, č. 12770.

9. Jestliže konf. hřbitov byl rozšířen nákladem konkurence od přifařených obcí, zůstává celý hřbitovem konfesionelním. 18-XII.-1885, č. 3224, Budw. IX. 2832.

10. Jestliže obec hřbitov uznala za konf. nebo za část kostela, nemůže se již domáhati toho, aby uznán byl za komunální. 15.-III.-1889, č. 1754, Budw. XXIII. 12622.

11. Prohlášení patrona neb faráře, že konf. hřbitov se předává do správy obecní bez svolení přifařených obcí a schválení nadřízených úřadů je právně neúčinné. 13.-IX.-1899, č. 7380, Budw. XXIII-13090.

12. Správa konfesionelního hřbitova přísluší církevním a ne obecním orgánům. 22-II-1895, č. 958, Budw. XIX.-8437.

13. Církev může vydržeti vlastnictví hřbitovního kostela proti obci, když prokáže držení a užívání tohoto kostela výhradně ke kultovým potřebám svým po 40 let. Nál. nejv. soudního dvora č. 10722.

14. Ustanovování hrobníka, resp. hřbitovních zřízců, je na konfes. hřbitově právem církev. orgánů, a to i tehdy, když ustanovování těchto osob od dávších dob konáno bylo obcí. Budw. 1899, č. 13282.

15. K ustanovování hřbitovních zřízenců, stanovení jejich platů a propouštění je oprávněna správa círk. jmění, tedy farář a patron společně, nikoliv sám patron nebo sám farář. Budw. 7116.

16. Konsistoř má právo žádati předkládání aktů, týkajících se správy konfes. hřbitova od správy hřbitova (patronát. úřadu), ježto jí přísluší vrchní dozor nad touto správou. Budw. A 778.

17. Patron sám nevede správu círk. jmění (konfes. hřbitovy) samostatně, nýbrž s příslušným farářem a v tom je podřízen státním a církev. úřadům. Budw. č. 3443-16-II-1887.

18. Pokud patron místo sebe svěřuje správu círk. jmění (konfes. hřbitova) svým úředníkům, ručí svým majetkem za jejich výkony. Rozh. spr. s. 29. září 1897, č. 5021.

19. Jestliže úředníci patronátní berou plat ze záduší, pak jsou zaměstnanci zádušní správy a platí o jejich ustanovování táž zásada jako o zaměstnancích zádušní správy vůbec, t. j. jsou ustanoveni od správy záduší (patrona i faráře), kteří jsou oprávněni jim příslušný plat stanoviti a vypláceti jako jejich zaměstnavatelé. (Srovn. Budw. 7116.) Patron sám bez souhlasu faráře toto právo nemá.

20. Konfes. hřbitov je majetkem církevním a jeho správa přináleží církev. orgánům podle zásad zák. ze 7. května 1874, § 41 a 42 ř. z. č. 50, tedy faráři společně s patronem a nikoli samotnému patronu nebo samotnému faráři.

21. Při správě církevního jmění je vždy třeba souhlasného ustanovení faráře a patrona; jeden bez druhého není oprávněn žádných dispoic konati; ustanovení jednoho bez souhlasu druhého není podle zákona proveditelné a dozorčí úřady (konsistoř a státní řady) nejsou oprávněny chybějící souhlas

faráře nebo patrona suplovati anebo místo nich rozhodovati, poněvadž jim přísluší toliko právo dozorcí a ne právo správy církev. jmění. (Spr. s. 1924, Bohusl. č. 4083-1939, Bohusl. č. 73, 19. pros. 1940, č. 2194, r. 1939.)

22. Farář není oprávněn sám na obecním hřbitově stanoviti oddělení pro pohřbívání jinověrců, nýbrž to je právem pol. úřadů. Farář však má býti slyšen. Spr. s. 24. května 1905, č. 5858, Budw. XXIX. A 3577.

23. Schvalování hřbitovních poplatků na konfesionálním hřbitově je po vydání kongr. zákona z r. 1926 vnitřní záležitostí církevní podle č. 15. stát. z. zák. z 21. pros. 1867, kterou si spravují církevní orgány samy. Politic. úřady poplatky ty neschvalují, nýbrž jen na vědomí berou, aby jim bylo přiznáno právo politic. exekuce. Zem. úřad v Praze 21. března 1936, č. 326.

B. Charakter obecního hřbitova.

1. Hřbitov je obecní, když jej obec sama z obecních prostředků zřídila. 18.-XII.-1885, č. 3324, Budw. IX.-2832.

2. Svěcením neztrácí hřbitov obecní svého obecního charakteru. 5-VII-1898, č. 3384, Budw. XXII.-11900.

3. Když církev učinila podmínkou svěcení obec. hřbitova přepuštění určitých práv a obec reversem daným na to přistoupila, pak církev má právo v dotyčných záležitostech sama na hřbitově rozhodovati. 5.-VII.-1898, č. 3384, Budw. XXII, č. 11900.

4. Obec není povinna vyhraditi na svém hřbitově určitá místa pro pohřbívání podle konfese, leda že by se byla k tomu reversem zavázala. 3.-XII.-1898, č. 6576, Budw. XXII-12231.

5. Obec má právo rozhodovati o zvonění na svém hřbitově, když její zvon byl podle katol. ritu posvěcen a když před svěcením si církev nevyhradila, že jím bude zvoněno pouze při katol. pohřbech. 18.-IX.-1896, č. 5040, Budw. XX, 9376.

6. Byl-li pro obecní hřbitov sjednán mezi obcí a farním úřadem hřbitovní řád, má farní úřad právo na to, aby se podle něho postupovalo. 5.-V.-1887, č. 808, Budw. XI-3518.

7. Církev může majetkové právo na kostel zároveň se hřbitovem během 40 let vydržeti proti obci výhradným používáním k svým náboženským účelům. 6.-X.-1885, č. 8559, nejv. soud. dvůr.

8. K účelům dráhy může býti hřbitov vyvlastněn. 7.-V.-1885, č. 1254, Budw. IX, 2545.

9. Porušením okolí při stavbě pomníku na hřbitově není možno uplatňovati zásadu porušení držby, 2. VIII. 1899, č. 11690, nejv. soud. dvůr.

10. Pakliže je nutno v obci zřídit hřbitov ze zdravotních důvodů, pak to mohou úřady uložit jen obci a nikoliv nějaké nábož. společnosti. 15. května 1878, č. 794, Budw. II. 268, spr. s.

11. Zřízení místa pro pohřbívání ať pro konf. či pro obecní hřbitov spadá do pravomoci obce. Spr. s. 2. března 1882, č. 339, Budw. VI, č. 1234.

12. Obec může zřídit svůj hřbitov buď sama pro sebe, nebo též zároveň pro obce okolní. Spr. s. 18. února 1897, č. 935, Budw. XII., č. 10406.

13. Uzavření konfes. hřbitova z důvodů zdravotních má za následek povinné zřízení obec. hřbitova jen tehdy, když dotyčná nábož. společnost prohlásila, že nový hřbitov nezřídí. Spr. s. 21. září 1892, č. 2890, Budw. XVI, 6754.

14. Rozhodnouti o tom, zdali vyhlédnuté místo pro hřbitov z důvodů zdravotních se hodí, je právem

příslušných úřadů. Spr. s. 17. května 1882, č. 910, Budw. VI. 1410.

C. Různá rozhodnutí.

1. Obec používá při zakoupení pozemku pro hřbitov výhody osobní svobody poplatkové. Spr. s. 9. října 1900, č. 6885.

2. Dvorní dekret z 23. srpna 1784 ohledně vzdálenosti hřbitova od osady je dosud v platnosti. Spr. s. 9. února 1899, č. 922, Budw. XXII.-12484. Toto platí nejen při zřizování nových hřbitovů, nýbrž i při jejich rozšiřování. Spr. s. 1. května 1885, č. 901.

3. Úřady nejsou vázány uznati větší vzdálenost hřbitova od lidských příbytků nežli 5 sáhů. Spr. s. 3. října 1888, č. 3055, Budw. XII.-4264.

4. Hřbitov se nemá rozšiřovati směrem k osadě. Spr. s. 31. ledna 1878, č. 196, Budw. II, 202.

5. Rozhodovati o tom, zdali z důvodů zdravotních hřbitov se má uzavřítí neb dále ponechatí, nemohou autom. úřady bez předchozího místního šetření a slyšení zúčastněných stran a zdravotních orgánů. Spr. s. 12. dubna 1886, č. 955.

6. Nedají-li příslušné úřady svolení k rozšíření hřbitova z důvodů zdravotních, není tím řečeno, že musí býti zavřen a nový používán, nýbrž na starém hřbitově možno je dále pohřbívatí. Spr. s. 22. března 1900, č. 1931.

7. Politickým úřadům přísluší pouze právo dozorčí nad hřbitovy a nikoliv právo správní. Spr. s. 2. března 1882, č. 339, Budw. VI, 1324.

8. Politické úřady jsou oprávněny zakázati užívání hřbitovních pozemků, které se nesrovnávají se hřbitovem jako věci kultu. Spr. s. 21. února 1895, č. 931, Budw. XIX, 8435.

9. Obecní úřad není oprávněn naříditi v jaké řeči má býti nápis pomníku, má právo však zasahovati v záležitostech stavebních. Spr. s. 31. října 1889, č. 3526, Budw. XIII.-4919.

10. Právo postavit pomník hřbitovní je zaručeno nejen příbuzným, ale i cizím, přátelům. Spr. s. 31. března 1889, č. 3525.

11. Zabavení pomníku jakožto předmětu nábož. kultu je zakázáno. Soud. dvůr 3. září 1895, č. 10563.

12. Poplatky na olšan. hřbitově nenáleží ke kmenovému jmění, a proto o hospodaření s nimi neplatí zásady pro kmenové jmění vydané. Spr. s. 7. pros. 1887, č. 3389, Budw. XI., č. 3805.

13. Nadační hrobky jsou povinny platit poplatky za dozor jako jiné hrobky. Spr. s. 17. dubna 1889, č. 1445, Budw. XIII, 4642.

14. Užívací právo hrobu tam, kde není stanoveno hřbitovním řádem, řídí se podle zvyklostí. Soud. dvůr 20. června 1894, č. 5855.

15. Strany jsou oprávněny zdobením hrobek a hrobů květinami zadati osobám podle jejich volby a nemožnou býti nuceny, aby je objednávaly u hřbitovní správy. Spr. s. 10. října 1890, č. 3139, Budw. 5486.

16. Při rodin. hrobkách na konfes. hřbitovech nepřisluší majetkové právo, nýbrž toliko užívací, příslušným členům rodiny, a proto hrobky nespádají do pozůstalostního řízení těch, kteří je zbudovali. Soudní dvůr 26. června 1895, č. 7768.

17. Otevření hrobky a uložení do ní cizí osoby má v sobě povahu rušení držby a možno u soudů proti tomu zakročiti. Soud. dvůr 14. září 1886, č. 14446.

18. Neexistuje žádný zákon, který by nařizoval, kterou cestou se má v osadě převážení mrtvol, resp. pohřeb ubírat a obec není oprávněna v tom směru

něco nařizovati. Spr. s. 9. února 1904, č. 1433, Budw. XXVI, 2338.

19. Adoptivní děti mají právo na to, aby byly pohřbeny v rodinné hrobce. Soud. dvůr 6. pros. 1899, č. 15797.

20. Poplatky na obec. hřbitově se mohou jen tehdy vybírat, když obec byla k tomu zákonem zmocněna. Spr. s. 1892, č. 2044, Budw. XVI., č. 6692.

21. Hospodaření se hřbitovními poplatky spadá do pravomoci majetníka hřbitova; tedy na obecním hřbitově do pravomoci obce, na konfesinelním hřbitově do správy církevního jmění, kterou řídí příslušný farář zároveň s patronem; k příslušným vydáním k účelům udržování hřbitova a k placení hřbitovních zaměstnanců na konfes. hřbitově nepotřebuje svolení nadřízených úřadů, pokud k tomu cíli není použito kmenového jmění hřbitova neb s ním spojeného kostela, avšak celkové súčtování příjmů a vydání musí předkládati v předepsaných výkazech nadřízeným úřadům. Hřbitovní poplatky na konfes. hřbitově nepatří do kmenového jmění, nýbrž mají se vésti ve zvláštním hřbitovním fondu. Spr. s. 7. pros. 1887, č. 3389, Budw. XI, č. 3850.

O B S A H:

Č Á S T I. H Ř B I T O V Y

I. Hřbitovy vůbec	7
II. Hřbitov konfesionelní	8
III. Hřbitov komunální nebo obecní	10
IV. Hřbitov církevně-komunální	13
V. Hřbitovní kostely a kaple	14
VI. Hřbitovní síně pohřební	15
VII. Umrličí komory	18
VIII. Stavba a udržování hřbitova	20
A. Hřbitov konfesionelní .	20
B. Hřbitov komunální	26
IX. Hřbitovní zřízení	28
A. Hřbitov konfesionelní	28
B. Hřbitov komunální — obecní	29
C. Hřbitov církevně-komunální	29
X. Úprava hřbitova	30
XI. Hrobky	37
XII. Hrobky rodinné	39
XIII. Hroby řadové	39
XIV. Pohřební šachty	40
XV. Hřbitovní pomníky	40
XVI. Jaká práva na hřbitově mají hrobky a hroby?	41
XVII. Majetkové právo k pomníkům a náhrobkům	45
XVIII. Smlouvy o hrobkách a hrobních místech, rodinných hrobech	46
XIX. Hřbitovní poplatky	53
XX. Hřbitovní řád	56
XXI. Hřbitovní fondy	59

XXII. Vrchní dozor nad hřbitovy a schvalování hřbitovního řádu	66
XXIII. Trestní ustanovení státní moci ve hřbitovních záležitostech	69
XXIV. Uzavření hřbitova	70
A. Jaká práva má farář, když se jedná o uzavření konf. hřbitova	72
B. Jak možno hájiti konf. hřbitov proti uzavření?	74
XXV. Zrušení hřbitova	78
XXVI. Hřbitovní řád — Vzorec	81
XXVII. Hřbitovní poplatky na obecním hřbitově — Vzorec	109
XXVIII. O právech a povinnostech hrobníků .	114

ČÁST II. POHŘBÍVÁNÍ

I. Římskokatolická církev je oprávněna obstarávati pohřby svým příslušníkům	119
II. Rozsah pohřebního oprávnění náboženských společností	121
III. Pohřební spolky a brátrstva	122
IV. Obce a pohřební právo	125
V. Živnostenské pohřbívání a pohřební ústavy koncesované	126
VI. Výnos min. obchodu o schvalování pohřebních sazeb a s nimi spojených štolových poplatků	131
VII. Poměr živnostenských pohřebních ústavů k úřadům farním	134
VIII. Pohřební třídy	143
IX. Předpisy o ohledání mrtvých	165
X. Objednávání pohřbu	183
XI. Matriční zápis	184

XII. Uložení zemřelého před pohřbem	185
XIII. Právní charakter pohřbu	186
XIV. Pohřební právo katolíků	188
XV. Pohřební právo nekatolíků a bezvěrců	189
XVI. Který kněz je oprávněn vykonati pohřební obřady?	190
XVII. Farní kompetence při pohřbech katolíků	191
XVIII. Kdo a kdy je oprávněn povolit pohřeb z kostela	199
XIX. Kdo má právo ustanoviti hodinu pohřbu	201
XX. Pohřební průvody	203
XXI. Zpěv a hudba při pohřbech	204
XXII. Pohřební zvonění	206
XXIII. Řeči při pohřbech	208
XXIV. Převozy zemřelých	210
XXV. Exhumace	212
XXVI. Pohřbívání osob zemřelých nakažlivou nemocí	214
XXVII. Pohřbívání osob zemřelých smrtí násilnou nebo náhlou	215
XXVIII. Pohřbívání ohněm	217
XXIX. Ukládání popelnic na hřbitově	218
XXX. Kremace a církevní pohřeb	222
XXXI. Pitvání mrtvol	226
XXXII. Pohřební útraty	226

ČÁST III. JUDIKÁTY NEJV. SOUD. INSTANCÍ V ZÁLEŽITOSTECH HŘBITOVNÍCH A POHŘEBNÍCH

A. Hřbitov konfesionelní	228
B. Hřbitov komunální	231
C. Různá rozhodnutí	233